

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Π.Μ.Σ. ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

*«Οι δυνατότητες εξασφάλισης του εμπόρου (προμηθευτή) στο πλαίσιο
διασυνοριακών εμπορικών συναλλαγών εντός και εκτός ΕΕ»*

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια:

Μαγκνταλένα-Εύα Παβλικόβσκα

(ΑΜ: 7115Μ011)

Τριμελής Επιτροπή:

Α. Μπώλος, Επίκ. Καθηγητής (Επιβλέπων)

Χρ. Χριστοπούλου, Λέκτορας

Δ. Ρούσσης, ΔΝ-Δικηγόρος

ΑΘΗΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες	vi
Abstract	ix

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η Αγορά, οι Διασυνοριακές Εμπορικές Συναλλαγές και η Τέλεια Σύμβαση

1. Η πορεία προς τη σύγχρονη αγορά	1
2. Το Διεθνές Εμπόριο.....	3
3. Η Διεθνής Συναλλαγή	4
4. Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο έμπορος στο εξαγωγικό εμπόριο	5
5. Lex Mercatoria	8
6. Ο ρόλος του Διεθνούς Δίκαιου στο Διεθνές Εμπόριο	9
7. Η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου ως εργαλείο αναζήτησης της τέλειας σύμβασης	10
8. Η Τυπολογία των Εμπορικών Συμβάσεων και οι Συνοδευόμενοι Κίνδυνοι	14
8.1. Η διεθνής εμπορική πώληση	15
8.2. Η σύμβαση Forfaiting ως εργαλείο του εξαγωγικού εμπορίου	16
8.2. Σύγχρονες «επώνυμες» εμπορικές συμβάσεις	17
8.2.1. Η Σύμβαση Εμπορικής Αντιπροσωπίας	17
8.2.2. Η Σύμβαση Εμπορικής Διανομής.....	19
8.2.3. Η Σύμβαση Δικαιόχρησης (Franchising).....	22
8.2.4. Η Σύμβαση Παραγγελιοδοχικής Αντιπροσωπίας	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Μέθοδοι εξασφάλισης των διασυνοριακών συναλλαγών

1. Η Λειτουργία των Ασφαλειών	25
1.1. Οι κυριότερες Προσωπικές και Εμπράγματος Ασφάλειες	25

1.2. Οι αυτόνομες εγγυήσεις	27
1.2.1. Οι εγγυοδοτικές συμβάσεις	27
1.2.2. Η λειτουργία της εγγυοδοτικής σύμβασης προς εξασφάλιση του εμπόρου	29
1.2.3. Οι ανεξάρτητες εγγυήσεις στην σύμβαση πώλησης ή έργου	31
2. Η εγγυητική επιστολή	31
2.1. Τα είδη της εγγυητικής επιστολής που αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές	33
2.2. Τα πλεονεκτήματα της εγγυητικής επιστολής για τα μέρη	37
3. Η πίστωση έναντι εγγράφων	37
4. Η ενέγγυα πίστωση	39
5. Πότε είναι επιτρεπτή η άρση της αρχής της αυτονομίας;	43
6. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου	45
6.1. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για την Εγγυητική Επιστολή	46
6.2. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για τις Ενέγγυες Πιστώσεις	48
7. Η Διεθνής Σύμβαση της Επιτροπής του ΟΗΕ (UNCITRAL) για τις αυτόνομες εγγυήσεις	50
8. Οι INCOTERMS που λειτουργούν προς εξασφάλιση των προμηθευτών στις διεθνείς συναλλαγές	51
9. Η Διεθνής Ασφάλιση	55
9.1. Η ασφάλιση και η ασφαλιστική σύμβαση	55
9.2. Η ασφάλιση κατά τη μεταφορά εμπορευμάτων	56
9.3. Η ασφάλιση στις συμβάσεις με ρήτρα CIF	56
9.4. Η ασφάλιση των εξαγωγικών πιστώσεων	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Οι εναλλακτικές μορφές επίλυσης εμπορικών διαφορών - Διεθνής δικαιοδοσία και εφαρμοστέο δίκαιο στις δικαστικές μορφές επίλυσης εμπορικών διαφορών

1. Τα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μορφών επίλυσης εμπορικών διαφορών	60
1.1. Η Διαμεσολάβηση ως Μέσο Επίλυσης Εμπορικών Διαφορών	61
1.2. Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία	63
1.2.1. Η Συμφωνία περί Διαιτησίας	65
1.2.2. Η Διαιτητική Απόφαση και η Σύμβαση της Νέας Υόρκης	66
2. Η Διεθνής Δικαιοδοσία στις Διασυνοριακές Συναλλαγές	70
2.1. Η περίπτωση των ενωσιακών διαφορών	70
2.2. Η παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας	72
2.3. Η Ειδική Συντρέχουσα Δωσιδικία για τις Συμβάσεις Πώλησης Εμπορευμάτων και Παροχής Υπηρεσιών	75
2.4. Η διεθνής δικαιοδοσία σε μη ενωσιακές διασυνοριακές διαφορές	77
3. Το εφαρμοστέο Δίκαιο στις Διεθνείς Συναλλαγές	78
3.1. Το εφαρμοστέο Δίκαιο κατά τον Κανονισμό Ρώμη Ι	78
3.2. Ο σύνδεσμος του 25 ΑΚ	81
3.3. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στην εγγυητική επιστολή και την ενέγγυα πίστωση	82
4. Η Σύμβαση του Λουγκάνο του 2007	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Η Αναγκαστική Ικανοποίηση των Διασυνοριακών Απαιτήσεων

1. Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση	85
1.1. Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος	86
1.2. Η Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής	88

1.3. Ο Κανονισμός 655/2014 για την Διαδικασία Ευρωπαϊκής Διαταγής Δέσμευσης Λογαριασμού	91
1.4. Οι Κανονισμοί 805/2004, 1896/2006 και 655/2014 ως εργαλεία εξασφάλισης του εμπόρου.....	93
1.5. Η Λήψη Ασφαλιστικών Μέτρων Διακρατικού Χαρακτήρα	95
1.5.1. Η περίπτωση των Ενωσιακών Διαφορών	95
1.5.2. Η περίπτωση των μη Ενωσιακών Διαφορών	96
2. Η Διεθνής Δικαιοδοσία για την Αναγνώριση και Εκτέλεση Αποφάσεων σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις – Η Διαδικασία του <i>Exequatur</i> και η κατάργηση αυτής.....	97
2.1. Οι ρυθμίσεις του Κανονισμού 44/2001	97
2.2. Οι ρυθμίσεις του Κανονισμού 1215/2012	99
3. Η πρακτική χρησιμότητα συνύπαρξης του Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου και της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης κατά τον Κανονισμό 1215/2012	100
4. Η Αναγκαστική Ικανοποίηση μη Ενωσιακών Διαφορών	101
5. Συμπεράσματα	102
Βιβλιογραφία.....	105
Νομολογία	110
Λημματικό Ευρετήριο.....	114

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ADR	Alternative Dispute Resolution
CIM	Σύμβαση των Βρυξελλών του 1971 για την αστική ευθύνη λόγω ζημιών από ρύπανση πετρελαίου, τη Σύμβαση για τη σιδηροδρομική μεταφορά εμπορευμάτων
ECGE	Credit Guarantee Department
GATT	Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade)
GISG	Σύμβαση για τη Διεθνή Πώληση Αγαθών (Contract for the International Sales of Goods)
ICC	International Chamber of Commerce
NYC	New York Convention
OPIC	Overseas Private Investment Corporation
UNCITRAL	Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNIDROIT	Διεθνούς Ινστιτούτου για την Ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου
UPICC	Αρχές των Διεθνών Εμπορικών Συμβάσεων (UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts)
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Απόφ.	Απόφαση
Αρμ	Αρμενόπουλος
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
ΔΕΕ	Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο
ΔικΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΒΕΑ	Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών

ΕΔΔΛ	Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευση Λογαριασμού
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΕΝ	Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών
ΕΕΤ	Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
ΕΟΜΜΕΧ	Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
ΕΣΕΖ	Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών
ΕΤρΑξΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού Αξιογραφικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου
ΕυρΔΠ	Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
INCOTERMS	International Commercial Terms
Κ.Ε.Δ.Ε	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚανΒρ Ι	Κανονισμός 44/2001
ΚανΒρ Ια	Κανονισμός 1215/2012
ΚανΡ Ι	Κανονισμός 593/2008
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ν.	νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΑΔ	Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου

ΟΚΕΕΠΖ	Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για την Εγγυητική Επιστολή
ΟΚΣ 600	Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για τις Ενέγγυες Πιστώσεις έκδοση 600
ΟΚΣ	Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΑΕΠ	Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΤΣΜΕΔΕ	Τομείς Μηχανικών & Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

Abstract

The present dissertation aims to raise the problems of the merchant, who dares, despite the risks, to carry out cross-border transactions, aiming at his own profit, which in turn leads to overall economic prosperity. Through these problems, ways to reduce transaction risks such as ensuring his security towards them are highlighted. Due to the fact that a trader - supplier uses particularly credit as a method of payment, manners of ensuring his trade credit and respective legal tools are depicted. As in trade practice, many traders do not receive assurance measures, because of the cost thereof-beyond the most common, which is the insurance of the goods-legal aspects that work in favor of the trader-supplier are examined. Long-term business practice, moreover, has demonstrated practices and habits, used between traders, where some of them favor the supplier more than the other party.

Subsequently, the legal protection of merchant is dealt, after the non-payment of credit by the other party in the dispute settlement level. Moreover, the advantages of alternative forms of resolving commercial disputes, with emphasis on mediation and arbitration are stated. From a private international law approach, ways to achieve the greatest possible assurance of the trader is, also, researched. Finally, the tools for the forced recovery of debts from the debtor are presented, both in terms of the facilities provided by the EU law and the ways of debt collection that apply to non-EU debtors.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η Αγορά, οι Διασυνοριακές Εμπορικές Συναλλαγές και η Τέλεια Σύμβαση

1. Η πορεία προς τη σύγχρονη αγορά

Η αντίληψη του κέρδους αποτελεί γεγονός γενεσιουργό της αγοράς¹ στη σημερινή της μορφή. Η απληστία και η συγκέντρωση πλούτου μετατράπηκαν σε εμπορικό κέρδος, αφού ανατράπηκαν εμπόδια, τα οποία δυσκόλευαν την επένδυση κεφαλαίου, λόγω της ριψοκινδυνότητας αυτού. Συγκεκριμένα, τα εμπόδια αυτά αφορούσαν την «απελευθέρωση» των βασικών παραγωγικών συντελεστών, ήτοι της γης, της εργασίας και του κεφαλαίου, σε συνδυασμό με την εμφάνιση των πρώτων μετοχικών επιχειρήσεων. Η αρχική προσκόλληση των ανθρώπων στη γη τους, κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα, προκειμένου να τους αποφέρει τα προς το ζην, αποτελούσε το δεδομένο της τότε οικονομικής ζωής. Παράλληλα, αγορά εργασίας δεν υφίσταντο, καθώς οι περισσότεροι ήταν είτε κτηματίες, είτε δουλοπάροικοι, ενώ στις πόλεις υπήρχαν και μάστορες ή τεχνίτες. Το κεφάλαιο δε, που είχε συγκεντρωθεί ατομικά, δεν εκμεταλλεύονταν, καθώς η έννοια της εμπορευματοποίησης των προϊόντων δεν υπήρχε ως σύλληψη και λόγω της αποφυγής του κινδύνου αυτό να χαθεί.

Από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα και ιδιαίτερα στο Ηνωμένο Βασίλειο μετατρέπεται η δομή της αγροτικής ιδιοκτησίας, όπως αυτή υφίσταντο μέχρι τότε, αφού διενεργήθηκαν απαλλοτριώσεις και περιφράξεις εκτάσεων γης από μεγαλοκτηματίες – τοπικούς άρχοντες, προς μετατροπή τους σε βοσκοτόπια, λόγω της μεγάλης έκρηξης της βιομηχανίας της εποχής εκείνης². Αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής είναι οι κτηματίες που εκδιώχθηκαν βιαίως κατά τον ως άνω τρόπο να αναζητούν εργασία στις υπό καινούρια μορφή αγροτικές καλλιέργειες και να καθίστανται έτσι εργατικό δυναμικό. Οι τελευταίοι μετατράπηκαν από δουλοπάροικοι σε εργάτες που πουλούσαν την εργασιακή τους δύναμη και η γη μετατράπηκε σε εμπόρευμα³.

Την ίδια περίοδο, παρατηρείται η αναζήτηση τρόπων εξασφάλισης όσων ήθελαν να χρησιμοποιήσουν την περιουσία τους με σκοπό το κέρδος από τους κινδύνους που συνοδεύουν μια επιχειρηματική δράση. Παρουσιάσθηκε, λοιπόν, η νομική επινόηση της μετοχικής επιχείρησης περιορισμένης ευθύνης, η οποία παρείχε την ασφάλεια που αναζητούσε ο «επενδυτής»,

¹ Ορισμός της αγοράς αποτελεί η διαδικασία με την οποία οι αποφάσεις των νοικοκυριών σχετικά με την κατανάλωση αγαθών, καθώς και οι αποφάσεις των επιχειρήσεων τα προϊόντα που θα παράγουν και οι αποφάσεις των εργατών τις ώρες εργασίας τους, συντονίζονται μέσω των μεταβολών των τιμών. *Begg/Fischer/Dornbusch*, Εισαγωγή στην Οικονομική, 2015, 42 και 90 επ.

² *Heilbroner*, *The worldly Philosophers: The Lives, Times and Ideas Of The Great Economic Thinkers*, 1999, 37.

³ *Τριανταφυλλάκης*, *Δίκαιο Ελευθέρου Ανταγωνισμού*, 2011, 52.

είχε ως στόχο τον πολλαπλασιασμό του κεφαλαίου του και όλα αυτά χωρίς την απώλεια του συνόλου της περιουσίας. Στη συνέχεια, με την άνθιση και του υπερπόντιου εμπορίου και με την αύξηση των εύπορων εμπόρων ξεκινά η συσπείρωση των κεφαλαίων τους σε σχήματα μικρών ομόρρυθμων και ετερόρρυθμων εταιρειών, ενώ όταν γεννήθηκε η ανάγκη συσσώρευσης μεγάλου κεφαλαίου παρατηρήθηκε η ίδρυση της ολλανδικής εταιρείας Αν. Ινδιών (Vereenigde Oost-Indische Compagnie, VOC), η οποία ιστορικά αποτελεί την πρώτη ανώνυμη εταιρεία, η οποία χρηματοδοτήθηκε από τους εμπόρους που μετείχαν σε αυτή, οι οποίοι ευθύνονταν για την ονομαστική αξία της μετοχής τους⁴.

Με την πάροδο δε των αιώνων, μορφολογικά επικράτησαν στον σύγχρονο κόσμο δύο οικονομικά συστήματα, προς το σκοπό της δημιουργίας της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας. Το πρώτο, ήτοι το σύστημα της οικονομίας της αγοράς («ελεύθερη» οικονομία), το οποίο αφορά την εκβιομηχάνιση των χωρών της Δύσης και αποτελεί συνέχεια του παλαιού φεουδαρχικού συστήματος και το δεύτερο, αυτό της κεντρικά σχεδιασμένης οικονομίας («σοσιαλιστική» οικονομία), το οποίο εφαρμόστηκε κατόπιν επαναστατικών μεταβολών σε χώρες με οικονομική και τεχνολογική καθυστέρηση⁵. Ως προς τα διακριτικά γνωρίσματα που διαχωρίζουν τους τύπους αυτούς των οικονομικών συστημάτων, αυτά αφορούν το είδος του συντονισμού μηχανισμού των δραστηριοτήτων των οικονομικών μονάδων, καθώς και το σύστημα πληροφοριών και κυρώσεων που το καθένα από αυτά εφαρμόζει. Ο συντονιστικός μηχανισμός αφορά τις τιμές των αγαθών, την πρόσβαση στην πληροφορία της τιμής, πραξιακών δικαιωμάτων⁶ και τον μηχανισμό των κυρώσεων, που αποσκοπεί στη συνέπεια προς τον συντονισμό του συστήματος.

Πιο αναλυτικά το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας στηρίζεται στην ολοκληρωτική αποκέντρωση των αποφάσεων. Τούτο σημαίνει πως κάθε οικονομική μονάδα απολαμβάνει την απόλυτη ελευθερία λήψης απόφασης για το τι προϊόν κα πόση ποσότητα θα παραχθεί και τον τρόπο της παραγωγής αυτής. Δεν υπάρχει, λοιπόν, κανένας κεντρικός προγραμματισμός για την ποιότητα και την ποσότητα της παραγωγής, υπάρχει όμως ως συντονιστικός μηχανισμός η τιμή που σχηματίζεται στις αγορές. Πιο συγκεκριμένα, ο συντονιστικός μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς λειτουργεί με τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης⁷, στα πλαίσια της αρχής της ελευθερίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της ελεύθερης διάθεσης των παραγωγικών συντελεστών και η ελευθερία κατανάλωσης. Οι κυρώσεις στην ελεύθερη αγορά αφορούν το νό-

⁴ Τριανταφυλλάκης (2011), 53.

⁵ Γέμτος, Οικονομία και Δίκαιο, 1995, 84.

⁶ Ήτοι την ύπαρξη ατομικής, κοινωνικής ή ιδιοκτησίας του κράτους.

⁷ Με τον σχεδιασμό της παραγωγής μια ποσότητας προϊόντων από τους πωλητές σε μια συγκεκριμένη τιμή και αντίστοιχα τον προγραμματισμό αγοράς προϊόντων από τη μεριά των αγοραστών σε μία συγκεκριμένη τιμή. Εάν παρατηρήσουν, οι δύο μεριές αποκλίσεις ως προς την ποσότητα και την τιμή, ξεκινούν τον συντονισμό των στόχων τους με τις μεταβολές των τιμών.

μο της προσφοράς και της ζήτησης και εδώ, καθώς στην περίπτωση μείωσης της ζήτησης, μειώνεται και η τιμή του προϊόντος, γεγονός που επιφέρει ζημία στον πωλητή.

Το σύστημα δε της κεντρικά σχεδιασμένης οικονομίας συντονίζεται αποκλειστικά από μια κεντρική αρχή, η οποία ορίζει την ποσότητα και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, κατανέμει εργαζόμενους, μηχανές και πρώτες ύλες και αποφασίζει για την εκμετάλλευση αυτών από τις επιχειρήσεις. Ρόλος της κεντρικής αρχής, σχετικά με τον μηχανισμό πληροφοριών, είναι η συλλογή πληροφοριών από τον ιεραρχικά κατώτερο πόλο αυτής προς τον ιεραρχικά ανώτερο, προκειμένου να παρθούν οι αντίστοιχες αποφάσεις. Ως προς τον μηχανισμό των κυρώσεων, η κεντρική αρχή προνοεί τα πριμ και τις ευνοϊκές μεταθέσεις σε όσους ακολουθούν τις αποφάσεις της, ενώ δυσμενείς μεταθέσεις ή και απολύσεις περιμένουν όσους έλθουν σε επαφή με τις αρνητικές κυρώσεις, που περιλαμβάνονται στο οργανωτικό της σχέδιο.

2. Το Διεθνές Εμπόριο

Δύο είναι οι επικρατέστερες θεωρίες προς την επεξήγηση της λειτουργίας του διεθνούς εμπορίου, τις οποίες, φυσικά, έχουν διαδεχθεί πιο σύγχρονες σκέψεις. Η πρακτική φυσικά του διεθνούς εμπορίου δεν αποτελεί *novum*, καθώς από αρχαιοτάτων χρόνων, αυτό αφορούσε είδη πρώτης ανάγκης, κυρίως τρόφιμα, για να εξελιχθεί στη μορφή που το συναντάει κανείς σήμερα. Η πρώτη χρονικά θεωρία που εμφανίσθηκε για την τοποθέτηση του διεθνούς εμπορίου στην οικονομική σκέψη, αποτέλεσε η αρχή του απολύτου πλεονεκτήματος (A. Smith-1776). Η Σμιθιανή Αρχή έχει ως βάση ότι κάθε χώρα ανταλλάσσει τα αγαθά που παράγει με το απόλυτα μικρότερο κόστος⁸. Τούτο σημαίνει πως μία χώρα εμπλέκεται στο διεθνές εμπόριο, μόνο εάν κατέχει το απόλυτο πλεονέκτημα στην εξοικονόμηση των παραγωγικών της συντελεστών⁹. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε και η αρχή του συγκριτικού πλεονεκτήματος (Ricardo-1819)¹⁰, η οποία αναλύει τον τρόπο κατά τον οποίο διεξάγεται το εμπόριο όταν μια χώρα κατέχει το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή ενός αγαθού. Μια χώρα, δηλαδή, αξίζει να εμπλακεί στο διεθνές εμπόριο μόνο στους κλάδους που διατηρεί την υψηλότερη παραγωγικότητα εργασίας, πράγμα που ση-

⁸ Smith, *The Wealth of Nations*, 1937, 424.

⁹ Παράδειγμα ευημερούς διεθνούς εμπορίου, κατά το οποίο δύο χώρες απολαμβάνουν τη μεγαλύτερη ωφέλεια, διεξάγεται εάν μία χώρα εξειδικευθεί στην παραγωγή ενός προϊόντος – με το μικρότερο δυνατό κόστος-και διαφορετική χώρα εξειδικευθεί στην παραγωγή διαφορετικού προϊόντος και υποθέσουμε ότι οι ανταλλακτικοί όροι μεταξύ των χωρών είναι 1:1. Γέμτος (1995), 150.

¹⁰ Haberler, *The theory of International Trade*, 1933, 121· Viner, *Studies in the Theory of International Trade*, 1995, 437. Παραδειγματικά η θεωρία αυτή δύναται να αποδοθεί εάν λάβει κανείς υπόψη δύο χώρες οι οποίες παράγουν δύο ίδια προϊόντα, η μία όμως έχει μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα στο ένα προϊόν βάσει του κόστους παραγωγής του εν λόγω προϊόντος.

μαίνει πως οι ανταλλακτικές σχέσεις δύο χωρών, θα πρέπει να κυμαίνονται σε τιμές μικρότερες του κόστους παραγωγής ενός αγαθού.

3. Η Διεθνής Συναλλαγή

Ένα από τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης αποτελεί και το γεγονός πως κανένα σχεδόν κράτος παγκοσμίως δεν παραμένει απομονωμένο από το εμπόριο αγαθών ή υπηρεσιών. Άλλωστε, η ευρεία έννοια του εμπορίου χαρακτηρίζεται από τη συστηματική διενέργεια συναλλαγών, ήτοι αγορών και πωλήσεων με σταθερό στόχο το κέρδος¹¹. Προς επίτευξη δε του τελευταίου, ο έμπορος αναλαμβάνει κινδύνους, οι οποίοι στην περίπτωση των διεθνών συναλλακτικών βιοτικών σχέσεων, περιλαμβάνουν στοιχεία αλλοδαπότητας, που περιπλέκουν την επίλυση των εκάστοτε έννομων ζητημάτων.

Το παγκόσμιο εμπόριο αναπτύχθηκε ραγδαία μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η ηγεμονία των ΗΠΑ, έχοντας σημαντική κυριαρχία στην παγκόσμια οικονομία, ώθησε σε συνεχή φιλελευθεροποίηση το διεθνές εμπόριο και προώθησε την ανάπτυξη ενός θεσμικού πλαισίου που ξεκίνησε με τις Συμφωνίες του Bretton Woods το 1944 και συνεχίστηκε με τις Συμφωνίες της GATT το 1947. Μαζί με αυτό εμφανίσθηκε και καθιερώθηκε και η πίστωση έναντι εγγράφων στο διεθνές εμπόριο, όπως φαίνεται και από την κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα, όπου και πραγματοποιήθηκαν μεγάλες εξαγωγές προϊόντων με πλοίο μεγάλων εμπορικών επιχειρήσεων ή με αντιπροσώπους τους, οι οποίοι συνόδευαν τα εμπορεύματα με σκοπό την είσπραξη του τιμήματος. Τον 19^ο αιώνα, η μέθοδος αυτή αντικαταστάθηκε με την εμπλοκή στη διαδικασία εξαγωγών τρίτων προσώπων με αυτοτελείς υποχρεώσεις σε διάφορους τομείς των μεταφορών και της είσπραξης του τιμήματος¹².

Το δίκαιο δε των συναλλαγών αποτελεί κύριο στοιχείο του εμπορικού δικαίου, το ξεπερνά όμως στο σημείο που αυτό αφορά και το δίκαιο προστασίας καταναλωτών ή το φορολογικό διεθνές δίκαιο¹³. Η διεθνής συναλλαγή η οποία πρωταγωνιστεί στο εξωτερικό εμπόριο είναι η διεθνής πώληση¹⁴ και μαζί με αυτήν οι συναλλαγές που τη συνοδεύουν ήτοι η μεταφορά, η ασφάλιση, η χρηματοδότηση και η εξασφάλιση. Οι παραπάνω αναφερθείσες συναλλαγές θα πρέ-

¹¹ Χολέβας, Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις, 1994, 59.

¹² Ψυχομάνης, Η πίστωση έναντι εγγράφων, 2001, 10.

¹³ Παμπούκης, Έννοια και αντικείμενο του Δικαίου Διεθνών Συναλλαγών, σε: Παμπούκη (επίμ), Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 21.

¹⁴ Προκειμένου να αντιληφθεί κανείς τον όγκο των εν λόγω συναλλαγών, αρκεί να διαπιστώσει πως σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το έτος 2014 οι εξαγωγές εμπορικών υπηρεσιών άγγιξαν το ποσό των 4,872 δις. δολάρια και οι εξαγωγές προϊόντων τα 19,002 δις. δολάρια. Στην ΕΕ δε το εξωτερικό εμπόριο για το έτος 2015 αποτιμάται στα 3.517 δις. ευρώ. [www.wto.org/statistics](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/el)
[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/ International_trade_in_goods/el](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/el)

ππει να διενεργούνται στα πλαίσια επαγγελματικής ενασχόλησης, προκειμένου να διακρίνονται από την εγχώρια καταναλωτική συναλλαγή, για την οποία εφαρμόζεται το εκάστοτε εθνικό δίκαιο που διέπει τα μέρη. Η διεθνής, λοιπόν, συναλλαγή αγγίζει πάνω από μία έννομες τάξεις, με την έννοια ότι δημιουργείται μια σημαντική σύνδεση προς μία διαφορετική πολιτεία από αυτήν του ενός συμβαλλομένου, η οποία χρήζει ιδιαίτερης ρύθμισης σε σχέση με την εσωτερική συναλλαγή. Τα δύο στοιχεία που συνθέτουν το δίκαιο διεθνών συναλλαγών αποτελούν πρώτον οι σχέσεις με συναλλακτικό χαρακτήρα και οικονομικό–κερδοσκοπικό σκοπό και δεύτερον τον διεθνή χαρακτήρα της συναλλαγής αυτής¹⁵.

4. Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο έμπορος στο εξαγωγικό εμπόριο

Σε μία οποιαδήποτε συναλλαγή ενυπάρχει το στοιχείο του κινδύνου, στην εμπορική όμως, συναλλαγή, το στοιχείο της διακινδύνευσης διογκώνεται, από αυτό που έχει ήδη λόγω της οικονομικής της φύσης¹⁶. Ο κίνδυνος, όμως, είναι ένα σχετικό μέγεθος, καθώς η έντασή του συναρτάται από διάφορους παράγοντες όπως το μέγεθος και το είδος της αγοράς, της επένδυσης, της επιχείρησης, της επιχειρηματικής δράσης, αλλά και το είδος και μέγεθος κάθε επιμέρους συναλλαγής¹⁷. Το ρίσκο που αναλαμβάνει κάθε έμπορος εκτελώντας εμπορικές πράξεις είναι αναπόφευκτο. Τούτο δε ενισχύεται εάν το αντισυμβαλλόμενο με αυτόν μέρος έχει έδρα σε αλλοδαπή πολιτεία, καθώς στην περίπτωση αυτοί παρεισφρέουν περαιτέρω δυσκολίες. Για το λόγο αυτό ο εξαγωγέας θα πρέπει να κατέχει ένα εύρος πληροφοριών για τον τόπο κατοικίας ή έδρας του πιθανού αντισυμβαλλομένου του, το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου αυτού, το εμπορικό του δίκαιο και τις συναλλακτικές του συνήθειες, στοιχεία που επηρεάζουν την πραγματοποίηση ή μη μιας συναλλαγής. Οι διασυνοριακές δε διαφορές στο σύνολό τους είναι απόλυτα επηρεασμένες από τον πολιτισμό, την πρακτική και το νόμο¹⁸.

Ξεκινώντας από τον πολιτιστικό κίνδυνο, πρέπει να αναφερθεί αυτός επηρεάζει περισσότερο από κάθε άλλον την επικοινωνία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, καθώς δεν εφαρμόζεται η καθημερινή αυτοπρόσωπη παρουσία, παρά η εξ αποστάσεως, η οποία ακόμα αν συντελείται με άμεσα ηλεκτρονικά μέσα δεν ξεφεύγει του κινδύνου της ανεπαρκούς επικοινωνίας ή της παρεξήγησης¹⁹, καθώς κάθε μέρος της συναλλαγής γνωρίζει τον τρόπο τοπικής συναλλα-

¹⁵ Παμπούκης, σε: Παμπούκη (2009), 19.

¹⁶ Τριανταφυλλάκης, Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, 2009, 9.

¹⁷ Γκρίτζαλης, Η διακινδύνευση των απαιτήσεων ως στοιχείο της εμπορικότητας των συναλλαγών, Η έισηψη των εμπορικών απαιτήσεων – 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, 2010, 364.

¹⁸ Gessner/Appelbaum/Felstiner, Rules and Networks: The Legal Culture of Global Business Transactions, 2001, 2.

¹⁹ Brand, Fundamentals of International Business Transactions, 2000, 2.

γής, ενώ υπάρχουν λιγότερες πιθανότητες να γνωρίζει να κινηθεί εμπορικά σε διεθνές επίπεδο. Εκτός, όμως, από τις επικοινωνιακές ή γλωσσικές δυσκολίες, ένα μεγάλο εμπόδιο για την ορθή διενέργεια της διεθνούς συναλλαγής είναι και η διαφθορά, καθώς κρατικά συστήματα, κυρίως σε υπό ανάπτυξη κράτη καθιστούν δυσχερείς τις επενδύσεις, τις συναλλαγές, τον ανταγωνισμό με μέσα όπως η μη τήρηση κανόνων, η επιβολή δυσκίνητης γραφειοκρατίας, η διακριτική ευχέρεια κυβερνήσεων και ένα αναποτελεσματικό νομικό σύστημα επίλυσης διαφορών²⁰.

Στο πρόσωπο δε του εισαγωγέα, ο προμηθευτής μπορεί να συναντήσει τον κίνδυνο ακύρωσης της αποστολής των εμπορευμάτων, μετά την εκκίνηση της παραγωγικής διαδικασίας, με αποτέλεσμα τη ζημία του πρώτου. Υπάρχει, βέβαια, και η περίπτωση της άρνησης παραλαβής ή αποπληρωμής του τιμήματος της παραγγελίας, καθώς ακόμα και αν ο εξαγωγέας καταφύγει στην εύρεση άλλων αγοραστών, η καθυστέρηση στην πώληση και πιθανών κάποια έκπτωση στο τίμημα επιδρά στην αύξηση της ζημίας του. Τέλος, η αφερεγγυότητα και γενικά η αδυναμία πληρωμής του αντισυμβαλλομένου του εξαγωγέα υφίσταται πάντοτε ως ενδεχόμενο.

Αναγκαίος είναι να αναφερθεί και ο συναλλαγματικός κίνδυνος, καθώς αφορά περιπτώσεις εμπορών που συναλλάσσονται με εμπόρους κρατών με διαφορετικό από αυτόν νόμισμα. Ο κίνδυνος εδώ αφορά κυρίως την περίπτωση υποτίμησης του νομίσματος που συμφωνήθηκε για την πληρωμή της συναλλαγής. Οι συναλλαγές, λοιπόν, σε ξένο νόμισμα, καθώς και οι επενδύσεις σε οικονομικές οντότητες του εξωτερικού διαχειρίζονται με αντίστοιχα προγράμματα αντιστάθμισης του συγκεκριμένου συναλλαγματικού κινδύνου που παρέχονται, κυρίως από πιστωτικούς οργανισμούς.

Οι νομικοί δε κίνδυνοι στη διασυνοριακή συναλλαγή είναι ποικίλοι και προκύπτουν από τις διαφορές στις έννομες τάξεις των συμβαλλομένων μερών και το σύστημα μεθόδου επίλυσης διαφορών εκάστου κράτους. Παρατηρείται δε σε έννομες τάξεις ελλιπής προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή προστασίας ατομικής περιουσίας, που έχουν ως αποτέλεσμα την αποχή από εμπορικές δραστηριότητες ή επενδύσεις στις χώρες αυτές²¹. Η αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού συντελείται με την προσπάθεια για ομοιογενοποίηση των κανόνων που διέπουν τις διεθνείς συναλλαγές, για την οποία θα γίνει λόγος παρακάτω. Ως προς το νομικό κίνδυνο σημαντικό είναι να ειπωθεί ότι οι διαρκείς νομοθετικές μεταβολές σε ένα κράτος είναι παράγον-

²⁰ Ενδεικτικά η έκθεση του ΜΚΟ Διεθνής Διαφάνεια (Transparency International), όπου εκτίθενται περιπτώσεις διαφθοράς με μεγάλες εμπορευματικές συναλλαγές: https://www.transparency.org/whatwedo/publication/working_paper_2_2016_transparency_and_corruption_a_role_in_mega_trade_deals

²¹ Παραδείγματα τέτοιας απροθυμίας έδειξαν κατά το παρελθόν εταιρίες όπως η IMB και η Coca-Cola, καθώς αρνήθηκαν να επενδύσουν στην Ινδία κατά τη δεκαετία του 1970, αφού θεώρησαν πως η Ινδική νομοθεσία δεν είναι επαρκής για να προστατέψει την τεχνογνωσία που μετάφεραν στη χώρα. Παπαδάκης, Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και διεθνής εμπειρία, 2012, 77.

τας που αποθαρρύνει το διασυνοριακό εμπόριο. Ο εξαγωγέας προτιμά ένα σταθερό νομοθετικό σύστημα της χώρας προορισμού των εμπορευμάτων του, παρά ένα με συνεχείς ρυθμιστικές μεταβολές, καθώς τούτο επηρεάζει την αντιμετώπιση της συναλλαγής του, απο την άποψη μεταβολών στη μέθοδο επίλυσης διαφορών, την αύξηση φορολογικών επιβαρύνσεων, την έλλειψη νομοθεσίας για την προστασία των επενδύσεων κλπ.

Τέλος, οι πολιτικοί κίνδυνοι με τους οποίους είναι αντιμέτωπος ο έμπορος στο εξωτερικό εμπόριο αφορούν κάθε είδους πολιτική, κυβερνητική ή κοινωνική αστάθεια που προέρχεται εσωτερικά ή εξωτερικά του κράτους προορισμού που επηρεάζουν άμεσα και αρνητικά την πλειοψηφία οποιασδήποτε εξαγωγικής δραστηριότητας και επένδυσης²². Από τις σημαντικότερες δε μορφές πολιτικού κινδύνου θεωρούνται οι εθνικοποιήσεις ή κρατικοποιήσεις, ήτοι κυριαρχικές αποφάσεις κρατών προς θέση υπό κρατική κυριότητα αλλοδαπών ή ημεδαπών επιχειρήσεων. Συνηθέστερη δε μορφή πολιτικού κινδύνου είναι η θέση περιορισμών στην ελευθερία σύναψης εμπορικών συμβάσεων με την μορφή π.χ. επιβολής τελωνιακών μέτρων, περιορισμού εγκαταστάσεων κλπ²³. Να σημειωθεί, επίσης, πως τέτοιοι κίνδυνοι δεν απαντώνται εντός ΕΕ, λόγω της θεμελιώδους αρχής της προς το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών της, διχως πολιτικές προστατευτισμού, ενισχύοντας έτσι τη σύναψη διεθνών συναλλαγών μεταξύ τους, καθώς και λόγω της πολιτικής σταθερότητας που επικρατεί σε αυτήν.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, παρατηρείται πως ο έμπορος εκτός από τους συναλλακτικούς κινδύνους, ήτοι αυτούς της μη πληρωμής, της ευθύνης για ελαττωματικά προϊόντα κλπ. έχει να αντιμετωπίσει και όλους τους ανωτέρω, που καθιστούν τη συναλλαγή του μη ασφαλή. Στο σημείο αυτό, λοιπόν, «κουμπώνει» η ανάγκη εξασφάλισής του, καθώς και η ανάγκη για μετρίαση των ανωτέρω κινδύνων, προς εκπλήρωση του σκοπού της εμπορικής του συναλλαγής, ήτοι το κέρδος. Προς αντιμετώπιση της των διεθνών επιχειρηματικών κινδύνων, ως προτεινόμενες λύσεις, στις οποίες ο έμπορος έχει τη δυνατότητα να καταφύγει είναι η διεθνής ασφάλιση του εξαγωγικού εμπορίου, η οποία συντελείται από ημικρατικούς οργανισμούς²⁴ και έχει ως στόχο κυρίως της ασφάλιση από πολιτικούς κινδύνους, η χρήση επαγγελματικών ενδιαμέ-

²² Akhter/Lusch, Political risk and the evolution of control of foreign business: equity, earnings and marketing, 1988, 109.

²³ Ήτοι ο κίνδυνος αφαίρεσης της άδειας εισαγωγής του εισαγωγέα λόγω πολιτικών αναταραχών που τυχόν προκάλεσαν την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού του τόπου.

²⁴ Στην Ελλάδα λειτουργεί ο Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων, στο Ηνωμένο Βασίλειο το Exports Credit Guarantee Department (ECGE), στις Η.Π.Α. το Overseas Private Investment Corporation (OPIC).

σων, όπως το πιστωτικό ίδρυμα και η λιγότερο συνηθέστερη στην πράξη σύμβαση ανταλλαγής (barter agreement)²⁵.

Στις εμπορικές συναλλαγές και ιδίως στις διεθνείς, ο έμπορος θα πρέπει να μεριμνήσει για την ανάγκη εξασφάλισής του, καθώς δεν υπάρχει ασφαλής συναλλαγή, αφού πάντα υπάρχει η περίπτωση επέλευσης κάποιου από τους παραπάνω κινδύνους ή μη εκπλήρωσης των συμβατικών όρων από το αντισυμβαλλόμενο μέρος. Η εξασφάλιση αυτή δεν έχει ως πηγή τη δυσπιστία του για τη φερεγγυότητα του άλλου μέρους, αλλά από την ανησυχία για την ενδεχόμενη πραγματοποίηση γενικότερου κινδύνου.

5. *Lex Mercatoria*

Για την ερμηνεία μίας εμπορικής σύμβασης, παρά τις διαφορές στα έννομα συστήματα των κρατών, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι επιχειρήσεις όλων των χωρών έχουν αναπτύξει μια ομοιομορφία στις πρακτικές εξαγωγών και εισαγωγών προϊόντων²⁶. Οι όροι που έχουν αναπτυχθεί στο διεθνές εμπόριο και αφορούν μια γενικά κατανοητή από τους εμπόρους έννοια, σχετίζονται με τη μετάθεση του κινδύνου κατά την απώλεια ή ζημία των αγαθών, όρους στις φορτωτικές, στις πολιτικές ναυτικής ασφάλισης και άλλα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στο διεθνές εμπόριο. Οι εν λόγω κανόνες όταν επιλέγονται από τα μέρη να ενσωματωθούν στην μεταξύ τους σύμβαση αποκτούν δεσμευτική αξία. Η αναφορά της *lex mercatoria* στη σύμβαση δεν αποτελεί επιλογή εφαρμοστέου δικαίου, παρά αφορά την ενσωμάτωση συγκεκριμένων όρων στην εμπορική σύμβαση, ενώ ορίζεται ως το διεθνές ουσιαστικό δίκαιο του εμπορίου.

Το πιο επιτυχημένο παράδειγμα κανόνων της *lex mercatoria* που χρησιμοποιούνται στις διεθνείς συναλλαγές είναι οι INCOTERMS του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (International Chamber of Commerce–ICC), που περιλαμβάνει όρους που επιλέγονται από τα μέρη να ενσωματωθούν σε σύμβαση. Άλλοι παρόμοιοι κανόνες είναι αυτοί που κωδικοποίησε η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL) σχετικά με τη Σύμβαση για τη Διεθνή Πώληση Αγαθών (Contract for the International Sales of Goods–CISG), η οποία χρη-

²⁵ Ήτοι οι συμφωνίες αμοιβαίων αγορών προϊόντων, όπου το ένα μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση πώλησης προϊόντων σε έτερο μέρος, το οποίο έχει το δικαίωμα να πουλήσει στον αρχικό αγοραστή άλλα προϊόντα μέχρι να καλύψει το ύψος της αξίας των προϊόντων που εκείνος αρχικά αγόρασε. *Taylor*, Bartering: Should you trade Services with Other Businesses, <http://www.businessknowhow.com/money/bartering.htm>.

²⁶ Ανεθνικοί κανόνες και εμπορικές συνήθειες και πρακτικές στο εμπόριο χρησιμοποιούνταν από τον 4^ο αιώνα π.χ. από Έλληνες εμπόρους, αλλά και στη συνέχεια από Ρωμαίους, οι οποίοι θριάμβευαν στο παγκόσμιο εμπόριο της εποχής. *Borchers*, The Internationalization of Contractual Conflicts Law, *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 1995, 424. Κατά τον Μεσαίωνα δε η *lex mercatoria* εφαρμόζονταν όχι από δικαστές από τους ίδιους τους εμπόρους, με μία ταχεία και ανεπίσημη διαδικασία για την επίλυση των διαφορών τους.

σιμοποιείται από τα μέρη στις διασυνοριακές πωλήσεις. Η εφαρμογή της δε εκτείνεται στα μέρη που έχουν ως έδρα της επιχείρησής τους μία από της χώρες που έχουν υπογράψει τη σύμβαση, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη αποκλείσουν ρητά την εφαρμογή της. Άλλο παράδειγμα, αποτελεί και οι κανόνες του Διεθνούς Ινστιτούτου για την Ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου (UNIDROIT) με τις Αρχές των Διεθνών Εμπορικών Συμβάσεων (UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts -UICC), οι οποίες, προκειμένου να εφαρμοσθούν στη σύμβαση, πρέπει να μνημονεύονται ρητά σε αυτήν και δεν δεσμεύουν αυτόματα τα μέρη²⁷. Τέλος αξίζει να μνημονευθούν και οι «Αρχές Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων» της Επιτροπής Lando, που αποτελούν ένα ελαστικό υπερεθνικό σύστημα για τις γενικές αρχές του δικαίου των συμβάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο²⁸.

Σχετικά με την αυτονομία της *lex mercatoria* έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις. Η μία υποστηρίζει ότι, για το λόγο ότι η ίδια είναι αυτοδημιουργούμενη, αποτελεί δηλαδή ένα νομικό σύστημα, το οποίο αυτοπροσδιορίζεται και αυτοδιατηρείται και δεν αποτελεί ένα σώμα ουσιαστικού δικαίου²⁹. Απο την άλλη, υποστηρίζεται πως η *lex mercatoria* δεν είναι ένα νομικό μορφωμα, που δεν υπόκειται σε κρατικό έλεγχο. Αυτό σημαίνει πως μια σύμβαση δεν μπορεί να είναι δεσμευτική ή να παράγει έννομα αποτελέσματα χωρίς το νομικό μηχανισμό μιας πολιτείας, οπότε και στερείται αυτονομίας³⁰. Καθημερινά μεγάλος όγκος διεθνών συναλλαγών χρησιμοποιεί τους κανόνες και τις πρακτικές της *lex mercatoria* και έχουν γίνει γενικώς αποδεκτοί ως προς τη νομική ισχύ τους. Αδιαμφισβήτητο είναι βέβαια, ότι η *lex mercatoria* αποτελεί τη διεθνή συνήθεια στο εμπόριο. Η ίδια μπορεί να μην είναι γραπτό ή κωδικοποιημένο δίκαιο, αλλά είναι εμφανής στη σύναψη εμπορικών συμβάσεων και στις προσδοκίες των μερών.

6. Ο ρόλος του Διεθνούς Δικαίου στο Διεθνές Εμπόριο

Προς ρύθμιση του Διεθνούς Δικαίου των Συναλλαγών έχει υπογραφεί πληθώρα Διεθνών Συμβάσεων με στόχο να οργανωθεί το παγκόσμιο πλαίσιο του εμπορίου και να συμβάλλουν στην ομοιομορφία των κανόνων, που διέπουν τις συναλλαγές³¹. Ιδιαίτερα, ο σκοπός είναι να γίνει δυνατή η κυκλοφορία προσώπων αγαθών κλπ., μέσα από διεθνείς συνθήκες που καθορίζουν τους όρους διακίνησης. Ως γενικά αποδεκτή αρχή, το δίκαιο των Διεθνών Συμβάσεων κατ'ισχύει των εθνικών δικαίων³². Στο πλαίσιο των συναλλαγών έχουν υπογραφεί Διεθνείς Συνθή-

²⁷ Nottage, The Procedural Lex Mercatoria: The Past, Present and Future of International Commercial Arbitration, 2003, 2.

²⁸ Κορνηλάκη, Προσπάθειες Διεθνούς Ενοποίησης Αστικού Δικαίου, <http://www.enas.gr/kornilakis.pdf>

²⁹ Gunter, Global Bukovina: Legal Pluralism in the World Society, 1997, 3.

³⁰ Mazzacano, The Lex Mercatoria as autonomous law, CLPE Research paper 29/2008, 2.

³¹ Παμπούκης σε: Παμπούκη (2009), 56.

³² Ρούκουνας, Διεθνές Δίκαιο Ι, 1997, 58.

κες που περιορίζουν τα εμπόδια στο ελεύθερο εμπόριο (σε επίπεδο τελωνιακό, ποσοτικό και τεχνικό) και προστατεύουν τους συμβαλλομένους από αθέμιτες πρακτικές που θίγουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό (ιδιαίτερα το dumping και τις κρατικές ενισχύσεις). Το πεδίο εφαρμογής τους έχει διευρυνθεί σε πολλούς τομείς του εμπορίου και των επενδύσεων.

Σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση του διεθνούς εμπορίου έχει παίξει η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade), η οποία περιλαμβάνει ουσιαστικές διατάξεις ρυθμιστικές της κατάργησης των διακρίσεων στο διεθνές εμπόριο, η ουσιώδης μείωση (όχι όμως εξάλειψη) των δασμών, η μείωση άλλων περιορισμών του διεθνούς εμπορίου. Τα συμβαλλόμενα σε αυτήν μέρη ωφελούνται βάσει των αμοιβαίων παρεχόμενων ωφελημάτων³³, ενώ οι διατάξεις της επικεντρώνονται στην γενική ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους, που επιβάλλει την ίση μεταχείριση των προϊόντων όλων των χωρών ως προς τους δασμούς και τις επιβαρύνσεις στην εισαγωγή και την εξαγωγή, την προοδευτική μείωση των δασμών ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη και την κατάργηση ή την περιοριστική ρύθμιση ορισμένων κρατικών μεθόδων που επενεργούν αρνητικά στο διεθνές εμπόριο (π.χ. ποσοτικοί περιορισμοί, η εξαγωγή προϊόντων σε κατώτερη τιμή από την αξία τους κλπ.).

Σημαντικό για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου αποτέλεσε και το έργο των Ηνωμένων Εθνών, στα πλαίσια της σύγκλησης μιας παγκόσμιας διάσκεψης για το συγκεκριμένο ζήτημα, ήτοι την UNCTAD³⁴ (United Nations Conference on Trade and Development). Μέχρι και σήμερα η εν λόγω διάσκεψη έχει ασχοληθεί με ποικίλα ζητήματα του διεθνούς εμπορίου που αφορούν το εμπόριο των βασικών προϊόντων, την υπερβολική δανειακή επιβάρυνση πολλών αναπτυσσόμενων χωρών, τον τομέα την ναυτιλίας, τα προβλήματα μεταφοράς τεχνολογίας και την οικονομική συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών.

7. Η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου ως Εργαλείο Αναζήτησης της Τέλειας Σύμβασης

Γίνεται φανερό πως η μείωση των κινδύνων του εμπορίου, θα μπορούσαν να αποφευχθούν με την επινόηση της τέλειας σύμβασης, η οποία θα εξασφάλιζε τα δικαιώματα των μερών με το μικρότερο δυνατό κόστος. Η Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου³⁵, η οποία αναδείχθηκε από τη «Σχολή του Σικάγο»³⁶, αφορά την ανάλυση των κανόνων δικαίου, αλλά και των νομικών αποφάσεων ως προς το κόστος και το όφελος. Αρχικά, πρέπει να ειπωθεί ότι οι συμβάσεις, κα-

³³ Φατούρος/Στάγκος, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο–Τεύχος Α’–Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις, 1984, 74.

³⁴ <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

³⁵ Η σχέση της οικονομικής επιστήμης με τον Εμπορικό Δίκαιο παρουσιάζει ομοιότητες, ως προς το ότι και οι δύο κοινωνικές επιστήμες στοχεύουν στην αξιολόγηση ανθρώπινων συμπεριφορών και στην εξαγωγή σχετικών αρχών και προτάσεων. Περάκης, (2004), 63.

³⁶ Αποτέλεσε δε προϊόν της κίνησης “Law and Economics”.

θώς και η δυνατότητα ελεύθερης διαμόρφωσής τους είναι τα εργαλεία που οδηγούν τα αγαθά και τους παραγωγικούς συντελεστές μιας αγοράς στην πολυτιμότερη χρήση τους³⁷. Με τη σειρά της, η δυνατότητα αυτή οδηγεί στην οικονομική ευημερία, καθώς αυξάνει την αξία της χρήσης των αγαθών, αν συνδυαστούν με τη μείωση του συναλλακτικού κόστους. Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, όμως, γνωρίζει και περιορισμούς, προκειμένου να μην επικρατήσει η άκρατη και απεριόριστη τέτοια ελευθερία, αλλά αυτή να χαλιναγωγηθεί προς όφελος διασφάλισης των προτιμήσεων των συμβαλλομένων σε μία σύμβασης μερών. Περίπτωση περιορισμού της εν λόγω ελευθερίας αποτελεί η παρέμβαση στην άνιση μεταχείριση παροχής και αντιπαροχής³⁸.

Η ΟΑΔ αποσκοπεί στην επίλυση του ζητήματος, εάν συγκεκριμένοι νομικοί κανόνες πετυχαίνουν τους στόχους, για τους οποίους θεσπίστηκαν και εάν μπορούν να αντικατασταθούν με άλλους που επιτυγχάνουν με καλύτερο τρόπο έναν στόχο. Η αφετηρία της σκέψης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχουν διαφορετικοί άνθρωποι-ορθολογικά σκεπτόμενοι³⁹-με διαφορετικές επιθυμίες, οι οποίοι όμως συμφωνούν ότι θα ήθελαν να ικανοποιούνται όλες αυτές οι επιθυμίες τους συχνότερα και σπανιότερα⁴⁰. Οι οικονομικές θεωρίες χτίζονται με απλοποιημένα παραδείγματα του τρόπου λειτουργίας του κόσμου⁴¹, οι οποίες μεταφέρονται στον πραγματικό κόσμο για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στη συνέχεια αναλύονται συνοπτικά, οι θεωρίες οι οποίες διατυπώθηκαν για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μερών, κυρίως στα πλαίσια της αγοράς.

Αρχικά, λοιπόν, η θεωρία της ηθικής φιλοσοφίας που προκύπτει από την ως άνω σκέψη είναι αυτή του ωφελιμισμού, με την έννοια ότι η ηθική απαιτεί να συμβαίνει οτιδήποτε μεγιστοποιεί το συνολικό ποσό ευχαρίστησης, καθιστώντας ελάχιστο το επίπεδο αντίστοιχου πόνου. Ο Α. Smith αναφερόμενος στον ωφελιμισμό κατέληξε στο οικονομικό συμπεριφορικό παράδειγμα του *homo economicus* και στην αποτελεσματικότητα των νομικών ρυθμίσεων ως κριτήριο αποτελεσματικότητας⁴². Με άλλα λόγια, αναζητείται το επίπεδο της ευχαρίστησης και του ανθρώπινου πόνου, που απορρέουν από μια κοινωνική επιλογή. Μεταφέροντας, τον ωφελιμισμό στην οικονομική επιστήμη, η οποία είθισται να χρησιμοποιεί υποθέσεις σε συγκεκριμένες συνθήκες, προς εξαγωγή συμπερασμάτων, έχοντας ως βασική υπόθεση ότι οι άνθρωποι τείνουν να μεγισ-

³⁷ Γέμτος, Οικονομία και Δίκαιο, 2001, 109.

³⁸ Η οποία πολλές φορές οδηγεί στην σκέψη ότι η σύμβαση αποτελεί προϊόν πλάνης, απάτης ή απειλής και έτσι γεννιέται η ανάγκη προστασίας του πιο αδύναμου μέρους. Γέμτος (2001), 110.

³⁹ Το κριτήριο της ορθολογικότητας αφορά τις ανθρώπινες επιλογές που γίνονται προκειμένου οι άνθρωποι να αυξήσουν την ωφέλεια-ευτυχία τους «utility maximization hypothesis».

⁴⁰ Bix, Φιλοσοφία του δικαίου: θεωρία και ερμηνευτικό πλαίσιο, 2007, 282.

⁴¹ Bix (2007), 287.

⁴² Γέμτος (2001), 55.

τοποιοούν ορθολογικά την ικανοποίησή τους⁴³, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μια αγοριαία συναλλαγή αποτελεί πρότυπο συναλλαγής που αυξάνει το ποσοστό της ευχαρίστησης, καθώς η ευτυχία της απόκτησης αγαθού είναι μεγαλύτερη από αυτήν της οικονομικής απώλειας.

Στη συνέχεια, το θεώρημα Coase (1910)⁴⁴ αναδεικνύει την αποτελεσματικότητα στην αγορά της ελεύθερης αγοράς με τον συνδυασμό προσφοράς ζήτησης και κόστους, στοιχεία στην ισορροπία προσφοράς και τιμής του αγαθού. Θέτοντας ως ιδεατή προϋπόθεση την μη ύπαρξη κόστους, η αρχική κατανομή των δικαιωμάτων δεν θα επηρέαζε την τελική κατανομή αυτών. Αυτό σημαίνει πως όταν ένα δικαίωμα ανήκει σε κάποιον λόγω χρονικής προτεραιότητας, ο ίδιος θα έχει δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση προσβολής του. Η ανάλυση του θεωρήματος Coase οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα δικαιώματα κατανέμονται στο μέρος που τα εκτιμά περισσότερο. Στον κόσμο χωρίς κόστη συναλλαγής, αυτό σημαίνει ότι κατέχει το δικαίωμα όποιος το κατέχει, διότι στα χέρια του αποκτά μεγαλύτερη αξία⁴⁵. Από το θεώρημα αυτό προκύπτουν δύο θεμελιώδη συμπεράσματα. Το ένα αφορά την ανάγκη του δικαίου να ελαχιστοποιήσει το συναλλακτικό κόστος με τον σαφή προσδιορισμό των περιουσιακών δικαιωμάτων—και ότι πρέπει να μιμηθεί τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η κατανομή των πόρων σε μια ελεύθερη αγορά στην οποία δεν υπάρχει συναλλακτικό κόστος, αναγνωρίζοντας δικαιώματα σε αυτούς για τους οποίους έχουν μεγαλύτερη αξία⁴⁶.

Ο Posner (1939)⁴⁷ δε εξελίσσοντας το ως άνω θεώρημα, υποστήριξε μια θεωρία περί μεγιστοποίησης του πλούτου, σχετικά με το πως θα έπρεπε να ενεργούν οι δικαστές, προκειμένου εκείνοι «να μεγιστοποιήσουν την κοινωνική ευημερία»⁴⁸. Η ανάλυση της θεωρίας αυτής καλεί τους δικαστές να κρίνουν βάσει των αρχών που μεγιστοποιούν το συνολικό πλούτο της κοινωνίας⁴⁹. Η συγκεκριμένη θεωρία φαίνεται πρακτικότερη από την θεωρία του ωφελιμισμού, καθώς το χρήμα είναι πιο εύκολο να μετρηθεί από την ωφελιμότητα⁵⁰. Τούτο σημαίνει πως θα πρέπει να γίνουν αποδεκτοί κανόνες, οι οποίοι μιμούνται την αγορά σε έναν κόσμο χωρίς συναλλακτικά έξοδα. Η δυσκολία που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη προσέγγιση είναι ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που θα πρέπει να συγκεντρωθούν από τους εφαρμοστές του δικαίου για την αποτίμηση σε χρήμα των προτιμήσεων των συμβαλλομένων μερών. Συμπεράσματα της εν

⁴³ Posner, *The Problems of Jurisprudence*, 1990, 353.

⁴⁴ Βάσει άρθρου του που δημοσιεύθηκε το έτος 1960.

⁴⁵ Η κριτική που έχει γνωρίσει το εν λόγω θεώρημα αφορά τον παραγκωνισμό της ισότητας ή της κοινωνικής αλληλεγγύης στο βωμό της οικονομικής αποδοτικότητας (Dworkin). Περάκης (2004), 66· Dworkin, *Is wealth a Value?*, *Journal of Legal Studies*, 1980, 191-226.

⁴⁶ Posner, *Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου Ένα Απαραίτητο Εργαλείο για τη Νομική Θεωρία και Πράξη*, Αρμ 2003, 624.

⁴⁷ Συγγραφέας του πρώτου εγχειριδίου οικονομικής ανάλυσης του δικαίου το 1974.

⁴⁸ Posner, *The Economics of Justice*, 1983, 4.

⁴⁹ Posner (1990), 356.

⁵⁰ Bix (2007), 293.

λόγω προσέγγισης αποτελούν το γεγονός ότι η μείωση των συναλλακτικών εξόδων οδηγεί στην ανάληψη περισσότερων εκούσιων συναλλαγών και το γεγονός ότι μέσω της μίμησης της τέλει αγοράς ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες ύπαρξης παρενεργειών στις αγοριαίες συναλλαγές⁵¹.

Κατά το μη νομικό ορισμό της, η σύμβαση αποτελεί συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων μερών για υπόσχεση ανταλλαγής παροχής και αντιπαροχής⁵², η οποία αποτελείται από σύμπτωση δηλώσεων βούλησης και οδηγούν στην επίτευξη της οικονομικής ευημερίας. Λειτουργώντας με το κριτήριο της ορθολογικότητας, ο άνθρωπος και με στόχο τη μεγιστοποίηση του οφέλους του, προχωράει στη σύναψη συμβάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα οποιαδήποτε μειονεκτήματα που δύναται να του επιφέρει η συναλλαγή. Προς την επίτευξη της τέλει σύμβασης θα πρέπει να υπάρχει η τέλεια αγορά και οι όροι των συμβάσεων να κατέχουν πλήρη αποτελεσματικότητα. Η τέλεια σύμβαση είναι αυτή που εκπληρώνει πλήρως τους σκοπούς των μερών και είναι άριστη κατά Pareto⁵³.

Η ΟΑΔ προφέρει τα εργαλεία προκειμένου το δίκαιο των συμβάσεων να εφαρμόσει αποτελεσματικά τις συμφωνίες των μερών και να τις αναπροσαρμόσει στην ανάγκη επίκλησης συναλλακτικών ηθών στο εμπόριο. Με άλλα λόγια, η παρέμβαση του δικαίου στη σύμβαση θα πρέπει να συμβάλλει στη διευκόλυνση των συναλλαγών προς την επίτευξη της τέλει σύμβασης και της τέλει αγοράς. Τα ρυθμιστικά κενά και οι κανόνες ενδοτικού δικαίου που προκύπτουν σε διάφορους τύπους συμβάσεων, μπορούν να ερμηνευθούν είτε με τη συνδρομή του ενδοτικού δικαίου, είτε με το πρότυπο της τέλει σύμβασης⁵⁴. Η σκέψη που οδηγεί στην κατασκευή της τέλει σύμβασης είναι η κατανομή των σχετικών κινδύνων της σύμβασης. Εάν δεν έχει γίνει συμφωνία για την κατανομή των κινδύνων, αναζητείται το μέρος που δύναται να αποφύγει τον κίνδυνο με το μικρότερο κόστος και εάν ήταν αδύνατη η αποφυγή του κινδύνου μελετάται εάν το κόστος αποτροπής είναι μεγαλύτερο από την προσδοκώμενη ζημία. Το οικονομικό μοντέλο της τέλει σύμβασης κατανέμει βάρη και κινδύνους κατά τρόπο που οδηγεί στη μεγιστοποίηση της ευημερίας των μερών.

Η διόρθωση των ατελειών της αγοράς συμπεραίνεται ότι επιτυγχάνεται με τη θέσπιση διατάξεων ενδοτικού ή αναγκαστικού δικαίου, θέτοντας, βέβαια, ως προτεραιότητα τη βούληση των συμβαλλομένων μερών. Με άλλα λόγια, οι ερμηνευτές του δικαίου διαθέτουν το εργαλείο της τέλει σύμβασης προς διαμόρφωση μιας σύμβασης κατά τρόπο που θα έπρατταν τα μέρη εάν λειτουργούσαν σε μια τέλεια αγορά. Με την παραδοχή ότι πρωταρχικός στόχος του δικαίου

⁵¹ Γέμτος (2001), 63.

⁵² Γέμτος (2001), 108.

⁵³ Το κριτήριο Pareto αφορά τον περιορισμό της σπατάλης των παραγωγικών μέσων και την αύξηση της οικονομικής ευημερίας.

⁵⁴ Παπανικολάου, Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Αδικοπραξιών, 2000, 354.

είναι η ικανοποίηση της βούλησης των μερών, τα οποία επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν την αξία της ανταλλαγής που συντελείται μέσω μιας σύμβασης, είναι λογικό να ερμηνεύονται οι σχετικοί κανόνες δικαίου βάσει της οικονομικής αποτελεσματικότητάς της σύμβασης.

8. Η Τυπολογία των Εμπορικών Συμβάσεων και οι Συνοδευόμενοι Κίνδυνοι

8.1. Η διεθνής εμπορική πώληση

Η εμπορική πρακτική έχει καθιερώσει ποικιλία συμβάσεων είτε «επώνυμων», είτε «μη ρυθμισμένων» προς το σκοπό εξυπηρέτησης των σύγχρονων διεθνών και μη συναλλαγών. Θέ- μέλιο των συναλλαγών, φυσικά αποτελεί η εμπορική πώληση. Το συχνότερο ζήτημα μεταξύ των συμβαλλομένων σε μια σύμβαση πώλησης είναι η ρήξη της εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβα- λόμενων μερών, εξαιτίας της επέλευσης των ως άνω αναφερόμενων κινδύνων. Στις διεθνείς συμβάσεις αγοραπωλησίας είθισται να είναι συγκεκριμένοι και ορισμένοι οι όροι της πώλησης, προς αποφυγή παρανοήσεων. Αυτό που συνηθίζεται στα πλαίσια της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων, επίσης, είναι να εμπεριέχονται στη σύμβαση όροι καθολικής αποδοχής από τον επιχειρηματικό κόσμο, όπως οι αυτορρυθμιστικοί κανόνες των INCOTERMS του Διεθνούς Εμ- πορικού Επιμελητηρίου. Προσπάθειες ομοιόμορφης ρύθμισης των κανόνων που αφορούν τη διεθνή πώληση έχουν λάβει χώρα με τη σύμβαση της Χάγης του 1964, καθώς και τη Σύμβαση της Βιέννης του 1980⁵⁵, η οποία κυρώθηκε στην Ελλάδα με το ν. 2532/1997.

Πιο αναλυτικά, το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης αγγίζει τους συμβαλλό- μενους σε μια σύμβαση πώλησης πραγμάτων, οι οποίοι έχουν την εγκατάστασή τους σε διαφο- ρετικά κράτη-μέλη. Στο αρ. 1 του ν. 2532/1997 ορίζει το αντικειμενικό πεδίο της σύμβασης, το οποίο αφορά την πώληση κινητών πραγμάτων, που συνδέονται με Συμβαλλόμενα Κράτη ή με Συμβαλλόμενο Κράτος, με την έννοια της πώλησης να δημιουργεί υποχρέωση στον πωλητή για παράδοση των πραγμάτων, την εγχείρηση των σχετικών εγγράφων και τη μεταβίβαση της κυρι- ότητας αυτών στον αγοραστή, με τον τελευταίο να υποχρεούται στην πληρωμή του αντίστοιχου τιμήματος και την παραλαβή των εμπορευμάτων. Στο αρ. 2 της Σύμβασης εξαιρείται η εφαρμο- γή της η αγορά για σκοπούς προσωπικούς-οικογενειακούς και για προσωπική χρήση, αφήνον- τας έτσι εντός πεδίου εφαρμογής, μόνο την πώληση για εμπορικούς σκοπούς.

⁵⁵ Δημιουργία της UNIDROIT για ένα διεθνές νομοθετικό κείμενο για την πώληση κινητών. Τέθηκε παγ- κοσμίως σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου 1988, μόλις συμπληρώθηκε ο ελάχιστος αριθμός των 10 χωρών που έπρεπε να επικυρώσουν, προκειμένου να αναπτύξει διεθνή ενέργεια και μέχρι σήμερα έ- χει κυρωθεί από 84 χώρες.

Σημαντικές ρυθμίσεις της Σύμβασης της Βιέννης αφορούν την αθέτηση της σύμβασης και το ζήτημα της μετάθεσης του κινδύνου. Ως προς το πρώτο η Σύμβαση εισάγει ομοιόμορφη παράβαση της σύμβασης πώλησης, για οποιοδήποτε λόγο και αν αυτή έλαβε χώρα (breach of contract). Με άλλα λόγια, δεν παρουσιάζονται περιπτωσιολογικά οι τρόποι αθέτησης μιας σύμβασης, όπως στον ΑΚ (π.χ. νομικό και πραγματικό ελάττωμα, αδυναμία παροχής κλπ.)⁵⁶, αλλά η έννοια της αθέτησης περιλαμβάνει κάθε μορφή παράβασης υποχρεώσεων είτε πωλητή είτε αγοραστή. Η συνδρομή, λοιπόν, της αθέτησης της σύμβασης, λειτουργεί ως προϋπόθεση για την άσκηση έννομων βοηθημάτων⁵⁷ από τα συμβαλλόμενα μέρη. Η ουσιώδης συμβατική αθέτηση, όπως ορίζεται στο αρ. 25 της CISG, αφορά το θεμελιώδες του θιγέντος συμφέροντος εκάστου συμβαλλομένου μέρους, λαμβάνοντας υπόψη και τις επιπτώσεις προς τον σκοπό επίτευξης της σύμβασης. Φυσικά, οι συμβαλλόμενοι, κατά αρ. 6 της CISG δύνανται να συμφωνήσουν το ουσιώδες οποιουδήποτε όρου επιθυμούν.

Τέλος, ως προς το ζήτημα της μετάθεσης του κινδύνου η CISG στο αρ. 66 ορίζει πως απώλεια ή βλάβη των πραγμάτων μετά τη μετάθεση του κινδύνου στον αγοραστή δεν τον απαλλάσσει από την πληρωμή του τιμήματος, εκτός από την περίπτωση που η απώλεια ή βλάβη οφείλεται σε πράξη ή παράλειψη του πωλητή⁵⁸. Για το χρονικό σημείο της μετάθεσης του κινδύνου στον αγοραστή το αρ. 6 της CISG επιτρέπει συμφωνία των μερών ή δύναται να υπάρχει παραπομπή σε ρήτρα του διεθνούς εμπορίου. Εάν, όμως, δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία των μερών, εφαρμόζεται ο βασικός κανόνας του αρ. 69 παρ. 1 της CISG, κατά την οποία στις συμβάσεις πώλησης, όπου ο πωλητής υποχρεούται να παραδώσει σε εγκατάστασή του τα κινητά πράγματα στον αγοραστή, ο κίνδυνος μετατίθεται όταν τεθούν τα πράγματα στη διάθεση του αγοραστή και όταν ο αγοραστής να αναλάβει τα πράγματα από τον τελευταίο⁵⁹. Στην περίπτωση δε του αρ. 67 παρ. 1 εδ. α' CISG, αυτή δηλαδή της αποστολής των πραγμάτων από τον πωλητή, ο κίνδυνος μετατίθεται στον αγοραστή «όταν τα πράγματα παραδίδονται στον πρώτο μεταφορέα, προκειμένου να διαβιβασθούν στον αγοραστή, σύμφωνα με τη σύμβαση πώλησης». Ο πωλητής, δηλαδή, απαλλάσσεται από την κατοχή του κινδύνου, όταν τα πράγματα παραδοθούν στον πρώτο μεταφορέα και διαβιβασθούν σε αυτόν.

⁵⁶ Δωρής, Συγκριτική επισκόπηση των επιλογών συστηματικής οργάνωσης των ρυθμίσεων για την πώληση των κινητών στον ΑΚ και τη Σύμβαση της Βιέννης σε: Δωρή/Χελιδόνη, Ζητήματα εφαρμογής στη σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, 2004, 174.

⁵⁷ Ήτοι την αυτούσια εκπλήρωση της παροχής, την αντικατάσταση ή διόρθωση των πραγμάτων, τη μείωση του τιμήματος, το αίτημα αποζημίωσης, την υπαναχώρηση από τη σύμβαση κλπ.

⁵⁸ ΜΠρΘεσ 43495/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁵⁹ Αν ο αγοραστής δεν τα αναλάβει ο κίνδυνος μετατίθεται από τη στιγμή που αυτά τίθενται στη διάθεσή του.

Οι διατάξεις της CISG εφαρμόζονται στις ως άνω αναφερόμενες περιπτώσεις διεθνούς πώλησης, ενώ αποκλείεται η εφαρμογή της, εάν τα μέρη διατυπώσουν ρητά τη μη υπαγωγή της σύμβασης σε αυτήν. Γεγονός αποτελεί το ζήτημα ότι εάν τα μέρη δεν συμφωνήσουν για το χρονικό σημείο της μετάθεσης του κινδύνου, πως οι διατάξεις της Σύμβασης θέτουν ως ύστατο χρονικό σημείο για τη μετάθεση του κινδύνου την παράδοση των πραγμάτων, πράγμα που σημαίνει ότι ο πωλητής απαλλάσσεται από τη στιγμή που απομακρυνθούν από την κατοχή του τα πράγματα.

Ως προς το ζήτημα δε, εάν η διεθνής πώληση με βάση τους κανόνες της CISG, πλησιάζει στο πρότυπο της τέλειας σύμβασης, θα πρέπει να ερευνηθεί η κατανομή των σχετικών κινδύνων που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι αναφερόμενοι ως άνω εμπορικοί κίνδυνοι απαντώνται κυρίως στο πρόσωπο του αγοραστή, ο οποίος μετά την ανάληψη των πραγμάτων φέρει όλους τους κινδύνους αυτού. Ο τρόπος αποφυγής των εν λόγω κινδύνων με το μικρότερο δυνατό τίμημα, θα ήταν η σύναψη σύμβασης ασφάλισης του εμπορεύματος, κίνηση όμως που μεταφράζεται σε κόστος στο πρόσωπο του αγοραστή. Σε μια τέλεια αγορά, ήτοι σε μια αγορά χωρίς συναλλακτικά κόστη, η εν λόγω σύμβαση θα προωθούσε τη γενικότερη οικονομική ευημερία, στην περίπτωση που δεν απαιτούνταν επιπλέον κόστος για την εκτέλεση αυτής. Σίγουρα, η ύπαρξη των εμπορευμάτων στα χέρια του αγοραστή του επιφέρει μεγαλύτερο όφελος, σε σχέση με την οικονομική «ζημία» που του επιφέρει η αγορά τους, το γεγονός όμως ότι θα μεγιστοποιήσει στη συνέχεια το κέρδος του, ύστερα από την αφαίρεση των συναλλακτικών εξόδων (στην πραγματική αγορά, διότι στην τέλεια αγορά δεν υπάρχουν τέτοια κόστη) προωθεί τη γενικότερη οικονομική ευημερία, άρα καθιστά τη διεθνή πώληση τέλεια σύμβαση.

8.2. Η σύμβαση Forfaiting ως εργαλείο του εξαγωγικού εμπορίου

Η σύμβαση forfaiting είναι κατά κύριο λόγο μέσο χρηματοδότησης του εξαγωγικού εμπορίου. Στα πλαίσια αυτού, ο έμπορος επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την εξαγωγική του δραστηριότητα στο εξωτερικό έχει τη δυνατότητα να συμβληθεί με μία τράπεζας ή εταιρία με αποκλειστική δραστηριότητα την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων⁶⁰, οι οποίες ενσωματώνονται συνήθως σε αξιόγραφα, με αντικείμενο την πώληση⁶¹ συγκεκριμένης μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης απαίτησης από τον πρώτο (forfaitist) στον δεύτερο (forfaiter), η οποία προέρχεται από εξαγωγική δραστηριότητα του προ-

⁶⁰ Βλ. αρθ. 4 Ν. 1905/90 σε συνδ. με ΠΔ/ΤΕ 2622/21-12-2009 «προϋποθέσεις για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας και κανόνες εποπτείας των α) εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης, β) εταιρειών παροχής πιστώσεων και γ) εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων».

⁶¹ Ψυχολάνης, Τραπεζικό Δίκαιο–Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2011, 755.

μηθευτή. Ο πράκτορας προεξοφλεί την απαίτηση αυτή, αναλαμβάνοντας όλους τους κίνδυνους σχετικά με την είσπραξή της και στερείται του δικαιώματος αναγωγής κατά του προμηθευτή – εξαγωγέα σε περίπτωση μη ικανοποίησής του από τον οφειλέτη - εισαγωγέα, υπό την προϋπόθεση ότι η μεταβιβαζόμενη απαίτηση είναι υπαρκτή και έγκυρη (το οποίο και συνιστά τη μοναδική ευθύνη του προμηθευτή - εξαγωγέα).

Οι απαιτήσεις προέρχονται κατά κύριο λόγο από την εξαγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών (μηχανήματα, βιομηχανικός εξοπλισμός, ημικατεργασμένα προϊόντα και πρώτες ύλες κ.λ.π) και σπανιότερα από καταναλωτικά αγαθά⁶², ενώ η προεξοφλούμενη απαίτηση είναι, συνήθως, μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη (6 μήνες έως και 10 χρόνια). Τα αξιόγραφα που χρησιμοποιούνται συνήθως σε μία σύμβαση forfaiting είναι γραμμάτια εις διαταγήν εκδόσεως του εισαγωγέα, σε διαταγή του εξαγωγέα ή συναλλαγματικές εκδόσεως είτε του εξαγωγέα είτε του εισαγωγέα, αποδοχής πάντα του εισαγωγέα, σε διαταγή του εξαγωγέα. Οι κίνδυνοι που αναλαμβάνει ο forfaiter μπορεί να είναι εμπορικοί, πολιτικοί, συναλλαγματικοί κ.λ.π, δηλαδή να αναφέρονται σε πολιτική αστάθεια ή και εμπόλεμη κατάσταση της χώρας του εισαγωγέα, σε αφερεγγυότητα αυτού, σε συναλλαγματικές διακυμάνσεις κ.λ.π.

8.3. Σύγχρονες «επώνυμες» εμπορικές συμβάσεις

Η διεύρυνση του δικτύου πωλήσεων και η γεωγραφική επέκταση ενός προμηθευτή/παραγωγού με την παράλληλη μείωση των δαπανών του, αποφεύγοντας πρακτικές, όπως η ίδρυση υποκαταστημάτων ή θυγατρικών επιχειρήσεων, οι οποίες είναι κοστοβόρες και δεν «ελαφραίνουν» από τον εμπορικό κίνδυνο, αποτελεί η σύναψη κάποιας σύμβασης εμπορικής διαμεσολάβησης, όπως αυτές εκτίθενται συνοπτικά κατωτέρω.

8.3.1. Η Σύμβαση Εμπορικής Αντιπροσωπίας

Ο εξαγωγέας εκτός της εμπορικής πώλησης, δύναται να επιλέξει μια εμπορική σύμβαση, η οποία με τη συναλλακτική πρακτική έχει ρυθμιστεί ώστε να εξυπηρετεί ιδιαίτερες ανάγκες των εμπόρων. Μια εξ αυτών είναι και η σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπίας, με την οποία ένας έμπορος, ο αντιπροσωπευόμενος, αναθέτει έναντι ανταλλάγματος σε εμπορικό αντιπρόσωπο, να επιδιώκει για ορισμένο ή αόριστο χρόνο την πώληση ή αγορά εμπορευμάτων στο όνομα και για λογαριασμό του πρώτου ή να διαπραγματεύεται και να συνάπτει τις εν λόγω πράξεις στο όνομα

⁶² Μαλακός, Forfaiting, 1989, 10· Χρυσάνθης, Forfaiting-Χρηματοδότηση εξαγωγών, 1991, 16.

και για λογαριασμό του πρώτου⁶³. Τα τρία δε χαρακτηριστικά την εν λόγω σύμβασης αποτελούν η ανεξαρτησία του εμπόρου, η συνεργασία σε μόνιμη βάση και η σύναψη συμβάσεων στο όνομα του αντιπροσβαλλομένου του⁶⁴.

Η εν λόγω επώνυμη σύμβαση ρυθμίζεται από το ΠΔ 219/1991⁶⁵ και περιέχει ζητήματα όπως τη μη απαραίτητη τήρηση έγγραφου τύπου για τη σύναψη της εν λόγω σύμβασης (αρ. 8 παρ. 1 εδ. α')⁶⁶, τη μέριμνα του αντιπροσώπου για την ορθή άσκηση των δραστηριοτήτων του, καθώς και τη επίδειξη δέουσας επιμέλειας για τις διαπραγματεύσεις που του έχουν ανατεθεί (αρ. 4). Στο αρ. 6 ρυθμίζεται το ζήτημα της αμοιβής του εμπορικού αντιπροσώπου, η οποία ορίζεται σε προμήθεια συμφωνηθείσα μεταξύ των μερών για κάθε εμπορική πράξη, που ο ίδιος εκτελεί κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας.

Η σημαντικότερη ρύθμιση του ΠΔ 219/1991 είναι αυτή που αφορά στην αποζημίωση πελατείας, αρ. 9 παρ. 1, καθώς συνηθίζεται, ο προμηθευτής μετά την δημιουργία από τον αντιπρόσωπο σταθερού κύκλου πελατείας, έχει συμφέρον να λύση τη μεταξύ τους σύμβαση και να συνεχίσει τις εμπορικές συναλλαγές ο ίδιος στο όνομά του, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτόν την παροχή της προμήθειας στον αντιπρόσωπο και συνεχίζοντας τις συναλλακτικές του δράσεις. Η αποζημίωση πελατείας ορίζεται ως η εύλογη αποζημίωση, την οποία δικαιούται ο εμπορικός αντιπρόσωπος μετά τη λύση της σύμβασης, εάν και εφόσον, συνέβαλε στη διεύρυνση της σταθερής πελατείας ή προήγαγε σημαντικά τις υποθέσεις με τους υπάρχοντες πελάτες⁶⁷. Ως προς τη νομική φύση, η αξίωσης αποζημίωσης πελατείας αποτελεί μία ιδιόρρυθμη συμβατική αξίωση αμοιβής με έντονο κοινωνικό-προστατευτικό χαρακτήρα⁶⁸, που προσομοιάζει με την αποζημίωση για διαφυγόν κέρδος με στοιχεία και από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Η εν λόγω διάταξη είναι αναγκαστικού δικαίου⁶⁹ και ορίζει την αποζημίωση πελατείας σε κάθε περίπτωση λύσης της σύμβασης, ανεξαρτήτως της αιτίας λύσης της⁷⁰.

⁶³ Ρόκας, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, 1998, 63 επ. Το αρ. 2 της Οδηγίας 86/653/ΕΟΚ ορίζει τον εμπορικό αντιπρόσωπο ως «εκείνον στον οποίο, υπό την ιδιότητά του ως ανεξάρτητου μεσολαβητή, ανατίθεται σε μόνιμη βάση είτε να διαπραγματεύεται για λογαριασμό άλλου προσώπου, το οποίο καλείται στο εξής "ο αντιπροσωπευόμενος", την πώληση ή την αγορά εμπορευμάτων είτε να διαπραγματεύεται και να συνάπτει τις πράξεις αυτές επ' ονόματι και για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου»

⁶⁴ Μπώλος, Οι συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης στις εμπορικές συναλλαγές, 2012, 17.

⁶⁵ Κατόπιν ενσωμάτωσης της Οδηγίας 86/653/ΕΟΚ «για το συντονισμό των δικαίων των κρατών-μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες)».

⁶⁶ Κουτσούκης, Περί ατύπου των συμβάσεων εμπορικής αντιπροσωπείας και συναφών συμβάσεων, ΔΕΕ 2008, 294.

⁶⁷ Τριανταφυλλάκης (2009), 79.

⁶⁸ ΑΠ 1320/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁶⁹ ΔικΕΕ, απόφ. 09-11-2000, υπόθ. C-381/98, *Ingmar*, Συλλ. 2000 I-09305 ΔικΕΕ, απόφ. 17-10-2013, υπόθ. C-184/12, *United Antwerp Maritime Agencies (Unamar)*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/

⁷⁰ Εξαίρεση αποτελεί το αρ. 9 παρ. 3 Π.Δ. 219/1991.

Παρά τα πλεονεκτήματα, λοιπόν, σύναψης μιας σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπίας για τον προμηθευτή, καθώς ο ίδιος αναθέτει το «δύσκολο» κομμάτι της αναζήτησης πελατείας σε αντιπρόσωπο, ο οποίος βρίσκεται στη συγκεκριμένη περιοχή, που επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί εμπορικά ο προμηθευτής και μετακυλύει τον εμπορικό κίνδυνο στον αντιπρόσωπο, καθώς ο αντιπρόσωπος συνάπτει εμπορικές συμβάσεις στο όνομα και για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου⁷¹. Ο αντιπρόσωπευόμενος, δε, φέρει τους κινδύνους διοχέτευσης, μεταφοράς, αποθήκευσης των εμπορευμάτων από τη μία και βρίσκεται, επίσης, αντιμέτωπος με πιθανή αφερεγγυότητα του συμβαλλομένου του⁷² (ήτοι τον κοινό κίνδυνο που υφίστανται όλες οι εμπορικές συναλλαγές). Να σημειωθεί, παρόλα αυτά, ότι το ασθενέστερο μέρος στον εν λόγω συμβατικό τύπο είναι ο αντιπρόσωπος, ο οποίος συνήθως προσχωρεί σε μια σύμβαση, η οποία υποδεικνύει μεγάλη εξάρτηση από τον αντισυμβαλλόμενο του. Ο αντιπρόσωπος φέρει τον κίνδυνο της χαμηλής ζήτησης, που μεταφράζεται σε απώλεια της αμοιβής του, ενώ μετά τη λύση της σύμβασης, ο αντιπρόσωπος μεταβιβάζει το πελατολόγιό του στον αντιπροσωπευόμενο, ενώ είναι δυνατή και η συμφωνία μη ανταγωνισμού απέναντι στον παραγωγό/προμηθευτή ακόμα και μετά τη συμβατική λύση της σύμβασης.

Ως προς το ζήτημα της τέλειας σύμβασης, μεταφέροντας τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπίας σε έναν κόσμο χωρίς συναλλακτικά έξοδα, παρατηρείται η βούληση αντιπροσώπου και αντιπροσωπευόμενου να μεγιστοποιήσουν την αξία της συναλλαγής τους, ήτοι το κέρδος του πρώτου και την είσπραξη προμήθειας του δεύτερου. Το γεγονός δε ότι τα μέρη θα αναλάμβαναν τις ίδιες υποχρεώσεις σε κόσμο χωρίς συναλλακτικά έξοδα, προσδίδει στη σύμβαση χαρακτηριστικά τέλειας σύμβασης, καθώς ο αντιπρόσωπος λαμβάνει εν τέλει κέρδος μεγαλύτερο της οικονομικής του απώλειας (αγορά ή παραγωγή εμπορευμάτων), ενώ ο αντιπρόσωπος ανταμοίβεται για τους κινδύνους που συμβατικά αναλαμβάνει.

8.3.2. Η Σύμβαση Εμπορικής Διανομής

Άλλος τρόπος διείσδυσης ενός εμπόρου–προμηθευτή σε ξένη γι’ αυτόν αγορά είναι η σύναψη σύμβασης διανομής, η οποία αποτελεί αμφοτεροβαρή, διαρκή ενοχή, κατά την οποία ο διανομέας (distributor) ή πωλητής (authorized dealer) αναλαμβάνει συμβατικά την υποχρέωση να πωλεί επ’ ονόματι και για λογαριασμό του σε ορισμένη γεωγραφική περιοχή τα εμπορεύματα που θα του προμηθεύει ο αντισυμβαλλόμενος του, κατ’ ακολουθία ως προς την ορ-

⁷¹ Περράκης, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου, 2004, 399.

⁷² Περράκης (2004), 398.

γάνωση και την προώθηση των προϊόντων των οδηγίων του προμηθευτή⁷³. Το κέρδος που αποκομίζει ο διανομέας έγκειται στη διαφορά μεταξύ των εθνικών τιμών αγοράς και εκείνων της πώλησης, οι οποίες καθορίζονται από τον ίδιο, συχνά με περιορισμούς που προβλέπονται από την ίδια τη σύμβαση διανομής⁷⁴. Με άλλα λόγια ως σύμβαση διανομής χαρακτηρίζεται η διαρκής αναλαμβανόμενη μεσολαβητική δραστηριότητα, η οποία αποσκοπεί στην προώθηση των πωλήσεων του προμηθευτή, ασκείται στο όνομα και για λογαριασμό και με ίδιο επιχειρηματικό κίνδυνο του διανομέα, ο οποίος είναι ενσωματωμένος στην εμπορική οργάνωση του προμηθευτή⁷⁵. Ως προς τις μορφές που δύναται αυτή να λάβει, πρέπει να ειπωθεί ότι υπάρχει η σύμβαση αποκλειστικής διανομής, κατά την οποία ο παραγωγός αναλαμβάνει την υποχρέωση έναντι του διανομέα να πωλεί αποκλειστικά σε αυτόν τα συμφωνηθέντα στη σύμβαση προϊόντα, με σκοπό τη μεταπώληση σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, η σύμβαση επιλεκτικής διανομής βάσει της οποίας ο παραγωγός διαθέτει τα προϊόντα του μόνο σε διανομείς, τους οποίους επιλέγει με βάση καθορισμένα κριτήρια, κυρίως ποιοτικά σύμφωνα με την επαγγελματική τους κατάρτιση και υποδομή, προκειμένου να ενισχυθούν οι πωλήσεις και να διατηρηθεί η φήμη των προϊόντων στην αγορά⁷⁶. Μεταξύ των αντισυμβαλλομένων, είθισται να καταρτίζεται μια σύμβαση-πλαίσιο, η οποία περιλαμβάνει τους γενικούς όρους της συνεργασίας των μερών, ενώ ειδικότερα ζητήματα, όπως το είδος, η ποσότητα ή η τιμή των προϊόντων καθορίζεται με επιμέρους εκτελεστικές συμβάσεις⁷⁷.

Λόγω έλλειψης ειδικής ρύθμισης έχει νομολογηθεί πως το ΠΔ. 219/1991 (ιδίως τα άρθρα 8 και 9 αυτού) εφαρμόζεται και στη σύμβαση διανομής⁷⁸, υπό το φως μιας σειράς κριτηρίων, τα οποία αφορούν τη λειτουργία του διανομέα ως τμήμα της εμπορικής οργάνωσης του αντισυμβαλλομένου του, έχοντας την ίδια ασθενή θέση με τον εμπορικό αντιπρόσωπο⁷⁹ και την έντονη εξάρτηση από τον παραγωγό, τη συμβολή του στην επέκταση της πελατείας του αντισυμβαλλο-

⁷³ Αντωνόπουλος/Ψυχομάνης/Γιοβανόπουλος, Εμπορικό δίκαιο: Γενικό μέρος - Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, 2013, 96.

⁷⁴ Ως προς δε τη νομική της φύση, η σύμβαση διανομής είναι μια μικτή σύμβαση πλαίσιο που περιλαμβάνει στοιχεία σύμβασης πώλησης, σύμβασης εντολής και επιμέλειας αλλότριων υποθέσεων.

⁷⁵ Κουτσούκης Σύμβαση διανομής σε Βαρελά/Κουτσούκης/Κωστάκης/Μπαμπέτας (επίμ.), Συμβάσεις Διανομής: υποδείγματα συμβάσεων με σχόλια και υποδείγματα, 2009, 43.

⁷⁶ Πρόκειται κυρίως για πώληση προϊόντων πολυτελείας, όπως κοσμήματα, ρολόγια κλπ, και αποσκοπείται η διατήρηση της φήμης τους μέσω των διανομέων με καθορισμένα κριτήρια και η σύμβαση διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού 2790/1999. Τζουγανάτος, Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού (ελεύθερου και αθέμιτου), 2001, 86 επ.

⁷⁷ Μπώλος (2012), 23.

⁷⁸ ΑΠ 139/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁹ Για τον οποίο ο ενωσιακός νομοθέτης θέσπισε τις προστατευτικές διατάξεις της σχετικής Οδηγίας.

μένου του⁸⁰, την ανάληψη της υποχρέωσης μη ανταγωνισμού τον αντισυμβαλλόμενο του, τη γνώση από τον παραγωγό/ χονδρέμπορο και την περιέλευση στον προμηθευτή του πελατολογίου, που δημιούργησε ο διανομέας, μετά τη λύση της σύμβασης διανομής και εάν γενικώς η οικονομική δράση του διανομέα και τα οικονομικά του οφέλη (ανεξάρτητα από τον τυπικό νομικό χαρακτηρισμό της μεταξύ τους σύμβασης) είναι όμοια με εκείνα του αντιπροσώπου⁸¹.

Κατά συνέπεια, η μετακύληση του εμπορικού κινδύνου παρατηρείται και στον εν λόγω τύπο σύμβασης, καθώς ο διανομέας αποτελεί το πρόσωπο, στο οποίο έχει ανατεθεί η διεύρυνση του πελατολογίου και ο ίδιος συνάπτει συμβάσεις στο όνομά του και για λογαριασμό του και όχι σε αυτό του προμηθευτή/παραγωγού. Ο κίνδυνος που αναλαμβάνει συνίσταται στη διακίνηση της αμοιβής του, σε περίπτωση μη εύρεσης πελατείας⁸², αφού εάν ο ίδιος δεν πωλεί τα προϊόντα του αντισυμβαλλομένου του δεν εισπράττει τη διαφορά μεταξύ της αγοράς αυτών και της πώλησής τους. Επομένως, έχοντας ο προμηθευτής τη δέσμευση πίστης και στήριξης του διανομέα, παρέχοντάς του συμβουλές για την προώθηση των προϊόντων⁸³, η δραστηριότητα αυτή δεν εμπεριέχει κανέναν άλλον κίνδυνο που να μεταφράζεται σε οικονομική απώλεια για τον ίδιο. Λόγω του αυξημένου επιχειρηματικού κινδύνου που αναλαμβάνει ο διανομέας, είθισται η αμοιβή του να είναι μεγαλύτερη από αυτήν του αντιπροσώπου στην εμπορική αντιπροσωπία⁸⁴.

Στη συγκεκριμένη σύμβαση η κατανομή των κινδύνων είναι τέτοια ώστε έκαστα τα μέρη αποδέχονται την ανάληψή τους, καθώς το κέρδος που προσκομίζουν είναι μεγαλύτερο των κινδύνων και του κόστους. Σε μια τέλεια αγορά, ήτοι σε αγορά χωρίς συναλλακτικά κόστη, η κατανομή των κινδύνων μεταξύ των μερών θα παρέμενε ίδια, ενώ η ικανοποίηση της βούλησης των μερών και η γενικότερη οικονομική ευημερία θα συντελούνταν, καθώς τα δικαιώματα πάνω στα εμπορεύματα αγγίζουν την απόλυτη ωφέλειά τους. Συμπεραίνεται, ότι εφόσον μεγιστοποιείται η αξία της συναλλαγής μεταξύ των συμβαλλομένων και προωθείται το γενικότερο οικονομικό καλό, η σύμβαση διανομής αγγίζει τα όρια της τέλει σύμβασης.

⁸⁰ Αυξάνοντας και την υπεραξία της επιχείρησής του (goodwill), συνδεόμενος με το δίκτυο πωλήσεων του αντισυμβαλλομένου του. *Τέλλης*, Η αποζημίωση πελατείας του εμπορικού αντιπροσώπου, 1997, 104.

⁸¹ Βλ. και τη νομοθετική διάταξη 14 παρ.4 στοιχ. β του Ν. 3557/2007 σύμφωνα με την οποία θεσπίζεται η δυνατότητα αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων περί εμπορικών αντιπροσώπων «εφόσον, ως συνέπεια της σύμβασης αυτής, ο διανομέας ενεργεί ως τμήμα της εμπορικής οργάνωσης του προμηθευτή». ΕφΑθ 676/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁸² Καθώς η αμοιβή προσδιορίζεται ως ποσοστιαία έκπτωση από την τιμή του τιμοκατάλογου του προμηθευτή ή ως η διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και της διαμορφούμενης από τον διανομέα τιμής μεταπώλησης.

⁸³ Όπως επί παραδείγματι, την παροχή πληροφοριών, τον εφοδιασμό με διαφημιστικό υλικό, την οργάνωση σεμιναρίων, την καθοδήγησή του σε διάφορα ζητήματα που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις όπως το μάρκετινγκ, η διαμόρφωση του καταστήματος κλπ.

⁸⁴ *Αναστασόπουλος/Μιχαηλόπουλος*, Συμβάσεις σύγχρονου εμπορίου, 2011, 279.

8.3.3. Η Σύμβαση Δικαιόχρησης (Franchising)

Η σύμβαση δικαιόχρησης συνάπτεται μεταξύ ανεξάρτητων μεταξύ τους επιχειρήσεων, όπου είθισται η μία συμβαλλόμενη να είναι αναγνωρισμένης φήμης επιχείρηση, η οποία λαμβάνει τη θέση του δικαιοπαρόχου – δότη (franchisor), η οποία παραχωρεί έναντι οικονομικού ανταλλάγματος, σε άλλη επιχείρηση μικρότερης συνήθως φήμης, η οποία αποτελεί τον δικαιοδόχο – λήπτη (franchisee) στην εν λόγω σύμβαση, το δικαίωμα εκμετάλλευσης ενός συνόλου δικαιωμάτων βιομηχανικής ή/και πνευματικής ιδιοκτησίας, που συνηθίζεται να καλείται πακέτο δικαιόχρησης (franchise package)⁸⁵. Το αντάλλαγμα δε για την ως άνω παροχή από τον δικαιοδόχο αποτελεί το τίμημα που καταβάλλεται κατά το στάδιο προσχώρησης του στο σύστημα δικαιόχρησης του δικαιοπαρόχου (entry fee), καθώς και ένα συμφωνημένο ποσό ανά κύκλο εργασιών (royalties).

Στο διεθνές franchising, ήτοι κατά την ανάπτυξη ενός δικτύου, όπου ο κάθε συμβαλλόμενος είναι εγκατεστημένος σε διαφορετική χώρα, έχουν καθιερωθεί στην πράξη, συγκεκριμένες μέθοδοι, που εξυπηρετούν την εν λόγω αλλοδαπότητα. Συγκεκριμένα, υπάρχει δυνατότητα ο δικαιοπάροχος να συνάψει σύμβαση franchising απευθείας με δικαιοδόχο εγκατεστημένο σε άλλο κράτος, με τη συμφωνία ο δεύτερος να λειτουργεί ως μέλος του δικτύου του σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Επίσης, ο δικαιοπάροχος έχει τη δυνατότητα ίδρυσης θυγατρικής εταιρείας σε άλλο κράτος από αυτό της κύριας εγκατάστασής του, η οποία θα συνάπτει τις εν λόγω συμβάσεις με τους εγχώριους λήπτες⁸⁶. Δύναται επίσης να συμφωνηθεί η ανάληψη δημιουργίας και λειτουργίας σειράς καταστημάτων σε ορισμένη χώρα και με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα⁸⁷. Στη συνέχεια, η περίπτωση του master franchising ο δικαιοπάροχος παρέχει στον αντισυμβαλλόμενό του το αποκλειστικό δικαίωμα εκμετάλλευσης του πακέτου δικαιόχρησης, προς χρήση του με σύναψη συμβάσεων με υποδικαιούχους εγκατεστημένους σε άλλη χώρα. Τέλος, αποτελεί λύση και η ίδρυση joint venture με αντισυμβαλλόμενο στην επιθυμητή χώρα ανάπτυξης δικτύου, προς σύναψη είτε συμφωνίας ανάπτυξης περιοχής, είτε master franchising.

Όπως και στις λοιπές συμβάσεις του διαμεσολαβητικού εμπορίου, έτσι και εδώ, εφαρμόζεται αναλογικά το ΠΔ 219/1991-τουλάχιστον ως προς τα άρθρα που αφορούν την καταγγελία της σύμβασης και την αποζημίωση πελατείας, βάσει των κριτηρίων που έχει θέσει η νομολογία

⁸⁵ Ενδεικτικά το πακέτο δικαιόχρησης μπορεί να περιλαμβάνει διακριτικά γνωρίσματα, εμπορικά σήματα, διάφορα σχέδια, υποδείγματα.

⁸⁶ Ο τρόπος αυτός διατηρεί τα έξοδα ίδρυσης και τήρησης εταιρείας σε άλλο κράτος από αυτό της κύριας εγκατάστασης του franchisor.

⁸⁷ Ήτοι η συμφωνία ανάπτυξης περιοχής (area development agreement), η οποία περιλαμβάνει μία σύμβαση ανάπτυξης, η οποία αφορά τους όρους, με τους οποίους θα λάβει χώρα η ανάπτυξη του δικτύου σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και συμβάσεις franchising για κάθε μία από τα καταστήματα που θα λειτουργήσουν βάσει της πρώτης σύμβασης. Μπώλος (2012), 31.

του ΑΠ⁸⁸ για την αναλογική αυτή εφαρμογή, ήτοι την ταύτιση των ουσιωδών στοιχείων μεταξύ των εν λόγω εμπορικών συμβάσεων διαμεσολάβησης και την ομοιότητα των συμφερόντων⁸⁹. Ως μετασυμβατική υποχρεώσεις του λήπτη θεωρούνται η διακοπή της χρήσης των διακριτικών γνωρισμάτων μετά τη λήξη της σύμβασης. Ενώ αρχικά η νομολογία ήταν απρόθυμη στην εφαρμογή του ως άνω διατάγματος, γενικά σε άλλες διαμεσολαβητικές εμπορικές συμβάσεις⁹⁰, έχει διατυπωθεί και η θέση ιδίως για την περίπτωση των συμβάσεων δικαιόχρησης υπαγωγής⁹¹ με το σκεπτικό ότι μόνο σε αυτήν την κατηγορία δύναται να συντρέξουν όλοι εκείνοι οι όροι που καθιστούν όμοια τη θέση του δικαιοδόχου με εκείνη του εμπορικού αντιπροσώπου⁹², ήτοι η αυστηρή ένταξη του δικαιοδόχου στην εμπορική οργάνωση του δικαιοπαρόχου⁹³ και η υποχρέωσή του για μεταβίβαση των στοιχείων των πελατών του στον δικαιοπάροχο⁹⁴.

Με τον ως άνω τρόπο ο δότης διατηρεί ένα δίκτυο, από το οποίο εισπράττει την ως άνω αμοιβή, ενώ παράλληλα διαθέτει την εποπτεία και τον έλεγχο των δημιουργούμενων καταστημάτων, με αποτέλεσμα να προλαμβάνει λάθη, που δύναται να επηρεάσουν όλο το δίκτυο franchise. Είναι, επίσης, εξασφαλισμένη η πρόσβασή του στις πληροφορίες του δικτύου του, καθώς και τις συνθήκες της αγοράς σε κάθε γεωγραφική περιοχή, ενώ αδιαμφισβήτητη είναι και η ενίσχυση της φήμης του, μέσω δημιουργίας ενός επώνυμου δικτύου διανομής⁹⁵. Ο λήπτης δε αναλαμβάνει στην περίπτωση αυτή πλήρως τον επιχειρηματικό κίνδυνο, παρά την εντονότατη ενσωμάτωσή του στο δίκτυο του δότη. Τέλος, ο δότης ως ισχυρότερο μέρος της σύμβασης είθισται να θέτει όρους στη σύμβαση, κυρίως για την προστασία των συμφερόντων του.

Τα χαρακτηριστικά της σύμβασης franchising οδηγούν στην παρατήρηση πως τα μέρη, ειδικά ο λήπτης, αναλαμβάνουν τους εκάστοτε κινδύνους με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Στο υποθετικό πρότυπο της τέλει αγοράς, η βούληση αυτή των μερών ικανοποιείται με τη μεταβίβαση από το δότη στον λήπτη του δικαιώματος εκμετάλλευσης του πακέτου δικαιόχρησης, το οποίο με τη σειρά του επιφέρει στον λήπτη το αναμενόμενο από αυτόν κέρδος. Εάν εξέλειπαν, λοιπόν, τα συναλλακτικά κόστη στη σύμβαση, τα μέρη θα συνέχιζαν να απολαμβάνουν την αναμενόμενη από αυτούς οικονομική ευημερία.

⁸⁸ Βλ. Κεφ. Α παρ. 8.2.2.

⁸⁹ Αναστασόπουλος/Μιχαηλόπουλος, 2011, 322.

⁹⁰ ΑΠ 1121/2010, ΕΕμπΔ 2010, 599.

⁹¹ Κατά το οποίο ο δικαιοπάροχος κατέχει κύριο και καθοδηγητικό ρόλο, ε τους λήπτες να έχουν απλά εκτελεστικό ρόλο, καθώς ο πρώτος κατέχει τον απόλυτο έλεγχο και τη διοίκηση του δικτύου που δημιουργεί. ΕφΑθ 8572/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· Μπώλος, 2012, 29.

⁹² Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, 1998, 128· Ρούσσης, Τα όρια της συμβατικής ελευθερίας κατά τον έλεγχο των ρητρών μη ανταγωνισμού στις συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, 2010, 196 επ.

⁹³ ΕφΑθ 302/2006 ΔΕΕ 2006, 513-514.

⁹⁴ ΟΛΑΠ 15/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΟΛΑΠ 16/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· Ρούσσης (2010), 180.

⁹⁵ Γεωργιάδης, Νέες Μορφές Συμβάσεων, 2015, 232.

8.3.4. Η Σύμβαση Παραγγελιοδοχικής Αντιπροσωπίας

Ο παραγγελιοδόχος εν γένει (αρ. 90 ΕμπΝ) ενεργεί με το δικό του όνομα ή υπό εταιρικό όνομα για λογαριασμό όμως του αντιπροσωπευομένου. Ειδικά, όμως, ο παραγγελιοδοχικός αντιπρόσωπος (commission agent) δρα σε μόνιμη βάση όπως ο παραγγελιοδόχος, συνδέεται, όμως, με τον αντισυμβαλλόμενο του με σταθερή σχέση⁹⁶. Ο επιχειρηματίας που συμβάλλεται με τον παραγγελιοδοχικό αντιπρόσωπο δεν εμφανίζεται στους τρίτους ως συμβαλλόμενος, ενώ στο όνομά του γίνεται η διαπραγμάτευση. Οι αποφάσεις της ΟΛΑΠ υπ' αρ. 15/2013 και 16/2013 επισφράγισαν το αμφισβητούμενο θέμα της αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του ΠΔ 219/1991 στη σύμβαση παραγγελιοδοχικής αντιπροσωπείας, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο γεγονός της γνωστοποίησης του πελατολογίου⁹⁷ και στις λειτουργικές ομοιότητες στις εσωτερικές σχέσεις των μερών⁹⁸.

Δεδομένου ότι οι κίνδυνοι που αναλαμβάνει ο παραγγελιοδοχικός αντιπρόσωπος είναι μικροί, καθώς ούτε εμπόρευμα αναλαμβάνει, προκειμένου να του μείνει αδιάθετο, παρά μόνο συμβάλλεται με τρίτους προμηθευτές στο όνομά του, σε σχέση με τις ως άνω αναλυθείσες συμβάσεις διαμεσολαβητικού εμπορίου, η τελευταία είναι αυτή που δημιουργεί τις μικρότερες υποχρεώσεις στο αδύναμο μέρος της σύμβασης. Το κέρδος που αποκομίζει ο παραγγελιοδοχικός αντιπρόσωπος ικανοποιεί τον στόχο μεγιστοποίησης του κέρδους του, οπότε σε συνθήκες τέλει αγοράς φαίνεται πως και τα δύο μέρη επωφελούνται από την οικονομική αποτελεσματικότητα της σύμβασης.

⁹⁶ Ρόκας (1998), 60· Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, 1998· Περάκης, 2004, 411· ΕφΑθ 3857/1983 Αρμ 1984, 717.

⁹⁷ Μάλος, Η αποζημίωση πελατείας στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας και στις λοιπές εμπορικές συμβάσεις, 2014 , 284 επ

⁹⁸ Όπως αυτές ορίζονται στις διατάξεις παρ. 1 του άρθ. 4 του π.δ. 219/1991, ήτοι την παράληψη ανταγωνιστικών πράξεων σε βάρος του εντολέα τους, αλλά και μετά τη λήξη της σύμβασης, την τήρηση επαγγελματικού απορρήτου, την προώθηση διαρκώς και αποκλειστικά των προϊόντων του εντολέα τους στη συμβατική περιοχή τους, υποκείμενοι στον έλεγχό του ως προς την εξέλιξη των πωλήσεων ή αναλόγως των αγορών κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Μέθοδοι εξασφάλισης των διασυνοριακών συναλλαγών

1. Η Λειτουργία των Ασφαλειών

Η εξασφάλιση του εμπόρου από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας και μη εκπλήρωσης συμβατικών υποχρεώσεων, ιδιαίτερα της υποχρέωσης πληρωμής, δύναται να επιτευχθεί με την παροχή κάποιου είδους ασφάλειας εκ μέρους του αγοραστή. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ενοχή που δημιουργείται ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη, καθώς η μέριμνα για την απόκτηση εξασφάλισης και η δυνατότητα του εμπόρου να ανατρέξει σε αυτήν, μειώνει τον κίνδυνο της μη πληρωμής μιας συναλλαγής. Ως ασφάλεια νοείται η θέση σε διάθεση του πιστωτή περιουσιακών στοιχείων, στα οποία θα μπορεί να ανατρέξει εάν δεν ικανοποιηθεί από τον οφειλέτη. Εάν η συμβατική σχέση εξελίσσεται ομαλά, η παρεχόμενη ασφάλεια παραμένει αδρανής και ενεργοποιείται μόνο στην περίπτωση αθέτησης συμβατικών υποχρεώσεων από το ένα μέρος. Η διεκπεραίωση της παρεπόμενης εξασφαλιστικής σχέσης αντικαθιστά την ανώμαλα εξελιχθείσα κύρια σχέση⁹⁹.

1.1. Οι κυριότερες Προσωπικές και Εμπράγματες Ασφάλειες

Ως «προσωπική» ή «ενοχική» ασφάλεια, νοείται η ανάληψη από τρίτο πρόσωπο της υποχρέωσης απέναντι στον δανειστή, προκειμένου να εκπληρώσει την παροχή του οφειλέτη, στην περίπτωση που ο τελευταίος αθετήσει την εκπλήρωση. Η πλέον διαδεδομένη μορφή προσωπικής ασφάλειας είναι η εγγύηση, η οποία ρυθμίζεται στις ΑΚ 847 – 870, της οποίας χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι η αρχή του παρεπομένου. Ο παρέχων προσωπική ασφάλεια ενέχεται με όλη την περιουσία του για την πληρωμή του χρέους του αρχικού οφειλέτη (ΑΚ 847). Οι εμπράγματες δε ασφάλειες εμπίπτουν στην κατηγορία των εμπράγματων δικαιωμάτων, ενώ δύο βασικά είδη αυτών αποτελούν το ενέχυρο στα κινητά πράγματα και η υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης στα ακίνητα. Ειδικότερα, πρόκειται για περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα (ΑΚ 973), καθώς επιβαρύνουν ξένη κυριότητα και παρέχουν στον εκάστοτε δικαιούχο περιορισμένη εξουσία. Ο περιορισμός αυτός αφορά στο γεγονός ότι τα δικαιώματα αυτά παρέχουν εξουσία διάθεσης, μόνο στην περίπτωση αναγκαστικής εκποίησης του κινητού ή ακινήτου αντίστοιχα. Η ικανοποίηση που παρέχουν, όμως, είναι προνομιακή, καθώς από το προϊόν της ρευστοποίησης, κατόπιν αναγκαστικής εκποίησης, οι συγκεκριμένοι δανειστές ικανοποιούνται πρώτοι σε

⁹⁹ Όπως αντίστοιχα και στην πίστωση. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, 12.

σχέση με εγγειρόγραφους δανειστές ή δανειστές με μεταγενέστερο δικαίωμα εμπράγματος ασφάλειας.

Το είδος της ασφάλειας που θα παρασχεθεί είναι σημαντικό για τον καθορισμό του τρόπου ικανοποίησης του δανειστή σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης πληρωμής εκ μέρους του οφειλέτη. Ειδικά, στην εμπράγματο ασφαλεία ένα κινητό ή ακίνητο περιουσιακό στοιχείο καθίσταται υπέγγυο, από το πλειστηρίασμα κατόπιν αναγκαστικής εκποίησης ικανοποιείται ο δανειστής προνομιακά. Στις προσωπικές ασφάλειες δεν υπάρχει καμία προνομιακή ικανοποίηση του δανειστή, παρά υπέγγυα είναι ολόκληρη η περιουσία του εγγυητή, ο οποίος στην ουσία αποτελεί έναν επιπρόσθετο οφειλέτη. Η παρεχόμενη ασφαλεία δεν πρέπει να υπερβαίνει την ασφαλιζόμενη απαίτηση, με την έννοια ότι ο δανειστής, αφού ικανοποιηθεί από τον παρέχοντα την ασφαλεία δεν πρέπει να καταστεί πλουσιότερος, αλλά να ικανοποιηθεί κατά τον ίδιο τρόπο, όπως θα ικανοποιούνταν με την ομαλή εξέλιξη της συναλλακτικής σχέσης.

Την εξασφαλιστική λειτουργία των συγκεκριμένων ειδών ασφάλειας χαρακτηρίζει η αρχή του παρεπομένου (ΑΚ 1210 για το ενέχυρο και ΑΚ 1258 για την υποθήκη). Η αρχή αυτή σχετίζεται με το γεγονός ότι εμπράγματες ασφάλειες χωρίς ασφαλιζόμενη απαίτηση δε νοούνται¹⁰⁰, αφού ο νομικός λόγος ύπαρξής τους είναι η εξασφάλιση της κύριας απαίτησης, την οποία και παρακολουθεί¹⁰¹. Ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας της κύριας έννομης σχέσης παρατηρείται και στο ενοχικό δικαίωμα της εγγύησης, ο οποίος εκδηλώνεται κατά τη σύσταση αυτής (ΑΚ 850 εδ. α'), κατά τη λειτουργία της (ΑΚ 851, 853), κατά τυχόν μεταβίβαση της ασφαλιζόμενης απαίτησης (ΑΚ 458) και κατά την απόσβεσή της (ΑΚ 864)¹⁰². Λόγω της αρχής του παρεπομένου, ο εγγυητής δεν στερείται της δυνατότητας να στραφεί εναντίον του δανειστή, αφού η εγγύηση δημιουργεί για τον εγγυητή ιδιαίτερη παροχή όμοιου περιεχομένου με την παροχή της ασφαλιζόμενης σχέσης¹⁰³.

Στις διεθνείς συναλλαγές συνηθέστερη είναι η υποθήκη για τις χρηματοδοτήσεις μακράς διάρκειας, λόγω του ότι ο κύριος του ακινήτου δεν στερείται τη δυνατότητα εκμετάλλευσής του, σε αντίθεση με το ενέχυρο, που δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τέτοιου είδους συναλλαγές. Η εγγύηση, όμως, στα διάφορα είδη της, που συναντώνται στη διεθνή πρακτική είναι ακόμα πιο συνήθης στις διεθνείς συναλλαγές¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Χριστακάκου-Φωτιάδη, Η εξασφάλιση του δανειστή: με προσωπικές ασφάλειες εκ του νόμου, 2002, 4.

¹⁰¹ Δωρής, Εμπράγματο Ασφάλεια, 1986, 46· ΑΠ 555/1982, ΕΕΝ 1983, 263.

¹⁰² Ζέπος, ΕρμΑΚ Εισαγ. 847–870.

¹⁰³ Μάρκου, Η Αιτία (causa) στις εγγυοδοτικές συμβάσεις, ΕλλΔνη 1994, 261 επ.

¹⁰⁴ Γκούσκου, Διεθνείς συναλλαγές χρηματοδότησης και εξασφαλίσεις, σε: Παμπούκη (επιμ), Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 928.

1.2. Οι αυτόνομες εγγυήσεις

Συχνή στις διεθνείς συναλλαγές είναι η αναζήτηση «πίστης» από τρίτο στην σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων προκειμένου να εξαλειφθεί ο κίνδυνος, που αφορά την επέλευση ή μη ενός νομικού ή πραγματικού αποτελέσματος. Επιδιώκεται, με άλλα λόγια, η επίταση της ευθύνης του οφειλέτη–αγοραστή, η οποία στην πράξη επιτυγχάνεται με ποικίλους τρόπους, όπως με την απαλλαγή της υπόσχεσης ενός εγγυητή από διατάξεις που αφορούν την προστασία του, όπως αυτές που προβλέπουν τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης. Στις αυτόνομες συμβάσεις, λοιπόν, παρατηρείται η κάμψη της αρχής του παρεπομένου, που ισχύει στο δίκαιο της εγγύησης, και γεννιέται μία τρίτη, ανεξάρτητη προς την κύρια αιτία έννομη σχέση. Η διάκριση μεταξύ εγγύησης του ΑΚ και αυτοτελούς εγγυητικών συμβάσεων χρησιμεύει στη διάκριση της γένεσης, της υπόστασης και της μεταβίβασης εκάστου δικαιώματος. Ο κίνδυνος της μη πληρωμής και γενικότερα της αθέτησης συμβατικής υποχρέωσης έναντι συμβαλλομένου καλύπτεται στην περίπτωση ύπαρξης κάποιας αυτόνομης εγγύησης, οπότε καθίσταται ασφαλέστερη η ασφαλιζόμενη συναλλαγή.

1.2.1. Οι εγγυοδοτικές συμβάσεις

Εκκινώντας από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης (ΑΚ 361 και αρ. 5 παρ. 1 Σ) είναι δυνατό μεταξύ εγγυοδότη και εγγυολήπτη να καταρτισθεί μία εγγυητική σύμβαση την οποία να ρυθμίζει τα πρόσωπα που δεσμεύει και το περιεχόμενό της. Απαραίτητα στοιχεία της εγγυοδοτικής σύμβασης αποτελούν η βούληση προς ανάληψη υποχρέωσης προς καταβολή αυτοτελούς παροχής και μια απαίτηση ασφαλιζόμενη¹⁰⁵. Πρόκειται, δηλαδή, για μια αυτόνομη υπόσχεση του εγγυοδότη προς τον εγγυολήπτη, για την επίταση της ευθύνης του σε περίπτωση πραγματοποίησης κάποιου κινδύνου. Ο εγγυοδότης υπόσχεται να ανορθώσει τη ζημία που θα υποστεί ο εγγυολήπτης στην περίπτωση επέλευσης του κινδύνου. Το περιεχόμενο της εγγυητικής σύμβασης δύναται να αφορά και στον τόπο και τρόπο εκπλήρωσης της υποχρέωσης του εγγυοδότη. Προϋπόθεση της εν λόγω σύμβασης είναι να αφορά μελλοντικούς κινδύνους, καθώς εάν ο κίνδυνος είναι παρελθοντικός ή είναι βέβαιο πως θα επέλθει, δεν πρόκειται για εγγυοδοτική σύμβαση¹⁰⁶.

Η εγγυοδοτική σύμβαση έχει χαρακτήρα εξασφαλιστικό, αφού η ανάληψη εκ μέρους του εγγυοδότης αντίστοιχης ευθύνης οδηγεί στη δημιουργία νέας ενοχής. Η ευθύνη που αναλαμ-

¹⁰⁵ Μάρκου, Ενστάσεις επί προσωπικών εγγυοδοτικών συμβάσεων, 1997, 9.

¹⁰⁶ Είναι δυνατό να πρόκειται για δωρεά ή αφηρημένη υπόσχεση χρέους. Κριμπάς, Η εγγύησης εις τας τραπεζικές συναλλαγές, 1956, 19· Γεωργιάδης (2008), 107.

βάνει ο τελευταίος έχει αποζημιωτικό χαρακτήρα¹⁰⁷, καθώς σχετίζεται με την επαναφορά του εγγυολήπτη στην κατάσταση που θα βρισκόταν εάν δεν είχε επέλθει ο ασφαλιζόμενος κίνδυνος. Υπάρχει διαφορά, παρόλα αυτά, με την υποχρέωση αποζημίωσης του ΑΚ, καθώς η τελευταία είναι δευτερογενής υποχρέωση με την έννοια ότι ενεργοποιείται ύστερα απο παράβαση κάποιας άλλης υποχρέωσης (συμβατικής ή εκ του νόμου), ενώ η εγγυοδοτική υποχρέωση αποζημιωτικού χαρακτήρα είναι πρωτογενής, καθώς η αποζημίωση αυτή καθίσταται το κύριο περιεχόμενο της εν λόγω σύμβασης¹⁰⁸, ήτοι αποτελεί την συμφωνημένη συμβατική παροχή. Η εν λόγω σύμβαση, επίσης, είναι ετεροβαρής, καθώς γεννάται υποχρέωση με αυτήν μόνο σε βάρος του εγγυοδότη και όχι σε βάρος του εγγυολήπτη.

Η εγγυοδοτική σύμβαση είναι κατ' αρχήν άτυπη, κατά ΑΚ 158, και ακολουθώντας την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων δύναται να λάβει οποιοδήποτε περιεχόμενο. Πρόταση για σύναψη της εν λόγω σύμβασης απευθύνει ο εγγυοδότης στον δανειστή–πωλητή, με τη διαμεσολάβηση του οφειλέτη–αγοραστή. Η αποδοχή της πρότασης συνήθως γίνεται σιωπηρά και δεν είναι αναγκαίο να περιέλθει στον εγγυοδότη, κατά ΑΚ 193. Οι ανάγκες των συναλλαγών εκτός από τον πρωτεύοντα σκοπό της, που είναι η εξασφάλιση της απαίτησης του δανειστή, της προσδίδουν και δευτερεύοντες σκοπούς, όπως η άμεση καταβολή του ποσού της εγγυοδοσίας, στην περίπτωση που έχει συμφωνηθεί η εν λόγω καταβολή «σε πρώτη ζήτηση» του εγγυολήπτη. Η ίδια σύμβαση αποτελεί στην περίπτωση αυτή το μέσο, που είναι η εξασφάλιση του δανειστή, προς ορισμένο σκοπό, ήτοι τον έμμεσο νομικό σκοπό της¹⁰⁹.

Σημαντικό συμβατικό «εργαλείο» των εγγυοδοτικών συμβάσεων είναι και ο αυτόνομος χαρακτήρας τους, με την έννοια ότι παρά του γεγονότος ότι η εγγυοδοτική σύμβαση συνάπτεται εξ αφορμής μίας άλλης έννομης σχέσης, το κύρος της δεν εξαρτάται από την ύπαρξη έγκυρης και ισχυρής απαίτησης δανειστή–πωλητή και οφειλέτη–αγοραστή. Τούτο σημαίνει ότι εάν έχει συμφωνηθεί ευθύνη του εγγυοδότη μόνο στην περίπτωση ύπαρξης ευθύνης του οφειλέτη της ασφαλιζόμενης απαίτησης, δεν πρόκειται για εγγυοδοτική σύμβαση, παρά για εγγύηση του ΑΚ. Επίσης, λόγω του αυτόνομου χαρακτήρα της συγκεκριμένης σύμβασης ο εγγυοδότης δεν δύναται να προβάλλει τις ενστάσεις του οφειλέτη κατά του δανειστή. Τέλος, ο εγγυοδότης δεν έχει κατά του εγγυολήπτη την αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, σε περίπτωση που μεταξύ δανειστή και οφειλέτη κατά την σχέση αξίας, ο δανειστής δεν διοικούνται να ικανοποιηθεί.

Απαραίτητος είναι να τονισθεί και ο μη επικουρικός χαρακτήρας της εγγυοδοτικής σύμβασης, καθώς ο δανειστής δύναται να αξιώσει την ικανοποίησή του από τον εγγυοδότη, ακόμα

¹⁰⁷ Κριμπάς (1956), 43.

¹⁰⁸ Γεωργιάδης (2008), 108.

¹⁰⁹ Μάρκου (1956), 14.

και στην περίπτωση που δεν έχει στραφεί κατά του οφειλέτη του. Στο σημείο αυτό, χωρεί αντίθετη συμφωνία των μερών στην εγγυοδοτική σύμβαση, χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρα της, με την εισαγωγή στην εν λόγω σύμβαση του όρου που υποχρεώνει τον δανειστή στην κατ' αρχήν ικανοποίησή του από τον οφειλέτη του.

Αιτία της εγγυοδοτικής σύμβασης είναι η εξασφάλιση του δανειστή. Αυτό σημαίνει ότι η εγγυοδοτική σύμβαση είναι αιτιώδης, καθώς αυτή είναι συνδεδεμένη πάντοτε με τον έμμεσο αυτόν σκοπό της, που αποτελεί και την αιτία της¹¹⁰. Για το λόγο αυτό στο κείμενο της εγγυοδοτικής σύμβασης γίνεται λόγος για την παροχή που οφείλεται στον εγγυολήπτη. Περιπτώσεις, όπου δεν γίνεται αναφορά του σκοπού της εξασφάλισης δεν αποτελούν εγγυοδοτικές συμβάσεις¹¹¹. Τελικά, η εγγυοδοτική σύμβαση είναι μη παρεπόμενη της σχέσης αξίας, αλλά και αιτιώδης ταυτόχρονα, καθώς ο εξασφαλιστικός της σκοπός οδηγεί μεν στην ικανοποίηση της απαίτησης του δανειστή, όπως και στη δυνατότητα της άμεσης ικανοποίησής του από τον εγγυοδότη, χωρίς τη μεσολάβηση δικαστικής επιδίωξης της απαίτησης.

1.2.2. Η λειτουργία της εγγυοδοτικής σύμβασης προς εξασφάλιση του εμπόρου

Η εγγυοδοτική σύμβαση που εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο τον έμπορο–προμηθευτή είναι αυτή που λειτουργεί προς εξασφάλιση της απαίτησής του. Ο σκοπός αυτός δύναται να επιτευχθεί με την εμπλοκή τραπεζικού ιδρύματος στη θέση του εγγυοδότη. Η ευθύνη δε του τελευταίου στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι αυστηρότερη, λόγω του μη παρεπόμενου χαρακτήρα της εν λόγω σύμβασης σε σχέση με την εγγύηση. Συνεπώς, τα μέρη που συμμετέχουν στην εν λόγω σύμβαση είναι τρία, ο δανειστής–πωλητής, ο οφειλέτης–αγοραστής και τρίτο πρόσωπο διάφορο των προηγούμενων που αναλαμβάνει την κάλυψη της ζημίας σε περίπτωση μη εκπλήρωσης από τον οφειλέτη και μη πληρωμής αντίστοιχα από τον αγοραστή. Οι έννομες σχέσεις που συνδέουν τα τρία αυτά μέρη είναι η σχέση αξίας μεταξύ δανειστή–πωλητή και οφειλέτη–αγοραστή, η σχέση κάλυψης μεταξύ δανειστή–πωλητή και εγγυοδότη και η εγγυοδοτική σύμβαση μεταξύ οφειλέτη–αγοραστή και εγγυοδότη.

Η σχέση αξίας είναι η σύμβαση που αποτελεί την αφορμή για τη σύναψη μιας εγγυοδοτικής σύμβασης. Είναι συνήθως αμφοτεροβαρής σύμβαση, επομένως, δύναται να είναι και πώληση εμπορευμάτων, όπου το ένα μέρος υποχρεώνεται προς παροχή στο άλλο. Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η εκάστοτε εμπορική συναλλαγή και ειδικά ο κίνδυνος της μη προσήκουσας

¹¹⁰ Έτσι η ΑΠ 1384/2013, όπου «η αιτία στην εγγυοδοτική σύμβαση είναι η εξασφάλιση του εγγυολήπτη», ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹¹¹ Εφαθ 338/2001, ΝοΒ 49, 1621· ΜΠραθ 327/2000, ΝοΒ 2000, 1436, όπου η συμβατική εγγυοδοσία είναι αναίτιωδης, καθώς η σχέση κάλυψης αποτελεί το κίνητρο του εγγυοδότη για ανάληψη την αντίστοιχης υποχρέωσης και όχι την αιτία.

εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ενός από το αντισυμβαλλόμενο μέρος. Υπό το πρίσμα αυτό, η συμφωνία μεταξύ πωλητή και αγοραστή μπορεί να περιέχει και μία εξασφαλιστική συμφωνία¹¹², κατά την οποία ο αγοραστής αναλαμβάνει την υποχρέωση να φροντίσει για την παροχή ασφάλειας προς τον πωλητή με τη σύναψη μιας εγγυοδοτικής σύμβασης με τρίτο μέρος. Η εξασφαλιστική αυτή συμφωνία ρυθμίζει ειδικά το είδος και το περιεχόμενο της εξασφάλισης, την οποία επιθυμεί να λάβει ο δανειστής-πωλητής. Η υποχρέωση αυτή του αγοραστή θεωρείται κύρια και η μη προσήκουσα εκπλήρωση του όρου αυτού στη σύμβαση, που περιλαμβάνει τη σχέση αξίας θεωρείται ως μη προσήκουσα εκπλήρωση της βασικής σύμβασης.

Η σχέση κάλυψης¹¹³ αφορά τον αγοραστή-οφειλέτη στην σχέση αξίας και έναν τρίτο, που δεσμεύεται απέναντι στον οφειλέτη, ώστε ο τελευταίος να συνάψει εγγυοδοτική σύμβαση με τον δανειστή-πωλητή. Η σύμβαση μεταξύ αγοραστή και εγγυοδότη είναι αμφοτεροβαρής, καθώς κύρια υποχρέωση του εγγυοδότη είναι να συνάψει την εγγυοδοτική σύμβαση με τον πωλητή κατά το είδος και περιεχόμενο που έχει συμφωνηθεί στην βασική έννομη σχέση (σχέση αξίας) και ο αγοραστής αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής της συμφωνημένης προμήθειας στον εγγυοδότη για όσο διάστημα ισχύει η εγγυοδοτική σύμβαση. Εάν, όμως η ευθύνη του εγγυοδότη προς πληρωμή από την εν λόγω σύμβαση ενεργοποιηθεί, τότε ο αγοραστής οφείλει να καταβάλλει το ποσό που καταβλήθηκε στον πωλητή πλέον τόκων και εξόδων. Στη διεθνή πρακτική συνηθίζεται οι συμβάσεις εγγυοδοτικού χαρακτήρα να συνοδεύονται με άνοιγμα πίστωσης από την τράπεζα-εγγυοδότηρα προς τον οφειλέτη της σχέσης αξίας ή και την παροχή ασφάλειας προς τον ίδιο¹¹⁴. Ενδεχόμενο αποτελεί, επίσης, να παρέχεται πιστωτική διευκόλυνση με τη μορφή έμμεσου δανεισμού από την τράπεζα¹¹⁵.

Στα πλαίσια μιας συναλλαγής μεταξύ πωλητή και αγοραστή προστίθεται, επιπλέον, μία νέα σύμβαση μεταξύ πωλητή και τρίτου προσώπου-εγγυοδότη, ο οποίος στην πράξη αποτελεί συνήθως ένα πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο προσφέρει την απαραίτητη εξασφάλιση του πωλητή από τους εμπορικούς κινδύνους που φέρει η συναλλαγή του. Με τον τρόπο αυτό, σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης πώλησης, λόγω επέλευσης κάποιου κινδύνου που αφορά είτε στο πρόσωπο του αγοραστή (αφερεγγυότητα), είτε σε παράγοντες που δεν αφορούν τη σύμβαση (πολιτικοί, νομικοί κίνδυνοι κλπ.), είτε σε κάποιο γεγονός το οποίο απέτρεψε την ολοκλήρω-

¹¹² Γεωργιάδης (2008), 114.

¹¹³ Η σχέση κάλυψης διαφέρει από την εντολή του ΑΚ, λόγω του άμισθου χαρακτήρα της τελευταίας, ενώ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σύμβαση εντολής υπό την ευρεία έννοια, ώστε να εφαρμόζονται στην περίπτωση αυτή και οι διατάξεις του ΑΚ περί εντολής.

¹¹⁴ Για την εξασφάλιση του εγγυοδότη κατά του οφειλέτη-αγοραστή είθισται να συμφωνείται μεταξύ τους η παροχή κάποιου είδους ασφάλειας, όπως η σύσταση ενεχύρου επί λογαριασμού καταθέσεων, εγγύηση, προσημείωση υποθήκης, υποθήκη κλπ.), οι οποίες διαρκούς όσο διαρκεί και η ευθύνη του εγγυοδότη από την εγγυοδοτική σύμβαση.

¹¹⁵ Όπως με την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής.

ση της παροχής, μετά την επέλευση του σχετικού κινδύνου στον αγοραστή (ζημιογόνο γεγονός των εμπορευμάτων κατά τη μεταφορά αυτών), ο πωλητής εξασφαλίζει την πληρωμή του. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η αποτροπή της οικονομικής ζημίας του πωλητή, παρά την ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης, όπου εάν δεν υπήρχε η εγγυοδοτική σύμβαση με τρίτο πρόσωπο, θα ζημιωνόταν κατά το ύψος του τιμήματος της σύμβασης.

1.2.3. Οι ανεξάρτητες εγγυήσεις στην σύμβαση πώλησης ή έργου

Εκτός των εγγυητικών συμβάσεων που εξασφαλίζουν απαιτήσεις προμηθευτών και δανειστών και συγκεκριμένα στις συμβάσεις πώλησης ή έργου η συναλλακτική πρακτική έχει καταδείξει τη σύναψη «ανεξάρτητων εγγυήσεων», οι οποίες έχουν τον χαρακτήρα εγγυοδοτικής σύμβασης και είναι δευτερεύουσες της σύμβασης πώλησης ή έργου, με τις οποίες ένα τρίτο πρόσωπο διάφορο του πωλητή¹¹⁶ εγγυάται προς τον αγοραστή ορισμένες ιδιότητες του πωλούμενου πράγματος ή του προσφερθέντος έργου. Ο εγγυοδότης φέρει κινδύνους που διαφέρουν από τα πραγματικά και νομικά ελαττώματα του πράγματος και των συμφωνηθέντων ιδιοτήτων¹¹⁷. Με την ανεξάρτητη εγγύηση θα πρέπει ο εγγυοδότης να εγγυάται για κίνδυνο που διαφέρει και ξεπερνά την προσήκουσα παροχή της οφειλόμενης παροχής¹¹⁸. Οι παρεπόμενες εγγυήσεις, ήτοι αυτές που αφορούν την ευθύνη που ήδη έχει εκ του νόμου ο πωλητής ή κατασκευαστής διέπονται από τους κανόνες της οικείας σύμβασης, ενώ η ανεξάρτητη εγγύηση, ως εγγυοδοτική σύμβαση διέπεται από τις γενικές περί συμβάσεων διατάξεις και τις συμφωνίες των μερών.

2. Η εγγυητική επιστολή

Το πιο χαρακτηριστικό είδος εγγυοδοτικής σύμβασης αποτελεί η εγγυητική επιστολή (letter of credit, LC), με την οποία ο εκδότης αυτής υπόσχεται εγγράφως στον λήπτη αυτής, την κατόπιν εντολής τρίτου καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού είτε σε πρώτη ζήτηση, ήτοι με την υποβολή μόνο του αιτήματος για πληρωμή από τον λήπτη αυτής είτε υπό την τήρηση κάποιων όρων, όπως την προσκόμιση εγγράφου ή δικαστικής απόφασης, είτε με την πάροδο ορισμένου χρόνου. Η υποχρέωση καταβολή του ποσού με τους ως άνω τρόπους αποτελεί την κατάπτωση

¹¹⁶ Κυρίως ο κατασκευαστής του πράγματος.

¹¹⁷ Για παράδειγμα ο πωλητής εγγυάται την απόδοση του προϊόντος για ορισμένο χρονικό διάστημα.

¹¹⁸ Γεωργιάδης (2008), 112.

της εγγυητικής επιστολής. Εκτός από τράπεζα¹¹⁹ εκδότης της εγγυητικής επιστολής μπορεί να είναι και τρίτος¹²⁰, ενώ είναι συνηθέστερος ο όρος «τραπεζική εγγυητική επιστολή»¹²¹.

Στη συνήθη πρακτική οι εκδότριες τράπεζες αντιμετωπίζουν την έκδοση εγγυητικής επιστολής ως πιστωτική σύμβαση, μετατρέψιμη σε σύμβαση δανείου, υπό την αναβλητική αίρεση της κατάπτωσής της¹²². Η εξασφάλιση της συναλλαγής λαμβάνει χώρα μέσω της επιβεβαίωσης της φερεγγυότητας του οφειλέτη έναντι του δανειστή από ένα τρίτο στη σχέση αυτή μέρος. Σε διεθνές επίπεδο ο έμπορος που συνάπτει την σύμβαση για την έκδοση της εγγυητικής επιστολής υποδηλώνει πως φέρει την εμπιστοσύνη μιας τράπεζας και καταδεικνύει την φερεγγυότητά του στις συναλλαγές¹²³. Η ίδια είναι περισσότερο χρήσιμη στις περιπτώσεις ταχείας ικανοποίησης του πωλητή από την τράπεζα του οφειλέτη, καθώς αποφεύγονται οι χρονοβόρες δικαστικές διενέξεις, αφού η μετάθεση του χρηματικού ποσού εξαρτάται από τις εκάστοτε προϋποθέσεις κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής. Η άμεση ικανοποίηση του δανειστή οδηγεί στην αποφυγή δικαστικού αγώνα, όπου σε περίπτωση διεθνών συναλλαγών, αυτό δύναται να οδηγήσει στην υπαγωγή του δανειστή σε αλλοδαπή δικαιοδοσία, μαζί με τους συναφούς κινδύνους και τα ανάλογα έξοδα. Λαμβάνοντας υπ' όψη τη λειτουργία εν γένει των εγγυοδοτικών συμβάσεων, έτσι και στην εγγυητική επιστολή γίνεται λόγος για μια τριμερή κατ' αρχήν σχέση. Καταρτίζεται η έγγραφη υπόσχεση του εκδότη της εγγυητικής επιστολής, ήτοι κατά κανόνα μιας τράπεζας, στον λήπτη αυτής ότι θα του καταβάλλει με την εντολή του ορισμένη χρηματική παροχή. Σύνηθες είναι στις περίπτωση διασυνοριακών συναλλαγών η τετραμερής ή πολυπρόσωπη σχέση, με την εισχώρηση στις εν λόγω σχέσης και διαμεσολαβήτριας τράπεζας του δανειστή. Η τελευταία αναλαμβάνει το ρόλο της ανταποκρίτριας υπέρ της οποίας αντεγγυάται η τράπεζα του οφειλέτη για μεγαλύτερη ασφάλεια¹²⁴. Η έκδοση εγγυητικής επιστολής εμφανίζεται στην πράξη ως προϋπόθεση της συναλλαγής, την οποία θέτει ο δανειστής στον οφειλέτη, η οποία μεταξύ τους συμφωνία αποτελεί ιδιαίτερη παρεπόμενη σύμβαση¹²⁵.

¹¹⁹ Κατά τις υπ' αριθ. 21.5/5.6.1954 και 975/2/12.7.1956 αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής.

¹²⁰ Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, το ΤΣΜΕΔΕ μόνο για κάλυψη της δραστηριότητας των μελών Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, η ΕΟΜΜΕΧ για την κάλυψη των δραστηριοτήτων των μελών των βιοτεχνικών επιχειρήσεων και ο Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου και για όσες επιχειρήσεις υπάγονται σε αυτόν.

¹²¹ Γεωργιάδης (2008), 130.

¹²² Γκούσκου σε Παμπούκη (2009), 930.

¹²³ Για τον λήπτη της εγγυητικής επιστολής, που αναλαμβάνει και τα έξοδα έκδοσής της, τα οποία αφορούν τη σχετική προμήθεια του εκδότη για όσο καιρό αυτή βρίσκεται σε ισχύ, καθώς και τη ύπαρξη καλύμματος για την περίπτωση της κατάπτωσης, τα ως άνω μειονεκτήματα τυχάνουν υποδεέστερα των πλεονεκτημάτων που ο ίδιος απολαμβάνει, αφού έχοντας τη δυνατότητα έκδοσης εγγυητικής επιστολής δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από τον εκάστοτε αντισυμβαλλόμενο του η φερεγγυότητά του, γεγονός που τον επικουρεί στη διενέργεια συναλλαγών.

¹²⁴ Κατσογιάννης, Η εγγυητική επιστολή ως τραπεζική εργασία, ΕΕΤ 1992, 9.

¹²⁵ ΕφΠειρ 870/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Όπως και εν γένει στις εγγυοδοτικές συμβάσεις έτσι και οι εγγυητικές επιστολές χαρακτηρίζονται από την αρχή της αυτονομίας έναντι της ασφαλιζόμενης απαίτησης, με την έννοια ότι η υποχρέωση του εκδότη της εγγυητικής επιστολής έναντι του λήπτη αυτής δεν εξαρτάται από την ύπαρξη και το κύρος της ασφαλιζόμενης απαίτησης. Η σχέση αξίας μεταξύ δανειστή και οφειλέτη δύναται να συνίσταται σε οποιαδήποτε έννομη σχέση, από την οποία προκύπτει ανάγκη εξασφάλισης του ενός μέρους¹²⁶. Η τράπεζα δικαιούται να αντιτάξει ενστάσεις που αφορούν αποκλειστικά τη ίδια την εγγυητική επιστολή¹²⁷ και όχι την απαίτηση εξ αφορμής της οποίας η ίδια εκδόθηκε. Ως αποτέλεσμα της αρχής της αυτονομίας παρατηρείται και η αποσύνδεση της κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής από την σχέση αξίας, καθώς ούτε η κατάπτωση της συνδέεται με το κύρος της συμβατικής σχέσης δανειστή–οφειλέτη. Τέλος, αυτονομία της εγγυητικής επιστολής ωφελεί και την ίδια την τράπεζα, με την έννοια ότι δεν εμπλέκεται σε δικαστικές διενέξεις που αφορούν την σχέση αξίας.

Οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί για τη νομική φύση της εγγυητικής επιστολής ποικίλουν. Μια άποψη υποστηρίζει πως η νομική της φύση είναι ιδιόμορφη, καθώς αποτελεί μια μορφή προσωπικής εξασφαλιστικής σύμβασης με στοιχεία τόσο της σύμβασης εγγύησης, αλλά και της σύμβασης εντολής. Άλλη άποψη διατυπώνει την φύση της ως ειδικότερη μορφή εγγύησης των αρ. 874 επ. ΑΚ, άποψη που υποστηρίχθηκε και στην πρόσφατη νομολογία¹²⁸. Κατά άλλες απόψεις, η εγγυητική επιστολή αποτελεί σωρευτική αναδοχή χρέους, ή αφηρημένη υπόσχεση και αναγνώριση χρέους ή και σύμβαση εγγυοδοσίας¹²⁹.

2.1. Τα είδη της εγγυητικής επιστολής που αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές

Ανάλογα με την ασφαλιζόμενη απαίτηση, οι εγγυητικές επιστολές διακρίνονται σε διάφορα είδη. Περιπτώσιολογικά, έχοντας υπόψη ότι η καθημερινή πρακτική αναδεικνύει όλο και περισσότερες μορφές εγγυητικών επιστολών, τα συνηθέστερα είδη αυτών αποτελούν εγγυητικές επιστολές συμμετοχής, εγγυητικές επιστολές κάλυψης λαμβανομένων προκαταβολών ή επιστροφής προκαταβολών, εγγυητικές επιστολές καλής εκτελέσεως, εγγυητικές επιστολές παρακατήσεων και εγγυητικές επιστολές ως μορφή εγγυοδοσίας στην πολιτική και ποινική δικονομία. Στο σημείο αυτό θα καταδειχθούν τα είδη αυτής, που έχουν τη μεγαλύτερη χρησιμότητα στο διασυνοριακό εμπόριο.

¹²⁶ ΕφΠειρ 869/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹²⁷ Όπως ενστάσεις εικονικότητας, έλλειψης δικαιοπρακτικής ικανότητας ή ενστάσεις από το περιεχόμενο της εγγυητικής επιστολής.

¹²⁸ Εφαθ 1415/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹²⁹ Γεωργιάδης (2008), 152.

Αρχικά, ο κίνδυνος μη εκτέλεσης ή πλημμελούς εκτέλεσης μιας εμπορικής σύμβασης καλύπτεται με την έκδοση εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης (performance bond ή performance guarantee). Η εγγύηση που παρέχεται στην περίπτωση αυτή καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μη εκτέλεσης, όπως και λόγους ανωτέρας βίας¹³⁰. Βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων, τα μέρη δύνανται δίνουν ειδικό περιεχόμενο στην εκάστοτε εγγυητική επιστολή, οι οποίες μπορούν να διακριθούν περαιτέρω σε εγγυητικές επιστολές παράδοσης των εμπορευμάτων, εκτέλεσης υποχρεώσεων, αίσιου τέλους και παρακράτησης ορισμένου ποσού¹³¹. Δύναται να συμφωνηθεί, επίσης, η αποζημίωση του δανειστή στην περίπτωση υπαναχώρησης από την κύρια σύμβαση, καθώς και το ύψος της εγγυητικής επιστολής, το οποίος μπορεί να ανέρχεται είτε σε ορισμένο ποσό είτε για όλη την έκταση της σύμβασης¹³².

Οι εγγυητικές επιστολές επιστροφής των προκαταβολών ή εξόφλησης των προκαταβολών ή απλώς προκαταβολών (repayment-guarantee), στη συνέχεια, εκδίδονται προς εξασφάλιση της απαίτησης επιστροφής προκαταβολών, οι οποίες δόθηκαν στα πλαίσια διαπραγματεύσεων ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη για τη σύναψη ορισμένης σύμβασης. Ο συγκεκριμένος τύπος εγγυητικής επιστολής εκδίδεται συνήθως για ολόκληρο το ποσό της προκαταβολής πλέον τόκων και εξόδων. Συχνά απαντάται, επίσης, ο όρος που προβλέπει τον τρόπο μείωσης της προκαταβολής βάσει της προόδου της εκτέλεσης της σύμβασης μέχρι τον πλήρη συμψηφισμό της απαίτησης με τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν¹³³.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξασφάλιση των διασυνοριακών συναλλαγών αποτελεί η εγγυητική επιστολή παρακρατήσεων. Στην περίπτωση αυτή, καλύπτεται ο κίνδυνος της ενδεχόμενης ελαττωματικότητας ενός προϊόντος μετά τη συναλλαγή. Εάν, λοιπόν, σε μία σύμβαση πώλησης ο αγοραστής αναγκαστεί, λόγω της ελαττωματικότητας του πωλούμενου προϊόντος να καταβάλει ορισμένο τίμημα, κατόπιν έκδοσης της εν λόγω εγγυητικής επιστολής, δύναται να ζητήσει την κατάπτωσή της και να καλύψει με αυτόν τον τρόπο τη ζημία που υπέστη. Παρόμοιο είδος αποτελεί και η εγγυητική επιστολή συντήρησης, σκοπό της οποίας αποτελεί η εξασφάλιση της εκπλήρωσης της υποχρέωσης συντήρησης ορισμένου προϊόντος για κάποιο χρονικό διάστημα.

Ως προς το περιεχόμενό τους οι εγγυητικές επιστολές δύνανται να διακριθούν σε εγγυητικές επιστολές με ρήτρα πληρωμής «σε πρώτη ζήτηση» ή εγγυητική επιστολή απλής ειδοποίησης και εγγυητικές επιστολές υπό όρους. Οι πρώτες εξαρτούν την κατάπτωσή τους με μόνη τη σχετική δήλωση του λήπτη προς την τράπεζα και διατυπώνονται στο έγγραφο της επιστολής ως

¹³⁰ Γεωργιάδης (2008), 139.

¹³¹ Γκούσκου, Η εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής «σε πρώτη ζήτηση», 1995, 75-76.

¹³² Αντωνόπουλου, Η εγγυητική επιστολή «απλής ειδοποίησης», ΝοΒ 1987, 255.

¹³³ Γεωργιάδης (2008), 140· Γκούσκου (1995), 77.

«με πρώτη σας αίτηση (δήλωση ή κοινοποίηση ή ειδοποίηση)». Τούτο σημαίνει πως η υποχρέωση της τράπεζας προς καταβολή γεννάται από την πρόσκληση για καταβολή ενώ δεν υφίσταται ούτε δικαίωμα ούτε υποχρέωσή της προς έρευνα των λόγων κατάπτωσης και το γεγονός εάν αυτοί συντρέχουν στην πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, ούτε η τυχόν έλλειψη ή πλημμέλεια της εκπλήρωσης της παροχής από την σχέση αξίας εξετάζεται¹³⁴, ούτε όμως και η ύπαρξη ή εγκυρότητα αυτής¹³⁵. Το ποσό που πρέπει να καταβάλει η τράπεζα ισούται με το ποσό που οφείλεται κατά την ανάληψη της υποχρέωσης της είτε, εάν το προβλέπουν οι όροι της δανειακής σύμβασης μεταξύ οφειλέτη και τράπεζας, καταβάλλονται επιπλέον έξοδα και τόκοι¹³⁶.

Στον αντίποδα η κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής υπό όρους (documentary letter of guarantee) εξαρτάται από την συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων ή όρων. Εάν οι συμφωνηθείσες προϋποθέσεις ή όροι δεν πληρούνται δε γεννάται υποχρέωση της τράπεζας προς πληρωμή. Συνηθέστεροι στην πρακτική τέτοιοι όροι είναι η υποχρέωση του λήπτη προσκόμισης εγγράφων, που αναφέρονται κάθε φορά στο κείμενο την εγγυητικής επιστολής¹³⁷. Είναι δυνατό, επίσης, η πληρωμή να εξαρτηθεί από προσκόμιση δικαστικής ή διαιτητικής απόφασης, η οποία συνήθως αποφαίνεται για την επέλευση του ασφαλισμένου κινδύνου, ήτοι την εκπλήρωση ή μη της υποσχόμενης παροχής από τον οφειλέτη¹³⁸.

Επιπλέον διάκριση των εγγυητικών επιστολών είναι αυτή που τις διαφοροποιεί σε τυπικού και ουσιαστικού περιεχομένου. Οι πρώτες περιέχουν στο κείμενό τους το ποσό για το οποίο αυτή χορηγείται, οι δεύτερες παραπέμπουν για το ποσό αυτό στην σύμβαση της σχέσης αξίας. Περιπτωσιολογικά, στις πρώτες εντάσσονται οι εγγυητικές επιστολές συμμετοχής σε διαγωνισμούς ή δημοπρασίες, εκείνες που αφορούν την παράδοση εμπορευμάτων εφόσον περιέχεται στο κείμενο τους το ποσό για το οποίο χορηγείται η εγγυητική επιστολή ύστερα από πλήρη διακανονισμό αυτού μέσω της τράπεζας, οι εγγυητικές επιστολές που απευθύνονται στην Τράπεζα της Ελλάδος καθώς και αυτές προς τελωνεία για προσωρινούς διακανονισμούς εισαχθέντων

¹³⁴ ΑΠ 358/2004 ΧρΙΔ 2005, 726· ΠΠρΑθ 14004/1984 ΝοΒ 1985, 491· ΜΠρΠειρ 534/2005 ΝοΒ 2005, 706.

¹³⁵ ΑΠ 983/1999 ΕΛΛΔνη 1999, 1721· ΑΠ 1433/1998 ΕΛΛΔνη 1999, 633· ΕφΑθ 730/2005 ΕπισκΕΔ 2005, 741.

¹³⁶ Ο όρος αυτός στις διεθνείς συναλλαγές δύναται να καταγραφεί ως εξής: «the Guarantor hereby guarantees unconditionally and irrevocably payment to the Bank on demand of all moneys now or hereafter due or payable by the Borrower under the terms of the Loan Agreement» Γκούσκου σε Παμπούκη (2009), 931.

¹³⁷ Η τράπεζα οφείλει στην περίπτωση αυτή να ελέγξει την πληρότητα και την τυπική εγκυρότητα των εγγράφων, όπως και στις ενέγγυες πιστώσεις, κατά την εφαρμογή των Ομοιόμορφων Συνηθειών και Πρακτικών του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για τις ενέγγυες πιστώσεις.

¹³⁸ Γεωργιάδης (2008), 142.

εμπορευμάτων, ενώ στις δεύτερες οι οι εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης και οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολών¹³⁹.

Ως μέσο με καθαρά εγγυητική λειτουργία, οι εγγυητικές επιστολές τύπου «standby» (standby letters of credit) περιέχουν την υπόσχεση του εκδότη, η οποία, μάλιστα, δεν επιδέχεται ανάκλησης, προς καταβολή του ποσού που περιέχεται στην εγγυητική επιστολή προς τον λήπτη αυτής με την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων, ήτοι την προσκόμιση συμφωνηθέντων εγγράφων. Η τράπεζα δεν υποχρεούται σε έλεγχο της νομικής και ουσιαστικής βασιμότητας των εν λόγω εγγράφων¹⁴⁰, λόγω της λειτουργίας της αρχής της αυτονομίας και στην περίπτωση αυτή. Η κατάπτωση της εν λόγω κατηγορίας εγγυητικών επιστολών εξαρτάται από την πλημμελή εκπλήρωση της σχέσης αξίας, η οποία αποδεικνύεται μέσω των εγγράφων που προσκομίζονται στην εκδότρια τράπεζα¹⁴¹. Με μία πρώτη ματιά, φαίνεται ότι η εγγυητική επιστολή τύπου «standby» ομοιάζει με τον μηχανισμό της ενέγγυας πίστωσης, ως προς την προϋπόθεση προσκόμισης εγγράφων για την καταβολή, η ειδοποιός διαφορά τους, όμως, έγκειται στο γεγονός ότι η πρώτη αποτελεί μέσο εξασφάλισης και ενεργοποιείται μόνο σε περίπτωση πλημμελούς εκπλήρωσης της βασικής σχέσης, ενώ η δεύτερη αποτελεί μέσο πληρωμής και δεν εξαρτάται από την εκπλήρωση της σχέσης αξίας.

Τέλος, κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής αποτελεί η γένεση της υποχρέωσης προς καταβολή του ποσού χρηματικής παροχής που περιέχεται στο κείμενο της εγγυητικής επιστολής. Στις περιπτώσεις της εγγυητικής επιστολής σε πρώτη ζήτηση η κατάπτωση αυτής συντελείται αποκλειστικά με τη δήλωση του λήπτη/δανειστή στον εκδότη, ήτοι χωρίς καμία άλλη διατύπωση. Η δήλωση αυτή του λήπτη της εγγυητικής επιστολής σηματοδοτεί το γεγονός, ότι ο οφειλέτης δεν έχει καταφέρει τελικά να ικανοποιήσει το δανειστή του, από τη μεταξύ τους συμβατική σχέση. Εάν, όμως, ο οφειλέτης έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του από τη σχέση αξίας και ο δανειστή επιχειρήσει να ικανοποιηθεί και μέσω της εγγυητικής επιστολής, τότε ο οφειλέτης θα μπορεί, να στραφεί εναντίον του με αγωγή για αδικαιολόγητο πλουτισμό ΑΚ 904 και αγωγή προς αποζημίωση ΑΚ 914. Η προστασία του οφειλέτη από την καταχρηστική άσκηση της κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής δύναται να λάβει χώρα, μέσω του δικαιώματος του τελευταίου να απαιτήσει από την τράπεζα τη μη πληρωμή αυτής, μέσω της λήψης προσωρινής δικαστικής προστασίας με ασφαλιστικά μέτρα¹⁴². Κατά του λήπτη δε την εγγυητικής επιστολής εί-

¹³⁹ Κατσογιάννης, ΕΕΤ 1992, 12.

¹⁴⁰ Γεωργιάδης (2008), 137.

¹⁴¹ Σε αντίθεση δε με την εγγυητική επιστολή σε πρώτη ζήτηση, στην οποία η κατάπτωση συντελείται με μόνη τη δήλωση του λήπτη.

¹⁴² Δημητριάδης, Η εγγυητική επιστολή, 1998, 67 επ.

να δυνατό να ζητηθεί, επίσης, να παραλείψει την αίτηση της κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής, εάν δεν έχει επέλθει η ασφαλιζόμενη περίπτωση.

Στις εγγυητικές επιστολές υπό όρους, αρκεί η πλήρωση του εκάστοτε συμφωνηθέντος όρου για την κατάπτωση αυτής. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να πληρωθεί και η προϋπόθεση της απόδειξης επέλευσης των συμφωνηθέντων όρων, που αναφέρονται στο κείμενο της εγγυητικής επιστολής. Επί παραδείγματι, τέτοιοι όροι δύνανται να αποτελούν η προσκόμιση συγκεκριμένων εγγράφων, ο όρος της ύπαρξης ζημίας από μη εκπλήρωση υποχρέωσης του πρωτοφελέτη, ή η προσκόμιση δικαστικής απόφασης κλπ.

2.2. Τα πλεονεκτήματα της εγγυητικής επιστολής για τα μέρη

Κύριο πλεονέκτημα της εγγυητικής επιστολής για τον έμπορο που ζητά και πετυχαίνει την έκδοση της είναι ο χαρακτηρισμός του ως φερέγγυο στις συναλλαγές. Με τον τρόπο αυτό δεν τίθεται σε αμφισβήτηση η εμπιστοσύνη που θα έπρεπε να του επιδείξει κανείς, σχετικά με τις υποχρεώσεις του από την εκάστοτε σύμβαση που συνάπτει. Ο ίδιος, με άλλα λόγια, συμβάλλεται ευκολότερα με άλλους εμπόρους και ειδικά σε διεθνείς συναλλαγές, όπου η εμπιστοσύνη σε αντισυμβαλλόμενο με τον οποίο δεν έχει προηγηθεί κάποια συναλλαγή είναι δυσκολότερο να επιδειχθεί. Συνέπεια των παραπάνω είναι και η ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των συναλλαγών.

Ο εκδότης της εγγυητικής επιστολής απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα αυτής, αφού η συγκεκριμένη εργασία είναι επικερδής, αφού ο οφειλέτης κατ' εντολή του οποίου λειτουργεί η τράπεζα, φέρει όλα τα έξοδα της έκδοσης της επιστολής, αλλά οφείλει στην τράπεζα και σχετική προμήθεια για το χρόνο που η εγγυητική επιστολή ισχύει, όπως επίσης και το να διατηρεί συνήθως και λογαριασμό με ένα ορισμένο ελάχιστο χρηματικό ποσό (συνήθως κάποιο ποσοστό του ποσού που ορίζει η εγγυητική επιστολή) ως κάλυμμα για την περίπτωση της πιθανής κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής, όπου έπειτα η τράπεζα θα αναχθεί ως δανειστής λόγω της ικανοποίησης του αρχικού δανειστή και θα αναζητήσει εξ' ολοκλήρου όσα κατέβαλε.

3. Η πίστωση έναντι εγγράφων

Η πίστωση έναντι εγγράφων αποτελεί τραπεζική εργασία, η οποία λειτουργεί προς εξασφάλιση του πωλητή σε μία σύμβαση πώλησης από την ανώμαλη εξέλιξη της σχέσης και ειδικά τη μη καταβολή του συμφωνηθέντος τιμήματος από τον αγοραστή. Περιεχόμενό της αποτελεί η εντολή ενός αγοραστή εμπορευμάτων προς μια τράπεζα για την ανάληψη αυτοτελούς υποχρέωσης απέναντι στον πωλητή, ώστε να καταβάλλει στον τελευταίο ένα χρηματικό ποσό,

με την παράδοση συμφωνημένων φορτωτικών εγγράφων, που αφορούν τα αποστέλλόμενα εμπορεύματα. Με την καταβολή του ως άνω χρηματικού ποσού ικανοποιείται η απαίτηση του πωλητή από τον αγοραστή για το τίμημα της πώλησης¹⁴³. Ως πίστωση έναντι εγγράφων, θεωρείται, λοιπόν, κάθε πρακτική με στόχο την ικανοποίηση της απαίτησης του πωλητή είτε με άμεση πληρωμή, είτε με αποδοχή συναλλαγματικής, είτε με διαπραγμάτευση, έναντι φορτωτικών εγγράφων πάντοτε¹⁴⁴.

Η λειτουργία της πίστωσης έναντι εγγράφων στο διεθνές εμπόριο, αφορά την αντικατάσταση του παραδοσιακού τρόπου πληρωμής, καθώς στη θέση του οφειλέτη-αγοραστή υπεισέρχεται μία τράπεζα, που αναλαμβάνει να εκτελέσει την πληρωμή. Ο πωλητής, όμως, απολαμβάνει και την εξασφαλιστική της λειτουργία, καθώς ο ίδιος εξασφαλίζεται έναντι των κινδύνων μη πληρωμής εκ μέρους του αγοραστή. Τούτο διότι η ευχερέστερη είσπραξη του τιμήματος σε συνδυασμό με τη μη δυνατότητα της τράπεζας έγερσης ενστάσεων που προκύπτουν από τη σύμβαση πώλησης καθιστά σίγουρη την πληρωμή του. Ο αγοραστής δε προχωράει στην καταβολή μόνο έναντι των συμφωνηθέντων φορτωτικών εγγράφων, γεγονός που τον εξασφαλίζει στην ομαλή εξέλιξη της ενοχής, ενώ του παρέχει και τη δυνατότητα να προβαίνει στη διάθεση των εμπορευμάτων χωρίς να έχουν περιέλθει στα χέρια του¹⁴⁵. Τέλος, σημαντική είναι και η πιστωτική λειτουργία της πίστωσης έναντι εγγράφων στις περιπτώσεις που η τράπεζα προβαίνει σε προκαταβολή δαπανών από τον εντολέα της, χωρίς να ζητήσει το αντίστοιχο «κάλυμμα».

Ζήτημα τίθεται για την ορθότητα του όρου «πίστωση έναντι εγγράφων», αφού η έννοια της πίστωσης αφορά σύμβαση με την οποία ενισχύεται προσωρινά η αγοραστική δύναμη του αγοραστή, είτε μέσω χορήγησης κάποιου χρηματικού ποσού στον τελευταίο (άμεση πίστωση), είτε με την ανάληψη κάποιας υποχρέωσης προς τον πιστολήπτη ή τρίτο. Δύναται να εξαχθεί, λοιπόν, το συμπέρασμα ότι στην πίστωση έναντι εγγράφων, η αγοραστική δύναμη του αγοραστή σαφώς και ενισχύεται, καθώς ο ίδιος δεν χρησιμοποιεί προς το παρόν ίδια κεφάλαια για να προβεί στη σύναψη σύμβασης πώλησης. Ο αγοραστής-πελάτης της τράπεζας είναι πιστούχος, αφού η τράπεζα στην οποία δίνει τη σχετική εντολή του χορηγεί έμμεση πίστωση¹⁴⁶. Ο όρος αυτός παρότι, λοιπόν, δεν κατευθύνει προς την εύρεση των εφαρμοστέων σε αυτή διατάξεων, παρόλα αυτά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ανορθόδοξος, αφού πρόκειται περί ανάληψης υποχρέωσης της τράπεζας να καταβάλλει σε τρίτο, γεγονός που αποτελεί έμμεση πίστωση.

¹⁴³ Βελέντζας, Τραπεζική διαμεσολάβηση προς εξασφάλιση απαιτήσεων, 1997, 76· Θεοφιλόπουλος, Εμπορικά πιστώσεις έναντι φορτωτικών εγγράφων, 1952, 12.

¹⁴⁴ Ψυχομάνης (2001), 12.

¹⁴⁵ Ψυχομάνης (2001), 10.

¹⁴⁶ Ψυχομάνης (2001), 109.

4. Η ενέγγυα πίστωση

Από το ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο της πίστωσης έναντι εγγράφων δύναται να εξαχθεί ως ειδικότερη έννοια, η ενέγγυα πίστωση (documentary letter of credit), η οποία προβλέπεται και ορίζεται νομοθετικά στο άρθρο 25, παρ. 1 του Ν. Δ. 17ης Ιουλίου του 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών». Με τη φράση «ενέγγυος» προσδίδεται στην συναλλαγή το χαρακτηριστικό της ασφαλισμένης πίστωσης. Τούτο διότι η ενέγγυος πίστωση περιλαμβάνει μια έγγραφη συμφωνία μεταξύ οφειλέτη και πιστωτή, που είναι συνήθως τράπεζα, η οποία συνιστά άνοιγμα πίστωσης υπέρ τρίτου. Ο τρίτος υποχρεούται σε παράδοση συμφωνηθέντων εγγράφων, όπως φορτωτικής ή αποδείξεων αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών και ο πιστωτής υπόσχεται την καταβολή συμφωνηθέντος χρηματικού ποσού. Προς εξασφάλιση της απαίτησής της, η τράπεζα που αναλαμβάνει το άνοιγμα λογαριασμού ενέγγυας πίστωσης, από τη στιγμή που θα ικανοποιήσει τον δικαιούχο/πωλητή, προς δική της εξασφάλιση αποκτά ενέχυρο πάνω στα εμπορεύματα του αγοραστή/πελάτη της, μέσω της απόκτησης των εμπορευματογράφων που της δίδει ο δικαιούχος/πωλητής.

Κατά τα ανωτέρω, τα εμπλεκόμενα στη σύμβαση ενέγγυας πίστωσης είναι η πιστώτρια τράπεζα (issuing bank), η οποία αναλαμβάνει το άνοιγμα της πίστωσης, ο οφειλέτης–εντολέας (applicant), ο οποίος αιτείται το άνοιγμα της πίστωσης και ο δικαιούχος, υπέρ του οποίου ανοίγεται η πίστωση (beneficiary). Η σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης καταρτίζεται στον τόπο κατοικίας του αγοραστή εκτελείται, όμως, στον τόπο του πωλητή¹⁴⁷. Συνηθίζεται για το λόγο αυτό να εμπλέκεται και η τράπεζα με την οποία συναλλάσσεται ο δικαιούχος (confirming bank), η οποία λειτουργεί στον τόπο κατοικίας του. Η ενέγγυα πίστωση παρέχεται υπό την αναβλητική αίρεση της παράδοσης των συμφωνηθέντων εγγράφων, ενώ η σχέση μεταξύ της τράπεζας και του δικαιούχου λογίζεται ως «σχέση εγγράφων»¹⁴⁸. Ως τρόπος πληρωμής στο ν.δ. απαντάνται η άμεση πληρωμή¹⁴⁹, εντούτοις χρησιμοποιούνται και άλλοι τρόποι, όπως η αποδοχή συναλλαγματικής ή η διαπραγματεύση και η μελλοντική πληρωμή.

Όπως και στην εγγυητική επιστολή έτσι και στην ενέγγυα πίστωση ισχύει η αρχή της αυτονομίας, κατά την οποία κάθε επιμέρους σχέση μεταξύ των μερών υφίστανται ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Αυτό σημαίνει ότι, τα μέρη που συμμετέχουν στη μία σχέση δεν έχουν τη δυνατότητα προβολής ενστάσεων που πηγάζουν από την άλλη σχέση. Αρχικά, όσον αφορά την αρχή της αυτονομίας στην σχέση της εκδότριας τράπεζας και του εντολέα της, δηλαδή στη σχέση κάλυψης, η τράπεζα με την δέσμευση της εκπλήρωσης της υπόσχεσης για την παροχή του συμ-

¹⁴⁷ ΕφΑθ 2396/1989, ΕΕμπΔ 1989, 210.

¹⁴⁸ Γκούσκου σε Παμπούκη (2009), 936.

¹⁴⁹ Το αρ. 25 παρ. 1 αναφέρει χαρακτηριστικά να «καταβάλει το ποσόν της πιστώσεως προς τον τρίτον».

φωνημένου χρηματικού ποσού στον αντισυμβαλλόμενο του πελάτη της, υπό τον όρο της εμπρόθεσμης παράδοσης σε αυτήν των συμφωνημένων εγγράφων, είναι υποχρεωμένη προς εκπλήρωση, ακόμη και αν η σχέση της με τον εντολέα της είναι ελαττωματική, ανύπαρκτη ή άκυρη, ή ακόμη και αν ο εντολέας της πτωχεύσει ή καταστεί αφερέγγυος. Σημαντικό είναι, λοιπόν, το γεγονός ότι ακόμα υπάρχει ελαττωματικότητα ή παράβαση των υποχρεώσεων των μερών της σχέσης αξίας, η αμετάκλητη ενέγγυα πίστωση θα είναι ισχυρή μεταξύ του δικαιούχου πωλητή και της τράπεζας, χωρίς να δικαιούται η τράπεζα ή ο αγοραστής/πελάτης της να προβάλει ενστάσεις στηριζόμενες στη σχέση αυτή, με σκοπό να αναστείλει την εκτέλεση της πίστωσης μέσω του λογαριασμού ενέγγυας πίστωσης. Η εν λόγω σύμβαση καταλήγει στην απόκτηση ενenchύρου από την τράπεζα εκ του νόμου στα πράγματα τα οποία αναφέρονται στα φορτωτικά έγγραφα.

Προκύπτει, λοιπόν, η μεγάλη οικονομική σημασία της ενέγγυας πίστωσης, καθώς εξυπηρετεί διασυννοριακές συναλλαγές, κατά τις οποίες η παροχή και η αντιπαροχή δεν τελείται ταυτόχρονα, παρά μεσολαβεί το χρονικό διάστημα αποστολής των εμπορευμάτων από τον τόπο κατοικίας του πωλητή στον τόπο κατοικίας του αγοραστή και αποφεύγεται η επιρροή οποιουδήποτε κινδύνου στη συναλλαγή, που αφορά τις ιδιαίτερες οικονομικές και νομικές συνθήκες του εκάστοτε τόπου. Για τους λόγους αυτούς, άλλωστε, η ενέγγυα πίστωση αποτέλεσε το κύριο μέσο πληρωμής στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου¹⁵⁰. Πάντως, έχει διατυπωθεί και η άποψη πως, εκτός από μέσο πληρωμής, στη διεθνή πώληση η ενέγγυα πίστωση αποτελεί προϋπόθεση για την κατάρτιση μιας σύμβασης πώλησης.

Το ως άνω ν.δ. προβλέπει ορισμένες προϋποθέσεις για την έγκυρη σύσταση της ενέγγυας πίστωσης. Αρχικά, η ενέγγυα πίστωση θα πρέπει να καταρτίζεται γραπτώς¹⁵¹ ως σύμβαση με αντικείμενο το άνοιγμα πίστωσης υπέρ τρίτου. Κατά την κρατούσα γνώμη ο έγγραφος τύπος είναι συστατικός, καθώς η ratio της διάταξης επιβάλλει τη σύνταξη εγγράφου για να αποκλείσει την αμφισβήτηση των όρων που διέπουν τη σύμβαση, καθώς και για να αναγκάσει τους ενδιαφερομένους την επακριβή διατύπωσή τους¹⁵². Η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης περιέχει την υπόσχεση της τράπεζας¹⁵³ να θέτει στη διάθεση του πελάτη της πίστωση υπό όρους, μέχρι ενός

¹⁵⁰ Τραγάκης, Ελληνική τραπεζική νομοθεσία και πρακτική, 1980, 877.

¹⁵¹ Εάν δεν υπάρχει έγγραφος τύπος, τότε πρόκειται για πίστωση έναντι εγγράφων και όχι ενέγγυα πίστωση. Ψυχομάνης (2001), 42.

¹⁵² Βελέντζας, Τραπεζική ενέγγυα πίστωση (πίστωση έναντι εγγράφων), 1995, 21· Υπάρχει, βέβαια, και η άποψη ότι ο έγγραφος τύπος έχει αποδεικτικό μόνο χαρακτήρα, βλ. Χρυσάνθης «Η δικαστική απαγόρευση της είσπραξης της εγγυητικής επιστολής ή ενέγγυας πίστωσης στη νομολογία», Δημοσιεύματα Μακεδονικής Ένωσης Εμπορικού Δικαίου 1999, 14.

¹⁵³ Κατά αρ. 25 ν.δ. 1923 πιστώτρια είναι αποκλειστικά Α.Ε. και μάλιστα τράπεζα.

συγκεκριμένου ποσού (πιστωτικό ή πιστοδοτικό όριο), με αίτηση του τελευταίου¹⁵⁴, υπέρ κάποιου τρίτου¹⁵⁵. Ο τρίτος ασκεί το διαπλαστικό του δικαίωμα να προσδιορίσει και να αιτηθεί ο ίδιος της πίστωσης, ενώ έχει τη δυνατότητα να την απαιτήσει απευθείας, εάν η παροχή έχει προσδιορισθεί κατά είδος έκταση και περιεχόμενο¹⁵⁶. Τελική προϋπόθεση δε της ενέγγυας πίστωσης είναι η παράδοση φορτωτικής¹⁵⁷ ή αποδείξεων αποθηκεύσεων¹⁵⁸, με την έννοια ότι η τράπεζα οφείλει να καταβάλλει στον τρίτο χρηματικό ποσό με την παράδοση των ως άνω εγγράφων. Με τη σειρά της η τράπεζα παραδίδει τα έγγραφα στον πελάτη της—αγοραστή των εμπορευμάτων, προκειμένου να εισπράξει από αυτόν τα καταβληθέντα της πίστωσης. Ενέγγυα πίστωση είναι δυνατό να υπάρξει και στην περίπτωση όπου η πιστώτρια οφείλει να καταβάλει το αντίστοιχο χρηματικό ποσό είτε αμέσως κατά την παράδοση των εγγράφων, είτε σε μεταγενέστερο χρόνο, είτε με αποδοχή συναλλαγματικής, είτε με διαπραγμάτευση¹⁵⁹.

Ως προς τη νομική φύση της ενέγγυας πίστωσης, έχει διατυπωθεί πληθώρα απόψεων. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η ενέγγυα πίστωση αποτελεί σύμβαση μίσθωσης έργου, καθώς και ότι αποτελεί σύμβαση υπέρ τρίτου ή και σύμβαση εντολής, άρθρο ΑΚ 713. Η κρατούσα άποψη, όμως, προσιδιάζει τη νομική της φύση με αυτήν της έκταξης (έκταξη υπό την ευρεία έννο-

¹⁵⁴ Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων, 1999, 256.

¹⁵⁵ Ως γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου κατά 411 ΑΚ.

¹⁵⁶ Ψυχομάνης (2001), 44.

¹⁵⁷ Συνηθέστερη είναι η παράδοση της φορτωτικής, η οποία αποτελεί το αξιόγραφο που εκδίδει ο μεταφορέας και αποδεικνύει την σύμβαση μεταφοράς, η οποία μπορεί να είναι χερσαία, θαλάσσια, αεροπορική ή σιδηροδρομική και ενσωματώνει την απαίτηση παράδοσης των μεταφερόμενων πραγμάτων σε ορισμένο τόπο. Διέπεται από τα αρ. 125, 168 επ/ ΚΙΝΔ, αρ. 76 ν.δ. 1923, αρ. 11 ΔΣ CIM, αρ. 59 και 60 του Κανονισμού για τις σιδηροδρομικές μεταφορές και στα αρ. 89 επ. ν. 1815/1988. Η φορτωτική είναι αξιόγραφο και μπορεί να είναι ονομαστικό ή να εκδοθεί σε διαταγή, εφόσον φέρει στο σώμα του τη ρήτρα «εις διαταγή», αφού εκ του νόμου δεν είναι αξιόγραφο γεννημένο σε διαταγή (αρ. 76 περ. ε' ν.δ. 1923). Με άλλα λόγια νομιμοποιεί τον κομιστή της, ο οποίος αναφέρεται σε αυτήν ή το πρόσωπο που στηρίζει το δικαίωμά του σε αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων. Η μεταβίβαση της νομής πραγμάτων που μεταφέρονται με βάση χερσαία φορτωτική γίνεται σύμφωνα με την ΑΚ 978. Σε περίπτωση, λοιπόν, έκδοσης της φορτωτικής, για να παραλάβει κανείς τα πράγματα που μεταφέρθηκαν, πρέπει να την έχει στα χέρια του και να νομιμοποιείται ως κομιστή του αξιογράφου. Ο παραλήπτης με την παραλαβή των αγαθών οφείλει να παραδώσει τη φορτωτική στον μεταφορέα. Τέλος, το αρ. 16 του ΚΒΣ προσδιορίζει τα στοιχεία που πρέπει να περιέχει η χερσαία φορτωτική. Μήτκα, Έγγραφα στη Διεθνή Μεταφορά Πραγμάτων, 2008, 15· Ρόκας, Αξιόγραφα, 1992, 157 επ.

¹⁵⁸ Αποτελούν τίτλους αποθήκευσης των αρ. 27 του ν.δ. 3077/1954, ήτοι το «αποθετήριο», που αποτελεί την κύρια απόδειξη της πραγματοποίησης της αποθήκευσης και ενσωματώνει δικαίωμα κυριότητας, ενώ υποδηλώνει τη νομή του κομιστή πάνω στα πράγματα (30 παρ. 5 ν.δ. 3077/1954 και 37 παρ. 2 ν.δ. 3077/1954 και 978 ΑΚ) και το «ενεχυρόγραφο», το οποίο παρέχει τη δυνατότητα σύστασης ενεχύρου με την πρώτη χωριστή οπισθογράφιση, ώστε ο νομιμοποιούμενος κομιστής να αποκτήσει την οιονεί νομή των εμπορευμάτων (30 παρ. 4 ν.δ. 3077/1954). Τα αξιόγραφα αυτά είναι γεννημένα σε διαταγή, εκδίδονται από τις Γενικές Αποθήκες στο όνομα και σε διαταγή του αποθέτη, ενώ βεβαιώνουν την παραλαβή συγκεκριμένων εμπορευμάτων προς φύλαξη και ενσωματώνουν την απαίτηση απόδοσης των αποτεθέντων στο νόμιμο κομιστή τους. Ψυχομάνης (2001), 49.

¹⁵⁹ Μάζης, Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιρειών, 1993, 348.

ια)¹⁶⁰, όπως ορίζεται στα άρθρα ΑΚ 876 επόμενα. Αυτή η άποψη βασίζεται κυρίως στην ύπαρξη της διπλής εξουσιοδότησης που εμπεριέχεται στις σχέσεις που δημιουργούνται στην ενέγγυα πίστωση, αλλά και της ανέκκλητης υποχρέωσης της τράπεζας να προβεί τη πληρωμή του χρέους του πελάτη της¹⁶¹. Απο την άποψη του δικαίου των πιστωτικών συμβάσεων, στη σχέση μεταξύ της εκδότριας τράπεζας και του πελάτη της—αγοραστή, ορθό είναι να διασαφηνισθεί ότι εφαρμόζονται οι διατάξεις της εντολής (ΑΚ 714)¹⁶². Στη σχέση μεταξύ τράπεζας και δικαιούχου της πίστωσης, η οποία καταρτίζεται με την αναγγελία στον δεύτερο της πίστωσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις για την αφηρημένη υπόσχεση χρέους (ΑΚ 873 επ.). στην περίπτωση, τέλος, που μεσολαβεί στην ενέγγυα πίστωση και η τράπεζα του δικαιούχου—πωλητή αυτή συνδέεται με την εκδότρια τράπεζα με σύμβαση εντολής ή μίσθωσης έργου¹⁶³. Σε ανακλητή (revocable) και μη ανακλητή (irrevocable) ανάλογα με το εάν είναι οριστική ή όχι η υποχρέωση της πιστώτριας προς καταβολή στον δικαιούχο διακρίνεται η ενέγγυα πίστωση. Το πρώτο είδος προβλέπει τη μη νομική δέσμευση της τράπεζας προς εκπλήρωση της υπόσχεσής της με την προσκόμιση των συμφωνηθέντων εγγράφων, καθώς μέχρι τη χρονική στιγμή εκείνη δύναται να έχει χωρέσει ανάκληση ή τροποποίηση της πίστωσης. Η καταβολή αυτή στον δικαιούχο, στην ανακλητή ενέγγυα πίστωση, θα πραγματοποιηθεί από την τράπεζα μόνο εφόσον την στιγμή εμφάνισης του δανειστή-λήπτη, υπάρχει ενεργή ενέγγυα πίστωση και δεν έχει τυχόν ανακληθεί από τον οφειλέτη-πελάτη της τράπεζας. Ο χαρακτηρισμός της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως ανακλητής γίνεται με συμφωνία ανάμεσα στην τράπεζα και τον πελάτη και γνωστοποιείται στον τρίτο μαζί με την πίστωση που ανοίγεται. Ζήτημα που έχει απασχολήσει το συγκεκριμένο είδος ενέγγυας πίστωσης είναι η τυχόν ειδοποίηση του δικαιούχου σε περίπτωση ανάκλησης. Λόγω της έλλειψης νομικού δεσμού, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η ανακλητή πίστωση δύναται να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί οποτεδήποτε, χωρίς να συντρέχει συγκεκριμένος λόγος και χωρίς ειδοποίηση του δικαιούχου¹⁶⁴. Άλλη άποψη υποστηρίζει την υποχρέωση ενημέρωσης εκ μέρους της τράπεζας για την τυχόν ακύρωση της πίστωσης¹⁶⁵. Η μη ανακλητή ενέγγυα πίστωση, από την άλλη, περιλαμβάνει την οριστική δέσμευση της τράπεζας¹⁶⁶ προς εκτέλεση της πληρωμής στον δικαιούχο κατόπιν τήρησης των όρων της συμφωνηθείσας πίστωσης.

¹⁶⁰ ΑΠ 38/2006, ΧρΙΔ 2006, 452· Βελέτζας, Τραπεζική ενέγγυα πίστωση, 1997, 31.

¹⁶¹ Γεωργιάδης (2008), 246.

¹⁶² Λιακόπουλος (1998), 127.

¹⁶³ Γκούσκου σε Παμπούκη (2009), 934.

¹⁶⁴ Cape Asbestos Company v. Lloyds Bank (1921).

¹⁶⁵ Ventris, Banker's Documentary Credits, 1990, 7.

¹⁶⁶ Η οποία ενεργοποιείται με την ειδοποίηση του δικαιούχου για το άνοιγμα της πίστωσης υπέρ αυτού και εφόσον ο τελευταίος της αποδεχθεί, βλ. ΕφΑθ 6217/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Η ενέγγυα πίστωση διακρίνεται, επίσης, σε βεβαιωμένη και μη βεβαιωμένη, είδη που αποτελούν υποείδη της αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Στη μη βεβαιωμένη η ανταποκρίτρια τράπεζα κοινοποιεί στο πελάτη της—δικαιούχο το άνοιγμα της πίστωσης και πραγματοποιεί την πληρωμή της, χωρίς καμία νομική δέσμευση έναντι αυτού ως προς την εκτέλεση της πίστωσης. Αντίθετα, στην βεβαιωμένη, η διαμεσολαβήτρια τράπεζα δεσμεύεται έναντι του δικαιούχου αυτοτελώς και προσωπικά για την εκτέλεση της πίστωσης με τους ίδιους όρους όπως και η εκδότρια τράπεζα.

5. Πότε είναι επιτρεπτή η άρση της αρχής της αυτονομίας;

Η αρχή της αυτονομίας που χαρακτηρίζει τις συμβάσεις της εγγυητικής επιστολής και της ενέγγυας πίστωσης αποτελεί το χαρακτηριστικό, που τις κάνει κατάλληλες για τις διεθνείς συναλλαγές, ενώ αποτελεί τον κύριο λόγο που προτιμώνται από τους εμπόρους. Υπάρχει, όμως, και η δυνατότητα κάμψης της αρχής της αυτονομίας σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου αυτή καθίσταται επιβεβλημένη. Η κάμψη της αυτονομίας έχει να κάνει το γεγονός ότι ο διαχωρισμός και η ανεξαρτησία μεταξύ των σχέσεων που σχηματίζονται στις ως άνω εγγυοδοτικές πιστώσεις, παύουν να υπάρχουν σε ορισμένες περιπτώσεις. Τούτο σημαίνει πως υπάρχει δυνατότητα η ελαττωματικότητα ή ακυρότητα της μίας σχέσης να επηρεάσει και να αναστείλει την διεκπεραίωση της άλλης, δηλαδή να προταθούν οι ενστάσεις της μίας έναντι της άλλης. Στη περίπτωση αυτή της άρσης της αρχής της αυτονομίας, είτε της ενέγγυας πίστωσης, είτε της εγγυητικής επιστολής, η τράπεζα δεν οφείλει να αποδώσει το ποσό της πίστωσης και μπορεί νομίμως να αρνηθεί την απόδοση και να απέχει από την πληρωμή στον δικαιούχο της πίστωσης, αλλά και να προβάλλει τις ανάλογες ενστάσεις. Στη περίπτωση, όπου συντρέχουν οι περιπτώσεις κάμψης και η τράπεζα δεν προβάλλει ενστάσεις καταχρηστικότητας, ενδέχεται να υπέχει ευθύνη απέναντι στον πελάτη από τη μεταξύ τους συμβατική σχέση.

Οι περιπτώσεις που επιτρέπουν την κάμψη αυτή έχουν κριθεί νομολογιακά και αφορούν κυρίως τις περιπτώσεις όπου συντρέχουν οι προϋποθέσεις των αρ. 281 και 288 ΑΚ, ως προς την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος, καθώς και τις περιπτώσεις πλάνης, απάτης και απειλής. Η κατάχρησή δικαιώματος έχει νομολογηθεί ότι συντρέχει στην περίπτωση όπου στα έγγραφα που προσκομίζονται για την είσπραξη υπάρχουν ψευδείς ή αναληθείς δηλώσεις¹⁶⁷, οι οποίες αφορούν σε πραγματικά κρίσιμα περιστατικά σχετικά με τα εμπορεύματα. Έτσι, περιπτώσεις εγγράφων που αναφέρονται σε εμπορεύματα που φέρουν μη συμφωνηθείσες ιδιότητες σε βαθμό τέτοιο που αλλοιώνουν το σκοπό της συγκεκριμένης συναλλαγής ή σε περίπτωση που η

¹⁶⁷ Χρυσάνθης (1999), 8.

σχέση αξίας έχει εξοφληθεί ή η περίπτωση της αρχικής ή και επιγενόμενης της υποκείμενης βασικής σχέσης ακυρότητα ή και εξαφάνισή της λόγω υπαναχώρησης κάποιου από τα μέρη, έχει κριθεί ότι εμπίπτουν στην περίπτωση κατάχρησης δικαιώματος, όπου συγχωρούν την άρση της αυτονομίας¹⁶⁸. Νεότερη νομολογία έχει καταδείξει και την περίπτωση εκ του δανειστή είσπραξης της εγγυητικής επιστολής, όπου εκείνος ζητεί την πληρωμή της, επικαλούμενος απλώς και μόνο τον συμβατικό όρο ότι είναι «καταβλητέα σε πρώτη ζήτηση», με σκοπό να αποφύγει την προβολή ενστάσεων, περί του ότι δεν συντρέχει ουσιαστικός λόγος κατάπτωσης αυτής¹⁶⁹.

Στις περιπτώσεις της απάτης, η αρχή της αυτονομίας κάμπτεται όταν τα εμφανιζόμενα προς πληρωμή έγγραφα περιέχουν σημαντικές δηλώσεις σε σχέση με τα εμπορεύματα, οι οποίες είναι αναληθείς και αφορούν σε περιστατικά, τα οποία αν είχαν δηλωθεί αληθώς, θα καθιστούσαν τα έγγραφα μη αποδεκτά από την πληρώτρια τράπεζα και τον εντολέα για το άνοιγμα της πίστωσης, υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι η εν λόγω απάτη είναι προφανής και έκδηλη. Η κάμψη της αυτονομίας παρατηρείται, επίσης, στις περιπτώσεις σύναψης συμβάσεων ενέγγυας πίστωσης ή εγγυητικής επιστολής για μη νόμιμους σκοπούς, όπως η καταστρατήγηση της νομοθεσίας για την προστασία του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος, π.χ. εικονικές συμβάσεις πώλησης με σκοπό την παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος ή άλλη παράβαση της νομοθεσίας περί νομίσματος.

Διχογνωμία, πάντως, στη νομολογία έχουν προκαλέσει οι ως άνω περιπτώσεις, καθώς για περιπτώσεις ακυρότητας της σύμβασης έχει γίνει δεκτή η άρση της αυτονομίας, μόνο εάν η πρώτη έχει διαγνωστεί με δικαστική απόφαση. Στην αλλοδαπή δε νομολογία, η αντιμετώπιση της άρσης είναι αυστηρότερη και επιτρέπεται μόνο στις περιπτώσεις απάτης, πλαστογραφίας και σχετικά με το νόμο περί καταστρατήγησης συναλλάγματος και νομοθεσίας περί εθνικού νομίσματος. Ειδικότερα, έχει κριθεί στην αλλοδαπή νομολογία ότι κάμψη της αρχής είναι δυνατή, όταν λαμβάνουν χώρα συμπεριφορές που αφορούν πλαστότητα εγγράφων ή ύπαρξη απάτης, με αποτέλεσμα η είσπραξη του ποσού της πίστωσης να μη βρίσκει κανένα έρεισμα στη σχέση αξίας¹⁷⁰.

¹⁶⁸ Έτσι η ΜΠρΚαρδ 513/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, βλ. Χρυσάνθης, Συγκεντρωτική παρουσίαση νομολογίας για την κατάχρηση δικαιώματος κατά την είσπραξη ενέγγυου πιστώσεως και την καταχρηστική δήλωση καταπτώσεως εγγυητικής επιστολής, ΕΕμπΔ 1999, 955.

¹⁶⁹ ΜΠρΠειρ 534/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁰ Discount Records Ltd. v. Barclay's Bank Ltd σε *Τετριμέλη*, Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, 2012, 122· *Bank of Cochin Ltd. v Manufacturers Hanover Trust and St. Lucia Enterprises Ltd.* (United States District Court for the Southern District of New York, 1985), σε http://www.leagle.com/decision/19852145612FSupp1533_11925

6. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου

Ο ρόλος του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου (εφεξής ΔΕΕ-International Chamber of Commerce ή ICC) στην ομοιογενοποίηση των κανόνων που αφορούν στη λειτουργία των εμπορών στις διασυνοριακές συναλλαγές είναι σημαντικός. Το κυρίως συμβουλευτικό του έργο συνίσταται στην έκδοση κανόνων σχετικά με μία σειρά συναλλαγών, τους οποίους υπάρχει δυνατότητα χρησιμοποίησης στις οικείες συναλλαγές, προς αποφυγή των συγκρούσεων των κανόνων των εθνικών δικαίων των συμβαλλομένων μερών, καθώς δύνανται να έχουν υιοθετηθεί διαφορετικές ρυθμίσεις για το ίδιο ζήτημα από διαφορετικά κράτη¹⁷¹. Για την υιοθέτηση των κανόνων από τα κράτη, το ΔΕΕ απευθύνεται στις ενώσεις τραπεζών προκειμένου να υιοθετήσουν το εκάστοτε κείμενο των κανόνων.

Η νομική φύση των ΟΚΣ έχει απασχολήσει θεωρία και νομολογία, καθώς έχουν διατυπωθεί πλείστες απόψεις. Ισχύ νόμου γίνεται γενικότερα δεκτό ότι δε διαθέτουν, καθώς εκδίδονται από οργανισμό που δεν κατέχει νομοθετικές αρμοδιότητες¹⁷². Αρχικά, διατυπώνεται η άποψη πως οι ΟΚΣ αποτελούν μέρος της *lex mercatoria*¹⁷³, καθώς οι ΟΚΣ αποτυπώνουν μακροχρόνια εφαρμοζόμενες πρακτικές του διεθνούς εμπορίου¹⁷⁴, τους οποίους έχει κωδικοποιήσει το ΔΕΕ και αντίστοιχα άλλοι φορείς. Μερίδα της θεωρίας κρίνει τη νομική φύση των ΟΚΣ ως έθιμο¹⁷⁵, λόγω της μακρόχρονης και κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο εφαρμογής τους στις διεθνείς συναλλαγές. Σχετικά με την άποψη αυτή, δεν φαίνεται να πληρούνται τα κριτήρια της πεποίθησης ότι οι ΟΚΣ αποτελούν κανόνα δικαίου (*opinio juris*) ή έστω ότι εφαρμόζονται αναγκαστικά (*opinio necessitatis*), αφού τα συμβαλλόμενα μέρη γνωρίζουν ότι εφαρμόζονται οι σχετικοί κανόνες εφαρμοζονται κατόπιν σχετικής αναγγελίας στην Τραπεζική Επιτροπή του Επιμελητηρίου. Άλλες απόψεις για τη νομική τους φύση εκφράσθηκαν χαρακτηρίζοντας τους ΟΚΣ ως εμπορική συνήθεια¹⁷⁶ ή ΓΟΣ¹⁷⁷, που είναι και η κρατούσα άποψη στη νομολογία¹⁷⁸. Τέλος, έχει διατυπωθεί και

¹⁷¹ Στην παρούσα θα αναλυθούν οι ΟΚΣ για την πίστωση έναντι εγγράφων και τους Ομοιόμορφους Κανόνες για τις Εγγυητικές Επιστολές σε Πρώτη Ζήτηση, ενώ έχουν εκδοθεί, επίσης, οι INCOTERMS που αφορούν τις συμβάσεις διεθνούς πώλησης, τους Ομοιόμορφους Κανόνες Διεθνούς Διαιτησίας, (ICC Rules of Arbitration 2012) και των Ομοιόμορφους Κανόνες για τη χρηματοδότηση εξαγωγών (Uniform Rules for Forfaiting-URF).

¹⁷² Μαρούδας, Η τραπεζική ενέγγυος πίστωση στο ελληνικό και αγγλικό δίκαιο: οι ομοιόμορφοι κανόνες και συνήθειες του διεθνούς εμπορικού επιμελητηρίου, 2000, 12.

¹⁷³ Βλ. Κεφ, Α υποκεφ. 5.

¹⁷⁴ Chatzimihail, The many lives and faces of lex mercatoria: History as genealogy in International Business Law, <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1484&context=lcp>.

¹⁷⁵ Τσιμικάλης, Μελέται εκ του δικαίου των τραπεζών, 1949, 115· Η άποψη αυτή είχε υιοθετηθεί περί το μέσο του 20^{ου} αιώνα, σταδιακά, όμως, καθώς φάνηκε ότι δεν πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις εγκαταλείφθηκε, Eberth, The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, 1983, 28

¹⁷⁶ Η άποψη αυτή ανταποκρίθηκε στο γαλλικό, κυρίως, δίκαιο, όπου υποστηρίζεται ότι, αν μετά από εξηκονταετή εφαρμογή, μία κωδικοποίηση συνεχίζει να χρησιμοποιείται, τότε αποκτά χαρακτήρα εμπορικής συνήθειας. Το γεγονός, λοιπόν, ότι οι ΟΚΣ τροποποιούνται, προκειμένου να ανταποκρίνονται κάθε φορά στη σύγχρονη εμπορική πρακτική συνεπάγεται ότι δεν δύνανται να αποτελέσουν εμπορικές συ-

θεωρία της *sui generis* φύσης των ΟΚΣ, καθώς αποτελούν ένα πρότυπο κείμενο για τις σχέσεις τις οποίες ρυθμίζουν, χωρίς να κατέχουν ισχύ νόμου, ούτε προκύπτουν από έναν σχετικό φορέα με νομοθετικές αρμοδιότητες¹⁷⁹.

6.1. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για την Εγγυητική Επιστολή

Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του ΔΕΕ για την εγγυητική επιστολή σε πρώτη ζήτηση, εφεξής ΟΚΕΕΠΖ, περιλαμβάνουν ρυθμίσεις που αφορούν μεταξύ άλλων, τον ορισμό της εγγυητικής επιστολής σε πρώτη ζήτηση, την έκδοσή της, τον τύπο αυτής, την σχετική αρχή της αυτονομίας, τις περιπτώσεις και τον τρόπο κατάπτωσής της. Το ΔΕΕ από το έτος 1964 ξεκίνησε τις εργασίες για τη σύνταξη του σχεδίου των εν λόγω κανόνων και από τότε συνεχώς προβαίνει σε τροποποιήσεις, προκειμένου να συμβαδίζουν με τις εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο. Από τον Ιούλιο του 2010, όπου εκδόθηκε η τελευταία έκδοση των ομοιόμορφων κανόνων υπ' αριθμόν 758 (Uniform Rules for Demand Guarantees 2009 revision-ICC Publication No. 758) με αντικείμενο εφαρμογής τους τις εγγυητικές επιστολές «σε πρώτη ζήτηση» αλλά και τις «έμμεσες» ή αντεγγυητικές επιστολές στις περιπτώσεις διαμεσολάβησης δεύτερης τράπεζας. Στις συναλλακτικές σχέσεις, πρακτικά, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν την παράλληλη εφαρμογή των ΟΚΕΕΠΖ ή να αποκλείσουν ορισμένες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε αυτούς. Κατά το αρ. 1, άλλωστε των ΟΚΕΕΠΖ, οι κανόνες εφαρμόζονται όταν ρητά έχει συμφωνηθεί η υπαγωγή στις ρυθμίσεις τους και δεσμεύουν τα μέρη ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στο βαθμό που δεν έχει αποκλεισθεί ή τροποποιηθεί κάποια αυτές.

Όσων αφορά τους ορισμούς που δίνονται στο αρ. 2 των Κανόνων, γίνεται φανερό η προσπάθεια αποδέσμευσης της εν λόγω κωδικοποίησης από τις ρυθμίσεις των εθνικών δικαί-

νήθειες. Επίσης, οι ΟΚΣ δεν λειτουργούν συμπληρωματικά, όπως οι εμπορικές συνθήκες, αλλά εφαρμόζονται κάθε φορά, που συμφωνείται από τα μέρη η περίληψή τους στην οικεία σύμβαση. *Κοτσίρης*, Αι εμπορικά συνθήκαι, ΝοΒ 1962, 537.

¹⁷⁷ Καθώς διαθέτουν προδιατυπωμένο χαρακτήρα—στην περίπτωση που ένας συμβαλλόμενος αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα, πληρούται το στοιχείο της μονομερούς επιβολής των Κανόνων, ειδικά στις συμβάσεις εγγυητικής επιστολής και ενέγγυας πίστωσης, ενώ το στοιχείο της μονομερούς επιβολής των ΓΟΣ από τα ΔΕΕ δεν μπορεί να τεθεί, εκτός εάν θεωρηθεί ότι η Τραπεζική Επιτροπή του ΔΕΕ διαπλάθει τις κωδικοποιήσεις προς όφελος των τραπεζών, οπότε και η κατάσταση αυτή εξισώνεται με την έκδοση ΓΟΣ από μία επιχείρηση. *Ψυχομάνης*, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002, 112.

¹⁷⁸ ΑΠ 394/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 38/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1160/1998, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 2453/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 9188/84, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 2541/1983, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΚαβ 220/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΘεσ 12604/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 9227/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΧαλκ 3007/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑθ 23647/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁹ *Rozdadowski* σε Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Ομοιόμορφοι Κανόνες του Επιμελητηρίου για τις εγγυητικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση, 2011, 17.

ων, οι οποίες προσπαθούν να της προσδώσουν αυτάρκεια. Στο ίδιο άρθρο ορίζεται και το έγγραφο της έκδοσής της¹⁸⁰. Κατά το αρ. 4 των Κανόνων, το χρονικό σημείο της έκδοσης της εγγυητικής επιστολής ορίζεται κατά το οποίο εκφεύγει η επιστολή του ελέγχου της εκδότριας τράπεζας¹⁸¹. Το αρ. 5 των ΟΚΕΕΠΖ αναδεικνύει την αρχή της αυτονομίας, όπως αυτή έχει αναλυθεί ανωτέρω¹⁸², ώστε ο λήπτης της επιστολής να είναι βέβαιος για την είσπραξη της απαίτησης, καθώς ο εντολέας της εκδότριας δεν κατέχει τη δυνατότητα έγερσης ενστάσεων που σχετίζονται με την βασική σχέση. Άλλωστε, στη νομολογία του Διαιτητικού Δικαστηρίου του ΔΕΕ¹⁸³ έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η αυτονομία της σχέσης που προκύπτει από την εγγυητική επιστολή πρέπει να είναι αποσυνδεδεμένη από την εκάστοτε υποκειμενική ερμηνεία που του δίνουν τα μέρη και να αποτυπώσει πάγια την ανάληψη υποχρέωσης η οποία δεν επηρεάζεται τρόπο από τη βασική σχέση. Ως προς την ευθύνη του εγγυητή και σε συνέχεια της αρχής της αυτονομίας, το αρ. 12 των Κανόνων, η οποία εκτείνεται αποκλειστικά στα όρια που θέτει η εγγυητική επιστολή και χωρίς καμία εξάρτηση της ευθύνης από την βασική σχέση.

Ως προς τον τρόπο κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής, το αρ. 15 των ΟΚΕΕΠΖ ορίζει την υποβολή του σχετικού συνημμένο με έγγραφο του λήπτη της επιστολής, με σύντομη περιγραφή του τρόπου επέλευσης του ασφαλιζόμενου κινδύνου, δηλαδή της υποχρέωσης που δεν τήρησε ο αντισυναλλόμενος του στη σχέση αξίας. Πάντως, με την τελευταία αναθεώρηση των Κανόνων, ορίστηκε ότι η παραίτηση από την ως άνω υποχρέωση με απαλλακτική ρήτρα είναι επιτρεπτή¹⁸⁴, οπότε εάν έχει τεθεί σχετικός απαλλακτικός όρος στη σύμβαση εγγυητικής επιστολής, η κατάπτωση αυτής λαμβάνει χώρα μόνο με την υποβολή του αιτήματος εκ μέρους του

¹⁸⁰ Ενώ το εθνικό δίκαιο δεν έχει κατασταλάξει σε μία ομοιόμορφη θέση, καθώς η μεν νομολογία δέχεται την ύπαρξη συστατικού τύπου ως αποτέλεσμα της αναλογικής εφαρμογής στην εγγυητική επιστολή των διατάξεων του ΑΚ περί εγγύησης. ΑΠ 635/1988, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 338/1996, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 210/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 764/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 16/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1287/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 1858/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 1287/1999, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 371/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 5805/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁸¹ Σε αντιστοιχία με το εθνικό δίκαιο παρατηρείται διάσταση ως προς την έκδοση της εγγυητικής επιστολής, καθώς στη σχέση κάλυψης ανάμεσα στην εκδότρια τράπεζα και τον οφειλέτη της σχέσης αξίας, εκδίδεται η εγγυητική επιστολή, η οποία και αποστέλλεται στον λήπτη. Το γεγονός αυτό αποτελεί πρόταση της τράπεζας προς σύναψη της σύμβασης εγγυητικής επιστολής, ο λήπτης της οποίας την αποδέχεται και σιωπηρά. Βελέντζας, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2004, 46· Ρόκας/Γκόρτσος, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2012, 270· ΑΠ 16/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1415/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 11349/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 7050/1990, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 9223/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 9790/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 5614/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 3865/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁸² Βλ. Κεφ. Β, υποκεφ. 1.2 και 4.

¹⁸³ U.S. Supplier v U.S. Purchaser (ICC Case No. 4555/1985) σε: Eric A. Schwartz/Derains Y., A Guide to the ICC Rules of Arbitration, 2003, 536.

¹⁸⁴ Παλαιολόγος/Γκούσκου, ICC Uniform rules for demand guarantees= ΔΕΕ Ομοιόμορφοι κανόνες για τις εγγυητικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση/Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο/Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2010, 106.

λήπτη αυτής¹⁸⁵. Σχετικά με την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής και το μη σύμφωνο αίτημα αυτής, στο αρ. 22 των ΟΚΕΕΠΖ έχει προβλεφθεί η ενημέρωση ανάμεσα στα μέρη της σχέσης κάλυψης. Με τον τρόπο αυτό πριν την κατάπτωση εξ αφορμής καταχρηστικών αιτημάτων και την ενημέρωση της τράπεζας, τα αιτήματα αυτά απορρίπτονται χωρίς την ανάγκη προσφυγής σε προσωρινή δικαστική προστασία¹⁸⁶. Στο αρ. 24 δε των Κανόνων αναφέρεται και η υποχρέωση της τράπεζας προς αναγγελία της ασυμφωνίας στον αιτήσαντα, καθώς και τους λόγους απόρριψης του αιτήματος. Η τράπεζα αδυνατεί να επικαλεστεί την ασυμφωνία μετά την πάροδο πέντε ημερών και με αυτόν το τρόπο τονίζεται η ανάγκη για σαφή ανάληψη ή μη των οικονομικών υποχρεώσεων του οφειλέτη από τη σχέση αξίας. Τέλος, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν θέματα απελευθέρωσης από την εγγυητική επιστολή, εκχώρησής της, καθώς και το εφαρμόσιμο δίκαιο και η δικαιοδοσία (αρ. 32–35).

6.2. Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για τις Ενέγγυες Πιστώσεις

Εξαιτίας της ιδιαίτερης σημασίας της ενέγγυας πίστωσης στο διεθνές εμπόριο, γεννήθηκε η ανάγκη ομοιογενοποίησης των κανόνων που εφαρμόζονται και στην συγκεκριμένη έννομη σχέση. Όπως, λοιπόν, για την εγγυητική επιστολή, έτσι και για την ενέγγυα πίστωση το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο έχει εκδώσει Ομοιόμορφους Κανόνες προς διευκόλυνση της εφαρμογής του εν λόγω εργαλείου πληρωμής διασυνοριακών συναλλαγών και προς αυτονόμηση των ρυθμίσεων αυτών από τις ετερόνομες ρυθμίσεις των εθνικών δικαίων. Από το έτος 2007 χρησιμοποιείται από τα συμβαλλόμενα μέρη η υπ' αρ. 600 έκδοσή τους¹⁸⁷, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί τροποποιήσεις αυτών προς την βέλτιστη ρύθμιση της εν λόγω σύμβασης.

Οι ΟΚΣ 600, κατά αρ. 1 αυτών, εφαρμόζονται, όταν τα μέρη ρητά παραπέμπουν σε αυτούς. Αυτόνομοι ορισμοί, επίσης, παρατηρούνται στους εν λόγω κανόνες, ενώ παρατηρούνται και διαφορές σε σχέση με τις ρυθμίσεις του ν.δ. της 17 Ιουλίου 1923. Στο αρ. 2 των Κανόνων, η πίστωση έναντι εγγράφων, ορίζει ότι η τράπεζα, έναντι παραλαβής συγκεκριμένων εγγράφων,

¹⁸⁵ Κατά το εθνικό δίκαιο και εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά από τα μέρη, δεν απαιτείται ιδιαίτερη διατύπωση για το αίτημα κατάπτωσης, λόγω της συμβατικής ελευθερίας που απολαμβάνουν τα μέρη και απόδοση του περιεχομένου της εγγυητικής επιστολής κατά την κρίση τους. ΑΠ 467/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁶ Όμοια ρύθμιση υιοθετεί και το εθνικό δίκαιο, καθώς η υποχρέωση ενημέρωσης για την υποβολή του αιτήματος κατάπτωσης απορρέει από τη σχέση παραγγελίας που συνδέει τα μέρη, στην οποία εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις της εντολής (ΑΚ 713 επ.). *Ψυχομάνης*, Εγγυητικές Επιστολές Τραπεζής, ΕΕΝ 1986, 116, ΑΠ 1658/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁷ ICC's new rules on documentary credits σε <http://www.iccwbo.org/news/articles/2006/icc%E2%80%99s-new-rules-on-documentary-credits-now-available/>

αναλαμβάνει την υποχρέωση είτε να διενεργήσει άμεση πληρωμή σε τρίτο, είτε να αποδεχθεί συναλλαγματική εκδόσεως του τρίτου, είτε να δίνει εντολή προς άλλη τράπεζα για τη διενέργεια πληρωμής, είτε να δίνει εντολή σε άλλη τράπεζα να «διαπραγματευτεί», είτε να αναλάβει τη διενέργεια μελλοντικής πληρωμής¹⁸⁸.

Το αρ. 4 των Κανόνων εισάγει την αυτονομία της σχέσης αξίας και της σχέσης κάλυψης, με αποτέλεσμα να αποτελούν αυτές νομικά ξεχωριστές σχέσεις. Το εδ. 2 δε της εν λόγω παραγράφου θεμελιώνει την αρχή της αυτονομίας, θεωρώντας ότι αυτή ισχύει, ακόμα και αν στη σύμβαση περιλαμβάνεται οποιαδήποτε αναφορά στη σχέση αξίας¹⁸⁹. Η αποτύπωση της εν λόγω αρχής στη νομολογία πραγματοποιήθηκε με τη σκέψη του ότι ο οικονομικός σκοπός της ενέγγυας πίστωσης, δίνει τη δυνατότητα πληρωμής του δικαιούχου, ακόμα και αν έχει λάβει χώρα παράβαση της σχέσης αξίας¹⁹⁰. Στη συνέχεια το αρ. 5 των Κανόνων, εισάγει την ειδικότερη της αρχής της αυτονομίας εκδήλωση, ήτοι της αρχής της συναλλαγής επί εγγράφων. Η εν λόγω αρχή αφορά την υποχρέωση της τράπεζας προς έλεγχο των προσκομιζόμενων εγγράφων για τη διενέργεια της πληρωμής. Με άλλα λόγια η τράπεζα δεν ερευνά καμία άλλη προϋπόθεση, όπως η παράδοση των αγαθών και η ανταπόκρισή τους στην εκάστοτε παραγγελία, παρά μόνο την προσκόμιση των συμφωνηθέντων εγγράφων¹⁹¹.

Εκδήλωση της αρχής της συναλλαγής αποτελεί η εξέταση των εγγράφων, ήτοι της εξωτερικής κανονικότητας των συμφωνηθέντων εγγράφων, κατά το αρ. 14 των ΟΚΣ 600, προκειμένου να συντελεστεί η πληρωμή του δικαιούχου. Ως προς την κανονικότητα των εγγράφων εφαρμόζεται το δόγμα της απόλυτης συμμόρφωσης (doctrine of strict compliance), για να εκπληρώσει η τράπεζα της πίστωση που συμφωνήθηκε¹⁹². Εφαρμογή του εν λόγω δόγματος στη νομολογία, παρατηρείται στην αγγλική απόφαση *Equitable Trust v. Dawson Partners Ltd*¹⁹³, κατά την οποία είχε συμφωνηθεί να προσκομισθούν πιστοποιητικά πραγματογνωμόνων για την εκτέ-

¹⁸⁸ Στις περιπτώσεις, μάλιστα, όπου ο αγοραστής επιθυμεί να μεταπωλήσει τα εμπορεύματα, ώστε με το τίμημα που θα εισπράξει να το αποδώσει στην τράπεζα προς εξόφλησή της. *Ψυχομάνης*, 2001, 22.

¹⁸⁹ Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το συγκεκριμένο άρθρο ανήκει στις πηγές της *lex mercatoria*, καθώς αποτελεί πάγια και διαδεδομένη πρακτική του διεθνούς εμπορίου. *Χρυσάνθης*, Σχολιασμός στην ΠΠρΚαβ 220/1997, ΕπισκεΔ, (1999), 607.

¹⁹⁰ *United City Merchants v. Royal Bank of Canada* (House of Lords/1982), http://www.jstor.org/stable/2201210?seq=1#page_scan_tab_contents

¹⁹¹ *Ζαβού*, Η εξαίρεση της απάτης στην αρχή της αυτονομίας στις ενέγγυες πιστώσεις, σύγκριση μεταξύ αμερικανικού και αγγλικού δικαίου, ΕΤρΑξΧρΔ 2000, 10· Έτσι και η *Fortis Bank SA/NV and another v Indian Overseas Bank*, (Court of Appeal, case n. 58/2011), κατά την οποία στο συμφωνηθέν προς προσκόμιση έγγραφο αεροπορικής μεταφοράς, η ένσταση της ενάγουσας αφορούσε τη μη αναγραφή σε αυτό μέρος των εξόδων, γεγονός που κρίθηκε από το Δικαστήριο ως αφορόν τη σύμβαση αεροπορικής μεταφοράς και όχι τη σύμβαση ενέγγυας πίστωσης, <http://wanda.uef.fi/oikeustieteet/luennot12-13/FortisBankSANV.pdf>

¹⁹² *Harfield*, Bank Credits and Acceptances, 1974, 73· Το αρ. 7 των ΟΚΣ 600 στην αγγλική έκδοση αναφέρει τον όρο «honour the credit».

¹⁹³ *King*, Law of Bankers' Commercial Credits, 2001, 57.

λεση της πίστωσης και αντ' αυτών προσκομίσθηκε μόνο ένα πιστοποιητικόπραγματογνώμονα, με αποτέλεσμα η τράπεζα να αρνηθεί την πληρωμή¹⁹⁴. Η εξωτερική κανονικότητα των εγγράφων, προϋποθέτει τον «με λογική φροντίδα» έλεγχο από την τράπεζα για τη συμφωνία των εγγράφων με τους όρους της πίστωσης¹⁹⁵. Το αρ. 14 παρ. δ' των ΟΚΣ 600, βέβαια, εισάγει μια εξαίρεση στο δόγμα απόλυτης συμμόρφωσης, ήτοι την περίπτωση όπου τα έγγραφα τα οποία παρουσιάζουν επουσιώδεις πλημμέλειες, όταν από την όψη τους γίνεται εμφανές ότι δεν παρουσιάζουν λογική παραφωνία ή δεν έρχονται σε αντίθεση με τα υπόλοιπα έγγραφα της πίστωσης¹⁹⁶.

Παρακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις, οι οποίες αφορούν την είσοδο της τεχνολογίας στις διεθνείς συναλλαγές και την ηλεκτρονική ανταλλαγή εγγράφων, οι ΟΚΣ 600 περιέχουν παράρτημα και για την ηλεκτρονική ενέγγυα πίστωση (e-UCP)¹⁹⁷. Οι εν λόγω κανόνες εφαρμόζονται προς συμπλήρωση των ήδη υπάρχοντων κανόνων για τις ενέγγυες πιστώσεις και στις περιπτώσεις που τα έγγραφα που αφορούν την απόδοση του πιστωτικού προϊόντος, τα οποία προσκομίζονται σε ηλεκτρονική μορφή¹⁹⁸.

7. Η Διεθνής Σύμβαση της Επιτροπής του ΟΗΕ (UNCITRAL) για τις αυτόνομες εγγυήσεις

Η κωδικοποίηση κανόνων προς διευκόλυνση της διασυννοριακής συναλλαγής έλαβε χώρα και από την Επιτροπή του ΟΗΕ για το διεθνές εμπορικό δίκαιο—UNCITRAL, η οποία συνέταξε τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις εγγυητικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση (independent guarantees) και τις εγγυητικές επιστολές τύπου «standby» (standby letters of credit)¹⁹⁹. Στο αρ. 2 της Σύμβασης, αναφέρεται το πεδίο εφαρμογής της, το οποίο αφορά τις εγγυητικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση ή τις εγγυητικές επιστολές τύπου «standby», χωρίς να αποκλείεται η εφαρμογή της και στις ενέγγυες πιστώσεις, εφόσον τα μέρη το δηλώσουν ρητά στη σύμβαση.

Στην εν λόγω Σύμβαση ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής, στις ειδικές περιπτώσεις της καταχρηστικής άσκησης του εν λόγω δικαιώματος

¹⁹⁴ Με άλλα λόγια, παρατηρείται ακριβολογία στον τύπο του εγγράφου που προσκομίζεται, αφού ενδιαφέρει η ποσότητα των συμφωνημένων εγγράφων, καθώς ρόλο παίζει και το περιεχόμενο αυτού.

¹⁹⁵ ΑΠ 1738/2014, όπου κρίθηκε ότι η πληρώτρια τράπεζα κακώς προέβη στην ικανοποίηση της πίστωσης, καθώς υπήρχαν ορισμένες «αταξίες» στα έγγραφα που είχαν αποσταλεί από τον δικαιούχο, όπως η λάθος αναφορά των αγορών της εισαγωγής, διαφορετικές ημερομηνίες θεώρησης των εμπορευμάτων στα πιστοποιητικά καταγωγής κλπ., ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁹⁶ Σύμφωνα με την Τραπεζική Επιτροπή του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου, το 70% των πιστώσεων δεν εκτελούνται εξαιτίας τέτοιων ασυμφωνιών. Τετριμέλη (2012), 67.

¹⁹⁷ <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/eUCPV1.pdf>

¹⁹⁸ Οι εν λόγω ρυθμίσεις αποτελούν προσαρμογή των ήδη υφιστάμενων κανόνων για τις ενέγγυες πιστώσεις προσαρμοσμένες σε θέματα ορολογίας και τεχνικής στην ηλεκτρονική παρουσίαση των εγγράφων. Γκούσκου σε Παμπούκη (2009), 939.

¹⁹⁹ www.uncitral.org

και της προσωρινής προστασίας του οφειλέτη από τέτοιες συμπεριφορές του λήπτη. Συγκεκριμένα, στο αρ. 19 προβλέπονται ορισμένες περιπτώσεις που εμπίπτουν στην έννοια της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος κατάπτωσης της επιστολής, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να κάμψουν την αρχή της αυτονομίας, που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη σύμβαση. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούν την πλαστότητα ή νοθεία των προσκομιζόμενων εγγράφων, την εξόφληση της κύριας οφειλής, την ύπαρξη δικαστικής ή διαιτητικής απόφαση που ακυρώνει την υποχρέωση του εντολέα από τη βασική σχέση, εκτός αντίθετης συμφωνίας, την ικανοποίηση της υπό εξασφάλιση απαίτησης, χωρίς αμφισβήτηση από τον εντολέα, την από δόλο μη εκπλήρωση της βασικής σχέσης (willful misconduct) και την περίπτωση της αντεγγύησης, όταν ο υπέρ ου η αντεγγύηση εκπλήρωσε κατόπιστα τις υποχρεώσεις του ως αντεγγυητής. Τέλος, στο αρ. 20 της Σύμβασης περιέχεται ρύθμιση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων από τον οφειλέτη κατά του λήπτη, προκειμένου η εκδότρια τράπεζα να μην προχωρήσει στην πληρωμή του λήπτη.

8. Οι INCOTERMS που λειτουργούν προς εξασφάλιση των προμηθευτών στις διεθνείς συναλλαγές

Σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών στις διεθνείς συναλλαγές και ειδικά στη διεθνή πώληση το ΔΕΕ εξέδωσε του INCOTERMS²⁰⁰ προς εξομάλυνση της σύγχυσης και των επιπλοκών στις περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης των διεθνών εμπορικών συμβάσεων. Από την πρώτη τους εισαγωγή το έτος 1936 μέχρι και σήμερα, οι INCOTERMS έχουν υποστεί τροποποιήσεις, προκειμένου να συμβαδίζουν με τις αναδυόμενες εξελίξεις του διεθνούς εμπορίου. Έτσι, σήμερα χρησιμοποιείται η έκδοση του έτους 2010, στην οποία οι περιεχόμενοι σε αυτήν όροι είναι διαχωρισμένοι σε δύο ευρείς κατηγορίες²⁰¹, ήτοι όσους αφορούν σε όλους τους τρόπους μεταφοράς και σε όσους αφορούν σε χερσαίες μεταφορές και μεταφορές δια εσωτερικών υδάτων.

Προκειμένου να καταλήξει, βέβαια, κανείς στο συμπέρασμα ποιοι όροι είναι συμφερότεροι για τον πωλητή σε μία σύμβαση πώλησης, απαραίτητη είναι μια σύντομη αναφορά όλων των όρων που χρησιμοποιούνται στο διεθνές εμπόριο. Εκκινώντας από τον όρο Ex Works (EXW)²⁰², παρατηρείται η υποχρέωση του πωλητή να παραδώσει τα εμπορεύματα στον τόπο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Ο πωλητής δηλαδή είναι υποχρεωμένος να φέρει τα

²⁰⁰ International Commercial Terms ή trade terms.

²⁰¹ INCOTERMS 2010 by the International Chamber of Commerce, ICC rules for the use of domestic and international trade terms, www.iccbooks.com

²⁰² International Chamber of Commerce, Incoterms 2010, 2010, 4.

εμπορεύματα προς διάθεση του αγοραστή²⁰³, ενώ ο αγοραστής αναλαμβάνει κάθε επόμενη υποχρέωση μετά την εκπλήρωση της βασικής ως άνω υποχρέωσης του πωλητή.

Ο όρος του διεθνούς εμπορίου, που δημιουργεί τις λιγότερες υποχρεώσεις στον παραγωγό/προμηθευτή σταθμίζοντάς τους με τους λοιπούς και σε συνδυασμό με το οικονομικό αντίτυπο αυτόν για κάθε συναλλαγή, αποτελεί ο όρος EXW²⁰⁴. Η υποχρέωση προς παράδοση του πωλητή ολοκληρώνεται κατά την τοποθέτηση των εμπορευμάτων στον τόπο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Συνεπώς, μετά το χρονικό σημείο, κατά το οποίο ο πωλητής θέτει τα εμπορεύματα στη διάθεση του αγοραστή, δεν βαρύνεται με άλλες υποχρεώσεις, ούτε άλλα έξοδα. Συνεπώς, οικονομικά του στοιχίζει αποκλειστικά ο έλεγχος των πραγμάτων και η προετοιμασία τους για τη θέση τους στη διάθεση του αγοραστή²⁰⁵. Η παραπομπή σε ρήτρα EXW μεταθέτει τον κίνδυνο στον αγοραστή, κατά το χρονικό σημείο παράδοσης των εμπορευμάτων στη διάθεσή του ή στη διάθεση του μεταφορέα, χωρίς να χρειάζεται αυτά να έχουν φορτωθεί στο μεταφορικό μέσο.

Οι λοιποί όροι με τη σειρά που παρατίθενται αυξάνουν όλο και περισσότερο τις υποχρεώσεις του πωλητή. Έτσι στη συνέχεια, ο όρος Free Carrier (FCA) καθιερώνει την υποχρέωση παράδοσης των πραγμάτων σε συμβατικά καθορισμένο τόπο, στον μεταφορέα υπόδειξης του αγοραστή²⁰⁶. Ο όρος CPT (Carriage paid to) υποχρεώνει τον πωλητή να καταρτίσει προσήκουσα σύμβαση μεταφοράς και να πληρώσει το ναύλο μεταφοράς των εμπορευμάτων μέχρι τον συμβατικά καθορισμένο και κατονομαζόμενο στη σύμβαση πώλησης προορισμό²⁰⁷. Ο δε όρος CIP (Carriage and Insurance Paid To) περιέχει την επιπρόσθετη υποχρέωση εφοδιασμού του αγοραστή με ασφαλιστήριο μεταφοράς προς κάλυψη των κινδύνων του αγοραστή για απώλεια

²⁰³ Ήτοι να έχει μεριμνήσει για τη ζύγιση, την καταμέτρηση και τη συσκευασία των εμπορευμάτων.

²⁰⁴ Ρόκας (1996), 125.

²⁰⁵ Φλάμπουρας, Συμβάσεις Αγαθών και Υπηρεσιών σε: Παμπούκη (επιμ.), Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 565.

²⁰⁶ Αυτό σημαίνει ότι ο πωλητής πρέπει να εφοδιαστεί με τυχόν απαιτούμενες άδειες για την εξαγωγή των εμπορευμάτων, να τα εκτελωνίσει, να καλύψει κάθε έξοδο μεταφοράς μέχρι το σημείο παράδοσης και να ειδοποιήσει σχετικά τον αγοραστή ή τον μεταφορέα ότι τα πράγματα είναι έτοιμα προς μεταφορά. Ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει το τίμημα, να παραλάβει τα εμπορεύματα και να φροντίσει ώστε να έχει άδεια για την εισαγωγή των εμπορευμάτων στην χώρα προορισμού και να τα εκτελωνίσει.

²⁰⁷ Υποχρέωση του πωλητή στην περίπτωση αυτή είναι να διευθετήσει κάθε τυπική προϋπόθεση που συνδέεται με την εξαγωγή των πραγμάτων (φόροι, άδειες κλπ.), να πληρώσει για τα έξοδα που προκύπτουν μέχρι την παράδοση των πραγμάτων στην κατοχή του μεταφορέα, ήτοι τα έξοδα φόρτωσης στον τόπο παράδοσης και τα έξοδα εκφόρτωσης στον τόπο προορισμού που συνδέονται με τη σύμβαση μεταφοράς, να έχει προβεί στην συσκευασία των εμπορευμάτων και την προετοιμασία τους για τη μεταφορά (το ζύγισμα, την καταμέτρηση) και να ειδοποιήσει τον αγοραστή για τη φόρτωση των πραγμάτων και να του αποστείλει τα σχετικά έγγραφα μεταφοράς. Οι υποχρεώσεις του αγοραστή έγκεινται στην πληρωμή του τιμήματος, στην ασφάλιση του εμπορεύματος, στην κάλυψη των εξόδων εισαγωγής τους και στην παραλαβή τους.

ή ζημία των εμπορευμάτων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς²⁰⁸. Την υποχρέωση του πωλητή κάλυψης όλων των εξόδων της μεταφοράς(άδειες εξαγωγής, μεταφοράς, ασφάλισης και τα έξοδα στο λιμάνι προορισμού για την εισαγωγή) και το βάρος όλων των κινδύνων μέχρι τα πράγματα να ξεφορτωθούν στον τερματικό περιέχει ο όρος DAT(Delivered at Terminal)²⁰⁹. Σχετικά με τον όρο DAP (Delivered at Place), πρέπει να επισημανθεί ότι ο πωλητής βαρύνεται με όλα τα έξοδα μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένης της παράδοσης των εμπορευμάτων στον τελικό προορισμό, ενώ αγοραστής ευθύνεται μόνο για την πληρωμή των εξόδων εισαγωγής και είναι υπεύθυνος να ξεφορτώσει τα εμπορεύματα από το όχημα όταν αυτό έχει φτάσει στον τελικό προορισμό²¹⁰. Ο όρος DDP (Delivered Duty Paid) αφορά τις αναγκαίες ενέργειες, στις οποίες προβαίνει ο πωλητής, προκειμένου το εμπόρευμα να εισαχθεί στην χώρα προορισμού²¹¹.

Στη θαλάσσια μεταφορά χρησιμοποιείται ο όρος FAS (Free Alongside Ship) ο πωλητής εκπληρώνει την υποχρέωσή του, όταν τα εμπορεύματα έχουν τοποθετηθεί παράπλευρα, στο πλοίο στην αποβάθρα στον συμβατικά καθορισμένο λιμένα φόρτωσης ή στις περιπτώσεις που το πλοίο έχει αγκυροβολήσει στα ανοικτά, στις φορτιγίδες που θα μεταφέρουν τα πράγματα για φόρτωση στο πλοίο²¹². Ο εν λόγω όρος είναι αυτός που δημιουργεί τις λιγότερες υποχρεώσεις στον πωλητή, σε περίπτωση θαλάσσιων μεταφορών. Παρόλα αυτό συγκρινόμενος με τη ρήτρα EXW, ο πωλητής εδώ έχει την υποχρέωση να μεταφέρει τα εμπορεύματα μέχρι το λιμένα φόρτωσης. Ο όρος FOB (Free On Board)²¹³ υποχρεώνει τον πωλητή μέχρι το σημείο, όπου τα εμπορεύματα έχουν περάσει πάνω από το κιγκλίδωμα του πλοίου στο κατονομαζόμενο λιμάνι φόρτωσης²¹⁴. Ακολουθώντας, ο όρος CFR (Cost and Freight) υποδεικνύει την υποχρέωση του πωλητή να πληρώσει τα απαραίτητα έξοδα και ναύλο για τη μεταφορά των εμπορευμάτων μέχρι το κατονομαζόμενο λιμάνι προορισμού, αλλά ο κίνδυνος απώλειας ή ζημίας των εμπορευμάτων καθώς επίσης και όλα τα πρόσθετα έξοδα που οφείλονται σε γεγονότα που θα επέλθουν μετά τον χρόνο παράδοσης των εμπορευμάτων επί του πλοίου, μεταβιβάζονται από τον πωλητή στον αγοραστή όταν το εμπόρευμα έχει περάσει πάνω από το κιγκλίδωμα του πλοίου στο λιμάνι

²⁰⁸ Ο πωλητής υποχρεούται να αποκτήσει ασφαλιστήριο μόνο με τις ελάχιστες καλύψεις.

²⁰⁹ Ο όρος «τερματικός» (terminal) περιλαμβάνει κάθε μέρος, καλυμμένο ή όχι όπως για παράδειγμα η αποβάθρα, αποθήκες εμπορευματοκιβωτίων, τερματικό αεροδρομίου όπου εναποτίθενται τα εμπορεύματα.

²¹⁰ Ο πωλητής είναι υπεύθυνος μέχρι και το τελικό κομμάτι της διαδρομής των αγαθών ενώ ο αγοραστής είναι υπεύθυνος για την τελική εκφόρτωση των εμπορευμάτων.

²¹¹ Ο πωλητής οφείλει να αναλάβει όλους τους κινδύνους και τα έξοδα συμπεριλαμβανομένων των δασμών, φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων που συνεπάγεται η παράδοση των εμπορευμάτων στο σημείο αυτό, εκτελωνισμένα προς εισαγωγή.

²¹² ΕφΠειρ 631/2007,ΕΝΔ 2008,26 όπου κρίθηκε ότι σε πώληση με ρήτρα FAS, ο πωλητής φέρει τους κινδύνους και τις δαπάνες μεταφοράς ανάλογα μέχρι την προκυμαία κ.α.

²¹³ FOR (για σιδηροδρόμους), FOT (για φορτηγά) και FOB airport (για αεροπλάνα)

²¹⁴ Ο αγοραστής αναλαμβάνει όλα τα έξοδα και τους κινδύνους απώλειας ή ζημίας των εμπορευμάτων από το σημείο αυτό και μετά.

φόρτωσης. Τέλος, όρος CIF (Cost, Insurance and Freight)²¹⁵ περιέχει ως επιπρόσθετη υποχρέωση του πωλητή σε σχέση με τον όρο CFR ο πωλητής έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με αυτές του όρου CFR τον εφοδιασμό του αγοραστή με ασφαλιστήριο θαλάσσιας μεταφοράς προς κάλυψη των κινδύνων του αγοραστή για απώλεια ή ζημία των εμπορευμάτων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς²¹⁶.

Στη διεθνή πώληση, όμως, συνήθης είναι η ασφάλιση των πραγμάτων, καθώς με τον τρόπο αυτό μειώνεται η ζημία, που απορρέει από τον κίνδυνο, που υφίστανται τα εμπορεύματα κατά τη μεταφορά τους, λόγω της αποζημίωσης σε περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου. Ερευνητέα, λοιπόν, η ρήτρα CIF, η οποία είναι η πιο συνήθης στις διεθνείς πωλήσεις και με την οποία ο αγοραστής έχει επιπλέον την υποχρέωση σύναψης σύμβασης μεταφοράς και ασφάλισης των πραγμάτων. Στην εν λόγω ρήτρα, αν και μετατίθεται το χρονικό σημείο της παράδοσης των πραγμάτων στο πλοίο λιμένα φόρτωσης κατά τη συμφωνηθείσα συμβατικά ημερομηνία, ο αγοραστής βαρύνεται με τα έξοδα μεταφοράς και ασφάλισης, καθώς ο πωλητής τα μετακυλύει με την αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων. Μέχρι και την φόρτωση των εμπορευμάτων στο πλοίο, λοιπόν, τον κίνδυνο συνεχίζει να φέρει ο πωλητής, ο οποίος έχει βέβαια συνάψει σύμβαση ασφάλισης των πραγμάτων, έτσι ώστε να απολαμβάνει εξασφάλισης μέχρι τη μεταφορά του κινδύνου στον αγοραστή.

Απαντώντας στο ερώτημα της πιο συμφέρουσας για τον πωλητή ρήτρας, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι παρόλο που η ρήτρα CIF δεν επιβαρύνει σημαντικά οικονομικά τον πωλητή, σε σχέση με τη ρήτρα EXW, αφού τα έξοδα μεταφοράς και ασφάλισης βαρύνουν τον αντισυμβαλλόμενο του, η δεύτερη σταματά τις υποχρεώσεις του στο χρονικό σημείο της θέσης στη διάθεση των πραγμάτων στη διάθεση του, άρα φαίνεται λιγότερο δαπανηρή και χρονοβόρα για τον πωλητή. Η ρήτρα CIF από την άλλη εμπεριέχει την εξασφάλιση των μερών ως προς τους ασφαλιστικούς κινδύνους. Στην πράξη, όμως, η πώληση με ρήτρα EXW είναι λιγότερο θελκτική προς τον αγοραστή, καθώς ο ίδιος θα πρέπει να αναζητήσει μεταφορέα και τυχόν ασφαλιστή για τη μεταφορά πραγμάτων από μία ξένη γι' αυτόν αγορά. Συνεπώς, η ρήτρα CIF φαίνεται πως εξυπηρετεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο τις ανάγκες της διεθνούς συναλλαγής και των συμφερόντων του εμπόρου.

²¹⁵ Τίθενται στα έγγραφα ως π.χ. «CIF Πειραιάς», εννοώντας τον τόπο προορισμού.

²¹⁶ Η σύμβαση ασφάλισης πρέπει να καλύπτει τους βασικούς κινδύνους της θαλάσσιας μεταφοράς όπως περιγράφονται στα Institute Cargo Clauses του Institute of London Underwriters.

9. Η Διεθνής Ασφάλιση

9.1. Η ασφάλιση και η ασφαλιστική σύμβαση

Ως γενικότερη έννοια από αυτήν την ασφαλιστικής σύμβασης, η ασφάλιση περιλαμβάνει έναν αόριστο αριθμό ασφαλιστικών σχέσεων, είτε εκ συμβάσεως είτε εκ του νόμου²¹⁷. Στην ασφάλιση υπάρχει η πιθανότητα επέλευσης μιας οικονομικής ανάγκης, ήτοι ενός κινδύνου- στον οποίο εκτίθενται πολλοί, αλλά λίγοι πλήττονται²¹⁸-η οποία καλύπτεται. Στοιχεία της ασφάλισης αποτελούν, επίσης, ο ανταποδοτικός της χαρακτήρας, καθώς χαριστική ασφάλιση δε νοείται²¹⁹ και η ύπαρξη δικαστικά επιδιώξιμης αξίωσης για την καταβολή της ασφαλιστικής παροχής εκ μέρους του ασφαλιστή. Η αυτονομία της ασφαλιστικής σύμβασης, τέλος, είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τούτο προδίδει ότι δεν υπάρχει εξάρτηση ή παρεπόμενος χαρακτήρας προς άλλη παροχή. Από τα ανωτέρω, προέκυψε η εξασφάλιση των εμπορών από τους κινδύνους, τους οποίους φέρει η συναλλαγή και ειδικά η διασυνοριακή, μέσω της ασφάλισης. Ποικίλες ασφαλιστικές συμβάσεις δύνανται να καταρτισθούν προς κάλυψη κινδύνων, που αφορούν είτε τη μεταφορά εμπορευμάτων, είτε την αστική ευθύνη κατά ασφαλισμένου είτε την αφερεγγυότητα του αγοραστή σε μια σύμβαση πώλησης.

Η ασφαλιστική σύμβαση αποτελεί μια αμφοτεροβαρή σύμβαση διάρκειας, με την οποία ο ασφαλιστής υποχρεούται να αναλάβει την κάλυψη του κινδύνου, ενώ ο λήπτης της ασφάλισης την καταβολή ασφαλίστρου²²⁰. Τα στοιχεία της εν λόγω σύμβασης αποτελούν ο ενοχικός της χαρακτήρας, αφού τα αντισυμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν εκατέρωθεν παροχές, ο αμφοτεροβαρής της χαρακτήρας, καθώς δικαιώματα και υποχρεώσεις δημιουργούνται και στις δύο πλευρές, ο διαρκής χαρακτήρας, αφού η παροχή του ασφαλιστή διαρκεί όσο και η ασφαλιστική σύμβαση. Κατά κανόνα η ασφαλιστική σύμβαση, αποτελεί σύμβαση προσχώρησης, καθώς περιλαμβάνει προδιατυπωμένους και ενσωματωμένους σε αυτή όρους, οι οποίοι δεν τυγχάνουν διαπραγμάτευσης²²¹.

²¹⁷ Χατζηνικολάου-Αγγελίδου, *Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο*, 2007, 25.

²¹⁸ Ήτοι πρέπει να υπάρχει κοινωνία κινδύνων, όπου οι συνέπειες από την πραγματοποίηση του κινδύνου κατανέμονται στα μέλη της κοινωνίας, τα οποία με τη σειρά τους «εξαγοράζουν» την εξασφάλισή τους σε περίπτωση πραγματοποίησής τους.

²¹⁹ Ρόκας, *Ιδιωτική ασφάλιση*, 2006, 77.

²²⁰ Στο αρ. 1 παρ. 1 ν. 2496/1997 η ασφαλιστική σύμβαση ορίζεται ως εξής: «Με την ασφαλιστική σύμβαση η ασφαλιστική επιχείρηση (ασφαλιστής) αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει, έναντι ασφαλίστρου στον αντισυμβαλλόμενο της (λήπτη της ασφάλισης) ή σε τρίτον, παροχή (ασφάλισμα) σε χρήμα ή εφόσον υπάρχει ειδική συμφωνία, άλλη παροχή σε είδος, όταν επέλθει το περιστατικό από το οποίο συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωσή του (ασφαλιστική περίπτωση).»

²²¹ Χατζηνικολάου-Αγγελίδου (2007), 44.

9.2. Η ασφάλιση κατά τη μεταφορά εμπορευμάτων

Η ασφάλιση μεταφοράς πραγμάτων καλύπτει τους κινδύνους που ελλοχεύονται κατά τη διάρκεια της μεταφοράς εμπορευμάτων από έναν τόπο σε άλλον. Το εν λόγω είδος ασφάλισης διακρίνεται σε ασφάλισης σιδηροδρομικής μεταφοράς, οδικής μεταφοράς, θαλάσσιας μεταφοράς²²² και αεροπορικής μεταφοράς²²³. Το εν λόγω είδος ασφάλισης αφορά αποκλειστικά τα μεταφερόμενα πράγματα και όχι τους κινδύνους που απειλούν το μεταφορικό μέσο. Εκτός εάν υπάρξει αντίθετη συμφωνία, η σύμβαση περιλαμβάνει και τους κινδύνους από τη στιγμή παράδοσης προς τον μεταφορέα των μεταφερόμενων πραγμάτων μέχρι την τυχόν απώλειά τους λόγω τερματισμού της μεταφοράς ή άλλο λόγο²²⁴. Κατά το αρ. 20 του ν. 2496/1997 η έναρξη και η λήξη του κινδύνου αντιστοιχεί με την έναρξη και λήξη της ευθύνης του μεταφορέα²²⁵. Γίνεται δεκτό ότι η ασφάλιση μεταφοράς ισχύει και για το διάστημα της φύλαξης των εμπορευμάτων σε αποθήκη προς παραλαβή από τον παραλήπτη²²⁶.

Ο ασφαλιστής ευθύνεται έναντι του ασφαλισμένου και στην περίπτωση όπου ο κίνδυνος επήλθε από δόλο ή βαριά αμέλεια του μεταφορέα ή των προστηθέντων του. Στην εν λόγω ασφαλιστική σύμβαση, κατά το αρ. 16 του ν. 2496/1997, ως βάση υπολογισμού της αποζημίωσης που θα λάβει ο ασφαλισμένος χρησιμοποιείται η αξία των πραγμάτων, όταν αυτά έγιναν δεκτά προς μεταφορά σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

9.3. Η ασφάλιση στις συμβάσεις με ρήτρα CIF

Στις συμβάσεις πώλησης με ρήτρα CIF²²⁷ συμφωνείται το εμπόρευμα να ταξιδεύει με κίνδυνο του αγοραστή, αφού ο πωλητής υποχρεούται εκτός της σύναψης σύμβασης μεταφοράς των εμπορευμάτων και στη σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης κατά των κινδύνων μεταφοράς, να φορτώσει τα πράγματα στο πλοίο και να αποστείλει αμέσως τα έγγραφα που συνοδεύουν το εμπόρευμα. Στην εν λόγω πώληση ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής και ο τόπος εκπλήρωσης

²²² Ρυθμίσεις της οποίας περιλαμβάνονται στον ΚΙΝΔ.

²²³ Αρ. 33 ν. 1815/1988.

²²⁴ Ρόκας, Συμβατικό Ασφαλιστικό δίκαιο, 2016, 835.

²²⁵ Στη διεθνή σύμβαση μεταφοράς, ο μεταφορέας ευθύνεται κατά τα αρ. 17 – 29 της ΔΣ CMR. Κατά το αρ. 17 παρ. 1 της ΔΣ CMR καθιερώνεται η νόθος αντικειμενική από πταίσμα ευθύνη του διεθνούς μεταφορέα για ζημιές από απώλεια ή βλάβη των εμπορευμάτων ή καθυστέρηση της μεταφοράς, στην οποία συμπεριλαμβάνονται και τα συνήθη τυχηρά. Το όριο ευθύνης του διεθνούς μεταφορέα διαγράφεται στο αρ. 17 παρ. 2, 3, 4 της ΔΣ CMR, όπου ο ίδιος απαλλάσσεται από την ευθύνη αν αποδείξει ότι η ζημία οφείλεται σε ένα από τα αίτια, που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο, όπως η ανωτέρα βία, το ελάττωμα του φορτίου, πράξη ή παράλειψη του αποστολέα, κακή συσκευασία, κακή φόρτωση και εσφαλμένη ενέργεια του προσώπου που προβάλλει την απαίτηση. Πατεράκης, Η παραγγελία μεταφοράς, 2002, 67.

²²⁶ Ρόκας (2016), 835.

²²⁷ Βλ. Κεφ. Β, υποκεφ. 8.

της ενοχής διαφέρουν, καθώς παράγεται πέμψιμο χρέος στην εν λόγω περίπτωση και ο πρώτος αποτελεί το λιμάνι φόρτωσης και ο δεύτερος το λιμάνι προορισμού²²⁸. Η παράδοση των εμπορευμάτων στο λιμάνι φόρτωσης, δεν μεταβιβάζει την κυριότητα ή τη νομή του πράγματος, η οποία συντελείται με τη μεταβίβαση της φορτωτικής. Τούτο σημαίνει πως με την παράδοση του πράγματος στο λιμάνι φόρτωσης ο πωλητής δεν εκπληρώνει την κύρια συμβατική του υποχρέωση και παραμένει κύριος του εμπορεύματος. Τα έξοδα ναύλων και ασφαλίσεων περιλαμβάνονται στο εκάστοτε εκδοθέν τιμολόγιο και μετακυλύονται στον αγοραστή.

Η εν λόγω ασφαλιστική σύμβαση καταρτίζεται από τον πωλητή, μπορεί, όμως, να συναφθεί και ως σύμβαση ασφάλισης ξένου συμφέροντος, οπότε ασφαλισμένος θα είναι ο αγοραστής²²⁹. Πρόκειται, λοιπόν, για γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου, στην περίπτωση ύπαρξης βούλησης των αντισυμβαλλομένων μερών ο αγοραστής να απαιτήσει την παροχή απευθείας από τον ασφαλιστή κατά 411 ΑΚ. Νομολογιακά έχουν διατυπωθεί οι απόψεις ότι στις συγκεκριμένες περιπτώσεις η ασφαλιστική σύμβαση αφορά σε συμφέρον του αγοραστή. Τούτο σημαίνει ότι ως ενεργόν την ασφάλιση πρόσωπο λειτουργεί ο πωλητής και ο αγοραστής ως ασφαλισμένος²³⁰. Στην περίπτωση, λοιπόν, επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου δικαιούχος του ασφαλίσματος θα είναι ο αγοραστής. Άλλη άποψη διατυπώνει πως μέχρι τη μεταβίβαση του εμπορεύματος, ασφαλισμένος είναι ο πωλητής, ενώ μετά την εν λόγω μεταβίβαση είναι ο αγοραστής, αφού υπερέχεται αυτοδικαίως στην ασφαλιστική σύμβαση²³¹.

Σημαντικό είναι να τονισθεί η ευθύνη του πωλητή στην περίπτωση επιλογής ασφαλιστή, ο οποίος ήταν γνωστό στην αγορά ότι ήταν πολύ κοντά στην ανάκληση της άδειάς του από την εκάστοτε αρμόδια Εποπτική Αρχή και ο οποίος δεν θα ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του²³². Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η ενέργεια εκ μέρους του πωλητή με πάσα επιμέλεια²³³ τόσο ως προς την ασφαλιστική κάλυψη που θα επιλέξει όσο και ως προς το πρόσωπο του ασφαλιστή και την φερεγγυότητά του.

9.4. Η ασφάλιση των εξαγωγικών πιστώσεων

Η αφερεγγυότητα του οφειλέτη δύναται να αντιμετωπιστεί και μέσω της ασφάλισης μιας εξαγωγικής πίστωσης, έτσι ώστε εάν επέλθει ο κίνδυνος της μη πληρωμής, ο πωλητής να λάβει από τον ασφαλιστή την αντίστοιχη αποζημίωση. Στόχος του εν λόγω ασφαλιστικού προϊόντος

²²⁸ Μπεχλιβάνη, Ο ασφαλισμένος στην πώληση με ρήτρα C.I.F., ΕπισκεΔ 2005, 361.

²²⁹ Βαρελά Η Διεθνής Ασφάλιση σε: Παμπούκη (επιμ.), 2009, 1126.

²³⁰ ΕφΘεσ 649/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³¹ ΠΠρΑθ 645/1991, Αρμ 1994, 1058· ΕφΑθ 1369/2000 ΕΛΔνη 2000, 42· ΕφΘεσ 729/2005, ΕπισκεΔ 2005, 460.

²³² ΕφΠειρ 5794/2001, ΕΝΔ 2002, 297.

²³³ Ρόκας (2016), 839.

είναι η κάλυψη των εμπορικών συναλλαγών που γίνονται με πίστωση. Ο κίνδυνος που καλύπτεται είναι αυτός της μη πληρωμής, εξαιτίας αφερεγγυότητας του αγοραστή. Ο ασφαλισμένος αποζημιώνεται όταν ο αντισυμβαλλόμενος του στη σύμβαση πώλησης καταστεί αφερεγγυος. Η έννοια της αφερεγγυότητας στην ασφάλιση πιστώσεων είναι η αποδεδειγμένη αδυναμία πληρωμής (πτώχευση, μη ικανοποιητική αναγκαστική εκτέλεση κλπ.) ή η παρέλευση ορισμένων μηνών από την αρχικά συμφωνηθείσα ημερομηνία πληρωμής της απαίτησης. Οι κίνδυνοι που καλύπτονται δύνανται να συμφωνηθούν κατά περίπτωση, οι συνηθέστεροι, πάντως, είναι αυτοί που αφορούν της αφερεγγυότητα του αγοραστή, την αυθαίρετη καταγγελία σύμβασης²³⁴, κυβερνητικά μέτρα που διαταράσσουν την πληρωμή, πολιτικά γεγονότα ή οικονομικά εμπόδια στην χώρα ασφάλισης²³⁵, η νομοθετική ρύθμιση στη χώρα του αγοραστή σχετικά με τη μη υποχρέωση πληρωμής, η ακύρωση ή μη ανανέωση της άδειας εξαγωγής²³⁶ κλπ.

Νομοθετικά το συγκεκριμένο είδος ασφάλισης ρυθμίζεται από το αρ. 22 του ν. 2496/1997²³⁷, καθώς και από το σύνολο των διατάξεων του εν λόγω νόμου και από πλήθος νομοθετικών κειμένων, που αφορούν την ΕΕ και τον ΟΟΣΑ²³⁸. Ο λήπτης της ασφάλισης στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο πωλητής-προμηθευτής που αναλαμβάνει τον κίνδυνο της εξαγωγής και άρα είναι ο υπόχρεος καταβολής ασφαλίστρου. Παράλληλα, ο πωλητής είναι και ο ασφαλισμένος στην ασφαλιστική σύμβαση, αφού η εάν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος θα ζημιωθεί ο ίδιος. Ο αγοραστής στην σύμβαση πώλησης δεν συνδέεται συμβατικά με τον ασφαλιστή.

Αντικείμενο της εν λόγω ασφάλισης δύνανται να αποτελούν βραχυπρόθεσμες, ήτοι όσες έχουν διάρκεια από έξι μήνες έως δύο έτη, αν και στην πράξη διαρκούν από τριάντα έως εκατόν ογδόντα μέρες και οι μακροπρόθεσμες πιστώσεις με διάρκεια μέχρι δέκα ή δεκαπέντε χρόνια από την ημέρα σύναψης της σύμβασης ή την αποστολή των αγαθών²³⁹. Κατόπιν συμφωνίας, δύνανται να ασφαλιστούν και περισσότερες πιστώσεις που θα προκύψουν σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η πίστωση θα πρέπει να καταστεί ληξιπρόθεσμη μέσα στη διάρκεια της ασ-

²³⁴ ΑΠ 433/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³⁵ Ειδικά της καθυστέρησης μεταφοράς χρημάτων ή την απαγόρευση καταθέσεων.

²³⁶ *Βαρελά* σε: Παμπούκη (2009), 1113.

²³⁷ Το οποίο ορίζει ότι «αν συμφωνήθηκε η κάλυψη του κινδύνου μη πληρωμής πίστωσης λόγω αφερεγγυότητας, που χορηγήθηκε από τον ασφαλισμένο στον οφειλέτη του [ασφάλιση πίστωσης], ο ασφαλιστής δεν έχει, εκτός αντίθετης συμφωνίας το δικαίωμα διζήσεως».

²³⁸ Όπως η υπ' αρ. 1997/C/28103 (Ο] EC C 281/4/17.09.1997) ανακοίνωση της ΕΕ, όπως τροποποιήθηκε με τις υπ' αρ. 2001/C 217/02 (Ο] EC C 217/02/2.8.2001) και την υπ' αρ. 2005/C 325/11 (Ο] EC C 325/11/22.12.2005) που αφορά την ασφάλιση των βραχυπρόθεσμων εξαγωγικών πιστώσεων ή την συμφωνία κυρίων του ΟΟΣΑ για τους κανόνες που αφορούν τη διεθνή ασφάλιση και την χρηματοδότηση εξαγωγικών πιστώσεων.

²³⁹ *Βαρελά* σε: Παμπούκη (2008), 1115.

φάλισης, ενώ σε διαφορετική περίπτωση δεν επέρχεται η ασφαλιστική περίπτωση, παρόλο που μπορεί ο ασφαλιστής να έχει εισπράξει το ασφάλιστρο.

Τέλος, ο ασφαλισμένος μπορεί να στραφεί κατά του ασφαλιστή στην περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου, εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί το δικαίωμα διζήσεως του ΑΚ 955 υπέρ του ασφαλιστή, ρύθμιση που περιέχεται στο αρ. 22 του ν. 2496/1997. Τούτο σημαίνει πως κατά του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος στρέφεται αφού αποβεί άκαρπη η είσπραξη της ασφαλισμένης απαίτησης μέσω της αναγκαστικής εκτέλεσης. Σε αντίθεση περίπτωση, εάν, δηλαδή, δεν έχει συμφωνηθεί η ένσταση διζήσεως υπέρ του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος στρέφεται και κατά του τελευταίου, μόλις η απαίτηση καταστεί ληξιπρόθεσμη²⁴⁰.

²⁴⁰ Κιάντος, Ασφαλιστικό Δίκαιο, 2005, 348.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Οι εναλλακτικές μορφές επίλυσης εμπορικών διαφορών - Διεθνής δικαιοδοσία και εφαρμοστέο δίκαιο στις δικαστικές μορφές επίλυσης εμπορικών διαφορών

1. Τα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μορφών επίλυσης εμπορικών διαφορών

Στην περίπτωση που οι εκατέρωθεν παροχές στη σύμβαση πώλησης δεν πραγματοποιήθηκαν, παρά την ύπαρξη κάποιας εγγυοδοτικής ή ασφαλιστικής σύμβασης, ο προμηθευτής θα στραφεί δικαστικώς κατά του συμβαλλομένου του. Η αποφυγή της δικαστικής οδού, όμως, τείνει να είναι όλο και συχνότερη στην πράξη, καθώς φυσικά και νομικά πρόσωπα καταλήγουν συχνά στην επίλυση των διαφορών, που προκύπτουν μεταξύ τους, μέσω εναλλακτικών μορφών επίλυσης τους (Alternative Dispute Resolution–ADR)²⁴¹. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουν να επιλύσουν τη διαφορά τους, χωρίς τις «δυσκολίες» που θέτει ένας δικαστικός αγώνας. Ιδιαίτερα, σε έννομες τάξεις, όπου το δικαστικό σύστημα είναι «δυσκίνητο», με την έννοια ότι αυτό είναι χρονοβόρο, πολυδάπανο και γραφειοκρατικό, τα ADR προσφέρουν μια λύση, που οδηγεί στην επίλυση της διαφοράς με έναν πιο ευέλικτο τρόπο. Οι εναλλακτικές αυτές μέθοδοι μπορούν να έχουν τη μορφή είτε διαμεσολάβησης, είτε διαιτησίας, είτε διαπραγμάτευσης προς τη συμβιβαστική επίλυση μιας διαφοράς.

Ιδιαίτερα, η ευελιξία αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό των ADR, καθώς σε αυτά τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τα ίδια τον τρόπο με τον οποίο θα οδηγηθούν σε έναν αμοιβαίο συμβιβασμό, προς επίλυση της διαφοράς τους. Αυτό σημαίνει, ότι η διαδικασία δύναται να είναι τέτοια, ώστε να είναι πολύ συντομότερη χρονικά σε σχέση με έναν δικαστικό αγώνα. Παράλληλα, στη διαδικασία υπάρχει δυνατότητα συμμετοχής έμπειρου επαγγελματία πάνω σε συγκεκριμένο ζήτημα, γεγονός που επικουρεί την κατανόηση διαφοράς, που αφορά ιδιαίτερα τεχνικά ή οικονομικά στοιχεία και την εξαγωγή απόφασης ή συμβιβασμού ταχύτερα, συγκρίνοντας με την δημοσίευση απόφασης από δικαστή χωρίς ιδιαίτερη εμπειρία πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Τέλος, είναι αναγκαίο να τονισθεί πως τα μέρη που συμμετέχουν σε μια εναλλακτική επίλυση της διαφοράς έχουν υποχρέωση εχεμύθειας, γεγονός που καθιστά τη διαδικασία μυστική, περιορίζοντας έτσι την αποκάλυψη εμπορικών και άλλου είδους μυστικών, ενώ αντιθέτως η δικαστική οδός είναι πάντοτε δημόσια.

Ως προς τις σχέσεις μεταξύ των μερών, η δικαστική αντιδικία σπάνια καταλήγει σε έναν αμοιβαίο συμβιβασμό, ενώ μέσω των ADR τα μέρη μπορεί να οδηγηθούν σε ομοφωνία ή αμοι-

²⁴¹ Με τον συγκεκριμένο όρο νοούνται όλες οι διαδικασίες και οι τεχνικές που οδηγούν στην επίλυση μίας διαφοράς, πέραν της δικαστικής οδού.

βαία συμφωνία, η οποία να υποστηρίζει τα συμφέροντα και των δύο μερών. Στόχος δε των ADR είναι τα μέρη να συνεργαστούν μεταξύ τους, ώστε η τελική συμφωνία που θα προκύψει να έχει εκμαιευθεί μέσα από τη βούληση των μερών.

1.1. Η Διαμεσολάβηση ως Μέσο Επίλυσης Εμπορικών Διαφορών

Η μεταφορά της Οδηγίας 2008/52/EK της 21^{ης} Μαΐου 2008 στην ελληνική έννομη τάξη συντελέστηκε με το ν. 3898/2010, εισάγοντας τον προαιρετικό θεσμό της διαμεσολάβησης²⁴² ως εναλλακτικής μορφής επίλυσης διαφορών που αφορούν διασυννοριακές και μη αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η ratio της Οδηγίας είναι η προαγωγή του φιλικού διακανονισμού στην επίλυση διαφορών, με απώτερο σκοπό την βελτίωση της ποιότητας της παροχής ένδικης προστασίας, καθώς ελαφρύνεται ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων, αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της επιχειρηματικής δραστηριότητας ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε.²⁴³ Στην ιδιωτικοποιημένη διαδικασία²⁴⁴ της διαμεσολάβησης, το πρόσωπο του διαμεσολαβητή είναι πρόσωπο τρίτο σε σχέση με τους διαδίκους, το οποίο αναλαμβάνει την καθοδήγηση των μερών προς επίλυση της διαφοράς με κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο τρόπο²⁴⁵ Τέλος, οι «διασυννοριακές διαφορές» στις οποίες αφορά η Οδηγία, νοούνται όσες το ένα τουλάχιστον μέρος κατοικεί μόνιμα ή κατέχει τη συνήθη διαμονή του σε κράτος μέλος διαφορετικό από οποιουδήποτε άλλου μέρους κατά την ημερομηνία που τα μέρη συμφωνούν να προσφύγουν στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, αφότου η διαφορά μεταξύ τους έχει γεννηθεί ή κατά την ημέρα όπου το δικαστήριο διατάζει τη διαμεσολάβηση ή την ημέρα όπου υφίσταται υποχρέωση διαμεσολάβησης βάσει εθνικού δικαίου ή, τέλος, κατά την ημέρα όπου τα μέρη θα κληθούν από το δικαστήριο να προσφύγουν στη διαμεσολάβηση, κατά τη διάρκεια ήδη εκκρεμούς υπόθεσής τους, κατά αρ. 3 παρ. 2 ν. 3898/2010.

²⁴² Βλ. αρ. 3 της Οδηγίας 2008/25/EK και αρ. 4 του ν. 3898/2010. Η εν λόγω διαμεσολάβηση διακρίνεται από τις παραπλήσιες διαδικασίες της απόπειρας συμβιβασμού από τον Ειρηνοδίκη κατά αρ. 208 ΚΠολΔ ή το Δικαστήριο κατά αρ. 233 παρ. 2 ΚΠολΔ, καθώς και από τη διαδικασία του αρ. 214Β ΚΠολΔ, σχετικά με τη δικαστική διαμεσολάβηση. Ως διαμεσολάβηση δε, νοείται η διαρθρωμένη διαδικασία, ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη που εμπλέκονται σε μία διαφορά, επιλέγουν εκουσίως να την επιλύσουν με συμφωνία και με τη βοήθεια ενός τρίτου προσώπου του διαμεσολαβητή

²⁴³ Κουράκλη, Το νομοθετικό πλαίσιο της Διαμεσολάβησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα, ΕΕυρΔ 2013, 15.

²⁴⁴ Μανιώτης, Περί οριοθέτησης της ελευθερίας της ιδιωτικής βουλήσεως στις εναλλακτικές μορφές επίλυσεως διενέξεων, ΕΠολΔ 2012, 717.

²⁴⁵ Κατά τη διαδικασία αυτή, ο διαμεσολαβητής δεν έχει την εξουσία ούτε να εκδώσει απόφαση, ούτε να υποδείξει πιθανές λύσεις στα μέρη, ούτε όμως να κρίνει κα νομικά τη διαφορά. Ο ρόλος του αφορά στην καθοδήγηση και διευκόλυνση των μερών να επιλέξουν από μόνα τους τις πιο κατάλληλες για εκείνα λύσεις. Ως διαμεσολαβητής ορίζεται τρίτο πρόσωπο ανεξαρτήτως του επαγγέλματός του, ύστερα από την τροποποίηση του αρ. 4 τελ. εδ. ν. 3898/2010 με το ν.4254/2014.

Κύρια προϋπόθεση υπαγωγής μιας διαφοράς στη διαμεσολάβηση είναι η εξουσία διάθεσης των μερών. Εξαιρούνται ρητά από την διευθέτησή τους μέσω διαμεσολάβησης υποθέσεις φορολογικές, τελωνειακές, διοικητικές, αξιώσεις κατά κράτους λόγω πράξεων ή παραλείψεων του κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας, ανεξαρτήτως εάν οι ως άνω διαφορές περιέχουν στοιχεία διασυννοριακότητας ή όχι. Εξ αντιδιαστολής, ως αστικές και εμπορικές υποθέσεις που υπάγονται σε διαιτησία δύνανται να είναι διαφορές καταναλωτικές, ενδοεταιρικές, μισθωτικές, εργατικές, οικογενειακές, διαφορές εκ συμβάσεων κλπ.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης διακρίνεται από ορισμένες γενικές αρχές, οι οποίες εφαρμόζονται καθ' όλη τη διάρκεια αυτής τόσο από το διαμεσολαβητή, όσο και από τα μέρη που συμμετέχουν σε αυτή. Η χρησιμότητα των εν λόγω αρχών διαφαίνεται ιδιαίτερα σημαντική για την επίλυση των εμπορικών διαφορών, καθώς αρχικά ο εκούσιος χαρακτήρας της διαδικασίας, αφήνει στην ευχέρεια των μερών, εάν θα προσφύγουν σε αυτήν ή όχι²⁴⁶. Η αρχή της εμπιστευτικότητας²⁴⁷ και η διεξαγωγή της διαδικασίας «κεκλεισμένων των θυρών», προσδίδει στον έμπορο τη δυνατότητα της μη αποκάλυψης εμπορικών μυστικών και μη γνωστοποίησης της διαφοράς, σε σχέση με τη δημοσιότητα, που θα λάμβανε τυχόν η υπόθεση σε δικαστηριακό επίπεδο, με αποτέλεσμα της προστασία της εμπορικής φήμης.

Η διαδικασία καταλήγει στη σύνταξη πρακτικού συμβιβασμού. Στις εμπορικές διαφορές και ιδίως στις διαφορές εκ συμβάσεως, έχει μεγάλη σημασία η κατά αρ. 9 παρ. 2 ν. 3898/2010, κατάθεση του πρωτοτύπου του εν λόγω πρακτικού, με επιμέλεια του διαμεσολαβητή, ύστερα από αίτηση τουλάχιστον ενός μέρους, στη γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου της περιφέρειας όπου διεξήχθη η διαμεσολάβηση, εφόσον περιέχεται στη συμφωνία αξίωση που δύναται να εκτελεσθεί αναγκαστικά. Με τον τρόπο αυτό λαμβάνει χώρα η περιαφή του εκτελεστήριου τύπου στο πρακτικό συμβιβασμού και το ίδιο αποτελεί εκτελεστό τίτλο, κατά αρ. 904 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠολΔ. Η σημασία της ρύθμισης αυτής είναι τεράστια, καθώς σε περίπτωση μη συμμόρφωσης στο περιεχόμενου του πρακτικού συμβιβασμού από ένα μέρος, το άλλο μέρος έχει τη δυνατότητα αναγκαστικής εκτέλεσης. Επιπλέον, αποτέλεσμα της προσφυγής σε διαμεσολάβηση αποτελεί η διακοπή της παραγραφής και της αποσβεστικής προθεσμίας άσκησης αξιώσεων καθ'

²⁴⁶ Η εν λόγω αρχή δίνει τη δυνατότητα στα μέρη να επιλύσουν τη διαφορά τους με διαμεσολάβηση, να παραμείνουν σε αυτή, εφόσον το επιθυμούν, αλλά και να αποχωρήσουν ανά πάσα ώρα και στιγμή. Παντελίδου–Κουρκουβάτη, Διαμεσολάβηση–Ένας Νέος Θεσμός και ο Ρόλος του Δικηγόρου, Αρμ 2012, 1512.

²⁴⁷ Οι συζητήσεις, τα έγγραφα, οι προτάσεις των μερών, τα λεγόμενα στις ιδιωτικές συζητήσεις δεν δημοσιεύονται σε τρίτους. Ακόμα, ο διαμεσολαβητής δεν υπάρχει δυνατότητα να υποχρεωθεί να καταθέσει ενώπιον του δικαστηρίου όσα ειπώθηκαν στη διαμεσολάβηση, εκτός μόνο από το εάν η υπόθεση έκλεισε με αυτήν ή όχι. Η χρησιμοποίηση δε δηλώσεων, προτάσεων ή θέσεων που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκειά της εάν χρησιμοποιηθούν σε μεταγενέστερη φάση ενώπιον δικαστηρίου απορρίπτονται ως απαράδεκτα Χατζηαντωνίου, Επισκόπηση του θεσμού της Διαμεσολάβησης ως εναλλακτικού τρόπου επίλυσης ιδιωτικών διαφορών, ΕφΑΔ 2013, 631.

όλη τη διάρκεια αυτής. Τούτο σημαίνει πως εάν η διαμεσολάβηση δεν καταλήξει σε πρακτικό συμβιβασμού, η παραγραφή και η αποσβεστική προθεσμία αρχίζουν ξανά από τη σύνταξη πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης ή από την επίδοση δήλωσης αποχώρησης από αυτήν²⁴⁸.

1.2. Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία

Τα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών απαντώνται και στο θεσμό της διαιτησίας, καθώς πολλοί έμποροι την προτιμούν για την απονομή δικαιοσύνης στις υποθέσεις τους. Το Διαιτητικό Δικαστήριο αποτελεί ιδιωτικό φορέα απονομής δικαιοσύνης, το οποίο αποτελείται από διαιτητές και τα μέρη προσφεύγουν σε αυτή, εφόσον το επιθυμούν²⁴⁹. Μέσω της διαιτησίας συντελείται η άσκηση του δικαιοδοτικού έργου, χωρίς παρέμβαση της κρατικής εξουσίας αλλά από ιδιωτικό φορέα, η απόφαση του οποίου ισοδυναμεί με τη δικαστική απόφαση, καθώς παράγει δεδικασμένο και έχει εκτελεστότητα²⁵⁰. Η υπαγωγή μιας εμπορικής διαφοράς σε διαιτησία, δύναται να εξασφαλίσει τα συμφέροντα του εμπόρου, με την έννοια ότι η επίλυση της διαφοράς του θα συντελεστεί από αξιόπιστο ιδιωτικό φορέα της επιλογής του. Η σημαντικότερη παράμετρος για τα μέρη είναι ότι η διαιτησία ένα ουδέτερο «forum» αποφεύγοντας τα εθνικά δικαστήρια του κράτους εγκατάστασης ή συνήθους διαμονής των μερών και ταυτόχρονα οι διαδικαστικοί κανόνες, όπως οι προθεσμίες, οι επιδόσεις των δικογράφων κλπ. είναι ιδιαίτερα προσαρμοσμένοι στις ανάγκες της διαιτητικής δίκης. Ο έμπορος που περιέχει στις συμβάσεις του ή στα τιμολόγιά του ρήτρα διαιτησίας, επωφελείται από τα πλεονεκτήματα της

²⁴⁸ Κουράκλη, ΕΕΕυρΔ 2013, 20.

²⁴⁹ Η δυνατότητα αυτή δε τους δίνεται, από το συμπέρασμα που εξάγεται εξ αντιδιαστολής από τα άρθρα 20 παρ. 1, 87 παρ. 1 και 93 παρ. 1 Σ και την συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 8 παρ. 1 και 20 παρ. 1 Σ, τα οποία ορίζουν ότι η απονομή της δικαιοσύνης γίνεται από τα τακτικά δικαστήρια, εφόσον τα μέρη το επιθυμούν. Τούτο σημαίνει ότι τα μέρη μπορούν να επιλέξουν διαφορετικό τρόπο διευθέτησης μιας διαφοράς τους, ήτοι και της διαιτησίας, εάν αυτή είναι η βούλησή τους. Τα είδη διαιτησίας που υπάρχουν είναι η μόνιμη, η ad hoc και η θεσμική διαιτησία. Η μόνιμη διαιτησία είναι αυτή που διοργανώνεται από επιμελητήρια, χρηματιστήρια αξιών, και επαγγελματικές ενώσεις προσώπων με προεδρικό διάταγμα (αρ. 902 παρ. 1 ΚΠολΔ). Η ad hoc διαιτησία είναι αυτή, όπου οι κανόνες της τέθηκαν από τα ίδια τα μέρη ή το διαιτητικό δικαστήριο και, τέλος, η θεσμική διαιτησία λαμβάνει χώρα κάτω από την εποπτεία ενός διαιτητικού θεσμικού μηχανισμού, από το οποίο παρέχεται κανονισμός διαιτησίας και κατάλογος προτεινόμενων διαιτητών. Περαιτέρω διάκριση της διαιτησίας αποτελεί ο διαχωρισμός της σε διεθνή στην οποία εφαρμόζεται ο Ν. 2735/1999 περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και στην εσωτερική, η οποία διέπεται κατ' αρχήν από τις διατάξεις του ΚΠολΔ περί διαιτησίας (άρθρ. 867-903).

²⁵⁰ Σχετικά με τη νομική φύση της διαιτησίας έχουν διατυπωθεί ποικίλες απόψεις. Η δικονομική θεωρία υποστηρίζει πως οι διαιτητές ασκούν δημόσιο λειτουργήμα, καθώς ασκούν δικαιοδοτικά καθήκοντα, τα οποία ανήκουν στις δράσεις της πολιτείας. Η ουσιαστική θεωρία, εκκινώντας από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, καταλήγει στην συμβατική φύση αυτής. Η επικρατέστερη δε θεωρία, αυτή της δικαιοδοτικής θεωρίας, υποστηρίζει ότι καθώς η εισαγωγή μιας υπόθεσης σε διαιτησία γίνεται κατόπιν συμφωνίας των μερών, περιέχει στοιχεία συμβατικού χαρακτήρα, ενώ η έκδοση διαιτητικής απόφασης προδίδει παράλληλα τον δικαιοδοτικό της χαρακτήρα.

απόδοσης της δικαιοσύνης από έναν ιδιωτικό φορέα. Το γεγονός αυτό, ειδικά σε διαφορές με στοιχεία αλλοδαπότητας, διευκολύνει την έκδοση απόφασης, καθώς εξαφανίζονται τα προβλήματα της έρευνας της διεθνούς δικαιοδοσίας και του εφαρμοστέου δικαίου. Είναι γνωστό από την αρχή της διαδικασίας πως δικαιοδοσία έχει το διαιτητικό δικαστήριο, ενώ το εφαρμοστέο δίκαιο κρίνεται κατόπιν συμφωνίας των μερών. Αποτέλεσμα τούτων είναι η ταχεία έκδοση διαιτητικής απόφασης, σε σχέση με τη δικαστική οδό, η οποία μπορεί να καθυστερήσει λόγω έλλειψης αρμοδιότητας και παραπομπών σε αρμόδια δικαστήρια.

Το κάθε μέρος της διαφοράς δύναται να επιλέξει διαιτητή. Το γεγονός αυτό, φυσικά, δε σημαίνει ότι ο εκάστοτε διαιτητής μεροληπτεί υπέρ του μέρους, το οποίο τον διόρισε, καθώς ο ρόλος του χαρακτηρίζεται από την αρχή της αμεροληψίας της οποία πρέπει να τηρεί καθ' όλη τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας. Ο διορισμός του διαιτητή της αρεσκείας του κάθε μέρους αδιαμφισβίτητα ενισχύει την εμπιστοσύνη του προς τη διαδικασία. Το εν λόγω μέρος, λόγω της ελαστικότητας της διαιτητικής διαδικασίας, είναι δυνατό να επιλέξει διαιτητή και να διαμορφώσει τη διαδικασία, προς διευκόλυνση της έκδοσης διαιτητικής απόφασης. Η ταχύτητα με την οποία δύναται να επιλυθεί η διαφορά μέσω διαιτησίας είναι αναμφίβολα μικρότερη σε σχέση με εκείνη της δικαστικής οδού, ενώ σημαντική είναι και η δυνατότητα άμεσης και εύκολης εκτέλεσης αυτής, ακόμα και αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης. Τέλος, ο έμπορος δύναται να προστατέψει εμπορικά μυστικά και λεπτομέρειες της διαδικασίας, βάσει τη αρχής της μυστικότητας που τηρείται σε κάθε διαιτητική διαδικασία.

Ανάλογα με το είδος της διαιτησίας και τους κανόνες που ακολουθούνται σε κάθε είδος, κοινό στοιχείο αποτελεί η αρχή της ελαστικότητας της διαδικασίας, η οποία αφήνει στα μέρη να επιλέξουν τον τρόπο διάρθρωσης της διαδικασίας. Ως προς τις εμπορικές διαφορές, η δυνατότητα αυτή, οδηγεί στην επίλυσή της με τρόπο, τον οποίο τα μέρη έχουν καθορίσει είτε διαλέγοντας τους κανόνες κάποιας θεσμικής διαιτησίας, είτε του ΚΠολΔ, είτε υιοθετώντας μια εξ ολοκλήρου διαδικασία της αρεσκείας του. Τούτο σημαίνει στη διαιτητική διαδικασία της επίλυσης της εμπορικής διαφοράς, μπορεί να συμφωνηθεί η χρησιμοποίηση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων, η εξέταση ή μη μαρτύρων, η έκδοση διαιτητικής απόφασης κατόπιν πιθανολόγησης κλπ. Συμπερασματικά, με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ταχύτητα στην επίλυση της διαφοράς, αφού τα μέρη επιλέγουν μια διαδικασία δίχως χρονοτριβές, όπως ενδεικτικά η μη εξέταση μη ουσιωδών μαρτύρων ή μη λήψη υπόψη συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων.

1.2.1. Η Συμφωνία περί Διαιτησίας

Προϋπόθεση για την εισαγωγή μιας διαφοράς σε διαιτησία είναι η ύπαρξη έγκυρης συμφωνίας διαιτησίας. Με τον όρο συμφωνία περί διαιτησίας²⁵¹ εννοείται το συνυποσχετικό δηλαδή η συμφωνία για επίλυση από διαιτητές ήδη γεγεννημένων διαφορών, όσο και τη διαιτητική ρήτρα, ήτοι τη συμφωνία για επίλυση από διαιτητές διαφορών, οι οποίες θα γεννηθούν μελλοντικά²⁵². Το ακριβές περιεχόμενο αυτής, δεν ορίζεται νομοθετικά, απλά αρκεί να συνάγεται το συμπέρασμα ότι συγκεκριμένη διαφορά εισάγεται σε διαιτησία με ξεκάθαρη τη βούληση των μερών²⁵³. Οι υπαγόμενες σε διαιτησία διαφορές θα πρέπει να είναι δεκτικές αντικειμενικά και υποκειμενικά εξουσίας διάθεσης²⁵⁴. Σύμφωνα δε με το άρθρο 7 παρ. 1 του ν. 2735/1999, που εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη τον Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL (Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο) για τη διεθνή εμπορική διαιτησία, «συμφωνία διαιτησίας είναι η συμφωνία με την οποία τα μέρη υπάγουν σε διαιτησία όλες τις διαφορές ή ορισμένες διαφορές που έχουν προκύψει ή ενδέχεται να προκύψουν μεταξύ τους από μια έννομη σχέση, συμβατική ή μη συμβατική». Συνήθεις στην εμπορική πρακτική είναι και η κατά παραπομπή ρήτρες, οι οποίες δεν αναφέρονται ρητά στο κείμενο μιας σύμβασης, παρά παραπέμπου σε άλλο κείμενο το οποίο περιέχει ρήτρα διαιτησίας²⁵⁵.

²⁵¹ Φουστούκος, Προϋποθέσεις κύρους της διαιτητικής συμφωνίας στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία, ΝοΒ 1988, 1371.

²⁵² Απαραίτητος για την εσωτερική διαιτησία είναι ο έγγραφος τύπος της εν λόγω ρήτρας, κατά άρ. 869 παρ. 1 εδ. α ΚΠολΔ, ο δε έγγραφος αυτός τύπος έχει συστατικό χαρακτήρα. σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 3 εδ. β του ν. 2735/1999 για την διεθνή εμπορική διαιτησία, ο έγγραφος τύπος θεωρείται ότι τηρήθηκε και η συμφωνία διαιτησίας είναι καθ' όλα έγκυρη όταν το ένα μέρος την επικαλείται σε δικόγραφο και το άλλο δεν αντιλέγει. Υπάρχει και η δυνατότητα να είναι έγκυρη μια ρήτρα διαιτησίας που καταρτίστηκε με ανταλλαγή μηνυμάτων, τηλεγραφημάτων, φαξ ή ηλεκτρονικών επιστολών εφόσον, οι συμβαλλόμενοι κατείχαν αυξημένη πείρα στο χώρο των συναλλαγών, όπως π.χ. μεταξύ εμπόρων.

²⁵³ Αντίστοιχα η ΕιρΑθ 3522/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ έκρινε πως η ρήτρα με το κάτωθι λεκτικό: «Τα δύο μέρη συμφωνούν, ότι θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για τη φιλική επίλυση κάθε διαφοράς, που μπορεί να προκύψει ανάμεσά τους σχετικά με την ερμηνεία ή την εκτέλεση ή την εφαρμογή της παρούσας σύμβασης ή εξ αφορμής αυτής, σύμφωνα με τους κανόνες της καλής πίστης και των χρηστών συναλλακτικών ηθών. Σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί φιλική ή διαιτητική επίλυση της διαφοράς, αυτή θα διευθετείται βάσει της ελληνικής νομοθεσίας και αρμόδια θα είναι τα δικαστήρια, που εδρεύουν στην έδρα της αναδόχου» δεν εκφράζει τη βούληση των μερών για υπαγωγή των διαφορών τους στη διαδικασία της διαιτησίας.

²⁵⁴ Ότι ισχύει και στον θεσμό της Διαμεσολάβησης. Οι διαφορές που είναι επιδεκτικές συμφωνίας διαιτησίας (διαιτησιμότητα διαφοράς-arbitrability) ορίζονται στο αρ. 867 εδ. α ΚΠολΔ αναφέροντας πως «διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να υπαχθούν σε διαιτησία με συμφωνία, αν εκείνοι που τη συνυπολογούν έχουν την εξουσία να διαθέτουν ελεύθερα το αντικείμενο της διαφοράς».

²⁵⁵ Εκκίνηση για την έρευνα της εγκυρότητας της ρήτρας αποτελεί το γεγονός εάν το κατά παραπομπή κείμενο ήταν γνωστό στους συμβαλλομένους ή όχι. Στην περίπτωση που το κείμενο ήταν γνωστό, κρίνεται ότι η υπό εξέταση ρήτρα διαιτησίας δεσμεύει τα μέρη, καθώς αυτά θεωρείται ότι τελούν σε γνώση της. Βλ. ΑΠ 1320/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία αναφέρει ότι σύμφωνα με τους κανόνες των άρθρων 173 και 200 ΑΚ ερμηνεύεται και η συμφωνία περί διαιτησίας, η οποία είναι δυνατόν να περιληφθεί και στους έντυπους όρους της φορτωτικής. Είθισται στη διεθνή εμπορική διαιτησία, να γίνεται δεκτή η εγκυρότητα της ρήτρας, λόγω της συνήθους τέτοιας πρακτικής μεταξύ των εμπόρων, ενώ στην εσωτερι-

Τέλος, είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά στην αρχή της αυτοτέλειας της διαιτητικής ρήτηρας, η οποία αφορά την ανεξαρτησία της σε σχέση με τους λοιπούς όρους της σύμβασης στην οποία εμπεριέχεται. Αυτό σημαίνει πως ακόμα και αν κηρυχτεί ακυρότητα ολόκληρης της σύμβασης, η ρήτρα διαιτησίας θα διατηρήσει την ισχύ της. Η ρήτρα διαιτησίας ακολουθεί ξεχωριστή νομική πορεία, που δεν σχετίζεται και δεν εξαρτάται από τη εγκυρότητα ή όχι της σύμβασης στο εσωτερικό της οποίας βρίσκεται²⁵⁶. Ακόμα, δηλαδή, κι αν μία εμπορική σύμβαση κριθεί άκυρη, η εν λόγω ακυρότητα δεν συμπαρασύρει την ρήτρα διαιτησίας και οποιαδήποτε διαφορά προκύψει από την εν λόγω έννομη σχέση θα επιλυθεί διαιτητικά. Η ρύθμιση αυτή λειτουργεί υπέρ του εμπόρου, ο οποίος επιλέγει τη διαιτησία για την επίλυση της διαφοράς του, καθώς η διαφορά του θα επιλυθεί με τον τρόπο αυτό, παρά τις τυχόν πλημμέλειες που πιθανόν να εμφανίσουν λοιποί όροι της σύμβασης.

1.2.2. Η Διαιτητική Απόφαση και η Σύμβαση της Νέας Υόρκης

Η διαιτητική διαδικασία λήγει με έκδοση διαιτητικής απόφασης από τους διαιτητές, κατόπιν της ακροαματικής διαδικασίας και την εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού²⁵⁷. Το κύρος της διαιτητικής απόφασης προσβάλλεται με το ένδικο βοήθημα της αγωγής ακυρώσεως²⁵⁸, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για εθνική ή διεθνή διαιτησία (34 ν. 2735/1999) και αποκλειστικά για τους κάτωθι λόγους: όσους αφορούν την ίδια τη συμφωνία για διαιτησία, π.χ. ακυρότητα αυτής (λχ όταν καταρτίστηκε από πρόσωπο στερούμενο της δικαιοπρακτικής του ικανότητας) ή παύση ισχύος της, πριν την έκδοση της διαιτητικής απόφασης, όσους αφορούν τη σύνθεση του διαιτη-

κή διαιτησία, το συνήθως συμβαίνουν είναι μία κατά παραπομπή ρήτρα διαιτησίας να οδηγεί σε ένα άγνωστο κείμενο για τα μέρη και ως εκ τούτου αυτή δεν έχει ισχύ. Κουσουλής, Δίκαιο της διαιτησίας, 2006, 42-44.

²⁵⁶ Αρ. 16 παρ. 1 ν. 2735/1999. Θεμελιώδης εκδήλωση της αρχής της αυτοτέλειας της διαιτητικής ρήτηρας έναντι της υπόλοιπης σύμβασης είναι και το γεγονός ότι δύναται αυτή να διέπεται από διαφορετικό δίκαιο σε σχέση με το επιλεγέν για την σύμβαση εν γένει.

²⁵⁷ Η διαιτητική απόφαση θα πρέπει να περιλαμβάνει ως ελάχιστο περιεχόμενο το όνομα και το επώνυμο του επιδιαιτητή και των διαιτητών, τον τόπο και χρόνο της έκδοσής της, τα ονόματα και τα επώνυμα των διαδίκων που συμμετείχαν στη διαιτησία, τη συμφωνία για διαιτησία στην οποία βασίστηκε, το αιτιολογικό και το διατακτικό. Στο διατακτικό μιας διαιτητικής απόφασης περιέχεται το δικαιοδοτικό πόρισμα της, αναφορικά με το παραδεκτό και τη βασιμότητα του αιτήματος που κρίθηκε ενώ σχετίζεται με την διαπίστωση της ύπαρξης ή ανυπαρξίας μία έννομης σχέσης. Μπέης, Πολιτική Δικονομία-Διαιτησία, 1994, 402.

²⁵⁸ Υπάρχει δε και το δικαίωμα άσκησης αίτησης διόρθωσης ή ερμηνείας, του άρθρου 894 ΚΠολΔ, το οποίο ασκείται από τα πρόσωπα που συνυπολόγησαν τη συμφωνία περί διαιτησία, χωρίς να περιορίζονται από την τήρηση ορισμένης προθεσμίας, εν αντιθέσει με τη διεθνή διαιτησία στην οποία υπάρχει ορισμένη προθεσμία (άρθρο 33 παρ.1 ,3 ν.2735/1999) και στρέφεται έναντι των λοιπών διαδίκων. Η αίτηση διόρθωσης θα σχετίζεται με την παρεμβολή γραφικών ή λογιστικών λαθών, την ελλιπή ή ανακριβή διατύπωση διατακτικού. Η αίτηση ερμηνείας αφορά τον σαφή προσδιορισμό του διατακτικού της διαιτητικής απόφασης ως προς τις αόριστες νομικές έννοιες, διότι δημιουργείται σύγχυση με το δεδικασμένο ή/και την εκτελεστότητα, χωρίς τη σοβαρή μεταβολή του περιεχομένου του διατακτικού.

τικού δικαστηρίου²⁵⁹, όσους αφορούν τη λειτουργία των διαιτητών καθ' υπέρβαση της εξουσία, που τους παρέχεται εκ του νόμου ή στα πλαίσια της διαιτητικής συμφωνίας, όσους σχετίζονται με παραβάσεις της διαδικασίας²⁶⁰ και όσους που αφορούν τη διαιτητική απόφαση, ήτοι αν αντίκειται στις διατάξεις δημόσιας τάξης ή στα χρηστά ήθη²⁶¹. Η διαιτητική απόφαση από την έκδοσή της, παράγει δεδικασμένο υπό τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις του άρθρου 896 ΚΠολΔ²⁶², και εξοπλίζεται με εκτελεστικότητα κατ' άρθρο 904 παρ. 2 εδ β' ΚΠολΔ²⁶³. Τέλος, όσον αφορά την εκτελεστικότητα της διαιτητικής απόφασης, θα πρέπει να προηγηθεί η περιαφή του εκτελεστήριου τύπου (άρθρο 918 ΚΠολΔ), με την κατάθεση αντίστοιχης αίτησης στη γραμματεία του Μονομελούς Πρωτοδικείου της περιφέρειας του τόπου έκδοσης.

Οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις κατέχουν το πλεονέκτημα της άμεσης και εύκολης εκτέλεσης²⁶⁴, μέσω της Συνθήκης για την Αναγνώριση και Εκτέλεση των Αλλοδαπών Διαιτητικών Αποφάσεων, ήτοι τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958, η οποία κυρώθηκε στην ελληνι-

²⁵⁹ Για παράδειγμα την περίπτωση που η διαιτητική απόφαση εξεδόθη από πρόσωπα που ορίστηκαν κατά παράβαση των όρων της διαιτητικής συμφωνίας ή τις διατάξεις του νόμου ή αν οι διαιτητές είχαν ανακληθεί ή εξαιρεθεί κατόπιν αίτησης εξαίρεσης.

²⁶⁰ Όπως, το γεγονός παραβίασης των άρθρων 886 παρ. 2(αρχή της ισότητας), 891(απόφαση διαιτητών), 892 (τύπος και περιεχόμενο διαιτητικής απόφασης), αν η διαιτητική απόφαση είναι ακατάληπτη ή περιέχει αντιφατικές διατάξεις ή αν συντρέχει λόγος αναψηλάφησης κατά το άρθρο 544ΚΠολΔ· Βλ. σχετικά ΑΠ 1807/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1578/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1579/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁶¹ ΑΠ 14/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία έκρινε πως «δεν θεμελιώνεται συνεπώς ο αντίστοιχος λόγος ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης, όταν αυτή εσφαλμένα ερμήνευσε και εφάρμοσε τον νόμο ή έχει απλώς ανεπαρκή αιτιολογία, εκτός αν από την υλοποίηση (εκτέλεση) της απόφασης θα δημιουργείτο κατάσταση αντίθετη προς τις ως άνω θεμελιώδεις αντιλήψεις της ελληνικής έννομης τάξης.»· ΕφΑθ 6020/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, κατά την οποία ω διατάξεις δημόσιας τάξης, η αντίθεση προς τις οποίες θεμελιώνει λόγο ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης από τον αριθμό 6 του άρθρου 897 ΚΠολΔ., νοούνται οι διατάξεις γενικώς αναγκαστικού δικαίου της Ελληνικής έννομης τάξης, δηλαδή κατά την έννοια του άρθρου 3 ΑΚ και μάλιστα έστω και αν εξυπηρετούν πρωτίστως το ιδιωτικό και όχι το δημόσιο συμφέρον ή μόνον όσες διατάξεις εκφράζουν τις θεμελιώδεις πολιτειακές, δικαϊκές, ηθικές, κοινωνικές ή οικονομικές αρχές και αντιλήψεις της Χώρας και συγκροτούν τη δημόσια τάξη της, κατά τη στενότερη έννοια του άρθρου 33 ΑΚ, το οποίο αποτελεί ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος· Αντίθετη η μειοψηφία στην ΑΠ 14/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου έκρινε «Κατά τη διάταξη του άρθρου 3 Α.Κ. "η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή κανόνων δημόσιας τάξης", ενώ κατά τη διάταξη του άρθρου 33 ΑΚ "διάταξη αλλοδαπού δικαίου δεν εφαρμόζεται, αν η εφαρμογή της προσκρούει στα χρηστά ήθη ή γενικά στη δημόσια τάξη". Ως κανόνες της δημόσιας τάξης (jus cogens) κατά την έννοια του αρθ. 3 Α.Κ. νοούνται οι κανόνες που δεν επιδέχονται μεταβολή με την ιδιωτική βούληση και ο όρος είναι ταυτόσημος με τον όρο "κανόνες αναγκαστικού δικαίου.».

²⁶² Σε συνδυασμό και με τα αρ. 322, 324 έως 330, 332 έως 334 ΚΠολΔ.

²⁶³ Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου καλύπτουν τα δικαιώματα που ασκήθηκαν με την αίτηση διαιτησίας, όπως αυτά τελικώς κρίθηκαν από το διαιτητικό δικαστήριο και καθόρισαν το διατακτικό της διαιτητικής απόφασης και τα υποκειμενικά όρια αυτού, καθοδηγούνται από τα αρ. 325 έως 329 ΚΠολΔ, σύμφωνα με τα οποίες δεσμεύονται από την απόφαση τα πρόσωπα που ήταν διάδικοι στη δίκη, ήτοι τη διαιτητική διαδικασία, χωρίς να καταλαμβάνονται και όσοι απλά συνυπέγραψαν τη συμφωνία διαιτησίας, χωρίς να συμμετέχουν στη διαδικασία.

²⁶⁴ *Volz/Haydockt*, *Foreign Arbitral Awards: Enforcing the Award Against the Recalcitrant Loser*. William Mitchell Law Review, 1996, 873 όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Regardless of what laws govern, the critical issue in an international arbitration is whether the award can be easily enforced», <http://open.mitchellhamline.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2190&context=wmlr>

κή έννομη τάξη με το ν.δ. 4220/1961 και τέθηκε σε ισχύ την 14.10.1962²⁶⁵. Κατά το αρ. 3 της NYC, περιλαμβάνεται η υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να αναγνωρίζουν και να εκτελούν διαιτητικές αποφάσεις που είναι δεσμευτικές κατά την NYC με βάση τους δικονομικούς κανόνες του εδάφους της χώρας όπου η αίτηση αναγνώρισης και εκτέλεσης κατατίθεται²⁶⁶, εκτός αν συντρέχει ένας από τους λόγους απόρριψης του α. 5 NYC²⁶⁷, οι οποίοι είναι οι αποκλειστικώς εφαρμοζόμενοι για την απόρριψη της αίτησης αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας.

Αναλυτικότερα, το αρ. 3 της NYC ορίζει τη διαδικασία εκτέλεσης της διαιτητικής απόφασης κατά τους δικονομικούς κανόνες που ακολουθούνται στο έδαφος, στο οποίο γίνεται επίκληση της απόφασης. Αυτό σημαίνει ότι παρά την έκδοση διαιτητικής απόφασης, ο επισπεύδων μπορεί να συναντήσει κωλύματα στην εκτέλεση, κατά τους κανόνες του κράτους στο οποίο θα προχωρήσει προς την αναγνώριση, κήρυξη της εκτελεστότητας της απόφασης και στη συνέχεια εκτέλεση αυτής. Λόγω δε της ανομοιομορφίας των δικονομικών κανόνων στις έννομες τάξεις, ο επισπεύδων μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπος με μια δικονομία είτε περισσότερο χρονοβόρα και κοστοβόρα σε σχέση με το εθνικό του δίκαιο, είτε με μία διαδικασία εύκολη και γρήγορη²⁶⁸. Η ταχύτητα και η ευκολία της αναγκαστικής ικανοποίησης του εμπόρου που θα έχει στα χέρια του εκτελεστό τίτλο, κατόπιν διαιτητικής απόφασης εξαρτάται από τους δικονομικούς κανόνες στον τόπο όπου επισπεύδεται η εκτέλεση. Ως προς τη διαδικασία της αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας της απόφασης, ο αιτών θα πρέπει να προσκομίσει στην αρμόδια αρχή τη συμφωνία

²⁶⁵ Το άρθρο 1 της Σύμβαση της Νέας Υόρκης ως εδαφικό πεδίο εφαρμογής της ορίζει ότι εφαρμόζεται επί της αναγνώρισης και εκτέλεσης των διαιτητικών αποφάσεων που εκδόθηκαν στο έδαφος Κράτους διαφορετικού από αυτό που ζητείται η αναγνώριση και η εκτέλεση.

²⁶⁶ Κατά αρ. 4 παρ. 1 εδ. α' NYC θα πρέπει να προσκομισθεί από τον αιτούντα είτε το πιστοποιημένο πρωτότυπο της διαιτητικής απόφασης (δεόντως βεβαιωμένον) είτε ένα επικυρωμένο αντίγραφο αυτής και κατ' αρ.4,§1.β' NYC το πρωτότυπο έγγραφο της συμφωνίας διαιτησίας ή ένα επικυρωμένο αντίγραφο αυτής.

²⁶⁷ Οι περιπτώσεις που ορίζονται στο εν λόγω άρθρο είναι οι εξής: α) η «ανικανότητας κάποιου μέρους», ήτοι η ψυχική ανικανότητα, η σωματική ανικανότητα, η δικαιοπρακτική ανικανότητα εν γένει, η έλλειψη εξουσιοδότησης κλπ. ή η ακυρότητα της ρήτηρας διαιτησίας, β) η παραβίαση της συμμετοχής των μερών σε δίκαιη δίκη όπου το δικαίωμα ακρόασής τους δε παραβιάσσεται και τηρούνται οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις δικαιοσύνης, γ) η υπέρβαση της εξουσίας του διαιτητικού δικαστηρίου, με την έννοια ότι το διαιτητικό δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να κρίνει και να αποφανθεί μονάχα για ζητήματα τα οποία τα μέρη έχουν συμφωνήσει να υποβάλλουν προς εξέταση σε αυτό, δ) η παραβίαση ζητημάτων που αφορούν τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου ή τη διαιτητική διαδικασία, ε) η περίπτωση της μη δεσμευτικής διαιτητικής απόφασης, η οποία δύναται να έχει ακυρωθεί ή είναι υπό αναστολή. Αυτεπαγγέλτως εξετάζονται από το Δικαστήριο οι του αρ. 5 παρ. 2 NYC, δηλαδή όσοι αφορούν διαφορές που δεν δύναται να υπαχθούν σε διαιτησία και όσοι αφορούν παραβίαση διατάξεων δημόσιας τάξης. Πολλά Δικαστήρια ερμηνεύουν την τελευταία έννοια της δημόσιας τάξης βασισμένοι στην «διεθνή δημόσια τάξη» (international ordre public) με τη στενή έννοια αυτής, ήτοι όπως αυτή εφαρμόζεται στις διεθνείς συναλλακτικές πρακτικές. *Morrissey, Arbitration as a Final Award: Challenges and Enforcement*, Stetson University College of Law Legal Studies Research Paper Series, Research Paper No. 2014-8, 482.

²⁶⁸ Όπως π.χ. κατά τον Πολωνικό Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όπου η εκτέλεση εκκινεί με αίτηση του επισπεύδοντος στο αρμόδιο περιφερειακό δικαστήριο είτε σε δικαστικό επιμελητή του αρμοδίου περιφερειακού δικαστηρίου (αρ. 796).

διαιτησίας και τη διαιτητική απόφαση νομίμως επικυρωμένα και μεταφρασμένα στη γλώσσα του τόπου, που ζητείται η αναγνώριση. Αυτό σημαίνει ότι η εν λόγω επικύρωση μπορεί να λάβει χώρα απο αρχή επιφορισμένη για επικύρωση εγγράφων στον τόπο της αναγνώρισης.

Το Δικαστήριο ή η αρχή που επιλαμβάνεται της αναγνώρισης και της κύρηξης εκτελεστότητας της διαιτητικής απόφασης σε καμία περίπτωση δεν εξετάζει την ουσία της υπόθεσης. Αυτό σημαίνει πως ο αιτών, έχοντας στα χέρια του μια διαιτητική απόφαση, δύσκολα ανατρέπεται το περιεχόμενό της και για συγκεκριμένους μόνο συγκεκριμένους λόγους που προβάλλονται στο αρ. 5 NYC. Πιο αναλυτικά, ο αιτών θα πρέπει να είναι βέβαιος ότι έχει συναφθεί έγκυρα η ρήτρα διαιτησίας, βάσει του δικαίου στο οποίο την υπήγαγαν τα μέρη (*lex arbitri*). Τούτο απαιτεί γνώση των κανόνων της *lex arbitri*, την οποία λογικά κατέχουν τα μέρη, εφόσον η τελευταία προκύπτει κατόπιν συμφωνίας των μερών. Πριν απο την εκκίνηση της διαιτητικής διαδικασίας δε, τα μέρη θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι οι περιλαμβανόμενες στη ρήτρα διαφορές δύνανται να επιλυθούν διαιτητικά, ενώ κατά τη διάρκεια αυτής να εξασφαλίσουν την ορθή διεξαγωγή αυτής, καθώς παράβαση των ως άνω κανόνων, δύνανται να επιφέρουν την άρνηση της αναγνώρισης απο την αρμόδια αρχή (αρ. 5 παρ. 1 εδ. α έως δ NYC).

Άλλη μια παράμετρος την οποία θα πρέπει να λάβει υπόψιν του ο αιτών είναι η δημόσια τάξη της χώρας όπου ζητείται η αναγνώριση, καθώς η αντίθεση στην τελευταία δύνανται να οδηγήσει στη μη αναγνώριση της απόφασης (αρ. 5 παρ. 2 εδ. β NYC) ακόμα και στην ακύρωση αυτής, ύστερα απο αίτηση ακυρώσεως (34 παρ. 2 ν. 2735/1999 και 903 εδ. 6 ΚΠολΔ). Πρόκειται δε για την αναφερόμενη στο άρθρο 33 του ΑΚ έννοια της δημόσιας τάξης²⁶⁹. Η αντίθεση σε αυτή υφίσταται στις περιπτώσεις όπου η διαδικασία που ακολουθήθηκε, για την έκδοση της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης προσκρούει σε θεμελίωση δικονομικά αξιώματα, τα οποία πέρα και ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους ημεδαπούς δικονομικούς κανόνες εκφράζουν το κράτος δικαίου επί του πεδίου της απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης, όταν η παράβαση των δικονομικών αυτών αρχών δεν ήταν δυνατό να προβληθεί, με ένδικα μέσα κατά της απόφασης ενώπιον των δικαστηρίων της αλλοδαπής πολιτείας²⁷⁰, αλλά και στην περίπτωση που η ανάπτυξη στην ημεδαπή των συνεπειών της αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης, το κύρος της οποίας αλυσitelώς προσβλήθηκε στο δικαστήριο της αλλοδαπής πολιτείας, αντιτίθεται ευθέως στην έννοια

²⁶⁹ ΟΛΑΠ 17/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Η εν λόγω έννοια δεν ταυτίζεται με την έννοια της δημόσιας τάξης του αρ. 3, καθώς στο πεδίο του ουσιαστικού αστικού δικαίου γίνεται δεκτό ότι κατά την έννοια του άρθρου 3 ΑΚ, ως κανόνες δημόσιας τάξεως νοούνται εκείνοι που έχουν χαρακτήρα προστακτικό ή απαγορευτικό, ρυθμίζουν κάποια σχέση αποκλειστικά κατά τρόπο ορισμένο και δεν μπορούν να μεταβληθούν με την ιδιωτική βούληση. Παρατηρείται δε ότι ο όρος «κανόνες δημόσιας τάξης» του άρθρου 3 ΑΚ είναι ταυτόσημος με τον όρο κανόνες αναγκαστικού δικαίου. *Μπαλογιάννη, Ακύρωση διαιτητικής απόφασης λόγω αντίθεσής της σε διατάξεις της δημόσιας τάξης-Έννοια διατάξεων της δημόσιας τάξης*, 2009, 278.

²⁷⁰ ΑΠ 496/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

της διεθνούς δημόσιας τάξης δηλαδή προς τους θεμελιώδεις κανόνες και αρχές, που κρατούν κατά ορισμένο χρόνο στη χώρα και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέτουν το βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα που αποτρέπει διαταραχή του άνω ρυθμού με την εκτέλεση στη ημεδαπή της αλλοδαπής απόφασης ή και μέσω αυτής στην εφαρμογή στην ημεδαπή κανόνων αλλοδαπού δικαίου που μπορεί να προξενήσουν την ίδια διαταραχή²⁷¹. Συνεπώς, η γνώση των κανόνων της *lex arbitri*, εξασφαλίζουν τα μέρη στην απόκτηση διαιτητικής απόφασης, η οποία μελλοντικά δεν ενέχει το φόβο άρνησης αναγνώρισής και κήρυξης εκτελεστότητάς της, αλλά ούτε και ακύρωσής της.

2. Η Διεθνής Δικαιοδοσία στις Διασυνοριακές Συναλλαγές

2.1. Η περίπτωση των ενωσιακών διαφορών

Η επιλογή της επίλυσης μιας εμπορικής διασυνοριακής διαφοράς μέσω δικαστικής οδού, προϋποθέτει την εύρεση του αρμοδίου δικαστηρίου, κατ' αρχάς. Τον «σκληρό πυρήνα του δικονομικού διεθνούς δικαίου»²⁷² αποτελεί ο Κανονισμός 44/2001 για τη δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, τον οποίο καταργεί και διαδέχεται ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια (1215/2012)²⁷³, ο οποίος ισχύει για αγωγές που ασκούνται, δημόσια έγγραφα που εκδίδονται ή καταγράφονται και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίνονται ή συνάπτονται από την 15^η Ιανουαρίου 2015 και έπειτα. Η έννοια του όρου «αστικές και εμπορικές υποθέσεις»-ίδια και στους δύο Κανονισμούς-ερμηνεύεται από το ΔικΕΕ αυτόνομα, ήτοι με τα δικά του ουσιαστικά κριτήρια²⁷⁴ και καταλήγει στο ότι αποκλείει τις υποθέσεις που αφορούν την ευθύνη του κράτους λόγω πράξεων ή παραλείψεων κατά την άσκηση κρατικής εξουσίας²⁷⁵. Σχετικά δε με την κατά τόπο εφαρμογή του Κανονισμού πρέπει να λεχθεί ότι εμπίπτουν σε αυτόν δικαστικές διαφορές που παρουσιάζουν δεσμό με το έδαφος των κρα-

²⁷¹ ΟΛΑΠ 6/1990, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Συνεπώς, εάν για παράδειγμα ένας Έλληνας προμηθευτής θέτει στα τιμολόγιά του ρήτρα διαιτησίας με *lex arbitri* το ελληνικό δίκαιο και συμβάλλεται με Πολωνό αγοραστή, θα πρέπει να γνωρίζει τους ελληνικούς κανόνες δημόσιας τάξης, ώστε να μην επηρεαστεί από αυτούς ούτε η ουσία, ούτε η διαδικασία της αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας της διαιτητικής απόφασης.

²⁷² Χριστιανός, Ευρωπαϊκή Κοινότητα και δικονομική εναρμόνιση, ΝοΒ 2006, 1667.

²⁷³ Ο οποίος αποτελεί ουσιαστικά αναδιατύπωση του πρώτου.

²⁷⁴ ΔικΕΕ, αποφ. 24.04.2009, υποθ. C-420/07, *Apostolidis*, Συλλ. 2009 I-03571. Κατά το αρ. 1 παρ. 2 του Κανονισμού, εξαιρούνται ρητά από την εφαρμογή του υποθέσεις που αφορούν την προσωπική κατάσταση και ικανότητα φυσικών προσώπων, περιουσιακές σχέσεις συζύγων, κληρονομικές σχέσεις, οι πτωχεύσεις, οι πτωχευτικοί συμβιβασμοί, η κοινωνική ασφάλιση και η διαιτησία.

²⁷⁵ *Δελγκωστόπουλος*, Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 44/2001 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων, 2011, 19· ΔικΕΕ, απόφ. 15.02.2007, υποθ. C-292/05, *Λεχουρίτου και άλλοι*, Συλλ. 2007 I-01519.

τών–μελών που δεσμεύονται από τον εν λόγω Κανονισμό²⁷⁶. Συνεπώς ο Κανονισμός τυγχάνει εφαρμογής στις εμπορικές υποθέσεις που προκύπτουν κατά τις διεθνείς συναλλαγές, εφόσον ο εναγόμενος κατοικεί ή έχει την έδρα του σε κράτος–μέλος, ακόμα και αν ο ενάγων κατοικεί σε τρίτη χώρα²⁷⁷.

Ως βάση της διεθνούς δικαιοδοσίας, λοιπόν, ορίζει το αρ. 2 παρ. 1 του Κανονισμού 44/2001 και αντίστοιχα 4 παρ. 1 του Κανονισμού 1215/2012 τον τόπο κατοικίας του εναγομένου, όπου για τον ορισμό της κατοικίας ο Κανονισμός παραπέμπει στο εσωτερικό δίκαιο του δικαστή του *forum*²⁷⁸. Ειδικά για τα νομικά πρόσωπα το αρ. 60 του Κανονισμού 44/2001 και αντίστοιχα αρ. 63 του ΚανΒρ Ια, ως κατοικία θεωρεί τον τόπο της καταστατικής (ονομαστικής) τους έδρας, της κεντρικής τους διοίκησης (έδρα των οργάνων) ή της κύριας εγκατάστασής τους (πραγματική έδρα)²⁷⁹. Ο ενάγων έχει την απόλυτη ελευθερία επιλογής ανάμεσα στις ως άνω διαζευτικά τεθείσες δικαιοδοσίες, με κίνδυνο να προσφύγει και στα δικαστήρια περισσότερων κρατών μελών στις περιπτώσεις διάφορης καταστατικής και πραγματικής έδρας ενός νομικού προσώπου. Το ζήτημα αυτό αντιμετωπίζεται με τα νομικά εργαλεία της εκκρεμοδικίας και της συνάφειας²⁸⁰. Παρόλο που το ελληνικό δίκαιο, κατά αρ. 10 ΑΚ ως έδρα του νομικού προσώπου θεωρεί την πραγματική και όχι την καταστατική, στις περιπτώσεις διαφορών μεταξύ νομικών προσώπων με στοιχεία αλλοδαπότητας, δεν θα εφαρμοσθεί το αρ. 10 ΑΚ, αλλά τα ως άνω άρθρα, καθώς οι Κανονισμοί, ως παράγωγο ενωσιακό δίκαιο κατισχύει των ελληνικών δικονομικών διατάξεων. Κατά το αρ. 5 παρ. 5 του ΚανΒρ Ι και 7 σημ. 5 ΚανΒρ Ια, καθορίζεται η ειδική συντρέχουσα δωσιδικία του υποκαταστήματος, όπου όταν εναγόμενο νομικό πρόσωπο που έχει την έδρα του είτε εντός είτε εκτός ΕΕ και διατηρεί υποκατάστημα σε κράτος εντός ΕΕ τότε μπορεί να εναχθεί στον τόπο όπου το υποκατάστημα αυτό διατηρείται.

Σημαντική για τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές είναι και η διάταξη του αρ. 5 παρ. 1 στοιχ. α' του Κανονισμού 44/2001 και αντίστοιχα αρ. 7 παρ. 1 του Κανονισμού 1215/2012, κατά την οποία πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος ως προς τις διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τό-

²⁷⁶ Το αρ. 4 παρ. 1 του Κανονισμού 44/2001 ορίζει πως δεν τυγχάνει εφαρμογής «αν ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος κράτους μέλους» και εκτός αν συντρέχει η περίπτωση της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας κατ' αρ. 22 του Κανονισμού.

²⁷⁷ ΔικΕΕ, απόφ. 13.07.2000, υπόθ. C-412/98, *Group Josi*, σκ. 61, Συλλ. 2000 I-05925.

²⁷⁸ Δεληκωστόπουλος, 2011, 46.

²⁷⁹ Τα κριτήρια αυτά αντιστοιχούν σε όλες σχεδόν τις αναγνωρισμένες θεωρίες για την έδρα των νομικών προσώπων. *Μακρίδου*, Ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων εταιρειών και νομικών προσώπων, Δ 2003, 261· Ειδικά, όμως, για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία το αρ. 60 παρ. 2 ορίζει την «καταστατική έδρα» ως «registered office», ενώ εάν ο τελευταίος δεν υπάρχει νοείται το «place of incorporation», ήτοι ο τόπος ιδρύσεως και ελλείψει και αυτού νοείται ο τόπος που πραγματοποιήθηκε η σύσταση του νομικού προσώπου.

²⁸⁰ *Νίκας* σε *Νίκα/Σαχπεκίδου*, 2016, 667.

που όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή. Η συγκεκριμένη ειδική δωσιδικία έχει στόχο να μετριάσει την προνομιακή μεταχείριση του εναγομένου, που βάσει της γενικής διεθνούς δωσιδικίας ενάγεται στον τόπο κατοικίας του για κάθε διαφορά, και προκειμένου να υιοθετηθεί ένας τρόπος κοινής αποδοχής και για τα δύο μέρη. Τούτο δε συμβαίνει και για τη διευκόλυνση της συλλογής των αποδείξεων προς το πραγματικό της υπόθεσης, αλλά και προς διευκόλυνση της αναγκαστικής εκτέλεσης²⁸¹. Λογικό επακόλουθο της υπαγωγής μιας υπόθεσης στην ως άνω διάταξη είναι να πρόκειται πραγματικά για «διαφορές εκ συμβάσεως». Η αυτοτελής ερμηνεία του ΔικΕΕ για την ανωτέρω έννοια αφορά τις υποθέσεις όπου υπάρχει «ελευθέως αναληφθείσα από έναν συμβαλλόμενο δέσμευση έναντι άλλου συμβαλλομένου»²⁸². Συνεπώς, ιδιαίτερης σημασίας είναι, αρχικά, ο νομικός χαρακτηρισμός της σύμβασης. Ως πλεονέκτημα δε του εμπόρου-εναγόντος στη συγκεκριμένη περίπτωση, είναι το γεγονός ότι μπορεί να ενάγει τον αντισυμβαλλομένο του στον τόπο κατοικίας του, μετά απο διαπίστωση ότι αυτός αποτελεί τόπο, όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή και να αποφύγει την έναρξη δικαστικής διαμάχης σε ξένο γι' αυτόν τόπο και με μία άγνωστη γι' αυτόν δικονομία, γεγονός που του εξοικονομεί χρόνο και χρήμα, ενώ παράλληλα τον οδηγεί σε ένα έννομο σύστημα γνώριμο για εκείνον, ενώ αδιαμφισβίτητη είναι και η ευκολία συλλογής των αποδεικτικών υλικών.

2.2. Η παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας

Τη γενική δωσιδικία καθώς και τις ειδικές συντρέχουσες μπορούν να «παρακάμψουν» τα συμβαλλόμενα μέρη μιας σύμβασης, μέσω παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας, η οποία, κατά το αρ. 23 του ΚανBr I 44/2001 και αρ. 25 του ΚανBrIa 1215/2012, αφορά τη συμφωνία ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους θα είναι αρμόδια να δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή θα προκύψουν μεταξύ τους από συγκεκριμένη έννομη σχέση. Η εν λόγω συμφωνία δύναται να καταρτισθεί είτε προφορικά ή γραπτά είτε με κάποια μορφή που ανταποκρίνεται στην καθιερωμένη πρακτική μεταξύ των συμβαλλομένων, είτε με τη μορφή συνηθειών που επικρατούν στο διεθνές εμπόριο, τις οποίες τα μέρη γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν και οι οποίες είναι ευρέως γνωστές για μια συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα.

Ως μορφή, που ανταποκρίνεται στις συναλλακτικές σχέσεις των μερών, προβλέπεται ότι στις διαρκείς σχέσεις μεταξύ τους εΐθισται να συμφωνούνται όροι μία φορά και να ισχύουν για το

²⁸¹ Δεληκωστόπουλος, 2011, 65-66· Τέντες, Ο τρόπος εκπληρώσεως της παροχής ως βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, 1991, 34-35.

²⁸² ΔικΕΕ απόφ. 17.06.1992, υπόθ. C-26/91, *Handte*, σκ. 15, Συλλ 1992 I-03967· ΔΕΚ απόφ 27.10.1998, υπόθ. C-51/97, *Reunion européenne*, σκ. 17, Συλλ. 1998 I-06511· Με άλλα λόγια δεν χωρεί εφαρμογή η εν λόγω διάταξη στις περιπτώσεις μονομερών δικαιοπραγιών π.χ. εντολή διαχείρισης περιουσίας από διαθήκη, ευθύνης από τις διαπραγματεύσεις, αξιώσεις από διοίκηση αλλοτρίων αδικαιολόγητος πλουτισμός που συνδέεται με εξωσυμβατική ενοχή.

σύνολο των συναλλακτικών τους σχέσεων και για τις επόμενες δηλαδή συναλλαγές τους, χωρίς να απαιτείται ρητή επανάληψή τους. Πολλές φορές συγκαταλέγεται και η ρήτρα παρέκτασης στις συμφωνίες αυτές. Απαραίτητη προϋπόθεση, λοιπόν, για την ισχύ της ρήτρας παρέκτασης είναι μια πρώτη συμφωνία μεταξύ των μερών και διαρκείς εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μερών (όπως π.χ. μεταξύ φορτωτή και μεταφορέα). Η πρακτική αυτή στις σχέσεις των μερών θα πρέπει να ισχύει και για τα δύο μέρη και να μην αποτελεί πρακτική αποκλειστικά του ενός μέρους, όπως ρήτρα σε ΓΟΣ ή έντυπα που ανταλλάσσονται μεταξύ των μερών και δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο συμφωνίας²⁸³. Μεταξύ εμπόρων, ο τρόπος αποδοχής της ρήτρας παρεκτάσεων μπορεί να γίνει ακόμα και με την αποδοχή των γενικών όρων μιας σύμβασης πώλησης, που περιέχει τέτοια συμφωνία, αρκεί να καθίσταται εφικτή η εκτύπωση και αποθήκευση του κειμένου²⁸⁴.

Ιδιαίτερα σημαντική για το διεθνές εμπόριο είναι η σύναψη της συμφωνίας παρέκτασης κατόπιν εμπορικών πρακτικών του διεθνούς εμπορίου, καθώς αυτή ανταποκρίνεται στις συνήθειες του διεθνούς εμπορίου και αφορά διασυνοριακές συναλλαγές. Στην κρίση του δικάζοντος δικαστή εναπόκειται η έρευνα για το εάν μια συγκεκριμένη συναλλακτική σχέση εντάσσεται στα πλαίσια του διεθνούς εμπορίου και εάν υφίσταται συνήθεια κατά την οποία δρουν οι ενδιαφερόμενοι ή αν θα έπρεπε να την γνωρίζουν. Η ύπαρξη της συνήθειας στο διεθνές εμπόριο κρίνεται από το εάν οι επαγγελματίες συγκεκριμένου κλάδου, τηρούν μια συγκεκριμένη ακολουθούμενη κατά κανόνα και τακτική συμπεριφορά²⁸⁵. Η γνώση της συνήθειας του διεθνούς εμπορίου κρίνεται είτε με την απόδειξη ότι οι συγκεκριμένοι συμβαλλόμενοι έχουν συνάψει στο παρελθόν ξανά στον ίδιο τομέα εμπορικές σχέσεις, είτε εάν αποδειχθεί ως αρκούντως γνωστή η συγκεκριμένη συνήθεια, ώστε να θεωρείται παγιωμένη τακτική²⁸⁶. Τους περιορισμούς της προηγούμενης περίπτωσης κατάρτισης συμφωνίας παρέκτασης, ήτοι τη μονομερή θέση της ρήτρας σε τιμολόγιο ή σε φορτωτική την οποία δεν υπογράφει ο φορτωτής, μπορεί να κάμψει το γεγονός της απόδει-

²⁸³ Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και η ρήτρα παρέκτασης στο πίσω μέρος τιμολογίου, για την οποία δεν προηγήθηκε μεταξύ των μερών καμία συζήτηση.

²⁸⁴ ΔικΕΕ, απόφ. 21-05-2015, υπόθ. C-322/14, *Jaouad El Majdoub/CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/

²⁸⁵ ΔικΕΕ, απόφ. 16.3.1999, υπόθ. C-159/97, *Transporti Castelletti*, ΕλλΔνη 1999, 678, σκ. 27 «Επομένως, δεν είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται παρόμοια συμπεριφορά εντός συγκεκριμένων χωρών ούτε, ιδίως, εντός όλων των συμβαλλομένων κρατών. Το γεγονός ότι οι επιχειρηματίες των χωρών που κατέχουν εξέχουσα θέση στον επίδικο κλάδο του διεθνούς εμπορίου ακολουθούν κατά κανόνα και τακτικά συγκεκριμένη πρακτική μπορεί να αποτελέσει δείκτη προς επίρρωση της αποδείξεως ότι υφίσταται συνήθεια. Πάντως, αποφασιστικής σημασίας κριτήριο εξακολουθεί να παραμένει το αν η επίδικη συμπεριφορά τηρείται κατά κανόνα και τακτικά από τους επιχειρηματίες του κλάδου του διεθνούς εμπορίου εντός του οποίου δρουν οι συμβαλλόμενοι.»

²⁸⁶ ΔικΕΕ, απόφ. 20-02-1997, υπόθ. C-106/95, *MGS*, σκ. 24, Συλλ. 1997 I-00911· ΔικΕΕ, απόφ. 16.3.1999, υπόθ. C-159/97, *Transporti Castelletti*, ΕλλΔνη 1999, 678, σκ. 26· ΔικΕΕ, απόφ. 20-04-2016, υπόθ. C-366/13, *Profit Investment*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/, σκ. 44-45 και 48.

ξης ότι η πρακτική αυτή αποτελεί συνήθεια του διεθνούς εμπορίου. Θέμα ύπαρξης συνήθειας δύναται να τεθεί, επίσης, στην διατύπωση της ρήτρας παρέκτασης σε γλώσσα μη κατανοητή στο αντισυμβαλλόμενο μέρος, καθώς δεν υπάρχει κανόνας, που να επιβάλλει την σύμβαση ή την ίδια τη ρήτρα να είναι διατυπωμένη στην ίδια γλώσσα με αυτή του αντισυμβαλλομένου²⁸⁷. Η συμφωνία μεταξύ των μερών θα πρέπει να υποβάλει τις διαφορές που υπάγονται στην παρέκταση δικαιοδοσίας, προσδιορίζοντάς τις διαφορές αυτές επακριβώς «για να παρέχουν στον δι-κάζοντα δικαστή τη δυνατότητα να καθορίσει εάν έχει διεθνή δωσιδικία»²⁸⁸.

Η αυτονομία των μερών για την επιλογή της διεθνούς δικαιοδοσίας ενός δικαστηρίου εί-ναι απόλυτη, καθώς ενδέχεται η επίδικη διαφορά να μη συνδέεται με κράτος-μέλος του οποίου τα δικαστήρια βάσει της συμφωνίας παρέκτασης είναι αρμόδια να εκδικάσουν την υπόθεση. Με άλλα λόγια δεν απαιτείται κάποιος σύνδεσμος μεταξύ της επιλεγόμενης δικαιοδοσίας και των μερών ή της διαφοράς²⁸⁹. Ως προς τα υποκειμενικά όρια της ρήτρας παρέκτασης, η τελευταία δεσμεύει αποκλειστικά και μόνο τα μέρη που έχουν συμβληθεί²⁹⁰.

Τέλος, κατά αρ. 24 Του ΚανΒρυξ Ι και αρ. 26 του ΚανΒρ Ια υφίσταται η σιωπηρή παρέκ-ταση αρμοδιότητας με την παράσταση του διαδίκου ενώπιον του δικαστηρίου προκειμένου να αντικρούσει το ένδικο μέσο επί της ουσίας. Στην περίπτωση αυτή θεμελιώνεται διεθνής δωσιδι-κία του εν λόγω δικαστηρίου. Σε περίπτωση, όμως, όπου ο αντίδικος παρίσταται, προκειμένου να εγείρει τις αντιρρήσεις του για τη διεθνή δικαιοδοσία του συγκεκριμένου δικαστηρίου τότε δεν θεμελιώνεται η διεθνής του δικαιοδοσία, λόγω της ως άνω παράστασης του διαδίκου. Γίνεται, τέλος, δεκτό ότι την κατάφαση της διεθνούς δικαιοδοσίας ενός δικαστηρίου δύναται να θεμελιώ-σει η παράσταση του αντιδίκου για την προβολή αντιρρήσεων που δεν έχουν σχέση με την δικα-

²⁸⁷ Σαχπεκίδου σε Νίκα/Σαχπεκίδου (2016), 417.

²⁸⁸ ΔικΕΕ, απόφ. 09-11-2000, υπόθ. C-366/13, *Coreck Maritime*, σκ. 15, Συλλ. 2000 I-09337.

²⁸⁹ ΔικΕΕ, απόφ. 17-1-1980, υπόθ. 86/79, *Zelger/Salinitri*, Συλλ. 1980.89· ΔικΕΕ, απόφ. 16-3-1999, υ-πόθ. C-159/97, *Castelletti/Trumpy*, Συλλ. 1999.I-1597.

²⁹⁰ Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η συμφωνία επεκτείνεται και σε τρίτα πρόσωπα, όταν τα τελευταία διαδέ-χονται σε δικαιώματα και υποχρεώσεις τους αρχικώς συμβαλλομένους, δυνάμει του εφαρμοστέου δι-καίου. ΔικΕΕ, απόφ. 20-04-2016, υπόθ. C-366/13, *Profit Investment*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/, σκ. 37. Για διαφορές εξ αδικοπραξίας έχει διατυπωθεί η άποψη ότι απαιτείται και η συναί-νεση του τρίτου για την ρήτρα παρέκτασης, βλ. ΔικΕΕ απόφ. 25-05-2015, υπόθ. C-352/13, *Cartel Damage Claims*, ΔΕΕ 2015, 1109 επ. η οποία αναφέρει ότι «για να μπορέσει μία τέτοια ρήτρα να αντι-ταχθεί σε τρίτον απαιτείται, καταρχήν, η σχετική συναίνεσή του προσώπου αυτού. Συγκεκριμένα, μόνο σε περίπτωση κατά την οποία, σύμφωνα με το εφαρμοστέο επί της ουσίας εθνικό δίκαιο, όπως αυτό καθορίσθηκε κατ' εφαρμογήν των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του δικαστηρίου που επελήφθη της υποθέσεως, ο τρίτος υποκαταστάθηκε σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αρχικού συμβαλλομένου μπορεί να αντιταχθεί στον εν λόγω τρίτο ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας ως προς την οποία αυτός δεν είχε συναίνεση.»· ΔικΕΕ, απόφ. 09-11-2000, υπόθ. C-366/13, *Coreck Maritime*, Συλλ. 2000 I-09337, σκέψεις 24, 25 και 30.

ιοδοσία του δικαστηρίου, όπως π.χ. ένσταση εκκρεμοδικίας, εκτός αν οι ισχυρισμοί αυτοί προβάλλονται επικουρικώς με την ένσταση αναρμοδιότητας του δικαστηρίου²⁹¹.

Αποτέλεσμα της τοποθέτησης μίας ρήτρας παρέκτασης δικαιοδοσίας σε μία σύμβαση που αφορά εμπορική συναλλαγή είναι αδιαμφισβήτητη η ασφάλεια δικαίου, καθώς με το να καθίσταται εκ των προτέρων γνωστό το δικαστήριο που πρόκειται να δικάσει μια διαφορά, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στην περίπτωση ειδικά, που συντρέχουν περισσότερες δωσιδικίες. Σημαντική παράμετρος για τα μέρη είναι και η εξοικονόμηση δικαστικού μόχθου, που παρέχει μια τέτοια ρήτρα. Τούτο διότι επιταχύνεται η απονομή της δικαιοσύνης, καθώς εκλείπει η έριδα των διαδίκων ως προς την αρμοδιότητα του δικάζοντος δικαστηρίου και ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες παραπομπής ενός ένδικου βοηθήματος από αναρμόδιο σε αρμόδιο δικαστήριο.

2.3. Η Ειδική Συντρέχουσα Δωσιδικία για τις Συμβάσεις Πώλησης Εμπορευμάτων και Παροχής Υπηρεσιών

Ιδιαίτερη σημασία για τον έμπορο, ο οποίος επιδιώκεται σε διεθνείς συναλλαγές έχει το αρ. 5 παρ. 1 στοιχ. β' του ΚανBr I και αντίστοιχα αρ. 7 παρ. 1 στοιχ. β' του ΚανBr Ια, καθώς ορίζει την ειδική συντρέχουσα δωσιδικία για τις συμβάσεις πώλησης εμπορευμάτων. Στην περίπτωση αυτή, αλλά και στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, το Δικαστήριο αναζητά τον τόπο εκπλήρωσης της χαρακτηριστικής παροχής. Ως χαρακτηριστική παροχή²⁹² της επίμαχης σύμβασης, προκειμένου να χαρακτηρισθεί αυτή ως «πώληση εμπορευμάτων» είναι η παράδοση του αγαθού, εάν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Η πρώτη περίπτωση της διάταξης εισάγει ένα αυτοτελές κριτήριο σύνδεσης για τις συμβάσεις πώλησης εμπορευμάτων, ήτοι αυτό του τόπου, όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων. Η διάταξη αυτή τυγχάνει εφαρμογής σε όλες τις αγωγές με αντικείμενο τη σύμβαση πώλησης εμπορευμάτων γενικά, όχι μόνο σε όσες έχουν ως βάση της παράδοση εμπορευμάτων αποκλειστικά²⁹³. Συνεπώς, περιπτώσεις για τις οποίες η εν λόγω διάταξη δεν εφαρμόζεται είναι η ανταλλαγή αγαθών, η δωρεά, οι αγοραπωλησίες μη κινητών και δικαιωμάτων, οι οποίες εμπίπτουν στις διαφορές εκ συμβάσεων και εφαρμόζεται γι αυτές το αρ. 7 παρ. 1 εδ. α ΚανBr Ια και αρ. 5 παρ. 1 εδ. 1 ΚανBr Ι.

Ερευνώντας τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής, εάν έχουν ενσωματωθεί στη σύμβαση INCOTERMS, όπως οι ExWorks, FOB και CIF, παρατηρούμε ότι μιας και τρόπος παροχής θεω-

²⁹¹ Σαχπεκίδου σε Νίκα/Σαχπεκίδου (2016), 434.

²⁹² Προηγείται ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός της σύμβασης πριν την υπαγωγή σε διάταξη του αρ. 7. Χαραριστική δε είναι η παροχή, που προσδιορίζει μία σύμβαση και τη διαφοροποιεί από τις άλλες. Συνήθως η χαρακτηριστική παροχή είναι η μη χρηματική.

²⁹³ ΔικΕΕ απόφ. 11.03.2010, υπόθ. C-19/09, *Wood Floor Solutions*, σκ. 26, Συλλ. 2010 I-02121.

ρείται ο τόπος που ο ίδιος έχει την κατοικία ή την έδρα του, κατ' εφαρμογή των ανωτέρω κανόνων, ο ενάγων–πωλητής να μπορεί να εναγάγει τον αντισυμβαλλόμενο του στον τόπο κατοικίας του²⁹⁴. Σε περίπτωση, λοιπόν, που δεν υπάρχει συμφωνία για τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής σε άλλον τόπο, κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Βιέννης, εάν δεν έχει αποκλεισθεί η εφαρμογή της στην συγκεκριμένη συναλλαγή, η παράδοση των εμπορευμάτων συντελείται στον τόπο όπου παραδίδονται αυτά προς μεταφορά στον πρώτο μεταφορέα²⁹⁵. Εάν τα μέρη έχουν αποκλείσει την εφαρμογή της Σύμβασης της Βιέννης στην σύμβασή τους, ο τόπος παράδοσης κρίνεται από το εφαρμοστέο δίκαιο στην σύμβαση. Εξάλλου, ο τόπος εκπλήρωσης της συμβατικής ενοχής μπορεί να καθοριστεί και με συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων και αν το εφαρμοστέο δίκαιο το επιτρέπει στους συμβαλλομένους, η συμφωνία σχετικά με τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής, αρκεί για την θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του ίδιου τόπου, αρκεί να μην ορίζεται με μοναδικό σκοπό τον καθορισμό δωσιδικίας, τόπος εκπλήρωσεως, ο οποίος δεν εμφανίζει κανένα πραγματικό σύνδεσμο μετά πραγματικά στοιχεία της συμβάσεως²⁹⁶. Ζήτημα τίθεται, βέβαια, στις περιπτώσεις, όπου η παράδοση των εμπορευμάτων δεν έλαβε χώρα ή αμφισβητείται η νόμιμη εκπλήρωση της παροχής²⁹⁷, οπότε και η δικαιοδοτική βάση ερευνάται *in concreto*. Ίδια δε, είναι τα πλεονεκτήματα, που παρέχει η εν λόγω διάταξη προς τον έμπορο-ενάγοντα με την ως άνω αναλυθείσα υπ' αρ. 5 παρ. 1 στοιχ. α' του ΚανBr I και αντίστοιχα αρ. 7 παρ. 1 του ΚανBr Ια, καθώς η δυνατότητα άσκησης ένδικων βοηθημάτων στα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του εναγομένου μεταφράζεται σε απαίτηση της αξίωσής του και εν γένει επίλυσης της διαφοράς του, χωρίς τα έξοδα του δικαστηρίου σε άλλο κράτος-μέλος.

Η δεύτερη περίπτωση ως άνω άρθρου, αναφορικά με τη συντρέχουσα δωσιδικία επί συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, ορίζει ως τόπο εκπλήρωσης της επίδικης παροχής, τον τόπο όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή υπηρεσιών, ο οποίος όμως θα πρέπει να βρίσκεται εντός της ΕΕ και όχι σε τρίτο κράτος. Για την έννοια της σύμβασης παροχής υπηρεσιών, το ΔικΕΕ έχει κρίνει ότι ο παρέχων τις υπηρεσίες θα πρέπει να ασκεί συγκεκριμένη δραστηριότητα επ' αμοιβής²⁹⁸. Περαιτέρω, ως υπηρεσίες, ενδεικτικά με την ως άνω έννοια κρίνονται εμπορικές, βιομηχανικές, βιοτεχνικές συναλλαγές, συναλλαγές με χρεόγραφα, τραπεζικές συναλλαγές, επενδυτικές δραστηριότητες, ενώ αποκλείονται όσες δεν περιλαμβάνουν οι-

²⁹⁴ Μείδάνης, Η Δικαστική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών σε: Παμπούκη (επιμ.), Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 1344.

²⁹⁵ ΜΠρΘεσ 16319/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁶ ΠΠρΑθ 680/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁷ ΜΠρΘεσ 43945/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁸ ΔικΕΕ απόφ. 23.04.2009, υπόθ. C-533/07, *Falco*, Συλλ. 2009 I-03327· ΔικΕΕ απόφ. 10.09.2015, υπόθ. C-47/14, *Holterman Ferho Exploitatie*, σκ. 57, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/

οικονομικό αντάλλαγμα²⁹⁹. Ο τόπος, από την άλλη, του οποίου θα εφαρμοστεί το δίκαιο σε σύμβαση παροχής υπηρεσιών θα πρέπει να βρίσκεται ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ένωσης, όχι σε τρίτο κράτος³⁰⁰. Σύμβαση παροχής υπηρεσίας, θεωρείται δε και η εμπορική αντιπροσωπία, συνεπώς, εμπίπτει στο εν λόγω άρθρο³⁰¹, καθώς σκοπό της σύμβασης αποτελεί η διανομή των προϊόντων του αντιπροσωπευόμενου και όχι η πώληση εμπορευμάτων. Εάν μέσα από την έρευνα για τον χαρακτηρισμό της σύμβασης το δικαστήριο καταλήγει σε δικαιοδοσία τρίτης χώρας, τότε εφαρμόζεται το αρ. 7 παρ. 1 στοιχ. γ ΚανΒρ Ια (αρ. 5 παρ. 1 στοιχ. γ' ΚανΒρ Ι), οπότε και γίνεται παραπομπή στο στοιχ. α' του ίδιου άρθρου, με τον προσδιορισμό του τόπου παροχής βάσει της *lex causae*³⁰².

Γίνεται αντιληπτό ότι στις εμπορικές διαφορές και κυρίως σε συμβάσεις πώλησης και παροχής υπηρεσιών, η έρευνα του τόπου εκπλήρωσης της παροχής, δύναται να καθυστερήσει την έκδοση απόφασης, σε σχέση με την πορεία μιας υπόθεσης, όταν έχει τεθεί ρήτρα παρέκτασης. Στην τελευταία περίπτωση, είναι περιττή κάθε έρευνα για την δωσιδικία του δικαστηρίου, πέραν της αναφοράς για τη ρήτρα παρέκτασης. Συνεπώς, εκτός των ως άνω πλεονεκτημάτων η μη θέση ρήτρας παρέκτασης σε εμπορική συναλλαγή μειώνει το αίσθημα ασφάλειας δικαίου του εμπόρου-ενάγοντος και θέτει ζητήματα έρευνας του τόπου εκπλήρωσης της παροχής.

2.4. Η διεθνής δικαιοδοσία σε μη ενωσιακές διασυνοριακές διαφορές

Στις συναλλαγές όπου το αντισυμβαλλόμενο μέρος δεν έχει την κατοικία ή την έδρα του στην Ένωση, εφαρμόζονται οι εκάστοτε εσωτερικοί δικαιοδοτικοί σύνδεσμοι τοπικής αρμοδιότητας ως βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας³⁰³, ήτοι το εθνικό δίκαιο του ενάγοντα³⁰⁴. Σε περίπτωση, λοιπόν, που ο ενάγων είναι Έλληνας εφαρμόζεται ο ΚΠολΔ, όπου ως γενική βάση της διεθνούς δωσιδικίας ορίζει το αρ. 22 το δικαστήριο της κατοικίας του εναγομένου. Η διάταξη, που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον έμπορο-προμηθευτή είναι η ΚΠολΔ 33, όπου εισάγει την ειδική συντρέχουσα διεθνή δικαιοδοσία του τόπου κατάρτισης της δικαιοπραξίας ή του τόπου όπου έπρεπε να

²⁹⁹ Σαχπεκίδου, Ειδικές Δικαιοδοσίες, σε: Νίκα/Σαχπεκίδου (επιμ.), Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, 2016, 150–151.

³⁰⁰ Εάν υποδειχθεί τρίτο κράτος ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο εφαρμόζεται το αρ. 7 παρ. 1 στοιχ. γ' και ο δικαστής παραπέμπεται στο στοιχ. α' της ίδιας διάταξης.

³⁰¹ ΔικΕΕ, απόφ. 19.12.2013, υπόθ. C-9/12, *Corman-Collins*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/el/ σκ. 41.

³⁰² Σαχπεκίδου σε Νίκα/Σαχπεκίδου (2016), 154.

³⁰³ Πρόκειται για την αρχή της συνισταμένης, κατά την οποία η κατανομή της κατά τόπον αρμοδιότητας των δικαστηρίων αποτελεί και βάση προσδιορισμού της διεθνούς δωσιδικίας σε διαφορές με στοιχεία αλλοδαπότητας, με στόχο να επιτυγχάνεται η εξισορρόπηση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών. Νίκας, Πολιτική Δικονομία Ι, 2003, 107.

³⁰⁴ Έτσι και το αρ. 6 παρ. 1 ΚανΒρ Ια.

εκπληρωθεί η παροχή. Η δωσιδικία της δικαιοπραξίας αφορά κατ' αρχήν στις κατηγορίες διαφορών που αφορούν την ύπαρξη, το κύρος της δικαιοπραξίας και όσων δικαιωμάτων πηγάζουν από αυτήν³⁰⁵. Η δωσιδικία της δικαιοπραξίας συντρέχει, ανεξάρτητα από το εάν αμφισβητείται ή όχι η κατάρτιση της δικαιοπραξίας. Σε περίπτωση απόδειξης μη κατάρτισης τελικώς της δικαιοπραξίας, η αγωγή δεν παραπέμπεται στο αρμόδιο δικαστήριο, αλλά απορρίπτεται για ουσιαστικούς λόγους. Τα ελληνικά δικαστήρια δε, εφαρμόζουν το ελληνικό δίκαιο για τον καθορισμό του τόπου σύναψης της σύμβασης. Τέλος, δικαίωμα παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας παρέχεται με το αρ. 42 ΚΠολΔ με σχετική ρητή συμφωνία. Έγκυρη, βέβαια, είναι και η σιωπηρή παρέκταση, εάν το εναγόμενο μέρος παραστεί στο δικαστήριο χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του. Συνεπώς και για τις μη ενωσιακές διαφορές ο ενάγων δύναται να παρακάμψει τη γενική δωσιδικία του τόπου κατοικίας του εναγομένου, χρησιμοποιώντας είτε ρήτρα παρεκτάσεως- εφόσον έχει τεθεί στην εμπορική σύμβαση- είτε την ειδική δικαιοδοτική βάση του αρ. 33 ΚΠολΔ, προκειμένου να φέρει τη διαμάχη στον τόπο κατοικίας του, εάν συμπίπτει με τον τόπο κατάρτισης ή εκπλήρωσης της παροχής.

3. Το εφαρμοστέο Δίκαιο στις Διεθνείς Συναλλαγές

3.1. Το εφαρμοστέο Δίκαιο κατά τον Κανονισμό Ρώμη I

Ο ΚανP I για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές καλύπτει ένα μεγάλο μέρος των συμβατικών ενοχών και μεταξύ άλλων όσων απασχολούν τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, καθώς αυτές διακρίνονται από κάποιο στοιχείο αλλοδαπότητας, επομένως και «σύγκρουσης νόμων» (αρ. 1 παρ. 1 του Κανονισμού). Ως κύριο κανόνα σύνδεσης, παρέχει ο Κανονισμός στο αρ. 3 αυτού την αυτονομία των μερών, ήτοι την επιλογή δικαίου από τα συμβαλλόμενα μέρη³⁰⁶. Η ελευθερία των μερών είναι απόλυτη, καθώς δεν περιορίζονται ως προς την επιλογή από κάποιον σύνδεσμο που έχει σχέση με την συμβατική τους σχέση, με την επιφύλαξη βέβαια

³⁰⁵ Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 2012, 103.

³⁰⁶ Στην Πρόταση του παρόντος Κανονισμού υπήρχε και πρόβλεψη για επιλογή των μερών ως εφαρμοστέο δίκαιο και κανόνες ουσιαστικού δικαίου που αναγνωρίζονται διεθνώς ή στην Κοινότητα. Το ερμηνευτικό υπόμνημα της ως άνω Πρότασης περιείχε ως τέτοιους κανόνες αυτούς των αρχών της UNIDROIT για τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, της σύμβασης της Βιέννης ή και τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων της Επιτροπής Lando. Η επιλογή των μερών δεν θα εκτεινόταν στην *lex mercatoria*, ως μη επαρκώς ορισμένη. Στο αρ. 13, πάντως, του προοιμίου του Κανονισμού αναφέρεται η ρύθμιση της ενσωμάτωσης ενός μη κρατικού σώματος κανόνων δικαίου ή μια διεθνή σύμβαση, με εξαίρεση τους κανόνες της UNIDROIT ή τις ευρωπαϊκές αρχές του δικαίου των συμβάσεων. COM (2005) 650.

περιορισμών σε ειδικές διατάξεις³⁰⁷. Είναι δυνατό τα μέρη να επιλέξουν, επίσης, τον διαμελισμό της σύμβασης (*dépeçage*)³⁰⁸, όχι όμως δίχως όρια, καθώς η επιλογή των εφαρμοστέων δικαίων δεν θα πρέπει να οδηγεί στην αποφυγή ορισμένων επιτακτικών κανόνων δημόσια τάξης κατά αρ. 9 του Κανονισμού, όπου ορίζονται οι υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου. Η θεμελιώδης αρχή των διεθνών συμβατικών ενοχών αποτελεί η ελευθερία επιλογής δικαίου από τα μέρη, χωρίς δε να απαιτείται το επιλεγέν δίκαιο να έχει σχέση με την εκάστοτε ενοχή (αρ. 3 παρ. 1 ΚανP I).

Η ελευθερία επιλογής που παρέχει η *lex voluntatis* δεν θα μπορούσε να είναι απεριόριστη, καθώς ο Κανονισμός ορίζει και διατάξεις από τις οποίες δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία (αρ. 3 παρ. 3 και 4 ΚανP I), ήτοι περιλαμβάνει περιορισμούς που αφορούν την προστασία της δημόσιας τάξης και τους κανόνες αμέσου εφαρμογής. Ως δημόσια τάξη εδώ προστατεύονται κανόνες εσωτερικού ή ενωσιακού αναγκαστικού δικαίου, ενώ οι κανόνες αμέσου εφαρμογής, λόγω του διεθνούς τους χαρακτήρα, εφαρμόζονται χωρίς παρεμβολή κανόνων σύνδεσης³⁰⁹. Οι τελευταίοι αφορούν θεμελιώδεις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αρχές μιας χώρας, ενώ ως τέτοιοι χαρακτηρίζονται συγκεκριμένοι κανόνες κατά τη βούληση του εκάστοτε εθνικού νομοθέτη. Η αποδοχή δε ενός κανόνα αμέσου εφαρμογής ακυρώνει το εφαρμοστέο δίκαιο είτε αυτό επελέγη από τη βούληση των μερών είτε όχι³¹⁰.

Πιο αναλυτικά, ως περιορισμοί στην απόλυτη ελευθερία επιλογής των μερών εμφανίζονται τα αρ. 3 παρ 3, 4 και 9 του Κανονισμού Ρώμη I. Συγκεκριμένα, το αρ. 3 παρ. 3 ορίζει τους περιορισμούς που τίθενται από το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο, ενώ η παρ. 4 θέτει τον περιορισμό από τις διατάξεις ενωσιακού δικαίου που εφαρμόζονται στο δίκαιο του δικάζοντος δικαστή, στην περίπτωση που τα μέρη επέλεξαν δίκαιο διάφορο της χώρας όπου εντοπίζονται τα δεδομένα της υπόθεσης. Τα ως άνω άρθρα αφορούν δηλαδή κανόνες αναγκαστικού δικαίου. Το αρ. 9 του εν λόγω Κανονισμού περιορίζει την ελευθερία των μερών με τους κανόνες αμέσου εφαρμογής, ήτοι τους κανόνες «η τήρηση των οποίων κρίνεται πρωταρχικής σημασίας από μία

³⁰⁷ Ταγαράς, Η αυτονομία των μερών, *dépeçage* και μετασυμβατικός καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου, 2003, 34.

³⁰⁸ Ο όρος *dépeçage* είναι αδύνατο να μεταφραστεί από τα γαλλικά στα ελληνικά με μία λέξη, ενώ περιφραστικά είναι η διάσπαση του εφαρμοστέου δικαίου στα ειδικότερα ζητήματα της σύμβασης. Τούτο αφορά τη διαδικασία εφαρμογής κανόνων διαφορετικών πολιτειών για διαμετρικά μέρη της σύμβασης, καθώς και το αντικείμενο αυτής της νομικής κατάστασης. Παπασιώπη-Πασιά, Συμβατικές Ενοχές σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιώπη-Πασιά/Βασιλακάκης (επιμ.), *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, 2010, 299.

³⁰⁹ Αιμιλιανίδης, Το νέο Ευρωπαϊκό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Συμβάσεων, 2009, 259. ΑΠ 561/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³¹⁰ Μπώλος (2012), 67.

χώρα για τη διασφάλιση των δημοσίων συμφερόντων της»³¹¹. Τέτοιοι κανόνες δύνανται να είναι ημεδαποί (αρ. 9 παρ. 2) και αλλοδαποί (αρ. 9 παρ. 3).

Σε περίπτωση έλλειψη συμφωνίας των μερών ως προς την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου, εφαρμόζεται ο ειδικός επικουρικός κανόνας του αρ. 4 παρ. 1 του Κανονισμού, όπου τα στοιχ. α' και β' αυτού αφορούν ιδιαίτερα τις διεθνείς συναλλαγές³¹². Συγκεκριμένα, στη σύμβαση πώλησης αγαθών ως εφαρμοστέο δίκαιο ορίζεται αυτό της συνήθους διαμονής του πωλητή και στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών αυτό της χώρας στην οποία ο πάροχος υπηρεσίας έχει τη συνήθη διαμονή του. Όσες δε συμβάσεις δεν υπάγονται στις κατηγορίες που απαριθμεί το αρ. 4 παρ. 1 και δεν αφορά τις συμβάσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα 5 έως 8³¹³, καθώς περιέχουν στοιχεία περισσότερων συμβάσεων (π.χ. μικτές συμβάσεις), λαμβάνονται το κέντρο βάρους της σύμβασης—ήτοι την παροχή που δίνει στη σύμβαση τον χαρακτήρα της—τότε η σύμβαση θα διέπεται από το δίκαιο της χώρας, όπου το μέρος οφείλει να εκπληρώσει τη χαρακτηριστική παροχή³¹⁴ της σύμβασης έχει τη συνήθη διαμονή του (αρ. 4 παρ. 2). Στον Κανονισμό έχει προβλεφθεί, επίσης, «ρήτρα διαφυγής», ήτοι υιοθέτηση του κανόνα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου που συνδέεται στενότερα με τη σύμβαση, στις περιπτώσεις όπου η σύμβαση προδήλως συνδέεται στενότερα με άλλη χώρα (παρ. 3) ή η χαρακτηριστική παροχή είναι αδύνατο να προσδιοριστεί (παρ. 4)³¹⁵.

Η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου σε μία έννομη σχέση, καθώς και η επιλογή της διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστηρίου συγκεκριμένου τόπου, ενισχύει την ασφάλεια δικαίου, καθώς τα μέρη γνωρίζουν εξ αρχής το δίκαιο, με το οποίο θα επιλυθεί η μεταξύ τους. Η εν λόγω ασφάλεια συνδέεται η τη γνώση της έννομης τάξης που επιλέγεται και η επιλογή νομικών παραστατών μόνο στο κράτος, του οποίου το δίκαιο επελέγη. Εάν δε το δίκαιο αυτό συμπίπτει και με τον τόπο κατοικίας του ενάγοντος, ο τελευταίος γλιτώνει και το σημαντικό κόστος επιλογής νομικών προς εκπροσώπηση σε άλλον τόπο. Η επιλογή, βέβαια, δικαίου διαφορετικού από τον τόπο κατοικίας των μερών, μπορεί να λάβει χώρα λόγω αναζήτησης αποδοτικότερων και ευνοικότερων

³¹¹ ΔικΕΕ απόφ. 23-11-1999, υπόθ. C-369/96 και C-376/1996, *Arblade*, Συλλ. 1999 I-8453.

³¹² Τα λοιπά στοιχεία του άρθρου αφορούν συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου ή μίσθωση ακινήτου, συμβάσει μίσθωσης ακινήτου που αφορούν προσωρινή ιδιωτική χρήση μέγιστης διάρκειας έξι μηνών, τη σύμβαση δικαιόχρησης, τη σύμβαση διανομής, τη σύμβαση πώλησης αγαθών δια πλειστηριασμού και τη σύμβαση που συνάπτεται στο πλαίσιο πολυμερούς συστήματος.

³¹³ Ήτοι συμβάσεις μεταφοράς, καταναλωτών, ασφάλισης και ατομικών συμβάσεων εργασίας.

³¹⁴ Κριτήριο για την εύρεση της χαρακτηριστικής παροχής και εδώ, όπως και στους Κανονισμούς Βρυξέλλες I και Βρυξέλλες Ia, είναι η εύρεση της παροχής που δίνει σε μία ειδική σύμβαση το γνώρισμα εκείνο που την χαρακτηρίζει, τη διαφοροποιεί και την ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες συμβάσεις, η οποία είναι συνήθως η μη χρηματική. Βλ. και σκ. 19 του προοιμίου του Καν. 1989.

³¹⁵ Τούτο είναι δυνατό να συμβεί όταν μια σύμβαση δεν εμπίπτει σε καμία από τις κατηγορίες του αρ. 4 παρ. α' και εάν δεν είναι δυνατός ο εντοπισμός της χαρακτηριστικής παροχής ή της συνήθους διαμονής του προσώπου που οφείλει να την εκπληρώσει.

νομικών καταστάσεων για το ισχυρότερο συνήθως μέρος της σύμβασης. Σε μια εμπορική σύμβαση, μια τέτοια αναζήτηση λειτουργεί προς όφελος των προμηθευτών, καθώς μειώνουν τα έξοδα της συναλλαγής τους και διασφαλίζουν τα οικονομικά τους συμφέροντα με την εξεύρεση του ευνοϊκότερου forum για την επίλυση των διαφορών που θα προκύψουν από την εμπορική σύμβαση. Το forum shopping χρησιμοποιείται από τους εμπόρους προς διασφάλιση των οικονομικών τους συμφερόντων, παρά το γεγονός ότι υπάρχει περίπτωση το αντισυμβαλλόμενο τους μέρος, ως λιγότερο ισχυρό και με μικρότερη δυνατότητα διαπραγμάτευσης, να χρειαστεί να προβεί σε περισσότερα έξοδα προκειμένου να ανταποκριθεί σε μία δικαστική διαμάχη σε άλλο-δαπό forum και με άγνωστο γι' αυτόν εφαρμοστέο δίκαιο. Ακόμα όμως κι εάν δεν γίνει επιλογή εφαρμοστέου δικαίου στην εμπορική σύμβαση, στην σύμβαση πώλησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών συγκεκριμένα, ο πωλητής-παρέχων υπηρεσίες εξασφαλίζεται από τον ίδιο τον Κανονισμό, που ορίζει ως εφαρμοστέο το δίκαιο της συνήθους διαμονής του.

3.2. Ο σύνδεσμος του 25 ΑΚ

Για τις συμβατικές ενοχές, όπου δεν εφαρμόζεται ο Κανονισμός Ρώμη Ι³¹⁶, αναπόφευκτη είναι η καταφυγή στο αρ. 25 ΑΚ, όπου στην παρ. 1 θεσπίζεται η αρχή της αυτονομίας των συμβαλλόμενων μερών, οποία στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι σχετική, δηλαδή το δίκαιο, το οποίο θα επιλεγεί από τα μέρη θα πρέπει να σχετίζεται με την υπό κρίση σύμβαση. Επικουρικός σύνδεσμος ορίζεται στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου, ο οποίος αφορά το αρμόζον από τις ειδικές συνθήκες της σύμβασης δίκαιο, σε περίπτωση που δεν έχει γίνει επιλογή από τα μέρη. Ως «ειδικές συνθήκες» δύνανται να νοηθούν κάθε στοιχείο χαρακτηριστικό της σύμβασης, όπως οι σύνδεσμοι, που χρησιμοποιούνται συνήθως στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, όπως η ιθαγένεια, η κατοικία, η συνήθης διαμονή, ο τόπος κατάρτισης, ο τόπος εκτέλεσης, η εγκατάσταση του φυσικού ή νομικού προσώπου κ.α.³¹⁷. Η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου στις μη ενωσιακές διαφορές εξασφαλίζει τα συμφέροντα του προμηθευτή σε μεγαλύτερο βαθμό, στην περίπτωση που συναλλάσσεται με χώρα στην οποία οι νομικοί και πολιτικοί κίνδυνοι είναι αυξημένοι. Η επιλογή αυτή σε συνδυασμό με ρήτρα παρέκτασης της αρμοδιότητας, δύναται να αποτρέψει δικαστικές διαμάχες σε χώρες με δυσκίνητη δικονομία και ιδιαίτερη έννομη τάξη.

³¹⁶ Βλ. Όσες εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του κατά αρ. 1 παρ. 2 του ΚανP Ι. Η ενεργοποίηση της «ρήτρας διαφυγής» προϋποθέτει την προδήλως στενότερη σύνδεση της σύμβασης με άλλο κράτος από εκείνο που παραπέμπουν τα αρ. 1 και 2 του εν λόγω άρθρου, καθώς και κατά την αδυναμία προσδιορισμού τέτοιου κράτους.

³¹⁷ Παπασιώπη-Πασιά σε: Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιώπη-Πασιά/Βασιλακάκη (2010), 299.

3.3. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στην εγγυητική επιστολή και την ενέγγυα πίστωση

Λόγω της λειτουργίας της εγγυητικής επιστολής και της ενέγγυας πίστωσης, εργαλεία τα οποία εξυπηρετούν σε μεγάλο βαθμό διεθνείς συναλλαγές, όπου τα μέρη μπορεί να είναι εγκατεστημένα σε διαφορετικές μεταξύ τους πολιτείες, ενυπάρχει σε αυτές έντονο το στοιχείο της αλλοδαπότητας. Η αρχή της αυτονομίας των δυο εν λόγω συμβάσεων προδίδει ότι το εφαρμοστέο σε αυτήν δίκαιο προσδιορίζεται αυτόνομα σε σχέση με αυτό που εφαρμόζεται στην ασφαλιζόμενη έννομη σχέση³¹⁸. Οπότε σχέση κάλυψης, σχέση αξίας και σύμβαση εγγυητικής επιστολής και ενέγγυας πίστωσης αντίστοιχα δύνανται να διέπονται από διαφορετικά μεταξύ τους δίκαια.

Συνήθως στα είδη των υπο κρίση συμβάσεων υπάρχει συμφωνία των μερών για το εφαρμοστέο δίκαιο, η οποία αναγράφεται στο κείμενο αυτής. Σε περίπτωση, που εφαρμοστέο δίκαιο δεν έχει συμφωνηθεί, για τις ενωσιακές διαφορές εξ εγγυητικής επιστολής και ενέγγυας πίστωσης εφαρμόζεται ο Κανονισμός Ρώμη Ι, ενώ για μη ενωσιακές διαφορές το αρ. 25 ΑΚ. Προς αναζήτηση της χαρακτηριστικής παροχής στη σύμβαση της εγγυητικής επιστολής, προκειμένου να εφαρμοστεί το αρ. 4 παρ. 2 ΚανΡώμη Ι, συμπέρασμα αποτελεί η παροχή της εκδότριας τράπεζας, που οφείλεται στην περίπτωση κατάπτωσής της. Συνεπώς, εφαρμοστέο αποτελεί το δίκαιο του τόπου εγκατάστασης της τράπεζας, λόγω του τεκμηρίου της στενότερης σύνδεσης της σύμβασης με το δίκαιο της χώρας, όπου είναι εγκατεστημένο το μέρος που οφείλει τη χαρακτηριστική παροχή³¹⁹. Σχετικά με τη σύμβαση της ενέγγυας πίστωσης και δικαιούχου και πιστώτριας, ισχύουν αντίστοιχα όσα αναφέρθηκαν και για τη σύμβαση εγγυητικής επιστολής.

Η ΑΚ 25 ορίζει ως εφαρμοστέο το δίκαιο, εφόσον φυσικά δεν υπάρχει ορισμός του ρητά ή σιωπηρά, που αρμόζει βάσει όλων των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης σύμβασης (αρ. 25 παρ. 2 ΑΚ), όπως ο τόπος σύναψης και εκτέλεσης της σύμβασης, ο τόπος της επιχειρηματικής εγκατάστασης του προσώπου. Οι ειδικές συνθήκες που περιβάλλουν τη σύμβαση εκτιμώνται ποιοτικά ανάλογα με τη βαρύνουσα σημασία κάθε συνδετικού στοιχείου, χωρίς ωστόσο να παραβλέπονται οι λοιποί σύνδεσμοι³²⁰. Γίνεται δε δεκτό ότι για την εξεύρεση του εφαρμοστέου δικαίου ως ειδικό στοιχείο δύναται να ληφθεί υπόψη η *lex causae* της βασικής σχέσης³²¹, χωρίς να αποκλείεται όμως ως έτερο ειδικό στοιχείο το δίκαιο της έδρας της εκδότριας τράπεζας³²² (*lex sedis*). Κρατούσα άποψη, βέβαια, διεθνώς, έχει επικρατήσει η τελευταία. Τούτο δε, δικαιολογεί-

³¹⁸ Γεωργιάδης (2008), 186.

³¹⁹ Γεωργιάδης (2008), 187.

³²⁰ Παπασιωπή-Πασιά σε: Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπή-Πασιά/Βασιλακάκη (2010), 274.

³²¹ Κεραμέυς, ΕπισκΕΔ Α/1998, σ. 6.

³²² Αντωνόπουλος, ΝοΒ 1998, 261.

ται, καθώς το κείμενο των εγγυητικών επιστολών και των ενέγγυων πιστώσεων είθισται να είναι προδιατυπωμένο από την εκδότρια τράπεζα και λειτουργώντας ουσιαστικά ως συμβάσεις προσχώρησης. Σχετικά δέον αναφοράς είναι και το εφαρμοστέο δίκαιο στην περίπτωση διαφορών που ανακύπτουν από το δικαίωμα νόμιμου ενεχύρου της τράπεζας στα εμπορεύματα, στα πλαίσια της εγγυητικής επιστολής, όπου εφαρμοστέο είναι το αρ. 27 ΑΚ, του δικαίου του τόπου στον οποίο βρίσκονται τα εμπορεύματα.

Ως προς τη διεθνή δικαιοδοσία, ισχύει και εδώ ότι και στο εφαρμοστέο δίκαιο σε σχέση με την αρχή της αυτονομίας. Έτσι, μια ρήτρα ως προς τη διεθνή δικαιοδοσία που εμπεριέχεται στη σχέση αξίας δεν εκτείνεται και στις διαφορές από τη σύμβαση εγγυητικής επιστολής ή την ενέγγυα πίστωση. Εάν, λοιπόν, δεν έχει συμφωνηθεί σχετική διεθνής δικαιοδοσία, για τις ενωσιακές διαφορές εφαρμόζεται ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ι και για διαφορές που προκύπτουν από συμβάσεις που συνήφθησαν μετά την 15 Ιανουαρίου 2015 ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια, ενώ για μη ενωσιακές διαφορές οδηγούμαστε στην εφαρμογή του αρ. 33 ΚΠολΔ. Είναι απαραίτητο να τονισθεί πως εάν κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη στις εν λόγω συμβάσεις αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΣΕΖ)³²³ εφαρμόζεται η Σύμβαση του Λουγκάνο.

Ως βάση γενικής δωσιδικίας την κατοικία του εναγομένου (αρ. 2 ΚανΒρ Ι και αρ. 4 ΚανΒρ Ια), αρμόδια θα είναι τα δικαστήρια του τόπου αυτού. Υπάρχει, όμως, και η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, κατά το αρ. 5 του ΚανΒρ Ι, καθώς και του αρ. 7 παρ. 1 του ΚανΒρ Ια, που παρέμπει στον τόπο, όπου εκπληρώθηκε ή όφειλε να εκπληρωθεί η παροχή³²⁴. Στις εγγυητικές επιστολές ως τόπος εκπλήρωσης της παροχής θεωρείται ο τόπος καταβολής του εγγυημένου ποσού από την εκδότρια τράπεζα μετά το αίτημα για κατάπτωση, ενώ σύνηθες στην πράξη είναι ο τόπος αυτός να ταυτίζεται με τον τόπο κατοικίας του λήπτη. Στην ενέγγυα πίστωση, αντίστοιχα, ο τόπος εκπλήρωσης της μεταξύ της πιστώτριας και του δικαιούχου της σύμβασης θεωρείται ο τόπος καταβολής προς τον δικαιούχο του προϊόντος της πίστωσης, με τα αντίστοιχα δικαστήρια των εν λόγω τόπων να διαθέτουν τη διεθνή δικαιοδοσία.

Τέλος, κατά το αρ. 33 ΚΠολΔ τα ελληνικά δικαστήρια θα έχουν τη δικαιοδοσία, εάν το τόπος κατάρτισης της αντίστοιχης δικαιοπραξίας ή ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής είναι η Ελλάδα. Ανατρέχοντας στις διατάξεις του ΑΚ προς αναζήτηση του τόπου κατάρτισης της δικαιοπραξίας, κατά το αρ. 193 ΑΚ πρέπει να θεωρείται ο τόπος όπου εκδηλώθηκε η πράξη αποδοχής, όταν, από το περιεχόμενο της προτάσεως ή με βάση τα συναλλακτικά ήθη ή τις ειδικές πε-

³²³ Ήτοι Σουηδία, Αυστρία, Φινλανδία, Νορβηγία, Ελβετία και Ισλανδία.

³²⁴ Βλ. Κεφ. Γ, υποκεφ. 2.3.

ριστάσεις δεν πρέπει να αναμένεται η περιέλευση της αποδοχής στον προτείνοντα³²⁵. Η αποδοχή της πρότασης για την κατάρτιση της σύμβασης εγγυητικής επιστολής, καθώς και της ενέγγυας πίστωσης δύναται να μην εκφραστεί ρητά και να μην περιέλθει αυτή στην εκδότρια τράπεζα. Έτσι, η κατάρτιση της σύμβασης, ολοκληρώνεται στον τόπο κατοικίας του λήπτη, με αποτέλεσμα τα δικαστήρια του τόπου αυτού να είναι αρμόδια προς εκδίκαση σχετικών διαφορών. Ως προς τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής, εάν αυτός δεν έχει προσδιορισθεί από τα μέρη, ο τόπος αυτός συνάγεται από τις περιστάσεις, ειδάλλως καθορίζεται απευθείας από το νόμο με εφαρμογή των 320 και 321 ΑΚ³²⁶. Ως τρόπος εκπλήρωσης της παροχής, ήτοι καταβολής του ποσού της εγγυητικής επιστολής μετά την κατάπτωση αυτής, είναι ο τρόπος της έδρας της δανείστριας - εκδότριας τράπεζας, κατά αρ. 321 παρ. 1 ΑΚ.

4. Η Σύμβαση του Λουγκάνο του 2007

Η σύμβαση του Λουγκάνο υπεγράφη στα τέλη του 2007 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων έχει ως στόχο να επιτύχει τον ίδιο βαθμό κυκλοφορίας των δικαστικών αποφάσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ελβετίας, της Νορβηγίας και της Ισλανδίας³²⁷. Η εν λόγω σύμβαση ευθυγραμμίζεται με το τρέχον νομικό πλαίσιο της Ένωσης, δηλαδή τον ΚανΒρ Ι, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Συνεπώς, οι κανόνες θα είναι οι παρόμοιοι στην ΕΕ, στην Ελβετία, στη Νορβηγία και στην Ισλανδία. Επιπλέον, θα διευκολύνεται η αμοιβαία αναγνώριση και η εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται από τα εθνικά δικαστήρια των χωρών αυτών. Με άλλα λόγια, τα ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ αντιδίκων, όπου το ένα μέρος κατοικεί σε κάποια χώρα της ΕΣΕΖ εφαρμοστέοι είναι οι κανόνες της ως άνω Συμβάσης. Τα κείμενο της τελευταίας, να σημειωθεί ότι έχει απειροελάχιστες διαφορές με αυτές του ΚανΒρ Ι, ενώ κατόπιν της κατάργησης της διαδικασίας του *exequatur* με τον ΚανΒρ Ια, και η Σύμβαση του Λουγκάνο οδεύει προς την τροποποίησης αυτή για τη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης απόφασης³²⁸.

³²⁵ ΕφΑθ 8320/1989, ΔΙΚΗ 1991, 906.

³²⁶ ΑΠ 194/1985, ΕλλΔνη 1985, 1473.

³²⁷ Απόφαση του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 2007 σχετικά με την υπογραφή εξ ονόματος της Κοινοτήτας της σύμβασης για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (2007/712/ΕΚ).

³²⁸ Νίκας, Αναγνώριση και Εκτέλεση σε: Νίκας/Σαχπεκίδου (επιμ.), Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία 2016, 523.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Η Αναγκαστική Ικανοποίηση των Διασυνοριακών Απαιτήσεων

1. Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση

Σε περιπτώσεις μη ομαλής εξέλιξης μιας εμπορικής σύμβασης, ο προμηθευτής-έμπορος διαθέτει ως μέσο εξασφάλισης και την αναγκαστική ικανοποίηση της απαίτησής του, μέσω την οποίας μπορεί να εισπράξει τα οφειλόμενα από τον αντισυμβαλλόμενο του. Στις περιπτώσεις μιας εθνικής-εσωτερικής αναγκαστικής εκτέλεσης είναι αδιαμφισβήτητο, ότι για την ρύθμιση των διατάξεων που αφορούν την αναγκαστική εκτέλεση, ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας παρέχει τις σχετικές διατάξεις, ενώ για την εξυπηρέτηση των δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων εφαρμόζονται, παράλληλα, εφαρμόζονται και άλλα ειδικότερα νομοθετήματα³²⁹. Ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά και θέματα αναγνώρισης αλλοδαπών αποφάσεων ως εκτελεστών ανακύπτουν στις περιπτώσεις έννομων σχέσεων με στοιχεία αλλοδαπότητας. Ως διεθνή αναγκαστική εκτέλεση ορίζεται η εκτέλεση η οποία συντελείται σε χώρα διαφορετική από αυτή της έκδοσης του εκτελεστού τίτλου, είτε όταν δανειστής και οφειλέτης κατοικούν σε διαφορετικά κράτη, είτε ο καθ' ου η εκτέλεση διαθέτη περιουσία στην αλλοδαπή, είτε το αντικείμενο της εκτέλεσης βρίσκεται στην αλλοδαπή³³⁰.

Στο δικονομικό διεθνές δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης αναφέρονται όλα τα ζητήματα από την απόκτηση ενός εκτελεστού τίτλου έως τη νομιμοποίηση μέσω αυτού ολοκλήρωσης της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης. Ο σκληρός της πυρήνας δε διακατέχεται αναγκαστικά από τη *lex fori*, καθώς η εν λόγω διαδικασία είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με την εκδήλωση της κρατικής εξουσίας κάθε πολιτείας³³¹. Για το λόγο αυτό απαρχή της διεθνούς αναγκαστικής εκτέλεσης είναι η αναγνώριση αλλοδαπού εκτελεστικού τίτλου στο κράτος, που πρόκειται να λάβει χώρα η εκτέλεση. Εκτός των Διεθνών Συμβάσεων που αφορούν την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων τις οποίες έχει υπογράψει η Ελλάδα³³², και οι οποίες κατά το αρ. 28 του Σ

³²⁹ Όπως ο Κ.Ε.Δ.Ε., το ν.δ. 17-07-1923 κ.α.

³³⁰ Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης-Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση, 2006, 33.

³³¹ Gottwald, Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση, Αρμ 1990, 17.

³³² Όπως η σύμβαση για την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που συνήφθη με την Γιουγκοσλαβία, την 18.06.1959 (ΝΔ 4007/1959), καθώς και με άλλες χώρες όπως η Αυστρία, η Πολωνία, ο Λίβανος, η Ουγγαρία, η Συρία κλπ. Η Ελλάδα έχει υπογράψει δε και πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση της Ουάσιγκτον του 1966 για τη ρύθμιση κρατών και υπηκόων άλλων κρατών (α.ν. 608/68), τη Σύμβαση των Βρυξελλών του 1971 για την αστική ευθύνη λόγω ζημιών από ρύπανση πετρελαίου, τη Σύμβαση για τη σιδηροδρομική μεταφορά εμπορευμάτων (C.I.M.) και τη σιδηροδρομική μεταφορά επιβατών και αποσκευών (C.I.V.) του 1961 που περιέχουν αντίστοιχες διατάξεις κλπ.

διαθέτουν αυξημένη τυπική ισχύ, σειρά Κανονισμών, που προωθούν την ομοιομορφία στις ρυθμίσεις της αναγκαστικής εκτελέσεις στα κράτη – μέλη και στόχο της ασφάλεια στον τομέα του διεθνούς δικονομικού δικαίου, βάσει της αρχής της επικουρικότητας. Στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο, μάλιστα, η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις ορίζεται στα αρ. 67 και 81 της ΣΛΕΕ.

1.1. Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος

Την εμπιστοσύνη στις διασυνοριακές συναλλαγές ενισχύει η διαδικασία απόκτησης Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου (εφεξής ΕΕΤ), ήτοι ο Κανονισμός 805/2004 που επιδρά στο δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης των κρατών-μελών. Ο ΕΕΤ θεσπίζει τους ελάχιστους κανόνες για την έκδοση εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες απαιτήσεις, καταργώντας την ενδιάμεση διαδικασία αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας μιας δικαστικής απόφασης και αποσκοπώντας στην ελεύθερη κυκλοφορία αποφάσεων, δικαστικών συμβιβασμών και δημοσίων εγγράφων σε όλα τα κράτη-μέλη³³³. Πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού αποτελούν, όπως και στην ΕυρΔΠ, οι αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξαρτήτως του αρμοδίου δικαστηρίου, στο οποίο υπάγονται, αλλά και δικαστικοί συμβιβασμοί και δημόσια έγγραφα που περιλαμβάνουν μη αμφισβητούμενες απαιτήσεις. Κατά το αρ. 4 παρ. 1 του Κανονισμού ως απόφαση ορίζεται η δικαστική απόφαση, η διαταγή, η διαταγή εκτέλεσης ή απογράφου, που εκδίδεται από δικαστήριο κράτους-μέλους, καθώς και ο καθορισμός εξόδων ή δαπανών από δικαστικό υπάλληλο. Αυτό σημαίνει ότι ο δανειστής έχει επιτύχει την έκδοση απόφασης κατά του οφειλέτη του και επιδιώκει και την χορήγηση του πιστοποιητικού ΕΕΤ, προκειμένου να εκκινήσει την εκτέλεση σε άλλο κράτος-μέλος, χωρίς να προβαίνει στη διαδικασία του *exequatur*.

Οι προϋποθέσεις για την έκδοση του πιστοποιητικού ΕΕΤ, εκτός του να πρόκειται για μη αμφισβητούμενη απαίτηση³³⁴, είναι το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της χορήγησης να κατέχει διεθνή δικαιοδοσία κατά το αρ. 6 παρ. Ι στοιχ. β' του Κανονισμού, να αναφέρεται στην πληρωμή ορισμένου ποσού, το οποίο να είναι ήδη ληξιπρόθεσμο ή η ημερομηνία λήξεως της απαίτησης

³³³ Πλην της Δανίας, κατά το αρ. 2 παρ. 2 του Κανονισμού.

³³⁴ Το αρ. 3 του Κανονισμού ως μη αμφισβητούμενη αξίωση θεωρείται αυτή που την έχει αναγνωρίσει ρητά ο οφειλέτης είτε μέσω αποδοχής της αγωγής εκ μέρους του ενάγοντος είτε μέσω δικαστικού συμβιβασμού είτε μέσω δημοσίου εγγράφου και αυτή που, στην περίπτωση που ο οφειλέτης ερημοδίκησθηκε, όταν το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης της απόφασης προβλέπει ως έννομη συνέπεια την σιωπηρή αποδοχή της αγωγής. Στο εθνικό δίκαιο δεν υπάρχει η έννομη συνέπεια της σιωπηρής ομολογίας των ισχυρισμών του ενάγοντος και συνεπώς δεν δύναται να χορηγηθεί γι' αυτήν πιστοποιητικό ΕΕΤ και να εκτελεστεί σε άλλο κράτος μέλος. *Καραμέρος*, Ο Κανονισμός 805/2004 για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου (ΕΕΤ) για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις και οι σημαντικότερες επιπτώσεις του στο ελληνικό δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσεως, Αρμ 2005, 2091.

να αναφέρεται στην απόφαση, τον δικαστικό συμβιβασμό ή το δημόσιο έγγραφο³³⁵. Το πιστοποιητικό ΕΕΤ συντάσσεται με καθιερωμένα έντυπα, που βρίσκονται στο Παράρτημα του Κανονισμού. Ο έλεγχος για την έκδοσή του λαμβάνει χώρα στο κράτος προέλευσης του ΕΕΤ. Παραλλήλως τη συγκεκριμένη διαδικασία με αντίστοιχη ελληνικού δικαίου, προσομοιάζει με την περιγραφή του εκτελεστήριου τύπου και την έκδοση απογράφου, κατά αρ. 918 ΚΠολΔ. Η εκτέλεση βάσει απόφασης, δικαστικού συμβιβασμού ή δημοσίου εγγράφου³³⁶, που συνοδεύονται από πιστοποιητικό ΕΕΤ, εκτυλίσσεται βάσει του δικαίου αναγκαστικής εκτέλεσης του κράτους μέλους, όπου αυτή θα λάβει χώρα³³⁷.

Επί της διαδικασίας έκδοσης του πιστοποιητικού ΕΕΤ, ο δανειστής οφείλει στο δικαστήριο της κατοικίας του να καταθέσει το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο, που θα περιλαμβάνει την ουσία της υπόθεσης και το οποίο θα πρέπει να επιδοθεί /κοινοποιηθεί στον οφειλέτη³³⁸. Έτσι, ο δανειστής απευθύνεται σε δικαστήριο εκτός του κράτους της κατοικίας του, με αποτέλεσμα να μην επιβαρύνεται με επιπλέον κόστη και να μην εμπλέκεται σε διαδικασίες εισαγωγής του επι-

³³⁵ Επίσης, κατά το ίδιο άρθρο, η έκδοση του πιστοποιητικού ΕΕΤ προϋποθέτει τον χαρακτηρισμό της εκτελεστότητας της απόφασης, του δικαστικού συμβιβασμού ή δημοσίου εγγράφου στο κράτος μέλος προέλευσης. Η προϋπόθεση δε του δεδικασμένου της απόφασης δεν είναι απαραίτητη για την έκδοση ΕΕΤ, όπως είχε προταθεί στην πρόταση του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τη θέσπιση ΕΕΤ, προς διευκόλυνση της ταχείας διαδικασίας έκδοσης αυτού, αφού η απαίτηση της τελεσιδικίας θα καθυστερούσε κατά πολύ τη διαδικασία.

³³⁶ Και συμβολαιογραφικά έγγραφα κατά το ελληνικό δίκαιο. Μπώλος, Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος— Η διασυνοριακή εκτέλεση βάσει συμβολαιογραφικού εγγράφου, ΔΙΚΗ 2006, 544.

³³⁷ Αντίστοιχα η διαδικασία εκτέλεσης βάσει ΕΕΤ μπορεί να προσβληθεί με τα ένδικα μέσα που προσφέρει η νομοθεσία του κράτους μέλους της εκτέλεσης. Αντίστοιχα, το ελληνικό δίκαιο υπάρχει η ανακοπή του αρ. 933 ΚΠολΔ και η ανακοπή τρίτου του αρ. 936 ΚΠολΔ.

³³⁸ Κατά το αρ. 16 του Κανονισμού το εισαγωγικό δικόγραφο θα πρέπει να περιλαμβάνει το όνομα και τη διεύθυνση των διαδίκων, το ποσό της αξίωσης, εάν ζητούνται τόκοι επί της αξιώσεως, το επιτόκιο και τη χρονική περίοδο για την οποία ζητούνται τόκοι, εκτός εάν, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους όπου εκδόθηκε η απόφαση προστίθενται αυτομάτως στο κεφάλαιο νόμιμοι τόκοι και να γίνεται μνεία του λόγου της αξίωσης. Σχετικά δε με τους τρόπους επίδοσης του δικογράφου υπάρχουν δύο είδη επίδοσης ή κοινοποίησης, είτε επίδοση ή κοινοποίηση με αποδεικτικό παραλαβής εκ μέρους του οφειλέτη (άρθρο 13), είτε επίδοση ή κοινοποίηση χωρίς αποδεικτικό παραλαβής εκ μέρους του οφειλέτη (άρθρο 14). Οι τρόποι επίδοσης ή κοινοποίησης με αποδεικτικό παραλαβής διευκρινίζονται στο άρθρο 13 και περιλαμβάνουν τις εξής περιπτώσεις: την προσωπική επίδοση ή κοινοποίηση με αποδεικτικό παραλαβής υπογεγραμμένο από τον οφειλέτη, τη δήλωση από το αρμόδιο πρόσωπο που διενήργησε την επίδοση ή την κοινοποίηση ότι ο οφειλέτης παρέλαβε το έγγραφο ή αρνήθηκε να το παραλάβει χωρίς νόμιμη αιτία, ταχυδρομική επίδοση ή κοινοποίηση που βεβαιώνεται με αποδεικτικό παραλαβής υπογεγραμμένο από τον οφειλέτη, την επίδοση ή κοινοποίηση με ηλεκτρονικά μέσα που βεβαιώνεται με αποδεικτικό παραλαβής υπογεγραμμένο από τον οφειλέτη. Οι ελάχιστοι αυτοί δικονομικοί κανόνες για την επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου, στοχεύουν στην βέβαιη ενημέρωση του οφειλέτη, προκειμένου ο τελευταίος να έχει δικαίωμα να ασκήσει τις δικονομικές ενέργειες που προβλέπονται για την αμφισβήτηση της απαίτησης στο κράτος προέλευσης. Η αιτ. σκ. 19 του Προοιμίου του Κανονισμού αναφέρεται ρητά των τα κράτη μέλη δεν έχουν υποχρέωση προσαρμογής της εθνικής τους νομοθεσίας στους ελάχιστους δικονομικούς κανόνες, αρά ούτε και στους κανόνες που θέτει ο Κανονισμός για την επίδοση.

μαχου δικογράφου με άγνωστο για εκείνον τρόπο και με μία άγνωστη γι' αυτόν πολιτική δικονομία.

Η αίτηση για την έκδοση πιστοποιητικού EET είναι αναγκαίο να υποβληθεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του δικαστηρίου που εκδικάζει την υπόθεση. Εάν στην ανοιγείσα κατά τον ως άνω τρόπο δικαστική διαδικασία ο οφειλέτης συμμετέχει και αντιταχθεί στην αξίωση ή δεν παρασταθεί ή δεν εκπροσωπηθεί, το δικαστήριο ελέγχει εάν συμπεριφορά αυτή του εναγόμενου μπορεί να ισοδυναμεί με σιωπηρή αποδοχή της αξίωσης ή των πραγματικών περιστατικών σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης. Καθώς, λοιπόν, το δίκαιο το κράτους προέλευσης εφαρμόζεται καθ' όλη την ως άνω διαδικασία, είναι φανερό ότι ο οφειλέτης βρίσκεται σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με τον δανειστή, καθώς καλείται να συμμετέχει σε μία δικαστική διαδικασία, η οποία διεξάγεται με ένα άγνωστο γι' αυτόν δίκαιο και του επιφέρει και περαιτέρω έξοδα, καθώς είτε θα πρέπει να μεταβεί στο κράτος μέλος προέλευσης, προκειμένου να παραστεί ο ίδιος στην ως άνω διαδικασία, είτε να διορίσει δικηγόρο στο ίδιο κράτος. Οι λόγοι απόρριψης έκδοσης του πιστοποιητικού EET αφορούν λόγους έλλειψης της δέουσας επίδοσης ή κοινοποίησης του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου ή της κλήτευσης στην ακροαματική διαδικασία (αρ. 13, 14) ή λόγους ελλιπούς ενημέρωσης σύμφωνα (αρ. 16, 17)³³⁹.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής

Ως ratio του Κανονισμού 1896/2006³⁴⁰ είναι η απλούστευση, η επιτάχυνση και η μείωση των εξόδων στα πλαίσια εκδίκασης διασυνοριακών διαφορών μη αμφισβητούμενων χρηματικών αξιώσεων. Η διαδικασία που θεσπίζει ο υπό κρίση Κανονισμός εξασφαλίζει την κυκλοφορία των ευρωπαϊκών διαταγών πληρωμής στα κράτη-μέλη, καταργώντας την ενδιάμεση διαδικασία αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας του τίτλου στη χώρα, που πρόκειται να γίνει η εκτέλεση. Ιδιαίτερα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν τον εν λόγω Κανονισμό είναι ο εκούσιος χαρακτήρας στην προσφυγή σε αυτόν, καθώς φορέας χρηματικής αξίωσης, κατά το αρ. 1 παρ. 2 αυτού,

³³⁹ Ο δανειστής, όμως, προκειμένου να ξεπεραστούν οι ως άνω πλημμέλειες και να εκδώσει εν τέλει πιστοποιητικό EET έχει τη δυνατότητα υποβολής νέας αίτησης, αφού η μη συμμόρφωση προς τους ως άνω ελάχιστους κανόνες μπορεί να θεραπευθεί εάν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: εάν η απόφαση επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε στον οφειλέτη σύμφωνα με τις απαιτήσεις των άρθρων (αρ. 13 ή 14) και εάν ο οφειλέτης είχε τη δυνατότητα να προσβάλει την απόφαση, με αποτέλεσμα πλήρη επανεξέταση της, και ενημερώθηκε δεόντως από την απόφαση ή μαζί με την απόφαση σχετικά με τις δικονομικές απαιτήσεις για την προσβολή της, συμπεριλαμβανομένων του ονόματος και της διεύθυνσης του οργάνου ενώπιον του οποίου πρέπει να ασκηθεί το ένδικο μέσο προσβολής και, κατά περίπτωση, της προθεσμίας και εάν ο οφειλέτης δεν πρόσβαλλε την απόφαση σύμφωνα με τις σχετικές δικονομικές διατάξεις.

³⁴⁰ ΕΕ L 399 της 30-12-2006, 1. Ο εν λόγω Κανονισμός εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη πλην της Δανίας.

δύνανται και δεν υποχρεούνται να κάνει χρήση της ΕυρΔΠ, αφού μπορεί να επιδιώξει την ικανοποίησή του και με τα μέσα που προβλέπει το εκάστοτε εθνικό δίκαιο, καθώς και η μέγιστη τυποποίησή του, αφού από την αρχή μέχρι το τέλος της διαδικασίας χρησιμοποιούνται τυποποιημένα έντυπα, για την επικοινωνία αιτούντος, καθ' ου και εκδώσαντος δικαστηρίου και είναι διαθέσιμα σε όλες τις γλωσσικές εκδοχές που αφορούν την ΕΕ³⁴¹.

Οι υπαγόμενες στον Κανονισμό διαφορές αφορούν, κατά το αρ. 2 παρ. 1 εδ. α' αυτού, όσες είναι αστικού και εμπορικού χαρακτήρα³⁴², ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, στο οποίο υπάγονται³⁴³. Ο Κανονισμός εφαρμόζεται αποκλειστικά σε ενοχές που προκύπτουν από σύμβαση, ήτοι ελευθέρως αναληφθείσα δέσμευση από τον έναν συμβαλλόμενο έναντι του άλλου³⁴⁴. Ο λόγος δε την ένταξης αποκλειστικά των εν λόγω ενοχών στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού αποτελεί το γεγονός ότι αποκλειστικά αυτές εκτιμώνται ότι είναι εξαρχής εκκαθαρισμένες και ως εκ τούτου δύνανται να είναι και μη αμφισβητούμενες³⁴⁵. Τέλος, προϋπόθεση εφαρμογής του Κανονισμού είναι οι ως άνω αξιώσεις να είναι διασυνοριακές, με την έννοια ότι ο ένας εκ των δύο διαδίκων έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του σε διαφορετικό κράτος-μέλος από αυτό του επιληφθέντος δικαστηρίου³⁴⁶. Φυσικά, κατά το αρ. 4 του Κανονισμού οι εμπίπτουσες σε αυτόν αξιώσεις θα πρέπει να είναι χρηματικές χωρίς ποσοτικό όριο, ενώ θα πρέπει να φέρουν και τα χαρακτηριστικά του εκκαθαρισμένου³⁴⁷ και του απαιτητού³⁴⁸. Ως προς την δικαιοδοσία του δικαστηρίου για την έκδοση της ΕυρΔΠ, το άρθρο 6 του Κανονισμού παρέμπει στις διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας του Κανονισμού 44/2001 (άρθρ. 2-23) με τον

³⁴¹ *Ποδηματά*, Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής κατά τον Κανονισμό (ΕΚ) 1896/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2006, ΕΠολΔ 2009, 735· Αιτ. Σκ. 11 του Κανονισμού 1896/2006/ΕΚ.

³⁴² Η αυτόνομη ερμηνεία του ΔικΕΕ για τις υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα αναφέρει ότι δεν υπάγονται στην κατηγορία αυτή υποθέσεις, όταν αφορούν την αμφισβήτηση εκδήλωσης προνομίων δημόσιας εξουσίας εκ μέρους ενός εκ των διαδίκων. ΔικΕΕ, απόφ. 21.04.1993, υπόθ. C- 172/91, Sonntag, Συλλ. 1993/1963, σκ. 22· ΔικΕΕ, απόφ. 1.10.2002, υπόθ. C-167/00, *Henkel*, Συλλ. 2002/I.8111, σκ. 30· ΔικΕΕ, απόφ. 15.03.2003, υπόθ. C-266/01, *Preservatrice fonciere TIARD*, Συλλ. 2003/I.4867, σκ. 30· ΔικΕΕ, απόφ. 5.2.2004, υπόθ. C-265/02, *Frauhil*, Συλλ. 2004/I.1543, σκ. 21.

³⁴³ Ρητή εξαίρεση από τον Κανονισμό είναι οι εξωσυμβατικές ενοχές, κατά αρ. 2 παρ. 2 στοιχ. 2 αυτού. Έννοια όπου κατά τον αυτόνομο ερμηνευτικό προσδιορισμό του ΔικΕΕ είναι όσες ενοχές δεν θεμελιώνονται σε σύμβαση μεταξύ οφειλέτη και δανειστή, όπως για παράδειγμα οι αγωγές αποζημίωσης από αδικοπραξία. Στο δε αρ. 2 παρ. 2 στοιχ. 2ι εισάγεται η εξαίρεση στα ως άνω με την ύπαρξη αξίωσης η οποία αποτελεί αντικείμενο συμφωνίας ή εάν υπάρχει αναγνώριση χρέους.

³⁴⁴ Όπως ορίζει την έννοια της συμβατικής ενοχής αυτόνομα το ΔικΕΕ.

³⁴⁵ Σε αντίθεση με τις εξωσυμβατικές ενοχές που δεν έχουν εξαρχής καθορισμένο ύψος. *Ποδηματά*, 2009, 736.

³⁴⁶ Σε αξιώσεις χωρίς διασυνοριακά στοιχεία εφαρμογή δεν έχει ο Κανονισμός, παρά η ρύθμιση του εκάστοτε εθνικού δικαίου.

³⁴⁷ Το ύψος δηλαδή του οφειλόμενου ποσού να είναι επακριβώς προσδιορισμένο κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης για έκδοση της ΕυρΠΔ.

³⁴⁸ Ήτοι ληξιπρόθεσμη κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης για έκδοση της ΕυρΠΔ.

περιορισμό της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του δικαστηρίου της κατοικίας του καθ' ου σε περίπτωση που αυτός είναι καταναλωτής (άρθρ. 15-17).

Η απλή και ταχεία διαδικασία της έκδοσης ΕυρΔΠ στηρίζεται στο σύστημα της «μη απόδειξης»³⁴⁹, η διαδικασία υποβολής της αίτησης, καθώς και ο έλεγχός της διακρίνονται από μια αυτοματοποιημένη διαδικασία³⁵⁰. Κατά αρ. 7 του Κανονισμού η αίτηση υποβάλλεται μέσω του τυποποιημένου εντύπου Α του Παραρτήματος Ι αποκλειστικά και στη γλώσσα του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνεται. Στη συνέχεια το Δικαστήριο κατά την εξέταση του τυποποιημένου εντύπου της αίτησης, συμπληρωμένης με τα απαραίτητα στοιχεία, προβαίνει στον έλεγχο των προαναφερθεισών προϋποθέσεων, ήτοι αυτών της διασυννοριακότητας, της απαιτητής και εκκαθαρισμένης χρηματικής αξίωσης, της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και του αναγκαίου περιεχομένου της αίτησης³⁵¹. Εάν οι προϋποθέσεις έκδοσής της πληρούνται το επιληφθέν δικαστήριο εκδίδει το συντομότερο δυνατό της ΕυρΔΠ και κανονικά εντός 30 ημερών (αρ. 12). Ο καθ' ου έχει τη δυνατότητα υποβολής δήλωση αντιρρήσεων κατά της ΕυρΔΠ ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους έκδοσής της, μέσω τυποποιημένου εντύπου, είτε εγγράφως ή με άλλα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας υπογραφόμενη ιδιοχείρως ή με ηλεκτρονική υπογραφή. Η προθεσμία υποβολής της είναι 30ήμερη, ενώ στη δήλωση δεν απαιτείται ο προσδιορισμός συγκεκριμένων λόγων αντίρρησης κατά της ΕυρΔΠ.

Σε περίπτωση, τέλος, που υποβληθούν από τον καθ' ου αντιρρήσεις, η κήρυξη εκτελεσιτότητας της ΕυρΔΠ ματαιώνεται και η διαδικασία μεταφέρεται αυτόματα³⁵² ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων στο κράτος-μέλος του δικαιοδοτικού οργάνου έκδοσης της ΕυρΔΠ, κατά τους εθνικούς του κανόνες πολιτικής δικονομίας. Εάν, όμως, ο αιτών έχει αντιταχθεί στη συνέχιση της υπόθεσης στα αρμόδια πολιτικά δικαστήρια, κατά αρ. 7 παρ. 4 του Κανονισμού, στο σημείο αυτό η διαδικασία λήγει οριστικά.

³⁴⁹ Το μοντέλο μη απόδειξης (συναντάται σε Αυστρία, Φινλανδία, Γερμανία, Σουηδία, Πορτογαλία) έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την απουσία εξέτασης του βάσιμου της επίδικης αξίωσης για την έκδοση διαταγής πληρωμής. Εφόσον η αίτηση είναι παραδεκτή και πληροί τυπικές απαιτήσεις, η διαταγή πληρωμής εκδίδεται χωρίς περαιτέρω εξέταση. Το γεγονός αυτό καταλήγει στη μη ύπαρξη ανάγκης έγγραφων εξηγήσεων με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ανάγκη εγγράφων αποδείξεων. Στο συγκεκριμένο μοντέλο απόδειξης, δύναται μεν η ευκαιρία στον καθ' ου για την προβολή αντιρρήσεων.

³⁵⁰ Κατά αρ. 7 του Κανονισμού η αίτηση υποβάλλεται μέσω του τυποποιημένου εντύπου Α του Παραρτήματος Ι αποκλειστικά και στη γλώσσα του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνεται. Η αίτηση θα πρέπει να περιλαμβάνει κάποια ελάχιστα αναγκαία στοιχεία, όπως ονόματα αιτούντος και καθ' ου, το ποσό της αξίωσης, το αρμόδιο δικαστήριο και την αιτία της διαφοράς. Επισύναψη των απαιτούμενων εγγράφων στην αίτηση δεν απαιτείται (βλ. αρ. 7 παρ. 2), όμως ο αιτών θα πρέπει να τα επικαλεστεί στην αίτησή του.

³⁵¹ Γίνεται, δηλαδή, ένας έλεγχος της βασιμότητας της αίτησης, η οποία στην περίπτωση που φαίνεται να είναι βάσιμη γίνεται δεκτή. Ποδηματά, ΕΠοΔ 2006, 737.

³⁵² Αιτ. Σκ. 24 του Κανονισμού.

1.3. Ο Κανονισμός 655/2014 για την Διαδικασία Ευρωπαϊκής Διαταγής Δέσμευσης Λογαριασμού

Τη διασυνοριακή είσπραξη οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις έρχεται να ενισχύσει ο Κανονισμός 655/2014³⁵³, ο οποίος εισάγει την έκδοση Ευρωπαϊκής Διαταγής Δέσμευσης Λογαριασμού (εφεξής ΕΔΔΛ) και προσθέτει στο «οπλοστάσιο» του δανειστή, άλλο ένα εργαλείο για την αναγκαστική ικανοποίηση των απαιτήσεων του με έναρξη ισχύος την 18.01.2017. Το πρόβλημα το οποίο προσπαθεί να λύσει ο εν λόγω Κανονισμός, είναι η δυσκολία και η καθυστέρηση στην είσπραξη απαιτήσεων, μέσω της λήψης ασφαλιστικών μέτρων για τη διατήρηση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη που βρίσκονται σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία του ή κάποια περιουσιακά του στοιχεία³⁵⁴, καθώς ο τελευταίος ειδικά όταν πρόκειται για καταθέσεις σε τραπεζικούς λογαριασμούς, μπορεί με εύκολο τρόπο να τις απομακρύνει ή να τις εξαφανίσει. Κυριότερες ρυθμίσεις του Κανονισμού αποτελούν, η έκδοση ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού, εισάγοντας δύο είδη διαταγών, ήτοι αυτή της διαταγής δέσμευσης τραπεζικού λογαριασμού και της διαταγής χορήγησης στοιχείων για τους τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη.

Πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού αποτελούν οι αστικές και εμπορικές υποθέσεις³⁵⁵ διασυνοριακού χαρακτήρα³⁵⁶, καθώς και τα αιτήματα δέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών που υποβάλλονται στο πλαίσιο σχετικών δικαστικών διαδικασιών³⁵⁷. Κριτήριο της διασυνοριακότητας της διαφοράς για τον εν λόγω Κανονισμό αποτελεί ο τόπος στον οποίο βρίσκεται ο τραπεζικός λογαριασμός ή η κατοικία του οφειλέτη. Αυτό σημαίνει πως και για μια εμπορική σχέση η οποία δεν παρουσιάζει ζητήματα αλλοδαπότητας (π.χ. μεταξύ δυο Ελλήνων), δύναται να εκδοθεί ΕΔΔΛ, εφόσον ο οφειλέτης διαθέτει καταθέσεις σε διαφορετικό κράτος μέλος. Ως δε πιστωτικό ίδρυμα στα πλαίσια του εν λόγω Κανονισμού νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη

³⁵³ Δημοσίευση την 27.6.2014, ΕΕ Κ 189, 50 επ.

³⁵⁴ COM (2011) 455, 3.

³⁵⁵ Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι για την επίτευξη των σκοπών του Κανονισμού, θα πρέπει να υιοθετηθεί η αυτόνομη ερμηνεία του ΔικΕΕ για τις υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα, που υιοθέτησε στα πλαίσια της υπόθεσης υπ' αρ. C-226/13, ήτοι για την υπαγωγή μιας υπόθεσης στον εν λόγω Κανονισμό είναι αναγκαία η έρευνα του προφανούς της μη υπαγωγής της διαφοράς στην έννοια της αστικής και εμπορικής υπόθεσης. ΔικΕΕ, απόφ. 11.6.2015, υπόθ. C-226/13, *Fahnenbrock κλπ κατά Ελληνικής Δημοκρατίας*, http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/e/

³⁵⁶ Ήτοι όταν ο τραπεζικός λογαριασμός ή οι τραπεζικοί λογαριασμοί που πρέπει να δεσμευθούν βάσει της ΕΔΔΛ τηρούνται σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος του δικαστηρίου στο οποίο επιβλήθηκε η αίτηση έκδοσης της ΕΔΔΛ ή το κράτος μέλος κατοικίας του δανειστή. Αρ. 3 παρ. 1 του Κανονισμού.

³⁵⁷ Γιαννόπουλος, Ο Κανονισμός 655/2014 «περί διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού προς διευκόλυνση της διασυνοριακής είσπραξης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις». Μια πρώτη απόπειρα ερμηνευτικής προσέγγισης υπό το πρίσμα της ελληνικής έννομης τάξης., ΕποΔ 2015, 678.

χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό³⁵⁸. Ως δε τραπεζικό λογαριασμό, ο Κανονισμός εννοεί όποιον περιέχει χρηματικά ποσά, τηρείται σε τράπεζα—υπό την ως άνω έννοια—και βρίσκεται στο όνομα του οφειλέτη ή τρίτου για λογαριασμό του οφειλέτη (αρ. 4 παρ. 1 στ. 1).

Ακόμα και πριν την έναρξη της κύριας δίκης και ακόμα και εάν ο δανειστής έχει ήδη στα χέρια του εκτελεστό τίτλο (αρ. 5), ο ίδιος δύναται να κάνει χρήση της ΕΔΔΛ. Δικαιολόγηση του ως άνω αποτελεί το γεγονός ότι ο δανειστής μπορεί να επιθυμεί, να πληροφορηθεί αρχικά για τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη του στις τράπεζες και να εκδώσει διαταγή χορήγησης στοιχείων για τους τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη. Η έκδοση της ΕΔΔΛ, όμως, πριν την ύπαρξη εκτελεστού τίτλου προϋποθέτει την πιθανολόγηση της απαίτησης του επικείμενου κινδύνου και την πιθανολόγηση της βασιμότητας της κύριας αγωγής του οφειλέτη (αρ. 7 παρ. 2). Αντίθετα, ο δανειστής που κατέχει ήδη εκτελεστό τίτλο πρέπει να επικαλεστεί και να αποδείξει μόνο την ύπαρξη επικείμενου κινδύνου (εξ αντιδιαστολής από το αρ. 7 παρ. 2). Η απόδειξη ότι ο αιτών έχει καλές πιθανότητες να ευδοκιμήσει η κύρια αγωγή του, γίνεται εκ πρώτης όψεως³⁵⁹, καθώς και ότι εάν το μέτρο δεν εγκριθεί δυσκολεύεται η εκτέλεση της δικαστικής απόφασης, που περιέχει την αξίωση του δανειστή. Ο κανόνας για την απόδειξη στο σημείο αυτό, είναι αυτή να διεξάγεται εγγράφως³⁶⁰, και κατ' εξαίρεση, κατά αρ. 9 παρ. 2, εφόσον δεν προκαλείται καθυστέρηση στη διαδικασία, επιτρέπεται η προφορική εξέταση του δανειστή ή των μαρτύρων του, ακόμα και με τηλεδιάσκεψη.

Σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου έκδοσης της ΕΔΔΛ, είναι αναγκαίο να λεχθεί πως ο δανειστής δικαιούται να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους μέλους, που διαθέτουν τη δικαιοδοσία εξέτασης της κύριας υπόθεσης. Τυποποιημένη αίτηση για την έκδοση της ΕΔΔΛ, συναντάει κανείς και στον υπό κρίση Κανονισμό, η οποία, μάλιστα, αποτελεί αναγκαίο στοιχείο της εν λόγω διαδικαστικής πράξης, αφού συμπλήρωση άλλου εντύπου ή δικογράφου οδηγεί στην απόρριψη της αίτησης. Μαζί με την αίτηση, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει τα οριζόμενα στο αρ. 8 παρ. 2 στοιχεία³⁶¹, υποβάλλονται και πλήρη σειρά αποδεικτικών στοιχείων. Η διαδικασία αυτή διεξάγεται *ex parte*, χωρίς κλήτευση ή συμμετοχή του καθ' ου (αρ. 11) και χωρίς να απαιτείται η παράσταση δικηγόρου (αρ. 41).

³⁵⁸ Ορισμός που ακολουθείται και στον Κανονισμό 575/2013 σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του Κανονισμού 648/2012, ΕΕ L 176, 1.

³⁵⁹ Ήτοι η δικανική σκέψη περιορίζεται σε πεποίθηση ή σσονος βαθμού από την πλήρη απόδειξη.

³⁶⁰ Ακόμα και γραπτές καταθέσεις μαρτύρων ή εμπειρογνομόνων, COM 2011 445, 8.

³⁶¹ Ενδεικτικά η αίτηση θα πρέπει να περιλαμβάνει την ιστορική και νομική αιτία της αξίωσης, την περιγραφή του επικείμενου κινδύνου, το ποσό της αξίωσης, την ύπαρξη τυχόν εκτελεστού τίτλου και την τυχόν συμμόρφωση του οφειλέτη με αυτόν κλπ.

Μετά την έκδοση της ΕΔΔΛ ο Κανονισμός προβλέπει τα ένδικα βοηθήματα των αντιρρήσεων κατά της διαταγής (αρ. 33) ή της εκτέλεσης της διαταγής (αρ. 34) και την αίτηση ανάκλησης ή μεταρρύθμισης της διαταγής λόγω μεταβολής των συνθηκών, τα οποία εκκινούνται με πρωτοβουλία είτε των διαδίκων είτε του δικαστηρίου αυτεπαγγέλτως. Σχετικά με τις αντιρρήσεις του αρ. 33, δέον αναφοράς είναι ότι ασκούνται ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου έκδοσης της ΕΔΔΛ, ενώ οι λόγοι για τους οποίους αυτές γίνονται δεκτές, αναφέρονται περιοριστικά στο συγκεκριμένο άρθρο³⁶², ενώ δεν υπόκειται σε κάποια προθεσμία (αρ. 35). Οι αντιρρήσεις κατά την εκτέλεση της διαταγής αφορούν τις περιπτώσεις των άρθρων 33 και 35 και ενδεικτικά έχουν να κάνουν με τον περιορισμό της εκτέλεσης εάν κάποια ποσά πρέπει να εξαιρεθούν από την κατάσχεση κατά αρ. 31 παρ. 3 ή να παύσει οριστικά, εάν ο λογαριασμός στον οποίο εκτελείται το μέτρο της ΕΔΔΛ εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (αρ. 3 παρ. 3 και 4).

1.4. Οι Κανονισμοί 805/2004, 1896/2006 και 655/2014 ως εργαλεία εξασφάλισης του εμπόρου

Οι ευκολίες που παρέχει η διαδικασία έκδοσης ΕυρΔΠ στον δανειστή–αντίστοιχα προμηθευτή σε εμπορική συναλλαγή–αφορούν κυρίως τη δυνατότητά του να απευθυνθεί βάσει του ΚανΒρ Ι και ΚανΒρ στα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του, εφόσον επιλέξει κάποια ειδική δικαιοδοτική βάση και όχι αυτή της γενικής, ήτοι της κατοικίας του εναγομένου, ήτοι ο ίδιος αποφεύγει τη διαδικασία προσφυγής σε δικαστήριο διαφορετικού του τόπου διαμονής. Επιπλέον, η ίδια η διαδικασία προσφέρει στον αιτούντα ένα ιδιαίτερος απλοποιημένο σύστημα αίτησης δικαστικής προστασίας, μέσω τυποποιημένων εγγράφων και χωρίς την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων ή την εξέταση μαρτύρων.

Αναλυτικότερα, ο ΚανΕΕΤ παρέχει στον έμπορο τη δυνατότητα επίσπευσης της εκτέλεσης, με τη χορήγηση του πιστοποιητικού ΕΕΤ, η οποία λαμβάνει χώρα στον τόπο έκδοσης της απόφασης, η οποία είθισται να αποτελεί τόπο κατοικίας του αιτούντος και, μάλιστα, μέσω τυπικών εγγράφων, γεγονός που αποκλείει θέματα αοριστίας της αίτησης. Η εξέταση αυτής περιορίζεται σε τυπικές προϋποθέσεις, ενώ με το αποτέλεσμα της διαδικασίας, ήτοι η χορήγηση ΕΕΤ, ο επισπεύδων έχει στα χέρια του εκτελεστό τίτλο και δύναται να επισπεύσει την εκτέλεση στην αλλοδαπή.

³⁶² Οι λόγοι αυτοί αφορούν τη μη πλήρωση των όρων και των προϋποθέσεων που θέτει ο Κανονισμός, τη μη εκτέλεση των απαραίτητων επιδόσεων εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, την επίδοση των εγγράφων χωρίς τις γλωσσικές απαιτήσεις του αρ. 49 παρ. 1, τη μη αποδέσμευση ποσών που υπερβαίνουν το ποσό της διαταγής, η καταβολή του οφειλόμενου ποσού από τον οφειλέτη, η απόρριψη του ισχυρισμού του δανειστή σχετικά με την οφειλή στα πλαίσια της κύριας αγωγής του, η αναίρεση την απόφασης επί της κύριας υπόθεσης, η ακύρωση του δικαστικού συμβιβασμού ή δημοσίου εγγράφου, στα οποία ο δανειστής βάσιζε την αξίωσή του.

Επιπλέον, ο αιτών δεν απαιτείται να μεταβεί σε δικαστήριο εκτός του κράτους-μέλους διαμονής του, ούτε κατά την διαδικασία έγερσης αντιρρήσεων από τον καθ' ου καθώς και αυτή απευθύνεται στο δικαστήριο έκδοσης της ΕυρΔΠ. Με άλλα λόγια, ο καθ' ου εγείρει τις αντιρρήσεις του στο κράτος-μέλος της κατοικίας του αιτούντος, γεγονός που εξοικονομεί στον δεύτερο το χρόνο και τα έξοδα εκκίνησης μιας δικαστικής διαδικασίας σε διαφορετική χώρα. Αλλά και κατά την περίπτωση υποβολής αντιρρήσεων, η δικαστική διαδικασία που εκκινείται, λαμβάνει χώρα ενώπιων των αρμόδιων δικαστηρίων του κράτους μέλους προέλευσης σύμφωνα με τους οικείους κανόνες πολιτικής δικονομίας. Η μετάβαση δε σε τακτική αστική διαδικασία διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης (άρθρο 17 παρ.1 και παρ. 2 ΚανΕυρΔΠ), ήτοι αυτό της κατοικίας του αιτούντος. Επιπλέον, το μοντέλο της μη απόδειξης που ακολουθείται για την έκδοση της ΕυρΔΠ εξασφαλίζει στον έμπορο την έκδοση αυτής, χωρίς να ελέγχεται η βασιμότητα των προσκομιζομένων απο αυτών εγγράφων, γεγονός που οδηγεί στην ταχεία έκδοση της διαταγής. Η έγερση αντιρρήσεων απο τον καθ' ου μετατίθεται σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο και μόνο εάν προβληθούν απο αυτόν αντιρρήσεις η διαδικασία κύρξης εκτελεστότητας της διαταγής κωλύεται. Εάν, όμως, ο καθ' ου δεν εγείρει ενστάσεις, η διαταγή εξοπλίζεται στις προβλεπόμενες προθεσμίες με εκτελεστότητα και ο αιτών έχει στα χέρια του εκτελεστό τίτλο για την επίσπευση εκτέλεσης.

Η εκτέλεση, όμως, σε άλλο κράτος-μέλος δυσχεραίνεται στην περίπτωση που ο επισπεύδων δε γνωρίζει τα περιουσιακά στοιχεία του καθ' ου η εκτέλεση και, μάλιστα, καλείται να τα ερευνήσει σε ξένο γι' αυτόν κράτος μέλος. Στο σημείο αυτό έρχεται η ΕΔΔΛ και ειδικότερα το εργαλείο της διαταγής χορήγησης στοιχείων για τους τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη, η οποία δύναται να ληφθεί και πριν απο την εκκίνηση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης. Με τον τρόπο αυτό ο επισπεύδων ενημερώνεται για τυχόν διαθέσιμες τραπεζικές καταθέσεις του καθ' ου και απευθύνει την εκτέλεση εις χείρας συγκεκριμένης τράπεζας σε κράτος-μέλος, το οποίο του κατέστη γνωστό, μέσω της ως άνω διαδικασίας. Εφόσον, βέβαια, ο επισπεύδων γνωρίζει εκ των προτέρων τα περιουσιακά στοιχεία του καθ' ου, η παραπάνω διαδικασία καθίσταται περιττή και με εκτελεστό τίτλο στα χέρια του δύναται να επισπεύσει την εκτέλεση. Η διαδικασία έκδοσης δε της ΕΔΔΛ ενισχύει τη χρησιμότητά της, στο βαθμό που αυτή συντελείται *ex parte*, χωρίς καμία κοινοποίηση και καμία συμμετοχή του καθ' ου.

1.5. Η Λήψη Ασφαλιστικών Μέτρων Διακρατικού Χαρακτήρα

1.5.1. Η περίπτωση των Ενωσιακών Διαφορών

Καθώς, όμως, η διαδικασία έκδοσης ΕΔΔΛ είναι εκούσια, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί και η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ως μέτρων που διαφυλάσσουν την περιουσία του οφειλέτη, προς εξασφάλιση του δανειστή, ειδικά στις εμπορικές συναλλαγές, η οποία λαμβάνει τη μορφή προσωρινής δέσμευσης των περιουσιακών του στοιχείων. Ως ασφαλιστικά μέτρα, κατά αυτόνομη ερμηνεία του ΔικΕΕ, ορίζονται όσα αποσκοπούν να διατηρήσουν μια πραγματική κατάσταση ή ένα δικαίωμα, ώστε να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα, των οποίων η αναγνώριση ζητείται από το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της ουσίας της υπόθεσης³⁶³. Στο συγκεκριμένο ζήτημα δεν υπήρξε κάποια τροποποίηση του αρ. 31 του ΚανBr I με το αντίστοιχο αρ. 35 του ΚανBr Ia και ορίζεται πως ασφαλιστικά μέτρα μπορούν να διαταχθούν από δικαστήριο κράτους μέλους, ακόμα και εάν δεν έχει κατά τον ΚανBr Ia τη διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης. Αυτό σημαίνει πως τα δικαστήρια του κράτους μέλους, στα οποία εισάγεται μια υπόθεση ασφαλιστικών μέτρων με τα προβλεπόμενα στοιχεία αλλοδαπότητας, δεν εμποδίζονται από την λήψη ασφαλιστικών μέτρων που εντοπίζονται στο εσωτερικό τους δίκαιο³⁶⁴.

Παρατηρείται ότι στο αρ. 35 του ΚανBr Ia δεν αναφέρεται η προϋπόθεση της επείγουσας περίπτωσης ή του επικείμενου κινδύνου, αλλά ενδέχεται τούτο να απαιτείται από το εσωτερικό δίκαιο του δικαστηρίου που ανέλαβε την εκδίκαση των ασφαλιστικών μέτρων. Από τα ως άνω δεν παραβλέπεται πάντως, η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου της κύριας υπόθεσης για την εκδίκαση των αντίστοιχων ασφαλιστικών μέτρων, λόγω του παρακολουθηματικού χαρακτήρα των τελευταίων έναντι της κύριας διαδικασίας, αλλά διεθνή δικαιοδοσία έχει και κάθε άλλο εθνικό δικαστήριο κράτους μέλους και ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας του καθ' ου η αίτηση³⁶⁵. Σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση των ασφαλιστικών μέτρων, υπό το φως του ΚανBr I, υιοθετούνται αυτόνομα κριτήρια του ΔικΕΕ, που την αφορούν. Συγκεκριμένα, απαιτείται η απόφαση ασφαλιστικών μέτρων να πληροί την έννοια των ασφαλιστικών μέτρων, που έχει επίσης διαμορφώσει αυτόνομα το ΔικΕΕ και να μην έχει εκδοθεί κατά λανθασμένη εφαρμογή του αρ. 31 ΚανBr I³⁶⁶. Στην έννοια της απόφασης, δε κατά το αρ. 2 περ. α' του ΚανBr Ia πια, εντάσσονται και οι αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων. Αυτό σημαίνει ότι, κατά τις ρυθμίσεις του

³⁶³ ΔικΕΕ, απόφ. 26-03-1992, υπόθ. C-261/90, *Reichert II*, Συλλ. 1992, I-2175· ΔικΕΕ, απόφ. 17.11.1998, υπόθ. C-391/95, *Van Uden*, Συλ. 1998.I-7091.

³⁶⁴ Νίκας σε Νίκα/ Σαχπεκίδου (2016), 498.

³⁶⁵ Παμπούκης/Μειδάνης, Ασφαλιστικά και Προσωρινά μέτρα σε: Παμπούκη Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009, 1360.

³⁶⁶ ΔικΕΕ, απόφ. 27-04-1999, υπόθ. C-99/96, *Mietz*, Συλλ. 1999 I-02277: υποσημ. 371.

ΚανΒρ Ι, απαιτείται κήρυξη της εκτελεστότητας αυτών σε άλλο κράτος μέλος³⁶⁷, ενώ κατά τον ΚανΒρ Ια η εκτελεστότητα αυτής είναι αυτόματη³⁶⁸.

Το γεγονός ότι η διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων για το «πάγωμα» της τυχόν μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη δύναται να διεξαχθεί σε οποιοδήποτε κράτος-μέλος, δίνει στον αιτούντα-έμπορο τη δυνατότητα, φυσικά, εκκίνησης της διαδικασίας στον τόπο κατοικίας του, με όλα τα πλεονεκτήματα που συνεπάγεται το γεγονός αυτό. Καθώς, όμως το δικαστήριο κρίνει βάσει το εσωτερικό του δίκαιο για την ύπαρξη επικείμενου κινδύνου και το είδος του μέρους που τα διαταχθεί, ο αιτών θα πρέπει να γνωρίζει το εθνικό δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου, για να μην τύχει την περίπτωση τήρησης αυστηρότερων κριτηρίων ως προς τις προϋποθέσεις διάταξης ενός ασφαλιστικού μέτρου. Η πρακτική χρησιμότητα δε της ρύθμισης συναντάται στην περίπτωση, όπου τα ασφαλιστικά μέτρα διατάσσονται στη χώρα που ο οφειλέτης διαθέτει περιουσιακά στοιχεία, προκειμένου να εφαρμοσθεί άμεσα το διαταχθέν ασφαλιστικό μέτρο.

1.5.2. Η περίπτωση των μη Ενωσιακών Διαφορών

Σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων στις περιπτώσεις ασφαλιστικών μέτρων, εφαρμοστέες κρίνονται οι διατάξεις του ΚΠολΔ δυνάμει των γενικών και ειδικών δικαιοδοτικών βάσεων (ήτοι αρ. 3 παρ. 1 και 22 επ.), είτε κατά την ειδική κατά τόπον αρμοδιότητα του 683 παρ. 3 ΚΠολΔ ως δικαστήρια του τόπου εκτελέσεως. Η τελευταία λειτουργεί ως επιπλέον δικαιοδοτική βάση, εφόσον δεν συντρέχει κάποια άλλη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας³⁶⁹. Πιο αναλυτικά, και σχετικά με τις ειδικές δικαιοδοτικές βάσεις που φαίνονται πιο χρήσιμες στις εμπορικές διαφορές, η δωσιδικία της περιουσίας του αρ. 40 ΚΠολΔ, εφαρμόζεται εάν η δίκη των ασφαλιστικών μέτρων αφορά περιουσιακό αντικείμενο³⁷⁰ ευρισκόμενο στην Ελλάδα και ο καθ' ου η αίτηση κατοικεί, επίσης, στην Ελλάδα. Τέλος, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η δωσιδικία του ακινήτου, κατά αρ. 29 ΚΠολΔ, εφόσον διατάσσεται ασφαλιστικό μέτρο επί δικαιώματος που αφορά ακίνητο. Ως προς την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων,

³⁶⁷ Βλ. Κεφ. Δ, υποκεφ. 2.1.

³⁶⁸ Βλ. Κεφ. Δ, υποκεφ. 2.2.

³⁶⁹ *Κεραμεύς, Ασφαλιστικά Μέτρα σε Κεραμέα/Κρεμλή/Ταγαρά, Η σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα, 1989, 202.*

³⁷⁰ Κάθε αντικείμενο με περιουσιακή αξία, άρα και τραπεζικούς λογαριασμούς. *Τριανταφυλλίδης, Τα ασφαλιστικά μέτρα στις διεθνείς ιδιωτικές διαφορές, 2008, 95.*

γίνεται δεκτό ότι αλλοδαπή απόφαση ασφαλιστικών μέτρων εκτελείται στην Ελλάδα, υπό το φως των διατάξεων 323 και 905 ΚΠολΔ³⁷¹.

2. Η Διεθνής Δικαιοδοσία για την Αναγνώριση και Εκτέλεση Αποφάσεων σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις – Η Διαδικασία του *Exequatur* και η κατάργησή αυτής

Ως αναγνώριση των αποφάσεων νοείται η διαδικασία επεκτείνονται οι συνέπειες του αλλοδαπού δεδικασμένου στη χώρα υποδοχής, ενώ η διεθνής εκτέλεση περιλαμβάνει διασυνοριακές πράξεις επί περιουσιακών στοιχείων οφειλετών ή δέσμευση προσώπων³⁷². Κατά τον Κανονισμό Βρυξέλες Ι, η αναγνώριση της αλλοδαπής απόφασης λαμβάνει χώρα άνευ ετέρου, ενώ η κήρυξη εκτελεστότητά της απαιτεί ενδιάμεση διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους υποδοχής (*exequatur*). Το κίνητρο των τροποποιήσεων του Κανονισμού Βρυξέλες Ι προς τον Κανονισμό Βρυξέλες Ια υπήρξε η πλήρης κατάργηση της διαδικασίας του *exequatur*. Συγκεκριμένα, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, με τις νέες ρυθμίσεις ο έλεγχος αναγνώρισης και εκτέλεσης δεν θα συντελείται προς την εκτέλεση, αλλά μετά τη διενέργεια αυτής, με πρωτοβουλία του οφειλέτη. Ο γενικός κανόνας αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπής απόφασης ορίζεται από το κράτος υποδοχής της απόφασης³⁷³. Ειδικά, ο έλεγχος της απόφασης αφορά τις επιταγές της αλλοδαπής απόφασης να μην προσκρούουν στις βασικές αρχές της έννομης τάξης του κράτους υποδοχής.

2.1. Οι ρυθμίσεις του Κανονισμού 44/2001

Ενώ, λοιπόν, ο ΚανΒρ Ι στο αρ. 33 παρ. 1 προβλέπει την αυτοδίκαιη αναγνώριση αλλοδαπής δικαστικής απόφασης, ήτοι την αναγνώριση χωρίς καμία προηγούμενη διαδικασία, ώστε η απόφαση να αναπτύσσει την ίδιες συνέπειες τόσο στο κράτος υποδοχής όσο και στο κράτος προέλευσης. Κανόνα δε αποτελεί ο μη έλεγχος από το δικαστήριο του κράτους αναγνώρισης ούτε της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση (αρ. 35 παρ. 3), ούτε όμως εξετάζεται η κρίση επί της ουσίας της απόφασης και του εφαρμοστέου σε αυτήν δι-

³⁷¹ Βλ. Κεφ. Δ, υποκεφ. 2.

³⁷² Μειδάνης σε Παμπούκη (2009), 1383.

³⁷³ Βρέλλης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, 2008, 431.

καίου (αρ. 36)³⁷⁴. Η αυτόματη αναγνώριση της απόφασης αποτελεί τη σημαντικότερη έκφραση της ελευθερίας κυκλοφορίας των αποφάσεων³⁷⁵. Η αναγνώριση της αλλοδαπής απόφασης δεν επιτρέπεται αποκλειστικά για τους αναφερόμενους στα αρ. 34 και 35 του ΚανΒρ Ι λόγους, οι οποίοι αφορούν την αντίθεση της αλλοδαπής απόφασης στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισης³⁷⁶, τη μη επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου της δίκης ή άλλου ισοδύναμο έγγραφο νόμιμα και εμπρόθεσμα³⁷⁷, το ασυμβίβαστο αλλοδαπής απόφασης με απόφαση που έχει εκδοθεί στο κράτος αναγνώρισης μεταξύ των ίδιων διαδίκων³⁷⁸ και, τέλος, το ασυμβίβαστο με απόφαση που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος από αυτό της αίτησης προς αναγνώριση είτε σε τρίτο κράτος που αφορά του ίδιους διαδίκους, το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία.

Η διαδικασία δε κήρυξης εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης (*exequatur*) ρυθμίζεται στα αρ. 38 επ. του ΚανΒρ Ι, η οποία εκκινείται με πρωτοβουλία του επισπεύδοντος τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης, ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου της κατοικίας καθ' ου η εκτέλεση είτε του τόπου όπου θα διενεργηθεί η εκτέλεση. Δύνανται δε να επιφορτισθούν με εκτελεστότητα στο κράτος υποδοχής και δημόσια έγγραφα, τα οποία είναι εκτελεστά στο κράτος μέλος σύνταξής τους³⁷⁹, καθώς και δικαστικοί συμβιβασμοί, οι οποίοι καταρτίζονται ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους κατά τη διάρκεια δίκης και είναι εκτελεστοί στο συγκριμένο κράτος μέλος³⁸⁰. Η αίτηση υποβάλλεται σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους εκτελέσεως, ήτοι κατά το ελληνικό δίκαιο κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, ενώ κλήτευση του καθ' ου δεν απαιτείται³⁸¹, ενώ δεν υπάρχει ούτε δυνατότητα του τελευταίου για προβολή αντιρρήσεων για την κήρυξη της εκτέλεσης της απόφασης. Ο αιτών οφείλει να προσκομίσει αντίγραφο της αλλοδαπής απόφασης και τυποποιημένη βεβαίωση από το κράτος εκδόσεων με στοιχεία όπως η εκτελεστότητα της απόφασης κατά το δίκαιο του τόπου έκδοσής της.

Ο καθ' ου η εκτέλεση στο σημείο αυτό έχει τη δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου κατά της απόφασης που κήρυξε εκτελεστή την αλλοδαπή απόφαση ενώπιον του δικαστηρίου του τό-

³⁷⁴ Το οποίο ορίζει ότι δεν επιτρέπεται η αναθεώρηση της ουσίας της υπόθεσης από το δικαστήριο του κράτους αναγνώρισης.

³⁷⁵ Κεραμέυς σε Κεραμεά/Κρεμλή/Ταγαρά (1989), 210.

³⁷⁶ ΔικΕΕ, απόφ. 28.03.2000, υπόθ. C-7/98, *Krombach/Bamberski*, Συλλ. 2000.I-1935, στην οποία το ΔικΕΕ δέχθηκε την αντίθεση προς τη δημόσια τάξη απόφασης προς αναγνώριση, στην οποία είχε απαγορευθεί στον ηττηθέντα διάδικο να εκπροσωπηθεί από τους δικηγόρους του.

³⁷⁷ Προκειμένου να τηρηθεί ουσιαστικά το δικαίωμα υπερασπίσεως του αντιδίκου (αρ. 34 σημ. 2).

³⁷⁸ ΑΠ 11321/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷⁹ ΔικΕΕ, απόφ. 17-11-1999, υπόθ. C-260/97, *Unibank/Christensen*, Συλλ. 1999 I-3715.

³⁸⁰ ΔικΕΕ, απόφ. 2-6-1994, υπόθ. C-414/92, *Solo Kleinmotoren/Boch*, Συλλ. 1994 I-2237.

³⁸¹ *Βασιλακάκης*, Ο Κανονισμός 44/2001, σε: *Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιώπη-Πασιά/Βασιλακάκη*, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, 2010, 453.

που εκτέλεσης (43 παρ. 1)³⁸². Το συγκεκριμένο ένδικο μέσο ασκείται κατά τους κανόνες της αμφισβητούμενης διαδικασίας, ενώ στο εθνικό δίκαιο αρμόδιο προς εκδίκασή του είναι το Εφετείο, που βρίσκεται στην περιφέρεια του κηρύξαντος την εκτελεστότητα δικαστηρίου³⁸³ και εντός προθεσμίας ενός μηνός, από την επίδοση της απόφασης στον καθ' ου (43 παρ. 5). Σε δεύτερο βαθμό υπάρχει πρόβλεψη προσβολής της απόφασης του Εφετείου (αρ. 44) από τον ηττηθέντα διάδικο, ως προς το οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις εσωτερικού δικαίου, με αποτέλεσμα να πρόκειται για αίτηση αναίρεσης και να εφαρμόζεται η διάταξη του 559 ΚΠολΔ.

2.2. Οι ρυθμίσεις του Κανονισμού 1215/2012

Η καινοτομία του ΚανΒρ Ια αποτελεί η κατάργηση της διαδικασίας του *exequatur*, με την έννοια ότι δεν απαιτείται καμία αίτηση προς αναγνώριση και κήρυξη της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης, αφού η αλλοδαπή απόφαση, καθώς αυτή θεωρείται αυτόματα εκτελεστή σε όλα τα κράτη μέλη, όπως μέχρι και πριν την ισχύ του εν λόγω Κανονισμού εφαρμοζόταν ως προς την αναγνώριση μόνο των αλλοδαπών αποφάσεων³⁸⁴. Το βήμα αυτό φαίνεται να εμπεδώνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων και εξοικονομείται χρήμα και χρόνος. Ο έλεγχος δε της αναγνώρισης και της εκτελεστότητας της απόφασης μετατοπίζεται σε χρονικό σημείο ύστερο της έναρξης της εκτέλεσης. Αποτέλεσμα των ανωτέρω αποτελεί το γεγονός ότι απόφαση που εκδίδεται από οποιοδήποτε κράτος μέλος, αντιμετωπίζεται σαν να έχει εκδοθεί από το κράτος αναγνώρισης ή εκτέλεσης αυτής³⁸⁵ (αρχή της ίσης μεταχείρισης)³⁸⁶.

Βάσει των ως άνω για την επίσπευση εκτέλεσης σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της έκδοσης της εκτελεστής απόφασης, ο επισπεύδων οφείλει να προσκομίσει στην αρμόδια για την εκτέλεση αρχή, βάσει το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης³⁸⁷, αντίγραφο της απόφασης, με τις αναγκαίες προϋποθέσεις γνησιότητας αυτού³⁸⁸ και βεβαίωση από το δικαστήριο του κράτους

³⁸² Το ίδιο δικαίωμα κατέχει και ο επισπεύδων, στην περίπτωση απόρριψης του αιτήματός του προς αναγνώριση της αλλοδαπής απόφασης.

³⁸³ Σε άλλα σημεία του Κανονισμού γίνεται λόγος για προσφυγή (αρ. 47 παρ. 3 και 57 παρ. 1), υπερίσχυσε όμως η άποψη ότι πρόκειται το συγκεκριμένο ένδικο μέσο εξομοιώνεται με ανακοπή. ΑΠ 1024 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 1103/1995, Δ 1996, 390.

³⁸⁴ Γίνεται δεκτό ότι συμπληρωματικά εφαρμόζεται ο νέος ΚΠολΔ με τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2105, εάν ο εκτελεστός τίτλος προήλθε από αγωγή που ασκήθηκε μετά την 15-01-2015 και η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση μιας τέτοιας αγωγής διενεργήθηκε μετά την 01-01-2016. Δεληκωστόπουλος, 2016, 311.

³⁸⁵ Νίκας σε Νίκα Σαχπεκίδου (2016), 518.

³⁸⁶ Δεληκωστόπουλος, 2016, 309.

³⁸⁷ Ήτοι σε δικαστικό επιμελητή. Άνθιμος, Τροποποιήσεις στο κεφάλαιο για την αναγνώριση και εκτέλεση, Αρμ 2013, 2082.

³⁸⁸ Αρ. 42 παρ. 1 στοιχ. α ΚανΒρ Ια.

προέλευσης για την εκτελεστότητα αυτής³⁸⁹. Στο πρόσωπο δε του καθ' ου η εκτέλεση αναγνωρίζεται και η δυνατότητα υποβολής αίτησης άρνησης της αναγνώρισης ή εκτέλεσης στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους υποδοχής. Παράλληλα, ο καθ' ου έχει και τα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται κάθε φορά από το εθνικό του δίκαιο προκειμένου να προσβάλει την εκτέλεση³⁹⁰. Δίνεται δε η ευχέρεια στον καθ' ου να σωρεύσει σε ένα δικόγραφο λόγους άρνησης της αναγνώρισης και εκτέλεσης της απόφασης, καθώς και λόγους ανακοπής της εκτέλεσης³⁹¹. Οι λόγοι δε άρνησης αναγνώρισης (αρ. 45), καθώς και εκτέλεσης της απόφασης (αρ. 46), έχουν παραμείνει ίδιοι τους αντίστοιχους του ΚανΒρ Ι³⁹².

3. Η πρακτική χρησιμότητα συνύπαρξης του Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου και της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης κατά τον Κανονισμό 1215/2012

Κοινός τόπος του Κανονισμού για τον ΕΕΤ και του ΚανΒρ Ια είναι η κατάργηση της ενδιάμεσης διαδικασίας του *exequatur*. Με τη ρύθμιση αυτή είναι αδιαμφισβήτητο πως επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα της δικαστική συνεργασίας για τα κράτη μέλη, ενώ εμφανή είναι και τα θετικά αποτελέσματα της ρύθμισης εν γένει στην οικονομία, αφού παρέχουν άμεσες λύσεις στις καθυστερήσεις πληρωμών και επιτυγχάνει την ύπαρξη ρευστότητας ιδίως μεταξύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων³⁹³. Το ερώτημα που τίθεται στην εν λόγω περίπτωση είναι εάν είναι περιττή η ρύθμιση που καταργεί το *exequatur* από δύο διαφορετικούς Κανονισμούς, καθώς μάλιστα η ρύθμιση του Κανονισμού για τον ΕΕΤ φαίνεται περισσότερο δύσκαμπτος από αυτήν του ΚανΒρ Ια, καθώς ο πρώτος απαιτεί ενδιάμεση διαδικασία ανάμεσα στην έκδοση απόφασης και επίστευσης της εκτέλεσης, αυτή του εκδόσεως πιστοποιητικού ΕΕΤ, ενώ ο δεύτερος θεωρεί αυτόματα εκτελεστή την εκάστοτε δικαστική πράξη, δικαστικό συμβιβασμό και δημόσιο έγγραφο.

Μάλιστα, η χρησιμότητα ύπαρξης δύο Κανονισμών που καταλήγουν στα ίδια έννομα αποτελέσματα, ως προς την εκτέλεση απόφασης και την εκκίνηση της αναγκαστικής εκτέλεσης σε διάφορο κράτος μέλος από αυτό της έκδοσής της, θα δικαιολογούνταν, εφόσον ρύθμιζαν διαφορετικές αξιώσεις. Κάτι τέτοιο όμως δεν υφίσταται, αφού ο Κανονισμός ΕΕΤ προβλέπεται για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις, ενώ ο ΚανΒρ Ια, δεν κάνει κάποια διάκριση, ως προς το είδος των αξιώσεων το οποίο περιλαμβάνει, γεγονός που σημαίνει ότι δύναται να αφορά και σε μη αμφισβητούμενες αξιώσεις. Τούτων λεχθέντων, αμφισβητείται η πρακτική χρησιμότητα της ύπαρξης των ως άνω δύο Κανονισμών παράλληλα.

³⁸⁹ Αρ. 42 παρ. 1 στοιχ. β ΚανΒρ Ια.

³⁹⁰ Στην ελληνική έννομη τάξη κατέχει την ανακοπή του 933 ΚΠολΔ και του 934 ΚΠολΔ.

³⁹¹ Νίκας σε Νίκα/Σαχπεκίδου (2016), 547.

³⁹² Βλ. Κεφ. Δ', υποκεφ. 2.2.

³⁹³ Cuniberti, The recognition of Foreign Judgments Lacking Reasons in Europe, 2008, 47–48.

4. Η Αναγκαστική Ικανοποίηση μη Ενωσιακών Διαφορών

Όσον αφορά αποφάσεις οι οποίες δεν υπάγονται στα πλαίσια των ως άνω Κανονισμών, ή κάποιας διεθνούς σύμβασης την οποία έχει υπογράψει η Ελλάδα, εφαρμογή βρίσκουν οι διατάξεις του ΚΠολΔ³⁹⁴. Ο ορισμός της απόφασης, κατά τον ΚΠολΔ, έχει κριθεί νομολογιακά ως κάθε κρίση οργάνου αλλοδαπής πολιτείας που είναι κατά το δίκαιο του κράτους αυτού επιφορτισμένο με την επίλυση ιδιωτικών διαφορών, κατά προδιαγεγραμμένη, έστω συνοπτική διαδικασία³⁹⁵. Οι αλλοδαπές αποφάσεις δε που θα αναγνωριστούν και θα εκτελεστούν στην Ελλάδα, θα πρέπει να προέρχονται από δικαιοδοτικά όργανα που λειτουργούν ως δικαστήρια στη χώρα προέλευσής τους³⁹⁶.

Τα κριτήρια για την αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης αμφισβητούμενης διαδικασίας³⁹⁷ στην ελληνική έννομη τάξη αναφέρονται στο αρ. 323 ΚΠολΔ και απαιτούν το δεδικασμένο της απόφασης, κατά το δίκαιο του κράτους, στην οποία εκδόθηκε, το αλλοδαπό δικαστήριο να είχε διεθνή δικαιοδοσία, κατά το ημεδαπό δικονομικό διεθνές δίκαιο³⁹⁸, τη μη στέρηση του διαδίκου που ηττήθηκε του δικαιώματος υπεράσπισής του στην αλλοδαπή δίκη³⁹⁹, τη μη αντίθεση της με απόφαση ελληνικού δικαστηρίου που εκδόθηκε για την ίδια υπόθεση και αποτελεί δεδικασμένο για τους διαδίκους και τη μη αντίθεσή της προς την ημεδαπή δημόσια τάξη⁴⁰⁰.

Σχετικά δε με την εκτέλεση αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα, ο δανειστής θα πρέπει να κατέχει αλλοδαπή απόφαση εκτελεστή στο κράτος προέλευσης, η οποία να αποτελεί εκτελεστό τίτλο (αρ. 904 παρ. 2 ΚΠολΔ). Απαραίτητο θεωρείται το στάδιο, όπου ο δανειστής υποβάλλει αίτηση στο Μονομελές Πρωτοδικείο της περιφέρειας της κατοικίας ή της διαμονής του οφειλέτη και, εάν η τελευταία δεν υπάρχει στην πρωτεύουσα του κράτους, αιτούμενος την κήρυξη εκτελεστότητας της απόφασης. Προθεσμία για την εν λόγω αίτηση δεν υφίσταται, αλλά απα-

³⁹⁴ Άλλωστε έχει κριθεί ότι ο ΚανΒρ Ι, συνεπώς και ο ΚανΒρ Ια, δεν έχει εφαρμογή στην αναγνώριση και εκτέλεση απόφασης, η οποία έχει εκδοθεί σε τρίτο κράτος. ΔικΕΕ απόφ. 20-01-1994, υπόθ. C-129/92, *Owens/Bracco*, Συλλ. 1994 I-117.

³⁹⁵ Για τον συγκεκριμένο ορισμό δεν έχει σημασία ο τύπος στον οποίο περιβάλλεται η απόφαση, αλλά ούτε και ο ακριβής χαρακτηρισμός της ως τέτοιας. Έτσι στην εν λόγω έννοια εμπίπτουν και οι διατάξεις, οι πράξεις, οι διατάξεις κλπ. *Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας*, ΚΠολΔ Ι, 2000, 323· *Μειδάνης σε Νίκα/Σαχπεκίδου* (2016), 1412· ΑΠ 406/1994, ΝοΒ 1995, 552.

³⁹⁶ *Μαριδάκης*, Η εκτέλεσις των αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα δίκαιον, 1970, 25· *Βρέλλης*, 2008, 444· *Μειδάνης σε Παμπούκη* (2009), 1413.

³⁹⁷ Αντίστοιχα τα κριτήρια για την αναγνώριση απόφασης εκούσιας δικαιοδοσίας προβλέπονται στο αρ. 780 ΚΠολΔ.

³⁹⁸ Αυτό που εξετάζεται είναι το γεγονός εάν τα ελληνικά δικαστήρια καλούνταν να δικάσουν τη συγκεκριμένη υπόθεση, εάν θα είχαν τη δικαιοδοσία, βάσει του ΚΠολΔ. *Μειδάνης σε Παμπούκη* (2009), 1414.

³⁹⁹ Εκτός αν η στέρηση αυτή ρυθμίζεται απο τις διατάξεις που αλλοδαπού δικαίου.

⁴⁰⁰ Ήτοι τη δημόσια τάξη που αφορά και σε δικονομικό και σε ουσιαστικό επίπεδο, όπου πρόκειται κυρίως για τη δημόσια τάξη του αρ. 33 ΑΚ.

ραϊτήτητα είναι η κλήτευση του καθ' ου. Το Δικαστήριο δεν εξετάζει την ουσία την απόφασης, παρά μόνο τις προϋποθέσεις για την κήρυξη της εκτελεστότητας της⁴⁰¹.

5. Συμπεράσματα

Τα νομικά εργαλεία εξασφάλισης του προμηθευτή στο διεθνές εμπόριο είναι ποικίλα, ενώ αφορούν και διατάξεις ουσιαστικού, καθώς και δικονομικού δικαίου. Αρχικά, πριν την οποιαδήποτε σύναψη εμπορικής συναλλαγής, ο ίδιος θα πρέπει να διασφαλίσει τρόπους, ώστε να επηρεαστεί κατά το μικρότερο δυνατό τρόπο από τους κινδύνους που τη συνοδεύουν, με αποτέλεσμα τη μη δραματική αύξηση του κόστους έκαστης συναλλαγής, προκειμένου ο έμπορος να επιτεύξει το σκοπό του, ήτοι το κέρδος. Ο συνδυασμός δε σύναψης κάποιας εγγυητικής σύμβασης με την επιλογή εφαρμοστέου δικαίου και διεθνούς δικαιοδοσίας απο τον προμηθευτή, προσφέρει μεγαλύτερα εχέγγυα ασφάλειας, με τη γνώση ότι ακόμα κι αν προκύψουν διαφορές απο την εγγυητική σύμβαση, αυτές θα επιλυθούν στον τόπο και με το εφαρμοστέο δίκαιο της επιλογής του.

Η σύναψη κάποιου είδους αυτόνομης σύμβασης μειώνει τον κίνδυνο τυχόν αφερεγγυότητας του αντισυμβαλλομένου του, δεν προφυλάσσει από άλλους τυχόν κινδύνους π.χ. συναλλαγματικούς, πολιτικούς κλπ., ενώ η σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης εξασφαλίζει τη μη αύξηση της ζημίας του εμπόρου, σε περίπτωση καταστροφής προϊόντων, κατά τη μεταφορά τους. Ο συνδυασμός δε πολλών τρόπων εξασφάλισης, καλύπτει τον έμπορο από τους αντίστοιχους κινδύνους, αυξάνει, όμως, δραματικά το κόστος της συναλλαγής, καθώς όλοι οι τρόποι εξασφάλισης, συνοδεύονται από επιπλέον της συναλλαγής έξοδα (αμοιβή πιστώτριας τράπεζας, ασφαλιστή κλπ.). Συνεπώς, ως προς τα ουσιαστικού δικαίου εργαλεία εξασφάλισης, ο έμπορος θα πρέπει να σταθμίσει, αυτό με το οποίο πετυχαίνει τη μεγαλύτερη δυνατή κάλυψη με το μικρότερο δυνατό κόστος. Συμπεραίνοντας, λοιπόν, φαίνεται πάλι ο συνδυασμός ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου. Προτείνεται ως λύση στον έμπορο η σύναψη εγγυητικής σύμβασης, εάν υπάρχει έντονος ο φόβος μη καταβολής του τιμήματος απο τον αγοραστή, ή ασφάλισης των εμπορευμάτων, σε κάθε άλλη περίπτωση. Μέχρι το σημείο αυτό το κόστος της συναλλαγής για τον προμηθευτή είναι περίπου ίδιο. Εάν όμως τεθεί και ρήτρα παρέκτασης, καθιστώντας αρμόδια τα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του και επιλεγεί ως εφαρμοστέο δίκαιο, αυτό με τις ευνοϊκότερες για τον προμηθευτή ρυθμίσεις, ο τελευταίος οδηγείται στη δικαστική επίλυση της εμπορικής διαφοράς, με το μικρότερο δυνατό γι' αυτόν κόστος.

⁴⁰¹ Οι οποίες είναι όμοιες με αυτές του αρ. 323 ΚΠολΔ, εξετάζονται όμως σε σχέση με την εκτέλεση.

Είναι αναγκαία στο συγκεκριμένο σημείο, η διάκριση συναλλαγών μεγάλου και μικρού αντικειμένου. Είναι λογικό να μη συμφέρει τον προμηθευτή να συνάψει κάποια επιπλέον σύμβαση εάν πρόκειται για συναλλαγή μικρού οικονομικού αντικειμένου. Στην περίπτωση αυτή, η θέση και μόνο μιας ρήτρας παρέκτασης αρμοδιότητας και επιλογής εφαρμοστέου δικαίου, αρκούν για την αποφυγή περαιτέρω ζημίας του, λόγω δικαστικών εξόδων. Σε συναλλαγές όμως μεγάλου οικονομικού αντικειμένου, η σύναψη εγγυητικής σύμβασης ή ασφαλιστικής σύμβασης θεωρούνται απαραίτητες, καθώς εάν επέλθει οποιοσδήποτε κίνδυνος, ο προμηθευτής μπορεί να έχει επιβαρυνθεί με τα έξοδα που συνοδεύουν τους δύο αυτούς τύπους συμβάσεων, όμως δύναται να ικανοποιηθεί παρά την ανώμαλη εξέλιξη μιας σύμβασης πώλησης είτε μέσω του τρίτου που εγγυήθηκε είτε μέσω του ασφαλιστή.

Κατόπιν της ως άνω διάκρισης θα πρέπει να επισημανθεί και το γεγονός της θέσης ρήτρας διαιτησίας στις εμπορικές συμβάσεις μεγάλου οικονομικού ενδιαφέροντος και ιδιαίτερων εμπορικών ζητημάτων, όπως π.χ. αυτών που αφορούν εμπορικά μυστικά. Τούτο διότι με τη διαδικασία της διαιτησίας, η οποία εκτυλίσσεται ιδιωτικά, μειώνεται το κόστος επίλυσης της διαφοράς σε σχέση με τη δικαστική οδό, ενώ η ευελιξία της διαδικασίας «ξεμπλοκάρει» τα μέρη από αυστηρούς δικονομικούς κανόνες, καθιστώντας την ευέλικτη ως προς της ανάγκες τους. Αντίστοιχα, ο εναλλακτικός τρόπος επίλυσης διαφορών που ταιριάζει σε μικρού οικονομικού μεγέθους εμπορικές συναλλαγές, αποτελεί ο θεσμός της διαμεσολάβησης, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε έναν αμοιβαίο συμβιβασμό, αποφεύγοντας τα κόστη των δικαστικών διενέξεων.

Ως προς τα ζητήματα δικονομικού δικαίου, η απόλυτη έκφραση των επιχειρηματικών συμφερόντων του προμηθευτή αποτελεί η *lex voluntatis* και η παρέκταση αρμοδιότητας. Ως συνήθως το ισχυρότερο μέρος στη σύμβαση, ο προμηθευτής μπορεί να θέτει ως εφαρμοστέο δικαίο το δικαίο του τόπου κατοικίας του, το οποίο αποτελεί γι' αυτόν μια γνώριμη νομική κατάσταση ή όποιο αλλοδαπό δικαίο θα του παράσχει πιο ευεργετικά αποτελέσματα, υπό τους περιορισμούς, βέβαια, που ισχύουν. Παράλληλα, με την παρέκταση αρμοδιότητας, δύναται να θέσει αρμόδια για οποιαδήποτε διαφορά με τους συμβαλλομένους του, τα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του, με αποτέλεσμα να επιφορτίζει τον αντισυμβαλλόμενο του με την επιπλέον δαπάνη εξεύρεσης νομικού παραστάτη στον δικό του τόπο κατοικίας, ενώ ο ίδιος δεν επιδέχεται καμία παραπάνω οικονομική επιβάρυνση.

Η δικαστική συνεργασία στην ελεύθερη κυκλοφορία αποφάσεων στην Ένωση και η κατάργηση της διαδικασίας του *exequatur*, καθιστά ευκολότερη σε σχέση με το παρελθόν την είσπραξη εμπορικών απαιτήσεων, αφού ο έμπορος δύναται να επισπεύσει την αναγκαστική εκτέλεση κατά του αντισυμβαλλομένου του, σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της μεταξύ τους εμπορικής συνεργασίας, λόγω της αφερεγγυότητας του τελευταίου, χωρίς ενδιάμεσες διαδικασίες. Έτσι,

λοιπόν, ο έμπορος σε μεταγενέστερο σημείο από αυτό της ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής, επιδιώκει την είσπραξη του οφειλόμενου τιμήματος, του παρέχονται εργαλεία προκειμένου να του γίνουν γνωστές τυχόν καταθέσεις του αντισυμβαλλομένου του (ΕΔΔΛ) και να προχωρήσει σε αναγκαστική εκτέλεση κατά της περιουσίας του εν γένει, έχοντας στα χέρια του εκτελεστό τίτλο, είτε κατόπιν δικαστικής απόφασης απο το δικαστήριο το οποίο είχε τη δικαιοδοσία να επιληφθεί της υπόθεσης, είναι κατόπιν ΕυρΔΠ ή ΕΕΤ. Σε ενωσιακό, τουλάχιστον, επίπεδο, παρατηρείται πως ακόμα και εάν ο έμπορος δεν έχει προβεί σε σύναψη κάποιας μορφής σύμβασης για την εξασφάλιση της απαίτησής του, οι μηχανισμοί που εισάγει η Ένωση σε επίπεδο Κανονισμών, αλλά και με την κατάργηση της διαδικασίας αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστότητας μίας απόφασης, του παρέχεται μια απλή και ταχεία διαδικασία για την είσπραξη της απαίτησής του. Τέλος, η διαδικασία αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστής απόφασης τρίτου κράτους, καθυστερεί την επίσπευση της αναγκαστικής εκτέλεσης, ιδιαιτερότητα όμως η οποία δύναται να παρακαμφθεί, εάν έχει τεθεί ρήτρα παρέκτασης στην σύμβασης, απο την οποία προκύπτει μια διαφορά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *Akhter H., Lusch R.F.* Political risk and the evolution of control of foreign business: equity, earnings and marketing, 1988.
2. *Begg D./Fischer S./Dornbusch R.*, Εισαγωγή στην Οικονομική, 2015.
3. *Bix B.*, Φιλοσοφία του δικαίου: θεωρία και ερμηνευτικό πλαίσιο, 2007.
4. Borchers J. B., The Internationalization of Contractual Conflicts Law, Vanderbilt Journal of Transnational Law 1995.
5. *Brand R.*, Fundamentals of International Business Transactions, 2000.
6. *Chatzimihail N.*, The many lives and faces of lex mercatoria: History as genealogy in International Business Law, <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1484&context=lcp>.
7. *Cuniberti G.*, The recognition of Foreign Judgments Lacking Reasons in Europe, 2008.
8. *Dworkin R.*, Is wealth a Value?, Journal of Legal Studies, 1980.
9. *Eberth R.*, The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, 1983.
10. *Eric A. Schwartz/Derains Y.*, A Guide to the ICC Rules of Arbitration, 2003.
11. *Gessner V./Appelbaum R.P./Felstiner W.L.F.*, Rules and Networks: The Legal Culture of Global Business Transactions, 2001.
12. *Gottwald P.*, Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση, Αρμ 1990, 17.
13. *Gunter T.*, Global Bukowina: Legal Pluralism in the World Society, 1997.
14. *Haberler G.*, The theory of International Trade, 1933.
15. *Harfield H.*, Bank Credits and Acceptances, 1974.
16. *Heilbroner*, The worldly Philosophers: The lives, Times and Ideas Of The Great Economic Thinkers, 1999.
17. International Chamber of Commerce, Incoterms 2010, 2010.
18. *King R.*, Law of Bankers' Commercial Credits, 2001.
19. *Mazzacano P.*, The Lex Mercatoria as autonomous law, CLPE Research paper 29/2008.
20. *Morrissey J.*, Arbitration as a Final Award: Challenges and Enforcement, Stetson University College of Law Legal Studies Research Paper Series, Research Paper No. 2014-8, 482.
21. *Nottage L.*, "The Procedural Lex Mercatoria: The Past, Present and Future of International Commercial Arbitration, 2003.
22. *Posner R.*, The Economics of Justice, 1983.
23. *Posner R.*, The Problems of Jurisprudence, 1990.
24. *Posner R.*, Law, Economics and Democracy Three Lectures in Greece, 2002.
25. *Posner R.*, Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου Ένα Απαραίτητο Εργαλείο για τη Νομική Θεωρία και Πράξη, Αρμ 2003, 624.
26. *Rozdadowski* σε Ελληνική "Ένωση Τραπεζών, Ομοίμορφοι Κανόνες του Επιμελητηρίου για τις εγγραφικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση, 2011/

27. *Smith A.*, The Wealth of Nations, 1937, 424.
28. *Taylor A.*, Bartering: Should you trade Services with Other Businesses, <http://www.businessknowhow.com/money/bartering.htm>
29. *Ventris F.M.*, Banker's Documentary Credits, 1990.
30. *Viner J.*, Studies in the Theory of International Trade, 1995.
31. *Volz J. / Haydockt R.*, Foreign Arbitral Awards: Enforcing the Award Against the Recalcitrant Loser. William Mitchell Law Review, 1996, 873.
32. *Αιμιλιανίδης Α.*, Το νέο Ευρωπαϊκό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο των Συμβάσεων, 2009.
33. *Αναστασόπουλος Δ./Μιχαηλόπουλος Γ.*, Συμβάσεις σύγχρονου εμπορίου, 2011.
34. *Ανθίμος Α.*, Τροποποιήσεις στο κεφάλαιο για την αναγνώριση και εκτέλεση, Αρμ 2013, 2082.
35. *Αντωνόπουλος Β./ Ψυχομάνης Σπ.*, Εμπορικό δίκαιο: Γενικό μέρος - Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, 2013.
36. *Αντωνόπουλου Σ.*, Η εγγυητική επιστολή «απλής ειδοποίησης», ΝοΒ 1987, 255.
37. *Βαρελά Μ./Κουτσούκης Δ./Κωστάκης Δ./Μπαμπέτας Γ.*, Συμβάσεις Διανομής: υποδείγματα συμβάσεων με σχόλια και υποδείγματα, 2009
38. *Βελέντας Ι.*, Τραπεζική διαμεσολάβηση προς εξασφάλιση απαιτήσεων, 1997.
39. *Βρέλλης Σ.*, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, 2008.
40. *Γέμτος Π.*, Οικονομία και Δίκαιο, 1995.
41. *Γέμτος Π.*, Οικονομία και Δίκαιο, 2001.
42. *Γέσιου – Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης – Η Διεθνής Αναγκαστική Εκτέλεση, 2006
43. *Γεωργιάδης Α.*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008.
44. *Γιαννόπουλος Π.*, Ο Κανονισμός 655/2014 «περί διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού προς διευκόλυνση της διασυνοριακής είσπραξης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις». Μια πρώτη απόπειρα ερμηνευτικής προσέγγισης υπό το πρίσμα της ελληνικής έννομης τάξης, ΕπολΔ 2015, 678.
45. *Γκούσκου Α.*, Η εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής «σε πρώτη ζήτηση», 1995.
46. *Γκρίτζαλης Γ.*, Η διακινδύνευση των απαιτήσεων ως στοιχείο της εμπορικότητας των συναλλαγών, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων – 20ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, 2010.
47. *Γραμματικάκη-Αλεξίου Α./Παπασιώπη-Πασιά Ζ./Βασιλακάκης Ε.*, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, 2010.
48. *Δεληκωστόπουλος Ι.*, Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 44/2001 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων, 2011.
49. *Δεληκωστόπουλος Ι.*, Ζητήματα από την εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την Εκτέλεση Αποφάσεων, 2016.
50. *Δημητριάδης Κ.*, Η εγγυητική επιστολή, 1998.
51. *Δωρής Φ.*, Συγκριτική επισκόπηση των επιλογών συστηματικής οργάνωσης των ρυθμίσεων για την πώληση των κινητών στον ΑΚ και τη Σύμβαση της Βιέννης-σε Φ. Δωρή/Α. Χελιδόνη, Ζητήματα εφαρμογής στη σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, 2004.

52. Δωρής Φ., Εμπράγματη Ασφάλεια, 1986.
53. Μάλος Γ., Η αποζημίωση πελατείας στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας και στις λοιπές εμπορικές συμβάσεις, 2014.
54. Θεοφιλόπουλος Αγγ. Εμπορικοί πιστώσεις έναντι φορτωτικών εγγράφων, 1952.
55. Καραμέρος Σ, Ο Κανονισμός 805/2004 για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Εκτελεστού Τίτλου (EET) για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις και οι σημαντικότερες επιπτώσεις του στο ελληνικό δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, Αρμ 2005, 2091.
56. Κατσογιάννης Ι., Η εγγυητική επιστολή ως τραπεζική εργασία, 1992.
57. Κεραμεύς Κ./Κρεμλής Γ./Ταγαράς Χ., Η σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων όπως ισχύει στην Ελλάδα, 1989.
58. Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν., ΚΠολΔ Ι, 2000.
59. Κιάντος Β., Ασφαλιστικό Δίκαιο, 2005.
60. Κουράκλη Ευ., Το νομοθετικό πλαίσιο της Διαμεσολάβησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα, ΕΕυρΔ 2013, 15.
61. Κουσουλής Σ., Δίκαιο της Διαιτησίας, 2006.
62. Κουτσούκης Δ., Περί του ατύπου των συμβάσεων εμπορικής αντιπροσωπείας και συναφών συμβάσεων, ΔΕΕ 2008, 294.
63. Κριμπάς Δ., Η εγγύησης εις τας τραπεζικές συναλλαγάς, 1956.
64. Λιακόπουλος Θ., Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, 1998.
65. Μακρίδου Κ., Ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων εταιρειών και νομικών προσώπων, Δ 2003, 261.
66. Μαλακός Π., Forfaiting, 1989
67. Μανιώτης Δ., Περί οριοθέτησεως της ελευθερίας της ιδιωτικής βουλήσεως στις εναλλακτικές μορφές επιλύσεως διενέξεων, ΕΠολΔ 2012, 711.
68. Μαριδάκης Γ., Η εκτέλεσις των αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα δίκαιον, 1970.
69. Μάρκου Ι., Ενστάσεις επί προσωπικών εγγυοδοτικών συμβάσεων, 1997.
70. Μάρκου Ι., Η Αιτία (causa) στις εγγυοδοτικές συμβάσεις, ΕλλΔνη 1994, 261.
71. Μπαλογιάννη Ε., Ακύρωση διαιτητικής απόφασης λόγω αντίθεσής της σε διατάξεις της δημόσιας τάξης-Έννοια διατάξεων της δημόσιας τάξης, ΔΙΚΗ 2009, 278.
72. Μπέης Κ., Πολιτική Δικονομία-Διαιτησία, 1994.
73. Μπεχλιβάνη Αχ., Ο ασφαλισμένος στην πώληση με ρήτρα C.I.F., ΕπισκεΔ 2005, 361.
74. Μπώλος Α., Οι συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης στις εμπορικές συναλλαγές, 2012.
75. Μπώλος Α., Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος – Η διασυνοριακή εκτέλεση βάσει συμβολαιογραφικού εγγράφου, ΔΙΚΗ 2006, 544.
76. Νίκας Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 2012.
77. Νίκας Ν., Πολιτική Δικονομία Ι, 2003.

78. *Νίκας Ν./Σαχπεκίδου Ε.*, Ευρωπαϊκή Πολιτική Δικονομία, 2016,
79. *Παλαιολόγος/ Γκούσκου*, ICC Uniform rules for demand guarantees= ΔΕΕ Ομοιόμορφοι κανόνες για τις εγγυητικές επιστολές σε πρώτη ζήτηση / Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο/ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2010.
80. *Παμπούκης Χ.*, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2009.
81. *Παντελίδου–Κουρκουβάτη Β.*, Διαμεσολάβηση–Ένας Νέος Θεσμός και ο Ρόλος του Δικηγόρου, Αρμ 2012, 1509.
82. *Παπαδάκης Β.*, Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και διεθνής εμπειρία, 2012.
83. *Παπανικολάου Π.*, Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Αδικοπραξιών, 2000, 354.
84. *Πατεράκης Μ.*, Η παραγγελία μεταφοράς, 2002.
85. *Περάκης Ευ.*, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 2004.
86. *Ποδηματά Ευ.*, Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής κατά τον Κανονισμό (ΕΚ) 1896/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006, ΕΠολΔ 2009, 735.
87. *Πουλιάδης Αθ.*, Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή πώληση κινητών και το δίκαιο του ΑΚ- Το ρυθμιστικό πρότυπο της ενοποίησης των συμβατικών παραβάσεων, ΕπισκεΔ, 1998
88. *Ρόκας Ν.*, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, 1998.
89. *Ρούκουνas Ε.*, Διεθνές Δίκαιο Ι, 1997, 58.
90. *Ρούσσης Δ.*, Τα όρια της συμβατικής ελευθερίας κατά τον έλεγχο των ρητρών μη ανταγωνισμού στις συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, 2010.
91. *Ταγαράς Χ.*, Η αυτονομία των μερών, *depecage* και μετασυμβατικός καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου, 2003.
92. *Τέλλης Ν.*, Η αποζημίωση πελατείας του εμπορικού αντιπροσώπου, 1997.
93. *Τέντες Ι.*, Ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής ως βάση διεθνούς δικαιοδοσίας, 1991.
94. *Τετριμέλη Δ.*, Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, 2012.
95. *Τζουγανάτος Δ.*, Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού (ελεύθερου και αθέμιτου), 2001.
96. *Τριανταφυλλάκης Γ.*, Δίκαιο Ελευθέρου Ανταγωνισμού, 2011, 52.
97. *Τριανταφυλλάκης Γ.*, Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, 2009, 9.
98. *Τριανταφυλλίδης Χ.*, Τα ασφαλιστικά μέτρα στις διεθνείς ιδιωτικές διαφορές, 2008.
99. *Τσιμικάλης Αλ.*, Μελέται εκ του δικαίου των τραπεζών, 1949.
100. *Φατούρος Α./Στάγκος Π.*, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο – Τεύχος Α' – Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις, 1984, 74.
101. *Φουστούκος Α.*, Προϋποθέσεις κύρους της διαιτητικής συμφωνίας στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία, ΝοΒ 1988, 1371.
102. *Φουστούκος Α.*, Διαιτησία, (Μελέτες, Άρθρα, Παρεμβάσεις), 2000.
103. *Χατζηνικολάου – Αγγελίδου Ρ.*, Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο, 2007.
104. *Χολέβας Ι.*, Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις, 1994.

- 105.** Χριστακάκου–Φωτιάδη Κ., Η εξασφάλιση του δανειστή : με προσωπικές ασφάλειες εκ του νόμου, 2002.
- 106.** Χριστιανός Β., Ευρωπαϊκή Κοινότητα και δικονομική εναρμόνιση, ΝοΒ 2006, 1667.
- 107.** Χρυσάνθης Χρ., Forfaiting-Χρηματοδότηση εξαγωγών, 1991,
- 108.** Χρυσάνθης, Συγκεντρωτική παρουσίαση νομολογίας για την κατάχρηση δικαιώματος κατά την είσπραξη ενέγγυου πιστώσεως και την καταχρηστική δήλωση καταπτώσεως εγγυητικής επιστολής, ΕΕμπΔ 1999, 955.
- 109.** Ψυχομάνης Σ, Η πίστωση έναντι εγγράφων, 2001.
- 110.** Ψυχομάνης Σ., Τραπεζικό Δίκαιο–Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2011.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΔικΕΕ

1. ΔικΕΕ, απόφ. 20.04.2016, υπόθ. C-366/13, *Profit Investment*: υποσημ. 146.
2. ΔικΕΕ απόφ. 10.09.2015, υπόθ. C-47/14, *Holterman Ferho Exploitation*: υποσημ. 288.
3. ΔικΕΕ, απόφ. 11.6.2015, υπόθ. C-226/13, *Fahnenbrock κλπ κατά Ελληνικής Δημοκρατίας*: υποσημ. 359.
4. ΔικΕΕ απόφ. 25-05-2015, υπόθ. C-352/13, *Cartel Damage Claims*: υποσημ. 302.
5. ΔικΕΕ, απόφ. 21-05-2015, υπόθ. C-322/14, *Jaouad El Majdoub/CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH*: υποσημ. 294.
6. ΔικΕΕ, απόφ. 19.12.2013, υπόθ. C-9/12, *Corman-Collins*: υποσημ. 291.
7. ΔικΕΕ, απόφ. 17-10-2013, υπόθ. C-184/12, *United Antwerp Maritime Agencies (Unamar)*: υποσημ. 36.
8. ΔικΕΕ απόφ. 11.03.2010, υπόθ. C-19/09, *Wood Floor Solutions*: υποσημ. 281.
9. ΔικΕΕ απόφ. 23.04.2009, υπόθ. C-533/07, *Falco*: υποσημ. 288.
10. ΔικΕΕ απόφ. 25.02.2010, υπόθ. C-381/2008, *Car Trim*: υποσημ. 286.
11. ΔικΕΕ, απόφ. 24.04.2009, υπόθ. C-420/07, *Apostolidis*: υποσημ. 272.
12. ΔικΕΕ, απόφ. 30.06.2011, υπόθ. C-87/10, *Electrosteel/Centro*: υποσημ. 286.
13. ΔικΕΕ, απόφ. 15.02.2007, υπόθ. C-292/05, *Λεχουρίτου και άλλοι*: υποσημ. 273.
14. ΔικΕΕ, απόφ. 5.2.2004, υπόθ. C-265/02, *Frauhil*: υποσημ. 344.
15. ΔικΕΕ, απόφ. 15.03.2003, υπόθ. C-266/01, *Preservatrice fonciere TIARD*: υποσημ. 344.
16. ΔικΕΕ, απόφ. 1.10.2002, υπόθ. C-167/00, *Henkel*: υποσημ. 344.
17. ΔικΕΕ, απόφ. 09.11.2000, υπόθ. C-366/13, *Coreck Maritime*: υποσημ. 298, 302.
18. ΔικΕΕ, απόφ. 09.11.2000, υπόθ. C-381/98, *Ingmar*: υποσημ. 36.
19. ΔικΕΕ, απόφ. 13.07.2000, υπόθ. C-412/98, *Group Josi*: υποσημ. 275..
20. ΔικΕΕ, απόφ. 28.03.2000, υπόθ. C-7/98, *Krombach/Bamberski*: υποσημ. 381.
21. ΔικΕΕ απόφ. 23.11.1999 , υπόθ. C-369/96 και C-376/96, *Jean-Claude Arblade*: υποσημ. 312.
22. ΔικΕΕ, απόφ. 27.04.1999, υπόθ. C-99/96, *Mietz*: υποσημ. 363.
23. ΔικΕΕ, απόφ. 16.3.1999, υπόθ. C-159/97, *Transporti Castelletti*: υποσημ. 296, 395.
24. ΔικΕΕ, απόφ. 17.11.1999, υπόθ. C-260/97, *Unibank/Christensen*: υποσημ. 384.
25. ΔικΕΕ, απόφ. 17.11.1998, υπόθ. C-391/95, *Van Uden*: υποσημ. 368.
26. ΔικΕΕ απόφ. 20.01.1994, υπόθ. C-129/92, *Owens/Bracco*: υποσημ. 400
27. ΔικΕΕ, απόφ. 2.6.1994, υπόθ. C-414/92, *Solo Kleinmotoren/Boch* υποσημ: 385
28. ΔικΕΕ, απόφ. 21.04.1993, υπόθ. C- 172/91, *Sonntag*: υποσημ. 344.
29. ΔικΕΕ, απόφ. 26.03.1992, υπόθ. C-261/90, *Reichert II*: υποσημ. 368.
30. ΔικΕΕ απόφ. 17.06.1992, υπόθ. C-26/91, *Handte*: υποσημ. 279.

ΑΠ

31. ΑΠ 14/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 262
32. ΑΠ 1219/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 256.
33. ΑΠ 1320/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 35.
34. ΑΠ 1578/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 261.
35. ΑΠ 1579/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 261.
36. ΑΠ 1738/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 191.
37. ΑΠ 1807/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 257, 261.
38. ΟΛΑΠ 16/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: σελ. 16.
39. ΟΛΑΠ 15/2013, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: σελ. 16.
40. ΑΠ 1384/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 106.
41. ΑΠ 102/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 255.
42. ΑΠ 1287/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
43. ΑΠ 1415/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 136, 177.
44. ΑΠ 1121/2010, ΕΕμπΔ 2010, 599: υποσημ. 57.
45. ΑΠ 1320/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 250.
46. ΑΠ 713/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 255.
47. ΟΛΑΠ 17/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 267.
48. ΑΠ 16/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176, 177.
49. ΑΠ 38/2006, ΧρΙΔ 2006, 452: υποσημ. 156, 174.
50. ΑΠ 139/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 45.
51. ΑΠ 394/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.
52. ΑΠ 358/2004 ΧρΙΔ 2005, 726: υποσημ. 128.
53. ΑΠ 11321/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 383.
54. ΑΠ 764/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
55. ΑΠ 983/1999 ΕλλΔνη 1999, 1721: υποσημ. 129.
56. ΑΠ 1160/1998, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.
57. ΑΠ 1433/1998 ΕλλΔνη 1999, 633: υποσημ. 129.
58. ΑΠ 338/1996, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
59. ΑΠ 406/1994, ΝοΒ 1995, 552: υποσημ. 401.
60. ΑΠ 496/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 267.
61. ΑΠ 210/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
62. ΑΠ 467/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 181.
63. ΟΛΑΠ 6/1990, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 269.
64. ΑΠ 194/1985, ΕλλΔνη 1985, 1473: υποσημ. 327.
65. ΑΠ 555/1982, ΕΕΝ 1983, 263: υποσημ. 97.

Εφετείο Αθηνών

- 66. Εφαθ 1415/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 136.
- 67. Εφαθ 6020/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 262.
- 68. Εφαθ 676/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 48.
- 69. Εφαθ 302/2006 ΔΕΕ 2006, 513-514: υποσημ. 60.
- 70. Εφαθ 8572/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 58.
- 71. Εφαθ 730/2005 ΕπισκΕΔ 2005, 741: υποσημ. 129.
- 72. Εφαθ 6217/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 162.
- 73. Εφαθ 9223/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.
- 74. Εφαθ 338/2001, ΝοΒ 49, 1621: υποσημ. 107.
- 75. Εφαθ 1369/2000 ΕλΔνη 2000, 42: υποσημ. 227.
- 76. Εφαθ 11349/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.
- 77. Εφαθ 1858/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
- 78. Εφαθ 7050/1990, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.
- 79. Εφαθ 2396/1989, ΕΕμπΔ 1989, 210: υποσημ. 143.
- 80. Εφαθ 8320/1989, ΔΙΚΗ 1991, 906: υποσημ. 326.
- 81. Εφαθ 3857/1983 Αρμ 1984, 717: υποσημ. 63.

Εφετείο Θεσσαλονίκης

- 82. ΕφΘεσ 649/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 226.
- 83. ΕφΘεσ 729/2005, ΕπισκΕΔ 2005, 460: υποσημ. 227.
- 84. ΕφΘεσ 1287/1999, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
- 85. ΕφΘεσ 2453/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.

Εφετείο Λάρισας

- 86. ΕφΛαρ 371/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.

Εφετείο Πειραιά

- 87. ΕφΠειρ 5794/2001, ΕΝΔ 2002, 297: υποσημ. 228.
- 88. ΕφΠειρ 1103/1995, Δ 1996, 390: υποσημ. 389.

Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών

- 89. ΠΠρΑθ 2282/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 285.
- 90. ΠΠρΑθ 680/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 287.
- 91. ΠΠρΑθ 15000/1983, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: υποσημ..
- 92. ΠΠρΑθ 5614/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.
- 93. ΠΠρΑθ 3865/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.

94. ΠΠρΑθ 5805/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 176.
95. ΠΠρΑθ 9227/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.
96. ΠΠρΑθ 645/1991, Αρμ 1994, 1058: υποσημ. 227.
97. ΠΠρΑθ 9790/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 177.
98. ΠΠρΑθ 14004/1984 ΝοΒ 1985, 491: υποσημ. 128.

Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

99. ΠΠρΘεσ 12604/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.

Πολυμελές Πρωτοδικείο Καβάλας

100. ΠΠρΚαβ 220/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.

Μονομελούς Πρωτοδικείο Αθηνών

101. ΜΠρΑθ 327/2000, ΝοΒ 48, 1436: υποσημ. 107.
102. ΜΠρΑθ 23647/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.

Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

103. ΜΠρΘεσ 16319/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 284.
104. ΜΠρΘεσ 43495/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 28.

Μονομελές Πρωτοδικείο Καρδίτσας

105. ΜΠρΚαρδ 513/1997, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 164.

Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά

106. ΜΠρΠειρ 534/2005 ΝοΒ 53, 706: υποσημ. 128.

Μονομελές Πρωτοδικείο Χαλκίδας

107. ΜΠρΧαλκ 3007/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 174.

Ειρηνοδικείο Αθηνών

105. ΕιρΑθ 3522/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: υποσημ. 205.

ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(Οι έντονοι αριθμοί αντιστοιχούν σε σελίδες, ενώ οι μη έντονοι σε υποσημειώσεις)

Exequatur: 85, 86, 88, 99, 100, 101, 102, 105.

Lex Arbitri: 70, 71, 268.

Lex mercatoria: 9, 10, 26, 27, 30, 46, 171, 186, 303.

Lex voluntatis: 80, 105.

Αναγκαστική Εκτέλεση: 1, 27, 59, 60, 63, 70, 73, 80, 81, 87, 88, 89, 93, 96, 100, 102, 105, 106, 258, 327, 328, 331.

Ασφάλεια: 2, 26, 31, 34, 76, 79, 82, 88, 104, 111.

- εμπράγματη: 24, 26, 97, 98, 115, 313.

- προσωπική: 24, 25, 26, 27.

Ασφάλιση: 1, 5, 8, 9, 17, 54, 55, 56, 57, 58, 104, 204, 213, 216, 217, 226, 271, 310.

- εξαγωγικών πιστώσεων: 59, 60, 24, 234, 235.

Αυτονομία: 10, 28, 34, 37, 41, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 56, 75, 80, 83, 84, 188, 304.

Αφερεγγυότητα: 7, 19, 26, 32, 56, 59, 104, 105, 233.

Βρυξέλλες I: 69, 70, 71, 74, 76, 81, 88, 96, 273, 274, 315, 356, 386.

Βρυξέλλες Ια: 68, 69, 70, 71, 74, 76, 81, 98, 99, 300, 315.

Διαμεσολάβηση: 1, 60, 61, 62, 238, 239, 242, 243, 249.

Διαιτησία: 1, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 167, 245, 246, 247, 250, 251, 253, 256, 257, 258, 259, 266, 268, 269.

- ρήτρα διαιτησίας: 65, 66, 67, 70, 249, 252, 268.

- διαιτητική απόφαση: 67, 68, 70.

Διεθνής Δικαιοδοσία: 61, 71, 79, 84, 97, 99.

Δικαιόχρηση: 14, 15

Δωσιδικία: 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 85, 98, 300.

Εγγύηση: 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 35, 50, 102, 110, 116, 170.

- ανεξάρτητη: 29, 30

- αυτόνομη: 26, 50.

Εγγυητική επιστολή: 30, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 80, 81, 82, 111, 138, 148, 167, 173, 175, 177.

Εμπορική αντιπροσωπία: 10, 11, 12, 14, 16, 30, 32, 33, 48, 64.

Εμπορική διανομή: 11, 12, 13, 14, 16, 73, 41, 42, 43, 48, 49, 313.

Εμπορική διαφορά: 1, 61, 62, 64, 65, 76, 78, 79, 93, 104, 106, 238, 239, 246, 251, 347, 352.

Εμπορική πρακτική: 1, 4, 6, 9, 10, 15, 18, 26, 27, 31, 32, 64, 66, 74, 75, 98, 134, 173, 186, 252, 264.

Εμπόριο: 4, 5, 6, 7, 14, 20, 21, 22, 23, 32, 37, 45, 47, 51, 74, 86.

-εξαγωγικό: 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 54.

Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών:

Ενέγγυα Πίστωση: 37, 38, 39, 40, 41, 42, 47, 48, 49, 50, 80, 81, 82, 131, 147, 164, 156, 173, 187, 194.

Εξασφάλιση: 1, 2, 5, 8, 9, 12, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 52, 55, 56, 87, 95, 96, 97, 97, 104, 105, 107, 111, 140, 156, 215.

Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος: 88, 89, 90, 95, 96, 102, 106, 108, 331, 332, 333, 334, 336.

Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής: 88, 90, 91, 92, 95, 96, 196.

Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Λογαριασμού: 93, 94, 95, 96, 97, 106, 353.

Εφαρμοστέο Δίκαιο: 9, 14, 49, 61, 65, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 98, 99, 104, 287, 297, 303, 304, 305.

Ικανοποίηση: 12, 13, 15, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 37, 38, 39, 40, 52, 59, 70, 87, 91, 93, 102, 192.

Κίνδυνος: 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 16, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 52, 53, 56, 57, 58, 101.

- ασφαλιστικός: 53, 54.

- νομικός: 3, 32, 83.

- πολιτιστικός: 3.

- πολιτικός: 3, 23, 32, 59, 83.

- συναλλαγματικός: 3.

Πίστωση: 1, 5.

Πιστωτικό Ίδρυμα: 30, 46, 47, 93, 98, 156, 172, 174, 176, 181.

Πληρωμή: 1, 7, 8, 16, 26, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 49, 50, 51, 52, 59, 73, 79, 88, 204, 234, 346.

Ρώμη I: 77, 78, 80, 313, 317.

Σύμβαση: 2, 8.

- ανταλλαγής: 8

- ασφαλιστική: 54, 55, 56, 57, 58, 216

- εγγυοδοτική: 26, 27, 28

- παραγγελιοδοχικής αντιπροσωπίας: 16.

- πώλησης: 8, 9, 10, 14, 21, 24, 25, 26, 28, 28, 29, 30, 33, 36, 37, 39, 41, 43, 49, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 71, 72, 73, 167, 206, 313.

Σύμβαση Λουγκάνο: 81, 82, 83.

Συναλλαγή: 1, 7, 8, 16, 26, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 59, 73, 79, 88, 204, 234, 346.